

Sborník historického kroužku.

Časopis historický.

Majitel a vydavatel:
Družstvo Vlast v Praze.

Odpovědný redaktor
Dr. František Stejskal.

Ročník XXI. 1920.

V Praze 1920.
Tiskem knihtiskárny družstva Vlast v Praze.

OBSAH:

	Strana.
<i>Dr. Frant. Stejskal</i> : O roce smrti sv. Jana Nep. v bule kanonizační . . .	1
<i>František Štědrý</i> : Počet far v době předhusitské a po Bílé Hoře . . .	10
Klášter Magdalenek v Lounech	65
<i>František Teplý</i> : Účastenství Hradeckých na českém povstání a jak je Vilém Slavata potrestal	81, 72
<i>P. Aug. Neumann, O. S. A.</i> : Příspěvky k náboženským dějinám Kunštátska a Bystřicka n. Pernšt.	44
<i>Antonín Schulz</i> : Králové Dvůr v XVII. století	57, 96
<i>P. Ant. Řejzek, T. J.</i> : Táborští na posvátném Velehradě na Moravě dne 12. ledna 1421	108
<i>Dr. Karel L. Řehák</i> : Farní chrám sv. Havla v Praze	115
<i>Posudky</i> : Tenora Jan a Dr. Josef Foltynovský, Bl. Jan Sarkander	64
Dr. J. V. Šimák, Dějinné paměti okresu Mnichovo Hradištského .	127
Dr. J. V. Šimák: Zpovědmi seznamy arcidiecese Pražské z let 1671—1725	128
Zpráva o činnosti historického a národopisného musea král. města Klatov za rok 1918	128

SBORNÍK

HISTORICKÉHO KROUŽKU

O roce smrti sv. Jana Nepomuckého v bulle kanonizační (1383).

Otázka o roce smrti sv. Jana Nepomuckého v bulle kanonizační nadhozena byla teprve před několika roky dp. Václavem Olivou, jenž o ní opět pojednal v Arše m. r. několika články. Otázka ta není tak důležitá pro otázku sv.-Janskou, ale vnesla dosti pochybností mezi duchovenstvo, jak vidno z usnesení skupiny prostějovské, aby Řím podal vyjasnění o sv. Janu Nep. (zda 83 nebo 93), (viz Spolkové zprávy Jednoty katol. duch. diec. brněnské 1919 č. 5.).

Důvody, jež tam jsou uváděny pro nový názor, že „r. 1383 je v kanonizační bulle, nemusí nutně a naprosto značiti rok mučednictví Janova,“ nepřesvědčují a dají se snadno vyvrátiti.

Nemělo se tak málo dbáti okolnosti, že do roku 1752, kdy došla do Prahy zpráva o žalobě arcibiskupa Jana z Jenštejna na krále Václava IV. u dvora papežského, nikdo nepomyslel na to pochybovati o r. 1383 jako o udaném roce smrti sv. Jana, jak dosvědčují všechny doklady tištěné, ano až do let 80 předešlého století hájená domněnka o dvou rozdílných Janech z Pomuka a většina historiků novějších to doznává. Bylo by skutečně s podivem, že by nikdo se nebyl dověděl o úmyslné úpravě bully v tom smyslu, aby rok 1383 v ní udaný neznačil nutně a naprosto rok mučednictví sv. Jana. Kdo uváží obecný zájem celého katolického a učeného světa tehdejšího o sv. Jana Nepomuckého, sotva uvěří názoru nyní v Arše 1919, 185 hájenému.

Ani důvod, že 1383 je jediný rok, který v celé bulle přichází a že tedy nemůže nic jiného značiti nežli rok smrti světcovy (tamže pozn. 21) není „tak malicherný, že k němu není třeba ani odpovídati.“ Neboť jaké důležitosti zvláštní pro život mučenika sv. Jana Nep. je okolnost, že v r. 1383 královna se odevzdala zcela skutkům kajícím a král střemhlav se vrhl v propast hříchů, kdyby rok ten neznačil zároveň rok smrti sv. Jana? Jaký je obsahově rozdíl mezi úslovím *animam suam posuit* a druhým *animam suam ponere non dubitavit*? (Archa 1919, 182). A tento důvod považuje dp. Oliva za jeden z nejhlavnějších a rozhodujících.

Než přejdeme k důkazům proti názoru dp. Václava Olivy.

1. Nutno výslovně uvést, že jako svědectví historické pro kanonizaci sv. Jana uvedeny byly zápisy a) Jana z Krumlova (1383) *Joannes de Pomuk summersus de ponte* (presbyter decretorum doctor), b) ze Správozny Pavla Žídka, kde není rok uveden,

c) z Kroniky Václava Hájka z Libočan, kde jest Jan z Pomuku zdvojen; smrt jednoho při r. 1383 a druhého při r. 1393 udána, d) z Historie Jana Dubravia, kde není rok, ale jmenována královna Johanna, delší řada pozdějších spisovatelů, a hlavně život sv. Jana Nep. sepsaný Bohuslavem Balbínem, který je vlastním podkladem veškerých výsledků svědků a jednání kanonizačního. Tento uvádí výslovně rok dvakrát i při zmínce o králi v hl. II. a při smrti sv. Jana v hl. V. (*Acta utriusque processus in Causa Canonizationis b. Joannis Nepomuceni, Veronae 1725, 53—60, pro Balbína tamže 39, 44—52*). Je tedy pro naši otázku úplně zbytečno uváděti jiné zápisí pro rok 1393; tenkrát jich dbáno nebylo a byly úmyslně opomenuty jak vidno z dopisu Daniela z Mayeru 5. listopadu 1727, kde svědčí o prohlídce archivu kapitulního an inter eos (libros) aliquis adesset scriptor, qui mentionem faceret de vita et martyrio b. Joannis Nepomuceni, k čemuž byl archivář zavázán přísahou super adhibita in perquirendo et observando diligentia diligentiae tempore, a když byli hotovi s mature expleta perquisitione et observatione... documentorum manuscriptorum, praesertim talium, quae b. Johanni eiusque morti essent contemporanea, archiváři přísežně doznali de omni possibili diligentia in praemissis adhibita et non secuta inventione scriptorum eiusmodi, exceptis chronico antiquissimo anonymo (Jan z Krumlova) et altero Pavli Židek in biblioteca metropolitani capitoli Pragensis repositis. Zcela nic se nenašlo v knihovně universitní a jezuitské (Pragen. Canonisationis seu declarationis Mátyrii S. Jo. Nepomuceni, Romae, typis Camerae aplicae 1727 summarium addicionalne str. 8). Nedbalo se tedy ani úředních zápisů v Libri erectionum, confirmationum a Acta iudiciaria, v Letopisech a jiných zápiscích, poněvadž v nich šlo o Jana Pomuckého z r. 1393, tedy dle názoru tehdejšího rozdílného od svatého Jana z r. 1383.

2. Názor tento dualistů pozitivních, kteří mají obojího Jana za osoby historické, je vysloven i v aktech kanonizačních. Již v práci Balbínově (*Acta Sanctorum*, třetí svazek květnový 667) bylo výslovně řečeno (*Acta utriusque processus 47*): *alter Joannes Pomuk, decretorum doctor, canonicus Wischehradensis et archidiaeceseos vicarius generalis, primus post b. Joannis mortem florere coepit, post annum millesimum tercentesimum nonagesimum sextum (sic!)*. Také rok smrti tohoto, dle tehdejšího názoru tedy rozdílného Jana z Pomuku 1393 se vyskytuje několikrát na podnět Karla Suyskena T. J., jenž (*AA. SS. 3/V, 673*) poukázal na neshodu zprávy o vodě ve Vltavě po smrti sv. Jana u Balbína (*Acta utriusque processus 66*). pročez i Prosper Lambertini namítá (*ib. 142*) fluminis autem arefactio non contigit in obitu Servi Dei Joannis Nepomuceni, sed post decem annos ab ejus obitu, quando scilicet imperio ejusdem Wenceslai in eodem flumine fuit submersus suffraganeus archiepiscopi Pragensis... Obháje Jan Franchellucci (*ib. 150*) se spojuje možností, že prodigium (arefactionis) perspicue pateat bis illud evenire potuisse dle svědectví Židka, Dubravia po smrti sv. Jana a po desíti letech occasione alterius demersionis deman-

datae a saepedicto Wenceslao in personam Joannis suffraganei archiepiscopi Fragae.

Důsledně opakuje se totéž při procesu kanonizačním (Pragen. Canonizationis seu declarationis Martyrii b. Jo. Nepomuceni, Romae, typis camerae apostolicae 1727, animadversiones fidei promotoris, str. 6.). Prosper Lambertini ukazuje, že dějepisci nesouhlasí spolu cum nonnulli referant fluvium Moldavam, in quam *beatus* praeceptatus est statim exsiccatum fuisse et sic eius corpus mirabiliter fuisse repertum, alii eam notabilem circumstantiam silentio praetereant et alii eam formiter impugnent, cum asserant arefactionem *non* contigisse in *morte beati*, sed post decem annos *ab eius* obitu, quando videlicet imperio eiusdem regis Wenceslai in eodem flumine submersus est *Joannes* suffraganeus archiepiscopi Pragensis. — Na to odpovídají obhájci Karel Cavalchini a Jan Franchelluci (ib responsio facti et iuris str. 29) uvádějíce poznámku Balbinovu: Notandum est, Dubravium scribere, quod cum b. Joannes in fluvium abiectus esset, hic quasi indignatus fluere cessavit, et aqua minui coeperit, sic ut vado transiri posset. Certum est. id non accidisse in *morte b. Joannis*, sed annis *decem* post, videlicet anno 1393, cum idem Wenceslaus imperator Joannem suffraganeum archiepiscopi Pragensis mergi iussit, ut ex manuscriptis codicibus hominum eo tempore viventium, et hoc fieri videntium, apertissime constat. Utrumque autem facit miraculo proximum, fluvium in *morte b. Joannis* Nepomuceni *excrescere*, et tumescere insolitis fluctibus, atque *iterum* in *morte alterius* Joannis suffraganei (quem *Joankonem* veteres memoriae appellant) subito decrescere, et quasi amitti. At bonus Dubravius *duos* *Joannes* in *unum* confudisse videtur, uti ostendimus in nostra Epitome Rer. bohem. l. 4. c. 1. Obhájci tvrdí o tomto názoru Balbinově, jakoby řeka byla jednou přeschla, assertionem Balbini in simplici vagae praesumptionis ratiocinio fundatam nullius esse a opakují opět, že výroky se dají vyložití per actuum multiplicitatem. Tedy v aktech kanonizačních je osobnost Jana z r. 1383 a druhého z r. 1393 tak rozlišná, že nutně musila mít vliv i na úpravu bully. Je to přehlédnutím, ano tvrzením převráceným, když se z výroků Lambertinových (Archa 48 a 280) dovozuje, že Prosper s *historickými daty* v životopise sv. Jana Nep. uspokojen nebyl. Z toho, že popíral přeschnutí řeky r. 1383, nenásleduje jeho pochybnost o roku smrti sv. Jana 1383, jak vlastních jeho slov je patrné „non contigisse in morte beati, sed post decem annos ab eius obitu.“

Rovněž nesprávně jest spojku siquidem v námitkách Prosperových vztahovati k r. 1383. Zní ona slova takto: (Acta utriusque 139: Tota vis mihi constituenda videtur in examine, an revera et sicut oportet, adsit fama Martyrii. Porro adversus hanc Martyrii famam opponitur primo, quod non adsunt acta Martyrii, nec adsunt Scriptores contemporanei hoc Martyrium cum suis qualitatibus referentes; contigit siquidem Martyrium anno 1383, et vitam, et mortem huius Servi Dei seu b. Joannis Nepomuceni descripsit, et typis edidit anno 1670 quidam P. Bo-

huslaus Balbinus, S. J. et licet memoratas P. Balbinus in prologo vitae habeat [o zápisech o sv. Janu Nepomuckém, které byly zničeny v bouřích a on je má sebrané ve sbírce summa fide et religione collecta], cum tamen manuscripta viventium hominum tempore mortis huius Servi Dei non exhibeantur Hinc est famam Martyrii non posse dici legitimo modo, et sicut oportet, probatam . . . Tady spojka siquidem se pojí jen k Martyrium a nikoliv k r. 1383. Prosper Lambertini namítá, že není mučednictví dostatečně prokázáno, poněvadž smrt nastala 1383 a životopis vyšel teprve 1670. Ovšem dp. Oliva (Archa 49) vidí zde jeho neuspokojenost i nepřímou o roce mučednictví a přece Prosper mluví jen o mučednictví a o roce se dále nerozepisuje, ač by to bývalo pro něho námitkou rozhodnou, která by byla vnesla více světla do této otázky.

Ostatně přičítati Lambertinimu neuspokojenost s historickými daty, když o nich výslovně nemluví a odpovědi nežádá, je vlastně vinití ho z nesprávnosti, poněvadž jako promotor fidei byl povinnen pod přísahou uvést všechny možné námitky proti kanonizaci. A to přece nelze předpokládati. Ano ani P. Suysken nepochyboval o roce 1383, třeba v AA. SS. ukázal, že toho roku svátek Nanebevstoupení Páně byl 30. dubna a ne 16. května, jako poukázal i na přeschnutí řeky. Tedy pro něho bylo mučednictví a rok přece pojmem nerozlučitelným. Kterak by byli mohli pokračovati v processu kanonizačním, kdyby měli pochybnost o roku smrti sv. Jana, vždyť nešlo o mučenika z prvních století, nýbrž o mučednictví před 342 roky, kde alespoň rok za správný byl považován.

Podobně jest tomu i s přeschnutím řeky. Lambertini (Acta utriusque 142) tu namítá pugnare contra famam Martyrii, quod refertur fluvium Moldavan, in quem Dei servus praecipitatus est, statim exsiccatum fuisse . . . fluminis autem arefactio non contigit in obitu Servi Dei Joannis Nepomuceni, sed post decem annos ab eius obitu, quando scilicet imperio ejusdem Wenceslai in eodem flumine fuit submersus Joannes suffraganeus archiepiscopi Pragensis . . . quo circa, si fama fuit mendax in hac circumstantia, potuit esse et in aliis ad Martyrium pertinentibus, ita ut a primo ad ultimum, si non constat de fama, locus non possit introductioni causae seu Signaturae commissionis. Kdo z těchto slov vyvozuje nespokojenost Lambertinovu s historickými daty, ten tam klade něco, čeho tam není.

V námitce této jde zřejmě jen o zprávu Židkovu o přeschnutí řeky, kterou mylně kladli do roku 1383, kdežto Židek roku neuvádí a ač je to dosvědčeno zápisy jinými jen pro rok 1393. Lambertini klade rok smrti Jana suffragana do r. 1393 a rozeznává od něho sluhu Božího Jana r. 1383 utopeného, dokládaje, že přeschnutí řeky nastalo deset let po smrti tohoto, tedy tak jasně uvádí smrt (zdvojeného) Jana Nepomuckého, že podle ní teprve počítá či vřočuje smrt (skutečného) Jana. Historik při těchto úvahách nesmí vkládati do bully, co je historicky správné, ale jak si to mysleli a představovali osoby tehdejší. Lambertini namítá, že není dosti dosvědčeno mučednictví sv. Jana, také proto, že okolnost

přeschnutí řeky není dokázána. Na to odpověděl obhájce, že se to mohlo stát dvakrát. Pochybovat o roce smrti nikoho tenkrát nenapadlo a proto není pravda, že Lambertini až do poslední chvíle nebyl uspokojen historickými daty v životopise sv. Jana Nepomuckého, jak nesprávně v Arše 52 se tvrdí. Ostatně jak se shoduje tvrzení, že Lambertini věřil ve dvojici Janů a přece s historickými daty v životopise sv. Jana Nep. po celou dobu úředního jednání uspokojen nebyl (Archa 53). Lambertini nebyl spokojen s uváděným historickým faktem přeschnutí řeky, o historickém datu neměl pochybnosti.

3. Rok 1383 jako úmrtí rok sv. Jana je dosvědčen (ovšem nesprávně) I. v Acta utriusque processus str. 2 mortem... anno aerae vulgaris 1383 constanter (pertulisset) v žádosti o započetí, z Balbína str. 52 ex ponte dejicitur in pervigilio Ascensionis Domini anno millesimo tercentesimo octuagesimo tertio, st. 53 zápis Jana z Krumlova 1383 Joannes de Pomuk submersus de ponte (presbyter. decretorum doctor), (na str. 53) citát z Hájkovy kroniky v r. 1383, (str. 57 a 253) výňatek z Historia monasterii Sedlicensis Simeona Kapihorského, (59) Pešinova Mars Moravicus, (68) nápis na mříži kol hrobu: Honorabilis Dominus Magister Joannes Nepomucenus, huius Ecclesiae canonicus, reginae confessarius, qui sacrosancti Confessionis sigilli custos usque ad mortem fuit, a Wenceslao quarto Bohemiae rege, Caroli quarti filio, tormentis tentatus, ex ponte in Moldavam praecipitatus miraculis clarus hic iacet sepultus anno Domini millesimo tercentesimo octuagesimo tertio (139).

Alter processus super casu excepto opět (153) udává tentýž rok, 1383 — nápis náhrobního kamene dle posudku znaleců z roku 1383 uvádí Lambertini (176) a (287) a obhájci (189) omlouvají stručnost nápisu strachem před Václavem IV., kardinál Althann (ponens causae tedy referent sboru Obradů) v listě r. 1720 (208).

II. Pragen. Canonizationis seu declarationis Martyrii b. Joannis Nep. typis camerae apostolicae 1727 má obraz sv. Jana Nepom. s nápisem Martyrium passus est 16. Mai 1383 (Strahovská knihovna A M II. 17 má výtisk podepsaný subpromotorem fidei Janem Zuccherini a sekretářem S. R. C. Tedeschi, tedy censurovaný). Žádost o zavedení procesu kanonizačního (positio str. 2) zase má r. 1383, totéž na str. 9. opět str. 13, při obrázku jazyka (str. 34) je udán r. 1725, že jazyk tedy 342 post obitum annis neporušen; v přidaném summariu 9, svědkové 52—56, nápis na mříži hrobové 78, nehledíc k poznámkám Prospera Lambertini a obhájce Cavalchini a Franchelluci. III. Pragen. Canonizationis... Positio de miraculis Romae 1728 má zase hned v úvodě „in pervigilio Dominicae Ascensionis anno 1383 passus est (str. 1), v Summariu je posudek Hammerschmieda a Potůčka, že nápis na kameni na hrobě Joannes de Pomuk je vyryt písmem do anno 1383 (str. 14.), na str. 54) je obrázek jazyka s poznámkou, že po 342 let neporušen zůstal ab obitu ejus (1725—342=1383), (v Responsio iuris str. 16.) ukazují obhájci na to, že uběhlo tolik let ab obitu nempe b. Joannis, qui cum anno Domini 1383 contigerit a přece jazyk zůstal neporušen.

Kterak z těchto uvedených svědectví by byla mohla vzniknouti nějaká pochybnost o roce úmrtí (v názoru tehdejších) je prostě nemyslitelno.

4. Všimněmež si konečně souvislosti životopisu sv. Jana Nep. od Bohuslava Balbína a nárysu téhož života v bulle kanonizační. Již dp. V. Oliva (Archa 142) uvádí výrok Tomáše Nováka: „Proto také životopis svatojanský kanonizační bulle a v breviáři přiléhá zcela k životopisu Balbinovu.“

Aby se ušetřilo tisku, uvádím jen slova bully kanonizační, kde podtrhuji její závislost slovní s Balbínem dle textu v Acta utriusque processus 46. V hranatých závorkách jsou uvedena čísla kapitol u Balbína. Vybírám jen dvě části:

Bulla

IV. (Lucro animarum intentus, honores respuit. Fit confessarius Johanna reginae).

Sed ille opulento lucro animarum [II.] unice intentus huius modi se honorum amplitudini generoso consilio subduxit. Ne tamen illorum contemptu in superbiae notam incurreret, summum tamen eleemosinarii munus a rege eiusque optima conjuge Johanna, Alberti, Bavariae ducis, filia collatum accepit; in quo exercendo praeclaris animi dotibus toti aulae praeluxit, et Johanna regina christianis virtutibus instructissima suae conscientiae arbitrum esse voluit: quod exemplum Pragensis arcis sanctimoniales secutae ad summum perfectionis apicem eo duce convolarunt. Haec prima in viro Dei sanctitatis *praeludia* absolutam consummationem aliunde acceperunt, ubi pro custodiendo sacramenti poenitentiae sigillo nulla humana vi reserando animum suum ponere non dubitavit.

[III] Etenim *labente* anno Domini millesimo trecentesimo octogesimo tertio, quum Wenceslaus *paternae virtutis* immemor, agente humani generis hoste in flagitiorum abyssum praeceps ruisset, pientissima regina viri sceleribus, maxime offensa crudelitatem eius perhorrescens, uni Deo se totam dicare constituit. ab eo in tanta calamitate subsidium et solatium deprecatura. Sacrum propterea confessarii tribunal adire frequentius. cum lacrimis conscientiam aperire, afflictare se, egenorum curam suscipere, Deum assidue cogitare et diu noctuque obsecrare, ut meliorem coniugi mentem daret, quem pridem a pessimo *vitae instituto* revocare optans *seorsim privatis obsecrationibus*, saepe numero *adgressa* fuerat.

V. (Pro sigillo confessionis atrocissima patitur et mortem subit).

Sed rex, crimina criminibus addens, piis optimae reginae officiis in furorem actus eo prolapsus est, ut quae illa in sacramentali confessione eleemosynario atque uni Deo aperiret, ab eo sibi patefieri debere nefario ausu contenderet, magnisque hoc pollicitationibus a Johanne extorquere semel atque iterum laboravit. Mox novum regis atrocissimum *facinus* in ceco veribus

transfixo atque *igne* assari iusso, aliis prae horrore et stupore tacentibus, a Johanne leniter objurgatum eius immanitatem in Dei famulum irritavit. Quare eleemosynarium contumeliis affectum carceri et vinculis mancipat, inde non educendum minatus, nisi reginae confessionem pandat. At eius [IV] constantiam in vinculis, et postmodum in convivio Wenceslaus expugnare frustra molitus, catastae impositum tormentis et facibus ad latera admotis, ut secretum proderet, torqueri imperat, quo in agone Christi pugil nihil prorsus nisi suavissima Jesu et Mariae nomina ingeminans vitam et mortem Domino commendavit. Carcere hinc dimissus curatisque vulneribus vir Dei secum immaniter acta prudens celavit resumptoque pristino concionum exercitio in aede principe, ad populum verba illa Christi Domini protulisset: „modicum videbitis me“ et „jam non multa loquar vobiscum,“ sibi pro Christi et Ecclesiae lege occumbendum praenuntiavit. Tum uberrimis lacrimis regni infortunia et eventuras brevi calamitates memorans usque magno luctu omnes relinquens, concionem absolvit. [V] Supremum igitur agonem sibi instare praenoscens antiquam Deiparae imaginem veneraturus Boleslaviam profectus, eius praesidium vehementissimis precibus flagitavit. Inde Pragae vespere pervigilii Dominicae Ascensionis reducem e fenestra rex conspicatus, ad se accessit mortem interminatus, nisi arcana conjugis confessionis statim exponat. Sed fortissimus Dei miles intrepide reluctatus impium facinus, quod ab se requirebatur, non voce, sed capitis vultusque gravitate aversatus est. Mox jussu regis a satellitibus comprehensus, alio clam deportatur, noctuque manibus et pedibus vinctus ad pontem Moldaviae Pragae praeterfluentis deductus in subjectum flumen praecepitur.

Balbín zde má toto: Nocte igitur ad pontem, qui Pragensi flumini Moldavae impositus, urbes duas majorem et minorem coniungit, deducitur; tum manibus, et pedibus vinctis, quod diserte expressum legitur, in subjectum flumen ex ponte dejicitur in pervigilio Ascensionis Domini (v AA. SS. 16. Maji) anno millesimo tercentesimo octuagesimo tertio.

Mortem, quam occultissimam esse caesar voluerat. caelestia statim prodidere miracula... (Acta utriusque 66.)

VI. (Bulla pokračuje: Johannis caedem, quam Wenceslaus latere voluerat, caelestia statim miracula prodiderant...

Ostatně nelze nepozorovati velikou odvislost Balbína a j. od Hájkovy Kroniky u r. 1383 (Acta utriusque 53) Hoc anno Wenceslaus variis vitae illecebris et lusibus, et saltibus deditus, vitam rege indignam duxit. Coniux uti proba... saepe secreto tamen illum corripiebat... amanter hortabatur... vocaverat ad se... Joannem Nepomucenum... reginae confessarium... sciscitabatur, ut ipsi aperiret, quae peccata coram ipso Deo confessa fuisset, ... in subterraneum carcerem eum detrudi jussit... torturae subiecit... mandavit illum nocturno tempore deduci ad pontem Pragensem,

et ligatum in aquam praecipitari.“ Vše tedy v jednom roce a to do doby krátce po 3. květnu 1383 dle Hájka.

Z tohoto přehledu vysvítá nesporně, že bulla kanonizační je nejen obsahově nýbrž i slovně odvislá od Balbína, jak dosvědčují slova proloženě tištěná a to dle vydání Bollandistů až na datum 16. května.*)

Balbin sice při smrti sv. Jana opakoval rok 1383, poněvadž od první zmínky o něm v hl. druhé až k páté byla velká vzdálenost. V bulle byl rok při smrti vynechán, protože vzdálenost obou dat je daleko menší. Mimo to je zde jediný rok uveden, takže není pochybnosti o vrocení, opačně by musil býti zapsán rok od prvního různý, ale nikoho nenapadlo pochybovati tenkrát o správnosti údaje Balbínova, dosvědčeného tolika svědectvími (Bohužel mylnými). Vynecháním tohoto data odstraněna byla zřejmá chyba, způsobená nejspíše špatným výpočtem. Údaj o střede před Nanebevstoupením Páně byl odůvodněn zmínkou Balbinovou o kázání na třetí neděli po Velikonocích.

Jediná věta, která v Balbinovi ani obsahově není obsažena, označuje činnost kazatelskou a zpovědnickou jako předehru svatosti Jana Nepomuckého, která se objevila v plné dokonalosti při smrti mučnické pro mlčelivost zpovědní. To bylo v dalším dokázati a proto počíná bulla odůvodnění to, slovy Etenim labente...

5. V bulle jsou dva odstavce, které se musí bráti disjunktivně (Archa 104), ano v Balbinovi jsou tu čtyři hlavy, které také jsou od sebe odděleny; z toho ale neplyne, že je to líčeno, jakoby se to nestalo v jednom roce, jak Balbin výslovně uvádí v 2. a 5. hlavě. Je nesprávně klásti náplň svatosti sv. Jana pouze v úřad zpovědníka královny, když se ve větě uvedené výslovně mluví, ubi pro custodiendo sacramenti poenitenciae sigillo nulla humana vi reserando animum suum ponere non dubitavit. Prece odhodlanost tato mohla se ukázati teprve, když Václav vyzvídal a nutil sv. Jana, aby prozradil tajemství zpovědní; kdo by dříve na podobnou možnost mohl mysliti? Dp Oliva nesprávně (Archa 139 181) překládá labente anno = když prchal rok 1383. Výraz tento je převzat ze žádosti Franchelluccia (Acta utriusque 9) labente anno 1383 cum Wenceslaus curis solutus desiderii vitam ageret, in omnem crudelitatis ac libidinis licentiam prorupit a prece (tamže 2) cum mortem... anno aerae vulgaris 1383 constanter pertulisset, tedy labente není když prchal, nýbrž obyčejné rčení „během r. 1383.“ Z odstavce 4. lze jen souditi, že královna Johanna (mluvíme vždy ve smyslu skladatele bully a tehdejšího názoru) se r. 1383 začala častěji zpovídati, neboť sv. Jan je uveden jako zpovědník ještě dříve než r. 1383 je jmenován. Nesprávně je mysliti, že by tenkrát nemohli býti přesvědčeni o tom, že vše se přihodilo labente anno 1383, neboť časová rozsáhlost

*) Již P. Suyskens vydavatel, označil jako nepřiléhavé k. r. 1383, kdy svátek Na nebe vstoupení Páně padl na 30. dubna. R. 1382 a 1393 byl svátek ten 15. května: na den 16. května byl svátek tento jen v roku 1387 a 1398. 16. května ve středu před Nanebevstoupením Páně byl jen 1352, 1640, 35. 1515, 1520, 1425, 1414, 1.03. 1708.

není taková, aby se nemohla vtěsnati do jednoho roku ano i do části jeho, jak učinil Balbín a všichni tehdejší současníci.

Spisovatel bully použil pro nástin životopisný nejen díla Balbínova, nýbrž i „posice“ žádosti Franchelluccia, jak patrně ze slov proložených, kursivou *praeludia* (7), *labente anno*, zvláště z chyby *verubus transfixo* (*Acta utriusque* 10), ač Balbín má *alligatum verubus* podobně i Pragen. *Canonizationis seu Declarationis Martyrii B. Jo. Nep. 1727, 10 alligatum veru*), tedy nebyl to Lambertini sám, ač snad tento text její přehlédl. Životopis tento mohli podati i obhájci Franchellucci a Cavalchini do kanceláře papežské, kde se bully píší.

6. Co se týče poměru bully kanonizační k aktům processu můžeme přistoupiti na názor, že jsou podobny výtahu rozsudku k líčení trestnímu, ovšem s poznámkou, že v rozsudku nemůže býti nic nového, co by již v přípravném řízení nebylo dovozeno. Ale nějaký názor o pozdějším roce smrti sv. Jana Nep. v tomto processu nikdy nebyl pronesen a proto také nemohl být uveden v rozsudku či bulle. Ostatně rozsudek obsažen je pouze ve slovech „*Johannem Nepomucenum, ecclesiae metropolitanae Pragensis in regno Bohemiae presbyterum et canonicum, de eius sanctitate martyrio, causa martyrii et miraculis plene constabat et constat, sanctorum martyrum canonis adscribendum decrevimus, definivimus, prout praesentium tenore decernimus, definimus et adscribimus eum dumque per omnes Christi fideles tanquam vere sanctum et Christi martyrem honorari mandavimus et mandamus . . .* Z toho jde, že v bulle sice při udání dne smrti sv. Jana Nepomuckého není uveden rok výslovně, ale že se předpokládá rok 1383 předem udaný.

Co tedy souditi o slovech Tomkových, *Dějepis Prahy-III* 2, 575: „Neshodují se se spisovateli staršími ani novějšími, kteří generálního wikáře Jana z Pomuku pokládají za svatého t. j. za sv. Jana Nepomuckého. Nemohu přisvědčiti k tomu z té příčiny, že svatořečení Jana Nepomuckého od Stolicie papežské nebylo míněno jeho osobě tak jakož i zbožné mínění lidu na začátku minulého (XVIII) století ku kterému při svatořečení tom obrácen byl zřetel, nevztahovalo se k tomuto Janovovi z Pomuku, nýbrž k jiné osobě.“ Oba dva důvody tvoří vlastně jeden, poněvadž první je závislý na druhém, alespoň co se týče svědků vyslechnutých při processu a všech účastněných, kteří omylem měli osobu sv. Jana z r. 1383 za osobu rozlišnou od Jana z Pomuka r. 1393 utopeného. Důvody tyto Tomkem, který akta dobře znal, přednesené, vystihují pravdu jen z části, co se týče myšlenkového omylu, ale nedávají, že ve skutečnosti byl to jeden a týž Jan z Pomuka umučený r. 1393, neboť:

1. svědectví Jana z Krumlova zní správně *Johanno de Pomuk* (Č K D 1917, 550) rovněž i

2. Pavla Židka: *Quarto, dum haberet (Wenceslaus) malam suspicionem de sua Domina, et illa fuisset confessa Magistro Johankoni.* (*Acta utriusque processus* 52). Uvádím schválně překlad latinský, kde tento tvar byl ponechán, a litovati jest toho, že

obhájci Cavalcini a Franchellucci, až teprve v poslední odpovědi uvádějí poznámku Balbinovu (Responsio 1727, 29) in morte alterius Joannis suffraganei (quem Jo a n k o n e m veteres memoriae appellant) . . . Škoda, že Lambertini si této poznámky v AA. SS., 3. sv. květnový 673 nepovšiml, jakož i toho, že na obranu obhájců, více defensor fidei neodpovídá; pak bychom byli sprostěni všech těchto námitek proti svatosti Jana Nepomuckého. Neuvádím dalších historiků (Dubravia atd.), kteří znají jen jednoho Jana z Pomuku, tady ale hlavně dovolávám se

3. ostatků sv. Jana, které byly v hrobě, jeho jménem označeném, nalezeny, a jehož neporušený jazyk r. 1719 nalezený a 1725 naběhlý a zčervenalý tvořil jako dvojí zázrak podnět, že došlo ke kanonizaci. Hrob ten byl a tudíž i tělo v něm nalezené Jana z Pomuku r. 1393 utopeného, jak z jiných pramenů souvěkých víme. Tedy fakticky, ve skutečnosti, kanonizován byl Jan z Pomuku, generální vikář a omyl v roce smrti je věcí tak podružnou, že v otázce této nerozhoduje. Je škoda, že se nesprávným výkladem bully způsobil takový rozruch, a proto bylo nutno zdůrazniti tehdejší chybu, poněvadž magis amica veritas.

Dr. *Frant. Štejskal*.

Počet far v době předhusitské a po Bílé hoře.

Píše FRANTIŠEK ŠTĚDRÝ.

Konst. Höfler vydal „Concilia Pragensia od r. 1353.—1413“ a na stránce 1. uveřejnil z kodexu knihovny universitní VI. B. 1. počet kostelů farních v arcidiecési pražské. Archidiakonát pražský měl 312 far, bechyňský 248, plzeňský 94, boleslavský 159, kouřimský 273, hradecký 375, horšovský 48, žatecký 181, bilinský 70, litoměřický 81, což činí dohromady 1841 far. Souhrn všech far udává rukopis ten nesprávně, totiž 1831, což asi přičísti sluší na vrub opisovatele, kdežto čerpáno jest ze zpráv úředních. Pozdější přípisek má čáslavský archidiakonát 123 far. K tomuto údaji nehledíme, protože dle znalců pochází asi ze 17. století.

Přihlédněme nyní k počtu far, který jest obsažen v Tomkových „Registra decimarum papalium“.

I. Tam má archidiakonát pražský v desíti dekanátech 335 far, o 23 far více. Dekanát benešovský počítal 20 far, říčanský 32 far, ořešovský 35 far, podbrdský 26, rakovnický 48, slánský 54, řípský 35, chlumínský 21, brandýský 24, pražský 40 far.

II. Archidiakonát bechyňský měl 7 dekanátů a 273 far proti 248 nahore uvedených, tedy o 25 far více nežli rukopis VI. B. 1. universitní knihovny. Fary dle dekanátů takto byly rozděleny: bechyňský dekanát měl 44 far, vltavský 41, volyňský 24, bozeňský 37, chýnovský 56; doudebský 41 a pracheňský 30 far.

III. Archidiakonát plzeňský měl 95 far proti 94 ve zmíněném rukopisu a sice ve třech dekanátech, totiž plzeňském 23 far, v rokcanském 30 far a v klatovském 42 far.

IV. Archidiakonát boleslavský dělil se na 8 děkanství a bylo tu 197 far proti 159 Höflerem uvedených, což činí o 38 far více. Dekanát boleslavský měl 24 far, žitavský 33, mělnický 25, turnovský 24, jablonský 14, hradištský 22, kamenický 30 a havraňský 25 far.

V. Archidiakonát kouřimský měl šest děkanátů: kouřimský, německobrodský, řečický, čáslavský, štěpánovský a kolínský. Tento poslední se svými farami povstal z dekanátu čáslavského a fary jeho jednou v tomto dekanátu se uvádějí a po druhé o sobě samostatně. Protože tytéž fary dekanátu kolínského dvakrát v seznamu desátek se nalézají, počítáme toliko pět dekanátů a sice kouřimský s 87 farami, německobrodský s 30, řečický se 43, čáslavský s 67 a štěpánovský s 65 farami. Celkem bylo za doby, když se desátek papežský vybíral, 292 far oproti 273 v seznamu Höflerově, což činí o 19 far více.

VI. Archidiakonát hradecký byl rozdělen na 8 dekanátů z nichž hradecký čítal 63 fary, jičínský 46, bydžovský 37, kladský 39, dobruský 34, dvorský 22 (3 fary nalézaly se ve Slezsku), kostelecký 31 a broumovský 11 far, což činí dle Tomka 283 far, dle Höflerových „Concilia pragensia“ 375 far, což se rovná úbytku 92 far. Okolnost ta vede nás k úsudku, který níže položíme a uvedeme příčinu, proč v tomto jediném archidiakonátě far ubylo, kdežto ve všech ostatních 9 far přibylo.

VII. Archidiakonát horšovský byl nejmenší a měl jen jeden diakonát, který dle Tomka čítal 49 far, dříve 48 dle zmíněného pramene.

VIII. Archidiakonát žatecký záležel z pěti dekanátů, totiž kadaňského s 42 farami, žateckého s 67, žlutického se 40, teplského s 51 a loketského s 24 farami. V tomto archidiakonátě přibylo nejvíce far, totiž 43, proti 181 počítá Tomek 225 far.

IX. bilinský archidiakonát obsahoval dva dekanáty, bilinský s 36 farami a ústský (nad Labem) s 37 farami, což činí o 3 fary více, 73 proti 70.

X. archidiakonát litoměřický měl dekanáty tři a sice litoměřický s 39, třebenický s 30 a lípský s 34 farami, oproti 81 dle Höflera a 103 dle Tomka.

Uvážíme-li, že Tomek čerpal své zprávy z rukopisů, které pocházejí z let 1352 až asi do 1403. Z těch jde na jevo, že v letech těchto počítalo se far z archidiakonátu pražského 335, bechyňského 273, plzeňského 95, boleslavského 197, kouřimského 292, hradeckého 283, horšovského 48, žateckého 225, bilinského 73, litoměřického 103 fary, což činí dohromady 1925 far. Okolnost, že všem archidiakonátům far přibylo, kdežto archidiakonátu hradeckému 92 fary ubyly, vyloží se jen tím, že biskupství litomyšlské, které postoupením 4. listopadu 1350 arcibiskupa Arnošta z Pardubic dekanátů chrudimského, mytského, polického a lanškrounského far zřízeno bylo, těmito farami od archidiakonátu hra-

deckého vyřazenými počet jeho far o 92 se zmenšil. (Viz K. Rojek, Pam. arch. IX. 737—58.)

Máme tudíž před sebou počet far dle Höflera l. c. 1841 před rokem 1350, kdy zřízena byla diecése litomyšlská.

Fary diecése litomyšlské byly dle téhož pramene v dekanátě chrudimském tyto:

1. Chrudim fara ve městě vnitřním neb hrazeném, 2. Chrudim fara sv. Kříže na podměstí, 3. Kaplice jinak Markovice, 4. Rozhovice, 5. Přelouč, 6. Lepejovice, 7. Třebosice, 8. Jestbořice, 9. Pardubice, 10. Pardubičky neb Pardubice mnichové, 11. Tuněchody, 12. Hostovice, 13. Sezemice, 14. Dašice, 15. Moravany, 16. Štěpovice, 17. Chroustovice, 18. Týnec Hrochův, 19. Ivanovice, 20. Trojovice, 21. Žestoky, 22. Kaplice větší nyní Třebubny, 23. Houbice, 24. Rosice, 25. Podlažice, 26. Chrašnice, 27. Kostelec, 28. Čelákov, 29. Kamenice trhová, 30. Sv. Mikuláš, 31. Nasavrky, 32. Bítovany, 33. Seč, 34. Žumberk, 35. Slatiňany, 36. Sv. Jakub nad Svidnicí jinak Pračov, 37. Lučibořice, 38. Bojanov, 39. Smrček, 40. Chrbokov, 41. Pouchobřady, 42. Stolany, 43. Morašice, 44. Kostelec u Heřmanova Městce, 45. Heřmanův Městec, 46. Mičov, 47. Hošťálovice, 48. Stojice, 49. Svinčany.

Dekanát v Mýtě Vysokém měl 50. faru v městě Mýtě, 51. na předměstí s kostelem Všem svatých, 52. Vratislav, 53. Radhošť, 54. Uhersko, 55. Platěnice, 56. Ředice, 57. Holice, 58. Roveň, 59. Komárov, 60. Ostřetín, 61. Veliny, 62. Zámorsk, 63. Polotice, kostel o samotě u Slatiny, 64. Mýto Staré, kostel sv. Mikuláše, 65. Heřmanice, 66. Sv. Jiří, 67. Sloupnice, 68. Vratisovice, 69. Mladočov, 70. Knířov, 71. Bučina, 72. Makov, 73. Chotovice, 74. Nový hrad (Boží dům), 75. Proseč, 76. Řepníky, 77. Peralec, 78. Krouná, 79. Otradov, 80. Lažany u Skutče, 81. Hlinsko, 82. Ranná, 83. Skuteč, 84. Štěpánov u Skutče, 85. Janovičky u Skutče, 86. Luže, 87. Voletice, 88. Jenišovice, 89. Kamenička, 90. Svratka, 91. Újezd u Chocně.

Dekanát poličský: 92. Polička, 93. Sebranice a Třemošná, 94. Široký důl, 95. Újezd dolní, 96. Cerekvice, 97. Litrbachy, 98. Trstěnice, 99. Opatov (Abtsdorf), 100. Jetřichova ves (Theodorici villa), 101. Semonín, 102. Ketzelsdorf, 103. Bystrá, 104. Trpín, 105. Jedlová (Pulcher fons), 106. Korouhev, 107. Borová (Uirici villa), 108. Morašice, 109. Jansdorf, 110. Karle, 111. Květná, 112. Mikulec, 113. Limberk, 114. Banín, 115. Rohozná, 116. Vítějovice (Alberti villa), 117. Svojanov starý, 118. Bělá německá.

Dekanát landškrounský:

119. Landškroun, 120. Třebová česká, 121. Luková, 122. Damník, 123. Kunžvald, 124. Třebovice, 125. Řetová, 126. Ústí nad Orlicí, 127. Knapovec, 128. Dobrouč dolní (Libenthal), 129. Čenkovice, 130. Ostrov, (Michelsdorf), 131. Čermná (Rufa aqua), 132. Dobrouč horní (Dittrichsbach), 133. Rudoltice (Rudolphi villa), 134. Jablonné, 135. Chmelík (Hopfendorf).

Mimo tyto fary přicházejí v knihách konfirmačních ještě jiné, které Tomek v registrech desátků papežských nemá a které byly buď nově zřízené, anebo jako filiálky starých far se uvádějí.

Staré fary: Příleze 1354, jejíž filiálka byla Utvina (Tingl I 41.), Role 1355 (Tingl I 41.), Tatrovice (Dotterwis) 1356 (Tingl I 43.), Třemešná v dekanátu jičínském 1358 (Tingl I 78), Mladkov 1354 (Tingl I 22) a Uhřín 1354 (Tingl I 22.), Lodhérov (Rugerschlach) 1359 (Tingl I 104), Milevsko fara 1359 (Tingl I 107), Herarec u Trutnova 1360 (Tingl I 117), Tuchom u Čelákovice 1360 (Tingl I 119), Skřiván v děkanství jičínském 1360 (Tingl I 129), Chroboly 1360 (Tingl I 135), Deštný 1362, patron opat svatopolský (Tingl I 178), Řepčice někde u Mrzlic 1363 (Emler I 5), Otvice 1363 (Emler I 3), Zaloňov 1363 (Emler I 14.), Sebečice u Benešova 1363, (Emler I 30.), Nicov u Kašperských hor 1365 (Emler I 61.), Teleč 1366 (Emler I 77) snad totožná s Kozlovem Rohynice 1371 (Tingl II 66), Marenice neb Mergenthal 1372 (Tingl II 80), Vltava nyní Vltavice dolní (Emler III 56), Kaplice (Capella) 1377 (Emler III 78), Skořenice u Chocně 1376 (Emler III 57), Kugelvajt u Krumlova 1378 (Emler III 90), Šlakov nyní Šluknov 1378 (Emler III 99), Vřešlov 1379 (Emler III 104), Strassenberk někde u Duchcova 1383 (Emler III 150), Slavkov v Doudlebsku 1390 (Tingl V 15), Běstovice 1390 (Tingl V 23), Krivice někde u České Kamenice 1392 (Tingl V 121), Doksy 1392 (Tingl V 135), Suchá 1395 u Hradiště Mnichova (Tingl V 228), Lužnice v Kladsku 1401 (Emler VI 53), Bohutín 1408 (Emler VI 238), Žďárec (Zařec) blíž Zvonějova 1412 (Emler VII 43), Zbitiny 1414 (Emler VII 119), Kumžák 1407 (Emler VII 247). Celkem tudíž 38 far, které v Tomkových registrech desátků papežských nejsou uvedeny.

K těmto farám přistupují některé, o nichž víme, kdy založeny byly, aneb které dříve byly filiálkami a staly se samostatnými správami duchovními. Nově založeno bylo Jerno, hora sv. Václava, 1355 v děkanství bílinském (Tingl I 51), Druzdová založena 1351 (Strna I, Plzeň 76), Mokov založena 1386, dříve byla filiálkou Merunic (Borový erect. 241), Bílenec filiálka Prečapl 1355, Bečov filiálka Slavkova 1357 (Tingl I 46), Jenikovice filiálka Třebechovic 1385 (Emler III 170), Krbice u Kralup 1361, oddělena od Kralup stala se samostatnou farou (Borový erect. 33), Pravnov 1362, nově zřízená fara (Borový erect. 36), 1362 od Světlíka oddělila se fara v Laukavě (snad Švunkov) (Borový erect. 37), Borotín, filiálka Kostelce, stala se farou (Borový 225), Vítějovice filiálka oddělila se od Bavorova 1384 (Borový 230), Hudlice filiálka Počápel 1389 (Borový erect. 294).

Za to pro malé nadání sloučily se fary (Borový er. 44): Vratislavice a Rokytnice v jednu faru rokytnickou, Čermná, Leukersdorf a Lípová 1395 se taktéž sjednotily (Borový erect. 413).

Jest tudíž počet všech far v Čechách dle register desátků papežských 1925 v arcidiecési pražské, 135 far v diecési litomyšlské, far, které dotčená registra nemají, ale z knih konfirmačních a erekcčních se dají dokázati, 51 s filiálkami povýšenými na fary neb nově založenými. Součet ten činí 2111 far a odečteme-li 4 fary sloučené ve dvě, jest úhrnný počet far v Čechách 2109.

Nesmíme ale zapomenouti, že do nynějších hranic Čech nepočítáme Kladsko, které mělo mezi r. 1353—1403 celkem 39 far (viz Tomek registra 94—95), dekanát dvorský měl tři fary ve Slezsku: Schönberg, Valberice a Bärtelsdorf, dekanát broumovský taktéž tři fary ve Slezsku: Friedland, Waltersdorf a Trautlibersdorf (l. c. 97), dekanát žitavský měl 2 fary a dekanát ústský nad Labem měl v Mišni fary Kottavu, Rýnarec, Königsstein a Markvartice, tedy celkem 71 fara, které do nynějších hranic Čech nepatří. Odečteme-li od svrchudotčených seznamů far 2109 těchto 71 far v Žitavsku, Slezsku a v Mišni, dělá to 2038 far, které byly v nynějších hranicích Čech až do válek husitských.

Jest otázka, kolik far zbylo zde po převratu válkami husitskými způsobeném? Tato otázka nedá se tak číselně zjistiti, protože se nám k tomu písemných pamětí nedostává. Administrátorové katolické konsistoře pražské dávali psáli knihy konfirmační, ale i z těch se jich málo zachovalo. Mimo to zmatek, který nastal po kompaktátech a ještě více, když arcibiskup Antonín Prus z Mohelnice dosáhl podávání kalicha katolíkům, nepouští s jistotou tvrzení, kde byli katolíci a kde podoboží jinověrní.

Konsistoř dolejší neb utrakvistická zachovala knihy konfirmační teprv od té doby, kdy již luteranismus a zwinglianismus vnikl mezi podoboží. Vydal je Borový, Pažout a od r. 1609—14 František Tischer. Nikdo však nemůže tvrditi, že by jen ty fary obsazeny byly kněžstvem pod obojí, které se v těch knihách nalézají. Neboť v ty doby již každý patron dosazoval a sesazoval kněze podle své libosti a o konsistoř utrakvistickou se nestaral. Od r. 1420—1526 jsme odkázáni toliko na zachované knihy městské, zvláště měst královských a na listiny soukromé, jichž není nazbyt. Čeští bratři tvořili jen nepatrnou část obcí druhdy farních v Čechách. Zůstává pochybno, zda-li číslo 1000 far před bitvou bělohorskou obsazených srovnává se s pravdou. Účel tohoto článku není zabývat se dobou od 1420—1620. Nám se jedná vystihnouti, jakým způsobem katolická duchovní správa po bitvě bělohorské v Čechách byla obnovena.

Hned po svém návratu do Čech dával arcibiskup Lohel spisovati inventáře jednotlivých obrocí, které se zachovaly v archivu arcibiskupském. Není jich sice mnoho, ale tytéž ukazují, jakým bystrozrakem díval se tento zasloužilý arcibiskup na stav katolické církve v Čechách. Jestliže Gindely ve svém díle „Geschichte der Gegenreformation von Böhmen“ vyčítá Lohelovi, že se staral o příjmy svého arcibiskupství a triviálně praví, že sv. apoštolové chodili bez jmění po světě kázati evangelium, ješt to jen důkazem, že i učenec Gindely ztratil jasné poznání toho, že doba apoštolská a doba sedmnáctého věku se podstatně lišily a že by profesor universitní nevyměnil místo své s pedagogem římským na svobodu propuštěným otrokem té doby apoštolské. Lohel to způsobil u císaře, že dosazování farářů (jako to bylo i za Rudolfa II. a Matyáše) ve městech královských a na panstvích korunních dáno bylo arcibiskupovi, kteréžto užil on i nástupce jeho kardinál Harrach. Teprv

za tohoto arcibiskupa učiněn počátek ohraničiti fary a dáti jim katolické duchovní správce.

Jako před válkami husitskými bylo v Čechách 10 archidiakonátů, tak mělo zůstatí při starém rozdělení.

I. archidiakonát pražský měl míti dekanaty tyto: 1. pražský, 2. benešovský, 3. říčanský, 4. ořechovský, 5. podbodský, 6. rakovnický, 7. slánský, 8. řípský, 9. chluminský, 10. brandýský (v Tomek Registra desátků). K těmto přibylo nové 11. děkanství budyňské.

II. archidiakonát kouřimský měl míti: 1. dekanát kouřimský, 2. německobrodský, 3. řečický, 4. čáslavský, 5. štěpánovský, 6. kolínský. Nově utvořeno 7. děkanství českobrodské a 8. poděbradské.

III. archidiakonát bechyňský neb krumlovský má 1. dekanát bechyňský neb budějovický, 2. vltavský neb sedlčanský, 3. volyňský neb prácheňský, 4. bozenský neb blatenský, 5. chýnovský neb jindřichohradecký, 6. doudlebský neb krumlovský. Líší se tudíž toto od starého rozdělení tím, že děkanství pracheňské bylo dříve o sobě, nyní sloučeno jest s volyňským.

IV. arciděkanství žatecké má sestávati: 1. z děkanství žateckého, 2. kadaňského, 3. žlutického, 4. teplského, 5. loketského. Nově přibylo 6. děkanství tachovské.

V. archidiakonát litoměřický dostal staré rozdělení totiž 1. dekanát litoměřický, 2. třebenický a 3. českolipský.

VI. archidiakonát bilinský měl míti 1. dekanát bilinský, 2. ústský nad Labem a 3. nově utvořené děkanství mostské.

VII. archidiakonát boleslavský měl míti 1. děkanství boleslavské, 2. žitavské, 3. mělnické, 4. turnovské, 5. jablonské, 6. mnichovohradištské, 7. kamenické, 8. havraňské. Přibyla děkanství 9. zákupské a 10. sobotecké.

VIII. archidiakonát plzeňský měl 1. děkanství plzeňské, 2. rokcanské, 3. klatovské. Nově utvořeno 4. děkanství přeštické.

IX. archidiakonát horšovotýnský rozdělen nyní 1. na děkanství horšovotýnské a 2. domažlické, toto nově utvořené.

X archidiakonát králohradecký měl dříve 8 dekanátů totiž 1. hradecký, 2. jičinský, 3. bydžovský, 4. kladský, 5. dobruský, 6. Králův dvůr vypuštěn a byl kostelecký, 7. broumovský, 8. Chrudim, 9. Pardubice, 10. Chlumec nad Cidlinou, 11. Litomyšl, 12. Skuteč.

Tyto poslední povstaly z biskupství litomyšlského. Celé toto rozdělení obsaženo jest v kopiáři Kašpara Arsenia z Radbuzy str. 3., jest bez roku, ale spadá jistě do roku 1623.

Znovuzřízení katolické duchovní správy po venkově.

Hned po vyhnání nekatolických kněží nastala potřeba znovu obsaditi uprázdněná obročí farní a děkanská řádnými duchovními správci. Ale kde vzíti tyto, když jich ani v samé Praze nebylo dostatek. Ti, kteří měli svěcení biskupské, byli přijati s podmínkou, aby se zrekli svých žen sobě oddaných. Tu opět dlužno jest poukázati na „Gindelyho Gegenreformation von Böhmen“, který vyčítá arcibiskupovi Lohelovi bezcitnost, když nutil tyto kněze k opuštění žen. Kdo však dobře rozeznává mezi kněžími ženatými, kteří v Němcích

(Frankfurtě, Lipsku a jinde) dávali se ordinovat a mezi těmi, kteří od katolického biskupa byli svěceni, nebude na váze, že jen těmto poroučel opustit ženu, protože dle řádů církve katolické byla tato kuběnou a ne ženou. Za to těm, kteří měli svěcení frankfurtské, neporoučel, aby ženy své opustili a hledajícím zaopatření, když vyznání víry katolické složili, dával místa správce škol. Příklady o tom jest hojnost a netřeba je dopodrobna uváděti.

Nedostatek katolických kněží českých byl větší nežli německých. Tato neblahá okolnost zavinila, že zvláště ve smíšených osadách dosazováni byli kněží neumějící česky, čímž se takové osady brzy poněměly. Nadto když nebylo světských kněží, dostávala se obročí farní řeholníkům zvláště minoritům a cisterciákům. sběhlým z klášterů slezských a polských, kteří se s obyvatelstvem českým smluvili. Doklady toho uvedeme při jednotlivých farách.

Práce rozdělení duchovenstvo farní svěřena byla Dr. Jiřímu Landherrovi, převoru dominikánů u sv. Marii Magdaleny na Malé straně v Praze, a to pro kraji rakovnický, loketský a žatecký. Akta o tom v prvopisu archivu arcibiskupského jsou datována v Rakovnici 16. srpna 1624. v Lokti 29. srpna a v Žatci 17. září. Tento arcibiskupem ustanovený komisař svolal všechny faráře a děkany a radil se s nimi, jak by nejvýhodněji daly se rozdělit a přidělit jednotlivcům fary, odchodem nekatolických predikantů uprázdněné.

V celém Rakovnicku byli tito katoličtí duchovní správcové: 1. děkan rakovnický, Jan Adam Tábořský, 2. Tomáš Pektander, farář v Kozlancech, 3. Martin Heřmánek, farář v Strašeci novém, 4. Jan Khordt, farář v Jesenici, 5. Jan Žďárský, farář ve Zbečně a 6. M. Adam Hortensius, cisterciák a farář v Královicích. Tento poslední se na schůzi nedostavil. Tomáši Pektandrovi, faráři kozlanskému, přiděleny bývalé fary Vsesulov, Slabce a Rousinov, Jan Khordt, farář jesenický, obdržel fary Vroutek, Kryry a Vidhostice. O ostatních čtyřech nečiní se zmínka, které fary jim byly přiděleny. Ale z jiných zpráv se dozvídáme, že zbečenský farář Jan Žďárský spravoval skoro všechny fary panství křivoklátského spolu s novostrašeckým farářem Martinem Heřmánkem.

Poradu s kněžstvem katolickým v Loketsku konal Dr. Jiří Landherr 29. srpna. Tam bylo pět katolických farářů: 1. děkan v Lokti křižovník s červenou hvězdou, Adam Florin z Lobensteina, 2. farář v Chlumu marianském, křižovník Tomáš Heinel, 3. Martin Glicius také křižovník, farář v Kynšperku, 4. M. Eliáš Baderus, farář v Gossengrůnu a 5. farář v Šenbachu nejmenovaný pro nemoc se nedostavil. R. 1622 byl tu farářem Petr Lodezeker. Zdalí zde zůstal do r. 1624 není jisto (arch. arcib. LXXV. č. 51). Děkanovi loketskému dány fary Kynžvart, Lobsy, Staré sedlo, Karlovy Vary, Sedliště, Nová role, Lomnice, Hroznětín, Bäringen a Eibenstock (Tisová). Kynšperskému faráři, Martinovi Gliciusovi, odevzdány fary Schönficht, Lauterbach, Šenfeld a Vranov. Tomáš Kryštof Heinel spravoval Kirchenbirk. Farář v Šenbachu měl Syrmice, Stein a Wallhof, Eliáš Baderovi přidány fary Bleistadt, Nýdek, Lomnice a Jindřichovice (Heinrichsgrün).

Za to sešlo se v Žatci dne 17. září 1624 dvacet katolických kněží totiž Pavel Viktoryn Sekera, děkan žatecký, Jan Hagel z Raversperku, děkan kadaňský, Václav Ludvík Leitner, děkan lounský, M. Michal Thotus, farář v Chomútově, M. Jiří Thopf, farář v Březně (městě), M. Jan Kometa, farář v Radonicích, M. Baltasar Hoffman, farář v Mašově, Silvester syn Jiljiho ze Strakonic, farář postoloprtský, Heřman Geismar, farář v Křimově, Jindřich Faber, farář v Tušmicích, Mikuláš Vagner, farář v Stranné, Matouš Šadt, farář Okúnovský, Ondřej Esigius, farář v Čachovicích, Adolar Rödicz, farář ve Vysočanech, Valentin Stoss, farář v Úhošťanech, Daniel Fricler, farář ve Velké vsi, Jan Vachtel, farář doupovský, Jan Vagner, křížovník, farář ve Pšově, Bernard Kalvi, farář v Klášterci, a Řehoř Rigel, premonstrát a farář v Žluticích.

Těmto duchovním správčům přiděleny jsou na blízku ležící, od predikantů opuštěné fary. Děkan kadanský měl spravovati Vše study a Bystřici, děkan lounský Václav Ludvík Leitner Rannu, Dobroměřice, Citoliby a Smolnici, františkáni od sv. 14 pomocníků v Kadani Kralupy, Město horní a Prunérov, děkan chomútovský dostal Krbice a Malé Březno a dozor fary borecké, farář pšovský měl administrovati Libořice, Kněžice a Letov, Adolar Rödicz, farář ve Vysočanech měl spravovati Minice, Hořetice a Vilimov, Mikuláš Vagner, farář v Stranné, Břeštiny (Presern), farář v Úhošťanech Radnice (Radnitz), Heřman Geismar, farář v Křimově, administroval Město, Suniperk, Březno a Pasberg, M. Jan Kometa, farář v Radonicích, Bílenec, Fricler Daniel, farář ve Velké vsi, Libědice a Mory, M. Baltasar Hoffman, farář mašovský, Tureč, Podlesice, Nepomyšl, Kysybel a Andělskou horu, doupovský farář Jan Vachtel Zakšov, postoloprtský farář, Silvestr Jiljiho ze Strakonic, Bitozeves, Hradiště a Opočno. Převor klášter ročovského, Jan Augustin Thalmaier, administroval blízké Vinařice, Bernard Kalvi, farář klášterecký, Kupferberg, Lauchu a Šenvalld, žlutický farář Řehoř Rigel Štědré, Komárov, Údrč, Buchov, Luky a Čichalov.

Kraj tento obdržel poměrně nejvíce samostatných správců duchovních, vyjímaje Krumlovsko a Plzeňsko. Jedna z příčin ta jest, že rád jezuitský měl již před bitvou bělohorskou panství chomútovské od Jiřího z Lobkovic deskami zemskými utvrzené a, ač od pádu tohoto velmože zakoušeli všeliké nátlaky protestarstva, byl tento lid brzy opět víře katolické získán. Kněžstvo přicházelo sem z krajín franckých, zvláště z Erfurtu a okolí.

Do kraje plzeňského vyslán jest od arcibiskupa za komisaře Jan Ctibor Kotva, aby predikanty odtud vypudil a ostatní fary mezi katolické správce rozdělil, nekatolických predikantů vyhnal 28 a celý kraj rozdělil na arciděkanství plzeňské, týňhoršovské a tachovské. K Plzeňsku počítáno děkanství klatovské a rokycanské. O tom jsme našli dvojí rukopis. První nedatovaný pochází z r. 1624 a druhý datovaný z r. 1626. Pokud tento se liší od prvního, zaznamenali jsme změnu při každém farním obvodu: 1. arciděkan plzeňský a kanovník vyšehradský, Bartoloměj Guldanus z Harantsperku, 1624—6 administruje faru sv. Jiří, 2. děkan klatovský, Severyn Vitkovský, dominikán Polák, administruje zá-

roven 1624—6 Kydliny a Dolany, 3. Lukáš Vagner, farář německý, 1624—6 Měcin, Žinkovy a Předslav, 4. Matěj Nemeus, farář Myslivský, 1624—6 administruje Mileč a Nepomuk, 5. Heřman Šebastian, od 1624 16. října — 1626 farář v Strážově, Janovice a Bohaňov, 6. Daniel Michal Malecius, farář v Dešenicích 1624, v Běšinech, adm. Čachrov a Chlistov, 7. Metaneus Matěj, farář plánický, 1624—6 adm. Stobořice, Zborov a Neuraz, 8. Chuděnice 1624—6 farář Sigmund Kamenický adm. Křloveč, 9. Linhart Novák, farář v Lénovicích, 1624—6 adm. Mešno a Mitrovice, 11. Matěj Chalysheus, farář v Čížkově, adm. Mileč a Chrásfany, 12. Mikuláš Kukulius, farář Velhartice, 1624—6 adm. Kolinec, 13. Michal Sumor, dominikán a farář v Dýšině, 1624—6 adm. Osek, 14. Jan Jeroným Aquila od sv. Havla, 1624 farář v Blovicích, adm. Seč, Zdemyslice a Prádlo, 15. Jan Malecius, farář ve Žďáře, 1624—6 adm. Těnovice, 16. Šimonovi Čermákovi, faráři v Drahoňově Újezdě, 1624 přidány f. Zvíkovec, Bnečice a Malý Újezd, 17. 1624 Miller Václav, farář v Mýtě, adm. Rokycany a Zbítov, 18. Jan Mantiger, farář v Lešanech, adm. Všeruby, 19. Benediktin František Delikatius neb Lahodný, farář Denešický, adm. Merklin, 20. Gemechorius Oldřich, farář v Touškově, adm. Malesice a Ojprnice 1624—6. 21. Severýn Vrtich, farář přeštický, má poručené okolní fary, 22. Kempius Kryštof, farář plzeňský, admin. Nezvěstice, 23. Šimon Kryštof, farář radnický, 24. Tomáš M., farář v Sekyřanech, 25. Kunclík Jiří, farář v Jezně, 26. Macer Jiří, farář v Chválenicích, 27. Ondřej Birut, farář v Políně, 28. Michal Krul řádu sv. Augustina býval převorem v Ročově, nyní 1624—6 farář ve Švihově, 29. Stadler Jakub, premonstrát, farář v Liticích, 30. Ondřej Kheil, premonstrát a farář v Dobřanech. Tito od 23—30 nemají než jednu faru a to za tou příčinou, že s povolením arcibiskupským do jiných okresů odejdou, aneb jako sešli starci větší námahy nejsou schopni.

V arcijáhensství horšovotýnském jest: 1. Jan Flaxius z Čenkova (Čankova) arciděkanem a kanovníkem vyšehradským. Fary jemu podřízené jsou: 2. farář domažlický jest převor tamního kláštera augustiánů a adm. faru ve Lštění, 3. Jiří Bílek, farář v Chotěšově a adm. ve Stodě, 4. Václav Jindra, farář Semněvický, adm. Krakov a Mířkov, 5. Jan Hák, farář v Mutěnině, adm. Drahotiny a sv. Kříž, 6. Jeroným Haršner, augustián, farář v Šitboři, admin. Ronšperk, Pivoň a Rokošín (sv. Jiří), 7. Jan Mrázek, farář v Šlitarech, adm. Mělnice, 8. Jan Pironius, farář v Horšově Týně, adm. Horšova, 9. Martin Bukovinus, křížovník s červenou hvězdou, farář v Bukovci, adm. Čechovice, 10. Jindřich Šöller, augustián, farář v Nové Kdyni, adm. Stanětice, 11. Matouš Longolius, farář v Klenči, adm. Milaveč.

Zbývá několik farářů, kteří nemají žádných jiných sobě přidělených far, z nichž může arcibiskup do jiných okresů přesaditi: 12. Michal Hopf, farář hostouňský, 13. Linhart Romelsperger, augustián, farář v Měclově, 14. Ondřej Molitor, farář v Hradci, 15. Kašpar Skultetus, farář holešovský, 16. Václav Kleo, farář Touškovský, 17. Stanislav Velhovius, farář v Trebenici, 18. Jan Chrysostomus, druhdy opat sv. Jana pod Skálou, nyní farář v Skapci, 19. Faru

v Stankově osadí farářem probošt chotěšovský jako nastávající pán.

Děkanství tachovské: 1. děkanem v Tachově jest Šebestián Christianus, křížovník s červenou hvězdou, adm. Šenvald, Pistov a Brod (Bruck), 2. Petr Kappius, farář toužimský, adm. Šentál, Utvinu a Kozlov, 3. Jakub Mollerus, farář stříbrský, adm. Sulislav, 4. Samuel Lupacius, farář v Kozolupcech, 1624—6 adm. Hradiště okrouhlé, 5. Jiří Liebhardt, farář v Damnově, adm. Vysoké Sedliště, 6. Jakub Šauman, farář v Plané, adm. některé fary toho panství, které se jmenovitě neuvádějí, 7. Kašpar Haas, farář v Chodové Plané, adm. sv. Kříž, 8. Sixt, farář v Nové vsi, pomýšlí návratiti se do své diecése eichstätské, faru jeho obstará Kašpar Haas, 9. františkán Osseneus Vojtěch, farář v Kynžvartě, adm. Žandov a Mersgrün, 10. Premonstrát Ondřej Reinichius, farář v Pistově, 1624—6 adm. Michelsberg, 11. Sparteufel (neb Sparenfeld), Jiří farář v Pernarci, premonstrát, adm. Erpužice 1624—6, 12. Jiří Peissner, premonstrát a farář v Mnichu, adm. Sonnenberg, 13. Zachariáš Baudauer, premonstrát, farář v Úterém, adm. Krsov, 14. Pavel Hierolt, premonstrát, farář ve Vidžíně, adm. Kramolín, 15. Jiří Jugriš, premonstrát, farář v Ovesných Kladrubech, adm. Boněnov, 16. Jan Pechler, premonstrát, farář v Otročině, adm. Bečov, 1626 jest tu Augustin Menerle farářem, 17. Jiří Koel, premonstrát, farář v Lechově, Čelivě a Domaslavi, 1626 jest farářem v Čelivě Pellicius Jiří, 18. premonstrát Jiří Gärtner, farář v Teplé, 19. benediktin Tomáš Štáhlavský, farář v Kladrubech, 20. Jiří Čichovský, benediktin, farář v Holostřevěch, adm. v Boru a ve Stráži, 21. Ondřej Bišof, farář v Starém Sedlšti, adm. Bohuslav a Přimdu, 22. Hoffman Kašpar, farář ve Svojsíně adm. Černošín.

Toto rozdělení far stalo se tak, že snáze bylo o nich se dozvědět: Jest pak tu více kostelů, které buď ohněm, aneb vřavou válečnou spolu s farními budovami vyhořely. Také jest tu o samotě stojících, aneb spolu s vesnicemi zpusťovaných. Jestliže budou obnoveny, lehce blízcí farářové se budou moci o ně postarati, aby v nich služby boží se konaly.

Kraj pödbřdský sousedící s krajem plzeňským má dvě děkanství, jedno v městečku Cerhovicích, druhé na Karlštejně, Prebikantů v něm nebylo nalezeno, ale katolických správců duchovních jest tu málo. Některé fary poručeny jsou duchovním v kraji plzeňském. O ostatních rozhodnuto, aby 1. děkan cerhovský Jan Tešner (neb Těšín), spravoval též Žebrák, Zdice a Tmaň, 2. Vavřinec Racinger, děkan Karlšteinský, faru tetinskou, 3. Jiří Kolumbus, farář bezdědický, administroval Hostomice, Skřipel a Praskolesy, 4. Jan Brtva, farář v Litni, admin. Všeradice, 5. Ondřej Mojžiš, farář hořovický, adm. Mrtník a Jince, 6. Opat sv. Jana pod Skálou adm. Beroun a Počáply, 7. Patroni fary mníšecké a knínské, páni Vratislavové z Mitrovic, mají slíbené dva kněží od opata zbraslavského.

Třetí komisař od arcibiskupa volený, aby opatřil duchovní správu v kraji bechyňském, práchenském a vltavském jest David Drachovský z Horšteina, kanovník starobole-

slavský a vyšehradský. Zpráva jeho jest nejúplnější ze všech nám známých; neboť vedle duchovních správceů a far nachází se i kolator každého obročí. Zpráva má datum 1. října 1624. Originál jest v archivu arcibiskupském a má nápis: *Acta comissionis in districtu bechinensi, prachensi et wltawensi mense septembri 1624.* Záleží ze dvou částí: první část jest: *Catalogus praedicantium in iisdem districtibus inventorum*, druhá část: *Distributionis parochiarum ibidem factae catalogus.*

Poněvadž tato zpráva zmiňuje se o tajném poučení komisaři a v čem by záleželo, podotýká, kdežto zpráva Jana Ctibora Kotvy jen úsečně praví: co bylo jako tajné poučení dáno, to také tímtež způsobem (totiž tajné nebo lépe soukromě) chci vyříditi: podávám je tuto u věrném překladu:

Listy knížete Karla z Lichtensteina a arcibiskupovy buďtež podány hejtmanům krajským a nejen faráři téhož kraje, ale i jiní světští páni buďtež k poradě přibráni. Při sjezdu sepiše se seznam far a farářů a jak daleko jeden od druhého jest vzdálen, též seznam patronů katolíků i kacířů. Fary se rozdělte tak mezi katolické faráře, aby jednomu i více far ku zprávě bylo poručeno. Rozdělení to buď sepsáno a k tomu buď připojena poznámka, že se tak stalo nikoliv na úkor práva patronátního kohokoliv, nýbrž jen s promínutím (dispensatorie), dokud větší počet kněžstva není po ruce. Rozdělení to má býti vyhrazeno ku schválení arcibiskupovi (ač s provedením nemá se otálet), má se opečetiti a podepsati. Také má rozdělení far prohlášeno býti osadníkům. Vyměřen buď obnos příjmů jak far tak farářů. Vynikajícímu knězi v kraji buď uloženo, aby obstaral soupis zboží movitého i nemovitého každého kostela a poslal jej arcibiskupovi. Chrámy znesvěcené mají býti znovu posvěceny, Kněží špatných mravů buďtež potrestáni. Predikanti, pakli kteří farám představeni jsou, mají se vyhledávati a od služeb církevních odstraňovati. Co by komise od arcibiskupa zřízena nezmohla, buď svěřeno knězi v kraji vynikajícímu k provedení. Ten se zaváže o svém konání bude podávati zprávy arcibiskupovi.

Listy knížete Karla z Lichtensteina a arcibiskupovy dány jsou krajským hejtmanům v Bechyňsku Jachymovi Španovskému z Lissova na Loukově, který tentokráte dlel na Konopišti, Kryštofovi Kavkovi z Řičan, tenkrát sídlem na Dobříši, v kraji prachenském hejtmanu, a Pavlovi Michnovi z Vacinova, hejtmanu v kraji vltavském a Janovi Byšickému z Byšic, tehdaž se zdržujícímu na Konopišti.

Prohlášení o novém rozdělení farních osad vzali na sebe vedle děkana jindřichohradeckého, Ondřej Koker, děkan tábořský (potomní kanovník svatovítský a oficial arcibiskupský) a farář pelhřimovský, Šimon Simonides.

Při prvním sjezdu kněžstva usneseno zároveň, aby titěž výšpsaní oznámili patronům, by udali obnosy příjmů jednotlivých far, ostatní zvláště příjmy kostelů a kaplí mají podati zádušníci neb správci majetku církevního.

V kraji vltavském měli jednotliví duchovní správce sami obojí povinnost svrchu dotčenou na se vzíti. Co bylo na sjezdech

usneseno ohledně napravení kněží, o tom se mluviti bude v oddíle jiném. Rozdělení far stalo se následovně:

1. Jindřichův hradec a Blažejov měly Daniele Michala, děkana chýnovského a faráře v Hradci, patron kolej jesuitská v Hradci Jindřichově, 2. Pěuna spojená s Čiměří, farář Michal Seidel, patron týž jako Hradec, 3. Jarošov farář Bartoloměj Gelenius, který dříve byl kaplanem v Hradci, patron týž jako 1, 4. Stráž s filiálkami Roseč, Lutová, Novosedly, farář Jiří Billung, dříve v Lutové, patron Vilém hrabě Slavata, 5. Deštná, farář Vilém Vratislav, který byl před tím v Lodhěřově. Obdržel k administraci Lodhěřov, patron kolej jesuitská v Hradci Jindřichově, Dirnou, patron Kryštof Vratislav z Mitrovic, Tučapy, patron Jachym Špulír z Jiter, a Mnich, patron rytíř Lapáček, 6. Kumžák, farář Ondřej Kukulus, adm. Strmilov a filiálku sv. Ondřej, patron všech kolej jesuitů v Hradci, 7. Cerekvice Leskovcova, farář Zachariáš Pěcka, který byl dříve v Čiměří, patron Albrecht Leskovec, administruje Prašivou téhož patrona, Libkovu Vodu, patronka Osianna Vostrovceva, a Božejov, Jana Kryštofa Leskovce, 8. Žirovnice, farář Jiří Akuleus, s farami Strannou a Počátky, které vesměs náležejí patronátu koleje jesuitské v Hradci, 9. Treboň, farář Jiří Lomnický, administruje fary Štěpánov, Lomnice, Ševětín, Bošilec, Slovenice a Sukdol, patron všech těchto far byl císař, 10. Bystřice (nová), farář Tomáš Haushan, filiálka Minichslag, patron hrabě Vilém Slavata, 11. Soběslav, farář Jakub Vodáček, dříve farář ve Stráži, patronát císařův. Jemu přiděleny fary Řečice, Pluhový Žďár a Drachov, koleje jesuitů hradeckých, Blatná, hraběte Pomsdorfa. Týž farář měl svěřenou faru Veselí, Hlavatec a Bukovsko horní a dolní, tyto poslední pod patronem nejvyšším purkrabím, 12. Kamenice, farář Ondřej Kandlicius, který zastával fary Těmice, Častrov, Lidmaň a Kostelní Radouň, všechny pod patronem nejvyšším Paradisem, a faru sv. Jana, kterou jakási šlechtická vdova měla, 13. Staré město, farář Michal Ritter-sperger, s Landsteinem, patroni Max a Ferdinand bratři Morové, 14. Chýnov, farář Adam Weissnerus, který byl kaplanem tábořským, patron kníže Eggenberk. Přivtěleny jsou mu fary Hroby, jichž patron nějaký rakouský rytíř jest, Pohnání a Ratiborice knížete Eggenberka, a Radenín pana Vlka. 15. Chvojnov, farář Lukáš Slavenský, s Vyskytnou pod patronátem císařovým, 16. Velhřimov, farář Šimon Simonides, patron císař, administroval Hořepník Jachyma Španovského z Lisova, Burenice, Anny, manželky Mikuláše Beřkovského z Šebířova a Novou Cerekvici, Kryštofa Vratislava, 17. Stará Červená Řečice, farář Jindřich Ignác Pěšin, který v ty časy umřel, administroval Rovný, Rýnarec a Cerekv dolní neb německou pod patronátem arcibiskupovým, 18. Jistebnice, farář Šebestián Scipio, patron kníže kanclér (Zdeněk Vojtěch Euseb z Lobkovic). Zároveň administroval Sřezenín, faru Humprechta Černína, Dražice, Kostelec a Boratín téhož knížete kancléře, Hodušín a Chýška pod patronátem císařským, 19. Bernartice administrují jesuité pražští jako patroni, 20. Milevsko administruje patron opat strahovský s Kovářovem, 21. Miličín, farář Vavřinec Malisovecký, pod patronátem Don Kašpara Spaněla, 22. Lukavec, farář Jan Jakub Institoris s Kam-

berkem, patron pan Pöttinger, 23. Tábor, farář Ondřej Kokerus, patron císař Administruje Moleč nejvyššího purkrabí, Planou, patronát císařův. Chotoviny Viléma Vily, Mladou Vožici, patron Don Baltasar Marradas, Janov, Oldřichov a Šebířov, jehož patronka jest Dvořecká kacířka, Neustupov, 24. Černovice, farář Marek Tírl s Doběšovem, jich patron byl nejvyšší Paradis, Choustník a Mlýny, Jan Černín, a Křeč společně s Černínem Vlk. 25. Pacov, farář Šebestián Bartolomeides, s Cetorazi patronka Magdalena Mumraynova. Pošná, patronka Magdalena Houskova. Věžný s filiálkou Obratanice knížete Eggenberka, Těchobuz, nějaké kacířky, a Chýška, opata strahovského, 26. Želivo faru obstarávají reholníci želivští.

Na druhém sjezdu duchovenstva v Krumlově 11. a 12. září 1624 u přítomnosti Matouše Tomáše z Lustenecku, arciděkana bechyňského a Kryštofa Tomáše, děkana budějovického, Vítá Joannidesa, místoředitele koleje krumlovské a Jindřicha Müllera z tovaryšstva Ježíšova, přišli kněží z části Bechyňska a děkanství doudlebského, z části děkanství volyňského a rozdělili fary mezi sebe takto: 1. Budějovice, děkan Kryštof Tomáš, který administruje se dvěma kaplany v Rudoltově, Dubně, dvojí Čakov, patron kníže Eggenberk, Pištín, Hůrka, Hosín, Lišov patron Don Baltasar, a Ledenice patron císař, 2. Strýčice, farář cisterciák Mikuláš Parendisius, patron opat vyšebrodský, 3. Němčice, farář Jiří Jakub Lomnický, adm. Netolice knížete Eggenberka. Nakří a Zaháj Don Baltazara. 4. Krumlov, arciděkan bechyňský a děkan doudlebský Matouš Tomáš z Lustenecku, patron kolej jesuitů tamtéž s Přídolím opata vyšebrodského jako patron. 5. Černice, farář Martin cisterciák ze Zlaté koruny, patron též opat. 6. Rosenthal, farář Jiří Šelshorn, dříve farář v Plané, admin. Dvořiště dolní opata vyšebrodského. 7. Zátoň, farář Šlechta Jan, patron kníže Eggenberk. 8. Újezd, farář Šimon Štefanides, býval farářem v Přídolí, patron kníže Eggenberk. 9. Velešín, farář Jan Ludvikovský, patronka hraběnka Buquoyová. 10. Strážov, farář Pallatius Matěj, cisterciák, patron opat vyšebrodský, administruje Doudleby, patronátu císařského a města Budějovic. 11. Malonty (Meinhardschlag) farář Baltasár Skultus, adm. Cetviny, patronka obou hraběnka Buquoyová, a Český Rychnov, podací jeptišek klarisek v Krumlově, 12. Dvořiště horní, farář Haškonius Řehoř, patron opat vyšebrodský. 13. Soběnov, farář Jan Jiří Symmachius, patronka hraběnka Buquoyova. 14. Kaplice, farář German Eberle, adm. Blánský, obě pod patronátem hraběnky Buquoyové. 15. Benešov, farář Jan Vachael, adm. Košlák, patronka hrab. Buquoyova. 16. Sviny, farář Stanislav Klemens, býval v Újezdě, patronka hr. Buquoyova, adm. Žamberk, Borovany, Mladošovice a Jilovice, poslední tři pod patronátem císařovým. 17. Nové hrady, farář Pačka Baltasar, byl před tím f. ve Vyšším. brodě, patron opat vyšebrodský, adm. kostel sv. Anny v Dobré vodě. 18. Rychnov německý, farář Jakub cisterciák, patron opat vyšebrodský. 19. Kájov, farář Martin Frank, býval kaplanem v Krumlově, patron opat Zlaté koruny. 20. Hořice, farář Jiří Verner, patron opat vyšebrodský. 21. Sveráz, farář Melichar Strobelius, patron kníže Eggenberk. 22. Světlík, farář Kryštof Steiner, patron opat drkolenský. 23. Polná

Stein), farář Augustin Fechtner, patron opat zlatokorunský. 24. Křemže, farář Jan Grisius, patron Alexandr Častolár. 25. Myšlany (Malsching), farář Jan Joachimus, patronka hraběnka Buquoyova. 26. Boletice, farář Jan Gehle, adm. Chvalsiny, patron opat zlatokorunský. 27. Boršov, farář Vavřinec Hartinger, patron opat vyšebrodský. 28. Rosenberg, farář Antonín Krug téhož patronátu. 29. Vltavice, farář Jakub Basil Platea, patron kníže Eggenberk. 30. Brloh, farář Kašpar Olitor, adm. Lhenice, obě téhož patrona. 31. Vyšší brod, farář a převor kláštera Jakub Merell, patron opat vyšebrodský. 32. Ktís, farář Baltasar Pichler cisterciák, dříve byl v Chroboiech, patron kníže Eggenberk. 33. Planá, farář Jan Hauser, adm. Zelnavu, byl dříve v Rosenthalu. 34. Frimburk, farář Vidmon Jan, patron probošt drkolenský. 35. Rychnov německý, farář Tomáš Maier, patron kníže Eggenberk. 36. Chrboly, farář Baltasar Pichler, patron týž. 37. Frauenthal, f. Vincenc Votik, patron týž. 38. Prachatice, f. Lopatský Jan, filiálka sv. Petr. Spolu administroval Blský, patron Vilém Lev z Říčan, Pfaffenschlag (Pfefferschlag, Fofry?). Bavorov, Strunkovice a Vítějice, patron kníže Eggenberk. Blánice hraběte Buquoye. Březi Jana Žakavce, Dub Jana z Říčan, Husinec a Dlažičky Jáchyma z Kolovrat, 39. Záblatí, f. Eliáš Frisaut, patron Jáchym z Kolovrat, administroval Volary a Zbytín, patron kníže Eggenberk.

Třetí sjezd konal se v Strakoniciích v domě měšťana Adama Polívky 19. září 1624 u přítomnosti arciděkana bechyňského Matouše Tomášova z Lusteneku, jehož se faráři kraje prachenskéhoho účastnili a fary takto mezi sebou rozdělili:

1. Strakonice, administrator Ondřej Germanus, patron velký převor maltánský, administroval Volenice. 2. Jinín, f. Michal Dikastus, adm. f. Paračov. 3. Vodňany, f. Augustin Tomicus, adm. Písek, Blský, Putim, Čížovou, Hermaň, Mýšenec a Chelčice.

4. Čestice, f. Augustin Štepanicius, adm. Kraselov, Volyň. Předslavice, Malenice. Dobruška, Vácov a Ždíkov. 5. Katovice, městečko, f. Sixtus Jan Milivius, adm. Hostice. 6. Radomyšl, f. Václav Podivinský maltán, adm. Křepice, Sedlec, Škvořetice, Štěkeň. sv. Havla kostel o samotě a sv. Mari Magdalena. 7. Bohumilice, f. Stullberger Rupert, filiálka Křtění. 8. Horažďovice, f. Matouš Krispus, adm. Budětice, Bor velký i malý, Chanovice, Bezděkov a Kádov. 9. Blatná, f. se nejmenuje (byl 1621 M. Matouš Černovický, 1622 Ondřej Korusius).

Z roku 1626 zachoval se seznam farářů děkanství chrudimského. Jest jich 10. 1. Jíří Bílek, děkan chrudimský 1624—6. 2. Lžez, farář Schůdček Adam. 3. Hlinsko, Jan Hajecius. 4. Zbišlavice f. Karel Rubekula. 5. Dašice, f. Ziner Matouš. 6. Rovná, f. Jonáš Nucella Holický. 7. Holice, f. Tobiáš Fabri. 8. Polička, f. Stanisl. v Lišovský. 9. Vysoké Mýto; děkan Jindřich Denemar. 10. Sezemice, f. Bernard Chrapický, minorita a kvardian pardubický. Které fary jim byly přiděleny, nikde jsme nenalezli.

V kraji boleslavském pověřen byl zříditi zatímní duchovní správu Michal Mantilla z Drepana, doktor svobodných umění a bohosloví, zároveň provinciál minoritů jako arcibi-

skupský komisař, v srpnu r. 1624. Ustanovením tímto nemá ublíženo býti právu patronátnímu zákonných majitelů kostelů a rozdělení farářů rozumí se jen prozatímní ze zvláštního prominutí, dokud nebude dostatek farářů. Týž svolal faráře kraje boleslavského, dal přečísti otevřený list arcibiskupův a pak uzavřeny tyto věci :

1. aby faráři nebyli oddáni lakomství a když posluhují svátostmi lidu, aby nebrali mnoho od věřících, zvláště ne od chudých. Bude-li v tom postižen kdo, má jej děkan, neb arciděkan udati arcibiskupovi. Stane-li se to samému děkanu neb arciděkanu, mají to oznámiti faráři, kteří se o tom dozví;

2. všickni duchovní správcové odstraní co nejdříve ze škol správce a učitele kacířské a nahradí je katolickými. Totéž se má státi kantorům a zvoníkům a jiným sluhům kostelním. Mají se též postarati o pomoc světského ramene, kdyby který kacíř mládež vyučoval. Kdo by byl postižen, bude trestán přísně, a dětem bude nařizováno, aby posílány byly do školy farní;

3. aby se ve svátky na trhu nic neprodávalo a žádné řemeslo neprovozovalo, v pátek a v sobotu a jiné dny postní ve veřejných hospodách aby se maso nejedlo (ty vyjímaje, kteří mají dovolení arcibiskupa). Zvědí-li o tom, má se to oznámiti úřadům politickým, kteří přestupníky přísně mají ztrestati;

4. žádný farář neprovázej mrtvá těla kacířův, mohou však zvony dáti zvoniti a za zpěvu je pohřbiti. Takovým má se vykazati místo zvláštní, od katolíků rozdílné. Jen děti jejich, jsou-li dle zákona pokřtěné, mohou provázeti a pohřbiti;

5. žádného z kacířů, dokud nebyl třikrát prohlášen a se nepovídal, nebudou oddávati;

6. všickni faráři každé tři měsíce půjdou k sv. zpovědi a prokážou se o tom děkanovi soboteckému; který o tom arcibiskupovi zpravu dá. Kdo by se zpěchoval, zaplatí pokuty 10 tolarů a v případě tvrdošijnosti 30 tolarů odevzdá komoře arcibiskupské;

7. všem klerikům zapovídají se souložnice a jiné podezřelé osoby buď v domech, neb jinde vedle trestu sněmem tridentským sessio 25. caput 14. de reformatione propadnou 200 tolarů, z nichž třetina připadne tomu, kdo je prozradí, dvě třetiny pak komoře arcibiskupské. Kdo takové ženštiny má u sebe, vybyde je do tří dnů. Ženy vážené, obstarožné, k domácím pracem se dovolují;

8. podle téhož sněmu tridentského nedopouští se, aby ne-manželští synové kleriků posluhovali v kostele, jinak dle dobrozdání arcibiskupova trestání budou;

9. vystříhejtež se opilství, pohoršení a podezřelého obcování, slov lehkých a hanlivých a všeho, co na šlechtelného a ctného kněze se nesluší. Kdo by v něčem takovém byl postižen, mají to ostatní, o tom vědomost mající, oznámiti arcibiskupovi.

Fary, které se nalézají v kraji boleslavském vyjímaje ony, které jsou podacími knížeti z Waldsteina, byly takto rozděleny:

1. Jan Aquila jinak Vorel, děkan mladoboleslavský, mimo Mladou Boleslav administruje Michalovice (nyní Kosmonosy), podací patří hraběnce z Hollachu, v níž bude jednou za měsíc po-

sluhovati. Poddaní budou nuceni hejtmanem, aby v ostatní neděle navštěvovali chrám Páně boleslavský. Protože má kaplana, obdrží celý desátek. Mimo to administruje v Dobrovici a Rejšicích, které náleží nejvyššímu purkrabí. V těch bude mít odpolední křesťanské cvičení střídavě a za to třetinu desátku. Ostatek desátku dostane kostel.

• 2. Tomáš Bohatko, děkan sobotecký, mimo Sobotku, Nepřívěc a Libošovice, administrovati bude v Mladějově, podací nejvyššího purkrabí. Z ní vezme půl desátku děkan, druhá případně kostelu. Na neděle a svátky sloužiti bude a kázati ranní, potom v Nepřívěci, Libošovicích a v Mladějově střídavě sloužiti bude.

3. Jan Pihavý, děkan nymburský a farář všejanský, administruje v Bošíně a Jeseniku, z nichž obdrží poloviční desátek, ostatek kostely. V Nymburce bude vždy kázati, v ostatních koná služby boží střídavě.

4. Jan Gradinus z Libetína v Benátkách a v Chotětově střídavě konati bude služby boží a kázati. Administrovati bude v Kování, kolator Petr Fux, a ve Skalstě pánů staroměstských, v Kruntu páně Kapounovo podací, též v Bezně, podací paní Gersdorlové. Z nich ze všech polovic desátku obdrží, ostatek případně dotýčným kostelům.

5. Ondřej Hlavatius, farář bousovský, podací nejvyššího kancléře. Ráno vždy bude sloužiti tu a potom střídavě v Osenicích a Solci, kteráž patří sirotkům Vančurovským. Polovic desátku bude mít sám, druhá případně kostelům.

6. Jakub Jagelius administruje faru Markvartickou a Samšinskou. Tato patří paní Berkové, ona pak nejvyššímu kancléři.

7. Matěj Švink vedle Libáně, Bystrice a Drahoráze, které jsou podací Viléma Popela z Lobkovic, bude administrovati faru rožďalovskou, kde odpoledne bude mít křesťanské cvičení. Polovic desátku dostane on, druhou polovici kostel.

8. Jan Doktoris vedle fary brodecké, která patří panu Matěji Arnoldinovi z Klarsteinu, a sýčinské, kolatury nejvyššího purkrabí, bude administrovati Luštěnice střídavě a obdrží polovici desátku pro sebe a druhou polovici kostel.

9. Benedikt Leukovius, rodem Uher, administruje faru lyskou, podací císařovo.

10. Jiří Šemelius, dominikán, administruje v Jablonném podí Berkovo.

11. Štěpán Videlský administruje na panství byšickém. (Tato věta škrtnuta jest.)

12. Havel Zemánek, administrátor kostomlatský a velelitský, patronát císařův.

13. Tomáš Svavis mimo Vtelno mělnické a Chorušice, hraběte Slavaty, administruje v Nebudželi a ve filiálkách Slivně a Slivenci, patron Zbyněk Novohradský z Kolovrat, střídavě, desátku mu patří polovice, druhá polovice kostelu.

14. Václav Oldřich Teubnerus, farář v Zákupech, kolator Zbyněk Novohradský z Kolovrat, má filiálku Brennou přidělenou.

15. Matouš Laetus, farář v Paliči.

16. Václav František Goldperg, farář cvikovský a

17. Vavřinec Pacholicus, farář dobranovský, mají kolátora výšpsaného Zdeňka Novohradského z Kolovrat.

Prázdné fary, o nichž se dozvěděl, jsou: Brezno, podací sirotků pána z Bubna, poručník jejich Zdeněk Mladota ze Solopisk a kostel Řítonice. Žerčice, patron nejvyšší purkrabí s filiálkou Kolbice? Týnec, Vlnoves, Čechelice, patron císař.

Řepín, patron M. Filip Fabricius se 4 filiálkami. Mimoň a Šrabice, podací pana Zeidlera, které jsou odevzdány děkanu zákupskému, aby je buď sám, anebo některým světským hospodářem administroval.

Stránov kostel patří k zámku Michala Slavaty. Strenice, patron Jiřík Benik.

Liblice s filiálkami patří podacímu paní nejvyššího kancléře. v Stakorech kostel Zdeňka Adama Mladoty, Grabstein drží David Černhauz.

Poněvadž v celém kraji boleslavském není ani děkana, předáno jest vedení Tomášovi Bohatkovi, děkanu soboteckému, aby vše, co v této komisi uzavřeno bylo, provedl a následovně se zachoval:

1. aby každých 14 dní písemnou zprávu podal arcibiskupovi, co se týká této komise;

2. aby zvěděl všechny kostely, jak farní tak filiální a jejich patrony, jsou-li katolíci neb kacíři, rozdělil také příjmy všech a o tom zprávu arcibiskupovi podal;

3. aby se o to postaral, by uprázdněné kostely administrovány byly od kněží rádných, aneb aby prozatím ustanovení byl hospodáři, kteří mají čtverý úkol, totiž:

a) v čas nevyhnutelné potřeby budou křtíti dle způsobu písemně jim oznámeného.

b) ve dni sváteční budou konati křesťanská cvičení.

d) starati se budou o kostely, pokud se týče věcí movitých, stálých a příjmů, ze kterých vydají počet,

d) v nepřítomnosti kněze budou pohřbívati mrtvé způsobem predepsaným, za to se jim vykáže dostatečná a čestná odměna:

4. všechny kostely do měsíce posvěti, též roucha posvátná a ubrusy oltární jakož i jiné věci mimo ty, které jsou vyhrazeny biskupovi. Tato všecka usnesení podrobují se schválení, aneb zlepšení arcibiskupovi.

Stalo se v Mladé Boleslavi, jak nahoře psáno. Následují podpisy vlastní, vyjímaje Teubnera, M. Laeta a Svavise.

Do této doby totiž před r. 1627 spadá návrh Jana Ctibora Kotvy, jak by mělo býti zřízeno biskupství jičínské, které hodlal založiti Albrecht z Waldsteina, vévoda Friedlandský. Spis o tom jest datován v archivu arcibiskupském r. 1635, kterýžto rok jest proto nemožným, že v tomto roce vévody na živě nebylo. Příkladá se v něm arcibiskupovi titul illustrissimus, což předpokládá rok před 1628. kde papež Urban VIII. udělil kardinálům titul eminētissimus. Návrh ten podává rozdělení biskupství jičínského na 8 děkanství, totiž na jičínské, turnovské, dubské, friedlandské, lip-

scé, bělské, hostinské a novoměstské. Ze všech far těchto osmi děkanství bylo osazeno skutečně duchovními správci toliko děkanství triedlandské 1625—7 Lužičanem z Bitgenavy, Šebastiánem Baltazarem, který administroval fary Kunersdorf, Šenvald a Raspenavu a r. 1626 Liberec, kde byl farářem Augustin Stein Elsasán, který administroval Rýnovice a Wittig. Jičín a okolní fary administrovali jesuité. Všecky ostatní fary obdržely katolické kněze teprv po vydání obnoveného zřízení zemského, tedy po roce 1627.

Ostatní kraje chrudimský, čáslavský, kouřimský, královhradecký a litoměřický, zůstávají v té době nekatolickými a jen města královská a věnná obdržela hned za arcibiskupa Lohela katolické duchovní správce. Z kraje chrudimského našli jsme 10 far obsazených, jak výše podotknuto jest. V Čáslavi byl 1622 25. září první katolický děkan, karmelitán Ondřej Adrian Záruba, v Kutné hoře 1622 25. září Václav Plocar, arciděkan.

V Litoměřicích byl prvním děkanem katolickým Bartoloměj Galdanus z Rauensperka, dříve farář v Dolánkách, který téhož roku stal se arciděkanem plzeňským. Po něm 1623—6 Jan Divůček. V Ústí nad Labem připomíná se Jan Michaelius od r. 1618—31 děkan katolický.

V Hradci Králové byl prvním katolickým arciděkanem Jan Václav Celestýn z Kronenfeldu od r. 1623.

Ostatní fary v krajích výše uvedených zůstávaly v rukou nekatolíků skoro až do r. 1627. Teprv když obnovené zřízení zemské nedovolovalo jiného náboženství než katolického a když nekatolická šlechta nucena byla buď se obrátiti, aneb se vyprodati a jíti do vyhnanství, povstávaly znenáhla katolické osady opatřené duchovními správci.

Rozdělení Čech na okrsky farní ustálené, bylo nutným z té příčiny, že před bitvou bělohorskou o rozdělení takovém nemohlo býti řeči. Jen na jihu, v Bechyňsku, na Plzeňsku a Horšovotýnsku bydleli katolíci pohromadě ve farnostech uzavřených. v Praze a všude jinde po Čechách byli roztroušeni a hledali obyčejně příslahu svátostmi v některých zbylých klášterech. Bylať to pravá *ecclesia dispersa* — církev v rozptýlení. — Tímto prozatímním rozdělením dostalo se jí biskupského schválení a stvrzení. První obtíže vznikly z toho, že osadníci byli nespokojeni tím, že málokdy se jim službami božími příslahuje a odpirali faráři desátek. V některých farnostech byla povinnost kněze přesně ustanovena a povinný desátek se odváděl s polovice kostelu a s polovice knězi. Ale u většině far nebylo o tom ničeho stanoveno. Také nebylo možno farář, který měl až na 15 bývalých far na starosti, aby všem osadníkům svým vyhověl. Obtíže povstávaly také tím, že vesnice k bývalým farám příslušné nebyly známe a že tu libovůle panstva své poddané přidělovala aneb odtrhovala jednotlivým duchovním, jak chtěla.

Druhou těžkost činili sami duchovní správcové, kdykoliv některý šlechtic zamýšlel nějakou faru samostatným farářem opatřiti a ji od nynějšího svazku odděliti, namítali, že tím utrpí ujmy na příjmech. Neboť nebylo z počátku ustanovena kongrua určitá, až

během doby od 1630—40 stanovil se příjem samostatného duchovního na 300' zl. Hlavní příjmy tvořil desátek a štóla. Role, luka, lesy nenesly velký užitek, jsouce v době třicetileté války vydány škodám a ničením cizí i císařskou soldateskou. Mnoho vesnic v té válce přišlo v nivec, polnosti jejich selské, ze kterých se platival desátek, připojeny k velkostatkům a ti nechtěli z nich desátky odváděti, odvolávajíce se na to, že to zboží jejich jest svobodné a nepodléhá desátkům. Nářky duchovních a žaloby jejich u konsistoře zvláště hojné jsou z krajín jižních, protože tam duchovní správa byla již ustálěna, kdežto střední a východní Čechy dlouho zůstávaly bez far a duchovních a tu nepaměti lidskou práva farní byla zkracována, k čemuž nemálo přispívala lakota šlechty nejen cizí, ale i té zbylé domácí, která statek duchovní za svůj pokládati nepřestala. Nedělo se však nejen při šlechtě, ale i u měst ať královských, ať poddaných. O čemž dokladů v hojnosti jest.

Nejhlavnější a pravím osudnou pro obnovu katolické církve byla šlechta, která vykonávala patronát jednotlivých far. Úředníci její nevydávali ano ničili registra zádušní bývalých far, aby statek církve zůstal nepovědom a aby nový pán nemusel vraceti, co si přivlastnil během let.

Shrneme-li všechny zprávy o obnovených farách v Čechách, obdržíme 217 far venkovských a 8 far města Prahy, tedy 225 farních osad v celých Čechách, které katolickými duchovními obsazeny býti mohly. Oproti 2109 far před válkami husitskými a oproti 1000 far protestantských do bitvy bělohorské jak nepatrný to počet. Není divu, že když kláštery benediktinské, premonstratské, cisterciacké s kapitolou svatovítskou návrh zpovědníka kardinála Harracha, kapucína Valeriana Magni, aby přede vším fary zřizovány byly, dožadovaly se podílů ze solní pokladny k vyzdvižení svých klášterů a návrh Valeriana Magni prudce zamítli, odvolavše se k císaři, že tímto přede vším bylo vyhověno a podpora ze solní pokladny na místě zřízení far, k zvelebení klášterů obrácena jest. Císařský dvůr a jeho rádce pokládali rády za největší podporu katolické církve, zvláště jesuitů a mnichů žebravých, až teprv doba Marie Teresie a vpád pruského Bedřicha odkryl bolavou stránku církve, že se duchovenstva světského a far nedostává. Bylo však již pozdě, když najednou na tisíce tajných nekatolíků se objevilo.

Jak hlemýždím krokem bralo se osazování far, vidno z toho, že r. 1642, kdy máme skoro úplný seznam far, napočteno těchto 400 a několik. Šlechta na sněmích obrala si misie po Čechách, aby nemusela vydávati jmění církevní, které během let octlo se v její rukou.

Uvedeme zde celkem fary nově zřízené od r. 1642 — až do konce panování kardinála Harracha dle protokolů konsistorních, z nichž se poznává, že mnohé fary, od r. 1624—42 stávající, zašly z příčin, které nejsou vždy na snadě.

Roku 1642 poznamenává protokol zřízení těchto far: Holice. Byly již 1622 obsazeny, později byly administrovány a teprv v zmíněném roce staly se opět farou. Jinin měl 1624 faráře Michala Dikasta, teprv 1642 opět dostal f. Pavla Augustina Novaciusa. Bene-

sov nad Ploučnicí již 1629 měl Valentína Calovina administrátorem, 1642—8 jest Vilém Zwinkman farářem. Navarov a Držkov mají Šebestiana Chlodovice 1642 farářem. Habry již 1633 farář N. zemřel 1642 Ludvík Zembovský minorita jest jeho nástupcem. Okůnov měl již 1624 svého duchovního Šadta Matouše, Lutová 1630—6 Billnug Jiří Severýn 1642 Trebechovský Jan f. Paka, Veličkov 1642 f. Buchar Jiří. Strážov, Sedlčany, Sedlec u Prčic, Žlutice, Bechyně, Zátoň, Doudleby, Černice a Bělá v Plzeňsku měly již dříve své duchovní, ale jen prozatímně ustanovené.

Rok 1643 vykazuje 20 nových far: Trojovice Týnec, Chotěšov plzeň., Neumark týnhoršov., Jindřichovice, Dolany, Heřmanův mostec, Lobosice, Bor veliký prácheň., Litvinov, Krašov, Praha P. Marie na louži, Vlašim, Verneřice, Blsko, Vtelno Žatec, Minice Žatec, Štěpánov, Praha sv. Petra na Poříčí, Kostelec (jičín) Páčov.

R. 1644 Mutěnin, Teplice Wekelsdorf, Libědice, Vrchlabí, Falknov, Krivsoudov, Mseno, Lukavec dolní, Světlík již 1624 obsazený, Mirovice, Štětí, Čížová, Kraselov, Krakov, Solnice, Zelnavá, Hvoždany, Seifendorf (Žitav.) Boršov (doudlebský).

R. 1645 Citov, Kostelec nad Orlicí, Janovice nad Úhlavou, Běšiny, Hoštka, Újezd u Litomyšle, Rovensko, Vroutek, Železná, Lukavec.

R. 1646 Malonty, Dobříš admin., Rožďalovice, Pěna, Opatov, Mikulovice, Zahorí u Zvíkova, Loučim, Kolinec, Manětín, Arnsdorf a Rosendorf, Tupadly, Kostelec u Kladruha, Údlje.

R. 1647 Vseruby, Valeč, Hůrka bílá, Svaté pole, Humpolec, Knín starý, Stropnice (buděj.) Bernardice admin. Hrádek rytířů božího hrobu, Radim admin. Buky staré, Žlunice, Bezdědice.

R. 1648 Chýška velká, Kosová hora, Jičín.

R. 1649 Lidice, Želč admin., Rokytnice, Bukovany admin. Radnice, Lhenice, Brložec, Rosice, Cerhenice admin. Štekeň, Dolany (žatec), Rengersdorf Kladsko, Kydlín filialka.

R. 1650 Starkov, Žehušice, Sázava, Starkoč, Úboč, Bystřice u Benešova, Brod Český, Dubenec, Pohoř, Police, Libeznice, Březi Vlachovo, Skalsko, Kupferberg, sv. Kilian, Velvary, Žleby, Dirná, Mířovice, Maršov, sv. Maury, Dobranov Rudelsdorf.

R. 1651 Prádlo, Radonice nad Ohří, Luky (žatec.) Kozojedy admin. plzeň., Slivice admin., Úhošťany, Předměřice, Žinkovy, Uhřetěves, Město (Platz), Kopidlno, Trutnov, Dymokůry, Hradiště okrouhlé.

R. 1652 Pchery, Holetice, Libčevy, Rumburk, Okrouhlice, Solopisky, Lašovice, Vilémov a Smrdov, Třebosice a Rosice, Dobřichov, Skramníky, Poříčí n. Sázavou, Týnec panenský se Smolnicí, Kádov, Enzers a Rengersdorf Kladsko, Čechtice, Bohdaneč, Říčany, Cerekvice, Michalovice, Opočno.

R. 1653 Praha sv. Havel karmelitánům, Šenaich, Liborice, Bakov, Kovářov, Žim, Visenthal a Výprty, Osice a Ždánice, Vojslavice se Zahrádkou, Libáň, Nové město, Kostomlaty, Poříčí spálené a Mešno.

R. 1654 Svádov, Sebastianberk, Strašecí a Mutějovice, Janovice u Zbraslavic, Mýto a Zbítov, Netolice a Lukavec, Kravary,

Brandýs n. Labem, Eisendorf, Chroustovice, Žabokliky a Nová ves Cistá.

R. 1655 Předslavice, Studenec horní s Libicí, Vácov, Rudolfov u Budějovic, Chocerady neb Hrádek, Brodec bolesl., Mirkov horšovotýn., Kunersdorf se Seifendorffem, Praha sv. Martin ve zdi, Komárov, Lanžov, Hořelice, Sedlec v Loketsku, Počepice, Veselí vysoké, Jilemnice administratura.

R. 1656 Zámberk, Robeč s Liběchovem, Osek u Rokycan, Hainspach, Kamýk admin. Jankov a Postupice, Srbice, Nebudzeň, Gottesgab, Blatno, Albertam, Staré město litom., Chvatlina se Zásmyky a Modletice, Cerekvice v Bechynsku, Lično administrace.

R. 1657 Úterý (tepl.) již 1624 obsazené, Dobruška, Prácheň, Königshafen a Grün v Žitavsku, Čelákovice, Vrbno, Žihobec, Rabenstein, Dohaličky, Borohrádek, Jeníkov Golčův administrace.

R. 1658 Bernartice a Staré sedlo (lokat.), Cerkovice již 1624 farářem opatřené, Zaclér, Blovice, Žichovice, Neuhausel Kladsko, Kisslingwalde. Divice recte Vinařice teprv 1720 skutečná samostatná fara, Lipnice, Zlonice, Mníšek.

R. 1659 Úsobi, Štoky admin., Dvořiště horní Oberhaid, Obříství, Králíky, Skřivany a Skryje, Hroznetín, Prusiny, Chválský, Polná Stein, Praha sv. Valentin, Protivín, Boleboř.

R. 1660 Koclérov neb Ketzelsdorf, Hora sv. Kateřiny, Zlatníky (bilin.), Zásmyky a Kruty admin. Šebířov.

R. 1661 Ploskovice litom., Smrkovice, Postupice, Libčany, Keblov, Trebová Česká, Pfaffendorf snad Fefry prácheň., Drahov, Rybná.

R. 1662 Chvaleč. Dvořiště dolní Unterhaiden, Vintýřov, Škrle, Hrušovany žatec, Kotouň, Malý Bor, Bystřice klatov., Chelčice.

R. 1663 Skalice. Kestrany admin.

R. 1664 Peruc, Nechanice, Bykaň, Nebovidy, Cerekvice horní, Kirchenbirk, sv. Kateřina.

Kde zřízena byla administrace a nefara, tam byl sice duchovní správce samostatným, ale neměl příjmu 300 zl., které se požadovaly k zřízení fary. Tam kde se uvádí dvě osady kp. Zásmyky a Kruty, znamená, že obě se spojily za tím účelem, aby duchovní dosáhl stanovené kongruie 300 zl.

Zřízením biskupství litoměřického 1655 a králohradeckého 1664, kteráž obě biskupství obmezeny byly toliko na kraj litoměřický a králohradecký, začíná se opravdovější péče o zřízení far, ačkoliv překážky se strany šlechtických patronů nepřestaly. Také se konečně ze jmení pokladny solní počínají doplňky k stanovené kongruie 300 zl., ač ještě za Karla VI. sněmem zemským ustanovený byly komise revisitační k vyhledání míst, kde by samostatná duchovní správa se zřídit mohla.

Teprv Josef II. poznáv svým bystrým zrakem, že mnohé kláštery velkým počtem svých členů nejsou církvi k prospěchu, obrátil jmení zrušených klášterů na zřizování far tak, že dnešní stav jejich větším dílem slouží duchovní správě. Které fary jako nově zřízené se opakují, sluší rozuměti tomu tak, že bytnost jejich nyní ustálena jest, kdežto dříve měly ráz prozatímnosti.

Účastenství Hradeckých na českém povstání a jak je Vilém Slavata potrestal.

Napsal FRANTIŠEK TEPLÝ.

(1618—1622.)

(Pokračování.)

Nachází se taky přípis jednoho psaní, kterémuž jest dat 10. Nov. 1619 s tímto podpisem: Volení a nařízení starší obecní hejtmané předměstí i na místě vši obce města Hradce Jindřichova náboženství evangelitského, v kterémž mezi jinejmi věcmi tato slova jsou doložena: dnešního dne jsme Te Deum laudamus v přítomnosti našeho laskavého pana děkana s pomocí pana hejtmana Hybnera s střilením drželi, však až posavád v pochybnosti pozůstáváme, (nemajíc od vás žádné zprávy, zdali J. M. královská korunována býti ráci). Dále v témž psaní dokládají: I poněvadž tehdy se porozumívá, že až posavád věci naše nečasným příjezdem a vypravením vás do měst pražských k žádné expedici přivedené nejsou a my ještě veliký nedostatek v přednesení vašem, tu kdež náleží, máme, nebo ačkoliv jsme o pivovaru, mlejnu a kolleji a zámku vám nětco navrhli, však ještě uznáváme velikou a této obci znamenitou a velice potřebnou a užitečnou věc a byli jsme k vám té naděje, že rybník městský a pilu, který tomuto městu za znamenitou a bezpečnou zeď, baštu a podporu se vskutku poznává, na paměti jmíti budete. — Z toho psaní příliš patrně Hradečtí to na sobě ukázali, jak jsou žadostivi byli. dědictví naše koupiti a dostati a všelijaké prostředky, které jen vymyslíti mohli, k tomu užívali.

Dále pak obec téhož města Hradce Jindřichova usilovala o to, aby osoby pod jednou, kteří od nás dokud jsme ještě v zemi, byli do ouřadu konšelského dosazeni byli, z téhož ouřadu vymíšení a jiní pod obojí na to místo dosazeni býti mohli. Ježto i tehdaž přední ti buřičové totiž Pavel Mautner a Tobiáš Klement do rady od nás dosazeni byli a v ní zůstávali, ale vzali příklad od vyšších stavův, kteří sou proto, aby sami spravovati mohli, osob katolických mezi sebou trpěti nemohli — takto také toho příkladu následovali, utekli se o to k nepořádným direktorům a správcům zemským a vyslani jejich v Praze pro lepší fedruňk v té věci podal, tehdejšímu nepořádnému nejvyššímu purkrabí pražskému o to memorial vždy za to žádajíce, aby aspoň skrze pana Vencelíka anebo p. Jana Kábu ouřad konšelský v témž městě obnoven byl tak, aby oni osob pod jednou pozbyti mohli. Vyjednavše sobě a to již po korunování toho nepořádného krále z kanceláře české od nepořádných nejvyšších ouředníkův zemských o to poručení k panu Michalovi Slavatovi a panu Zikmundovi Matějovi Vencelíkovi (jakožto tehdaž od nich na témž panství nařízeným komisařům) svědčící, podali týmž nepořádným nejvyšším ouředníkům a soudcům zemským zase jinej memorial s tímto podpisem. V. Mti k službám poručené volní N. N. konšelé starší obecní hejtmané předměstí ne všecka obec, města Jindřichova Hradce. Dobře doložili, že ne všecka obec nebo katoličtí obyvatelé a sousedé města toho nežádali: než veliká zlost těchto toho vyhledávajících v tom se poznává, že vědouce o nás vrchnosti své dědičné, že nás a ne jiného za vrchnost svou pořádnou znáti a správcem téhož panství od nás sobě vystaveným se řídit

měli, však nicméně táž obec hradecká v svrchu psané supplikaci toho vyhledávala, aby ti nepořádní ouředníci a soudcové zemští v tom se resolvírovali, komu by oni při obnovení ouřadu konšelského povinnost činiti měli.

Učinili ti nepořádní ouředníci zemští a tehdaž nepořádně nařízení místodržící v král. Česk. panu Michalovi Slavatovi a panu Vencelikovi psaní a je za komissaře k obnovení ouřadu konšelského v témž městě zvolili a nařídili. Dostavše pan Michal Slavata to poručení, dal do kanceláře české na to odpověď a v ní tato slova doložil: Na kteréžto poručení V. M. chtěl jsem se tak zachovati a i den k obnovení takového ouřadu sem jim Hradeckým jmenoval i dali mně hned za odpověď. poněvadž žádného zmocnění od Její Mti paní jakožto dědičné vrchnosti jejich nemám, že by to proti nadání a privilegium čelilo. Dále v též odpovědi dokládá: nebo všecken ouřad i celá obec sou se nejednou než několikráte netoliko přede mnou, ale i před jinejmi poctivejmi lidmi ohlásili, aby je Pán Bůh uchovati ráčil, aby oni koho jiného za vrchnost chtíti měli, nežli tu kteráž jim jednou od Pána Boha dána jest že toho žádnou příčinu od vrchnosti jejich sobě danou [ne]mají. Já pak jenom až J. M. paní tety a švakrové mé pínomocenství aneb revers, kterýž ani sami žádají, dostanu, ihned neobmeškám ouřad obnoviti. Kdež předně věděti sluší, že obec hradecká strany obnovení ouřadu konšelského měli sobě na to dané zvláštní privilegium od vzácné paměti pana Jáchima z Hr. tehdaž JMC. raddy komorníka a purkrabí karlstejnského, kterémuž datum leta 1552. Ale veliká neupřímnost ošemetnost a podvod obce města Hradce J. pod obojí v tom byla, obávajíce se, že by Pan Michal Slavata podle vůle jich ouřad konšelský neobnovil, našli tu vejmluvu, aby toliko k odkladu přivéstí mohli takž jakž málo vejš z supplikací, kterou do kanceláře české podali, znáti jest, v kteréž žádali za resoluci, komu by při obnovení ouřadu konšelského povinnost činiti měli.

Z následující supplikací, kterou sou těm nepořádným nařízeným místodržícím v král. Česk. do kanceláře české podali, ještě mnohem (pa)trněji jich nepravost a neupřímnost v tom poznati se může, v kteréžto supplikací takto se podepsali: V. Mti každého času věrní a poslušní Konšelé starší obecní hejtmané předměstí a všecka obec města Hradce J. náboženství evangelitského. V té pak supplikací mezi jinejmi slovy tato doložena jsou: k V. Mti se utíkajíce ponížene a pokorně prosíme, že o tom ještě jednou jak i prve naříditi a poručiti ráčíte, aby neohlídajíce se páni komisaři jeden na druhého přede všemi podle artikule snešení sněmovních 12. 13. a 14. sjednocení mezi námi a papeženci nařídíc, potom teprv ouřad osobami náboženství evangelitského dosazen byl. Z kterýchžto slov patrně znati netoliko, že sou usilovali osoby pod jednou z ouřadu vyběti, ale docela sousedy své katolické, (kteréž oni papeženci jmenují) v témž městě potlačiti, vedouce k tomu, aby od těch nepořádných direktorův osoby pod jednou v témže městě k přísaze prve v král. Česk. nebývalé a vlastně proti víře katolické čelící, přinuceni byli takž jakž ti artikulové snešení sněmovního, na kteréž se obec hradecká potahuje tak zní. v prvním v témž sněmovním snešení v počtu 12 jest tento:

Všickni pod jednou ve všech sjednocených zemích mají všem stavům v jedné každé zemi přísahou se zavázati, že proti majestátu a porovnání z strany svobodného provozování náboženství nic činiti a před sebe bráti nechtějí s tím odřeknutím se, té v některých zemích a právních duchovních se nacházející vejminky, v příčině nedržení víry kacířům*) a rozhršení od přísahy jako z jiných sněmův duchovních nařízení a ustanovení, dotčeným majestátům sou na odpor.

Druhý v počtu téhož sněmu 13.

Žádná osoba náboženství pod jednou nemá jak k vyšším ouřadům tak i nižším též v městech k ouřadům městským a do rady potřebována býti, leč by se příčinění ouřadní povinnosti prve přísahou zavázala, že chce majestáty sjednocení a obzvláště tuto confederaci sdržeti s tím odevřením, které v 7 a 12 artikuli doloženo jest.

Třetí a v počtu sněmu 14.

Žádný pod jednou od nejvyššího až do nejnižšího nemá [v] sjednocených zemích kdebykoli trpín býti, leč by se podobným způsobem, k těm povoleným a sjednoceným artikulům s strany svobody provozování náboženství obzvláště jak k této confederaci, s tím které nahoře v 7 a 12 artikuli doloženo jest, přísahou zavázal. Kteroužto přísahu v těchto svrchu psaných třech artikulích obsaženou žádnéj z katolickéjch Bohu, církvi, jeho Svatosti JMCské pravému králi českému a vrchnosti své dědičné věrných s dobrým svědomím učiniti nemohl. O čem obec Hradecká pod obojí vědouce chtěli tím toho dovésti, aby ty osoby, které zbraňující se takovou přísahu vykonati tu v městě se nacházely, téhož města prázdný bejti musely anebo kteří ji vykonají, poněvadž by proti víře své, JMCsaři a vrchnosti své dědičné přísáhli, aby jim budoucně jakožto nestálým málo věreno bylo.

Dále z toho v té věci větší nepravost býti se poznává, že ta jejich vejmluva, kterou panu Michalovi Slavatovi přednášeli, byla neupřímná, že nepřestávali na tom, že sou skrze jich mnohé supplikaci v Praze toho vyhledávali, aby ouřad byl obnoven a žádnéj z katolickéjch osob, aby do něho dosazen nebyl, ale také utekli se za přímluvu k hejtmanu Hybnerovi (kterej od rebelních stavův s jedním praporcem knechtův tu v městě byl), aby se za ně k těm nepořádným ouředníkům zemským přímluvil, což on také ochotně učinil a své přímluvě jich nepořádnou žádost zouplna doložil i také toho doložil, že tu přímluvu na žádost obcí evangelické činí a tak v příčině obnovení ouřadu vždy k tomu přivedli, že takové obnovení bez přítomnosti pana Michala Slavaty toliko skrze samého pana Vencelíka vykonáno bylo a tudy všecky osoby pod jednou z ouřadu všelijakých povinností městských vyobcovány byly a jaká těžká a neobyčejná přísaha cizí nepořádné vrchnosti od těch konšelův, kteří na vyhledávání obce hradecké pod obojí do ouřadu dosazení byli, (vlastně pak od osob těch, kteří, prve vrchnosti své pořádné jinou povinnosti zavázání nebyvše, z ní nikdy propuštění nebyli) vykonána byla, to se z hodnověrného vejpisu té přísahy rozumí. A nepominuli ten v nově obnovený ouřad i jinejm lidem katolickým, kteří práva purgkrechtního v témž městě užiti chtěli, novou prve v městě nebývalou přísahu vydávati, tak aby horliví katolíci raději se tam za sousedy nedosazovali nežli by proti víře své takovou přísahu vykonati měli.

*) taktéž v originále!

Když se obci hradecké pod obojí vedle jich nenáležitě žádosti tak pozdarilo a jak oni to v té od nich dané instrukci počítají, že se to z pouhého prozřetelného milosrdenství Pána Boha všemohoucího a z obzvláštní štědrosti J. Mti toho času nařízených pánův direktorův, správcův a rad zemských stalo. Právěť nyní to skutek ukazuje jestliže jest v tom vůle Boží byla, aby jich zlé předsevzetí průvod svůj mělo a zdaliž ta štědlost nepořádných dárcův, mnoho jim spomohla totiž, že jim od těch domnělých direktorův kostel Trojice sv. za městem s křchovem a všelíkým k tomu příslušenstvím k užívání a svobodnému provozování jich náboženství, potomně kostel hlavní farní v témž městě s collaturou vším a všelijakým příslušenstvím nicméně se 2. dvorečky na předměstí s dědinami, lukami, lesy, dvěma hájky a vším tím, co tak Patres Societatis Jesu v držení a užívání byli, odevzdán a postupen byl. Tedy to samé o sobě nepořádné a nenáležitě odevzdání a potupení chtěli sobě již jako na věčnost ubezpečiti s tou nenáležitou nadějí, že my vrchnost jich dědičná již více k týmž statkům svým se navrátiti moci nebudem; a tak vyslali z toho vnově nepořádně obnoveného ouřadu Kristofa Longa a Matesa Krezle a jednoho z starších obecních Buriana Bramhauského do měst pražských k sněmu generálnímu s jistou instrukcí, kteřížto vyslaní měli to tam v Praze vyhledávati a k místu vésti, aby svrchu psané jim odevzdání dskami zemskejší potvrzeno bejti mohlo, ješto dobrou svědomost o tom měli, že jako stavové král. Českého tak ten domnělý král páni a držitelé toho nebyli a čehož sami v dskách neměli, to jiným taky do týchž desk klásti nemohli. A neměvše na tom dosti, co tak nepořádně dostali, aby toliko v tom ubezpečení byli, ale vždy v své nenasycené žádosti trvali, aby díl panství hradeckého koupiti a tudy k třetímu stavu v král. Česk. připojení býti mohli. K čemuž ti vyslancové aby to při tom domnělém králi a stavích král. Česk. skrze supplikaci a přímluvy vzácných a známejších lidí vyhledávali a k místu vedli, nejinač než jakoby všickni osobně přítomni byli, skrze svrchu psanou instrukci zmocnili a nařídili, ješto o tom dobrou vědomost měli, jak předešle, když pan Michal Slavata o takovém jich nenáležitém předsevzetí přezvěděl, jim to stížil, do Prahy se vypravil a to spolu s jinejší pany Slavaty předcházeť hleděl, aby jim v tom povoleno nebylo, takž jakž i tehdáž vyslaní ode vsí obce Hradecké s prázdnějšími rukami domů se navrátiti museli, takže měli již slušně se spokojiti. Nebo i v té největší rebelii Království Českého nenachází se, aby jak od těch nepořádných direktorův tak toho domnělého krále i také pozdvížených stavův Král. Českého mělo kdy to někým poddáno býti, zdaliž též panství hradecké koupiti chce, kromě hradečtí dědiční poddaní J. Mti paní hrabinky, ti jsou tak opovážlivě směli se o to pokusiti a to všelijakým způsobem, jak jen věděli a mohli o to se snažiti, aby jim přední díl téhož panství podán byl. Pročež přijevše ti vyslaní do Prahy, učinili ihned Hradeckým psaní kterémuž datum v Praze v outerej po neděli Laetare Ao 1620 s tímto podpisem: Kristof Long, Mates Kheczl Krezl [Khrezl], Burian Bramhauský a s tímto napisem: Vzácné poctivosti panu purkmistru a pánům radním též starším obecním, hejtmanům předměstským a vsí obci města Hradce Jindřichova pánům přátelům a sousedům naším zvláště milým, společně neb. rozdílně k dodání.

V kterémžto mezi jinejmi věcmi tato slova jsou doložena: kdy bychom byli prve přijeli před proposicí a naše věci přednesli než publikována, byla dobrá naděje, že bychom již i něco užitečného vyřídili; ale po publicírování teprv nám to těžce přijde, ale spravujeme se ledajakými povětrnými ptáky, kteří se klevetami zanášejí a nás svozují chtějíc nám překážku učiniti v předsevzetí našem, čehož sobě bohdá nedovedou spíše z Hradce odlétnouti musejí velikou nadějí měli, že to nenáležité předsevzetí vyvedou, ale poněvadž Pán Bůh zlejm věcem žehnati neráčí, zmejlila je také ta naděje. Nicméně ti vyslaní nebyli lenivi, jak svejm principalům tak sobě sami v tom jich nenáležitém předsevzetí pilně napomáhati a podali tomu nepořádnému králi dvě supplicací v jednom smyslu a slovích v jazyku českém a německém.

Patrně to ukázali, že J. M. C. krále a pana našeho nejmilostivějšího zjevně za nepřítelé drželi a vyblašovali a nás vrchnosti své dědičné docela se odříkali. Podali také ti vyslaní hradečtí podobnou *supplikací* těm rebelním *stavům* do sněmu, v kteréž mezi jinými slovy tato doložena jsou: I poněvadž jsme s manželkami a dítkami našimi velikejch nesnází pocítiti museli, s velikým nebezpečenstvím a vynášením hrdel, statkův našich s pomocí Pána Boha a domácích vojákův jak město i zámek Hradec (jakožto vzácnej pás a klíč do král. Českého) obdrželi, nepřátely po třikráte od města s posměchem jich odehnali a lidu nemálo položili tak také JMKrálovské i V. Mtem všem třem pánům stavům tudy věrnost zachovali a naposledy jak JMK. tak i V. Mtem věrnost a poslušnost dále zdržeti, povinnostmi našimi se zavázali. A dále v žádostech jejich mezi jinými slovy tato stojí: ano i také abyste ty 2 kostely s collaturou k provozování volnějšímu náboženství evangelitského nám z milosti a lásky jistými recessy postoupené do desk zemských skrze jistou relaci vložiti a vepsati nařídili. It málo dáleji takto doložili „ano i také se vykoupíc jako i jiná města královská živností městských užívati a k třetímu stavu připojení bejti mohli, na nás milostivou a laskavou pamět jmíti ráčíte. A v té *supplikaci* takto se podepsali. Vaší Mti věrně poddaně poslušní a volní Purkmistr a rada, starší obecní, hejtmané předměstí a všecka obec města H. J.

Ačkoliv ty jiné rozdílné svrchu citované *supplikací*, které obec hradecká v nenáležitém jich předsevzetí podávala, dosti hanebné a nenáležité byly, však tato poslední slušně za nejhanebnější předkládati se může, poněvadž netoliko jich chloubá, co jsou předešle hanebného před sebe brali, ale i na budoucí časy jejich v tom setrvání hanebná přípověď se nachází, dokládaje, že jak domnělému králi tak těm pozdviženým stavům věrnost, poddanost a poslušnost dále zdržeti se zavázali [s] povinnostmi svejmi. Podali také ti vyslaní na místě vsí obce m. H. tomu domnělému králi jinou *supplikací* v jazyku německém, skrze kterouž vyhledávali, aby z důchodův panství hradeckého na spravení města pomoc jim nařízena byla; a tím v důchody vrchnosti své nepořádně se vkládali. Když potomně ti vyslaní věděli, že z strany koupení dílu panství hradeckého a jich skrze to vykoupení nic způsobiti nemohli a že již tehdáž sněm byl dokonán, tedy na místě vsí obce podali opět jinou *supplikaci* v jazyku německém tomu planému králi svědčící, v kteréž vyhledávali toho, aby jim ty 2 ko-

stely v městě Hradci i s tím, co jim podle toho k vychování kněžstva a žakovstva uděleno bylo, královským svým pojištěním netoliko potvrdil, ale také tak ubezpečil, aby oni budoucí a potomkové jejich týchž kostelův tím bezpečněji užívati, potřebovati a na budoucí časy obdržeti mohli, jakož táž supplikací obšírněji v sobě obsahuje a zavírá.

Dostali ti vyslaní z kanceláře české odpověď, aby zprávu činili, jak jsou Jezoviti sobě ty kostely dané měli. Nezanedbali ti vyslaní ihned se tak zachovati a vzavše z desk zemských vejpis z fundací J. M. vzácné paměti nejvyššího p. purkrabí pražského p. Adama z Hradce na kolleji Societatis Jesu v městě H. J. v jazyku latinském jej na kancelář podali. Vedle toho vejpisu podal také jeden z těch vyslaných Burian Bramhauský pod jménem svým zprávu do kanceláře, v kteréž mezi jinými tato slova jsou doložena: Což vše oni Jezoviti v deskách zemských podstatně a znamenitě utvrzeno a zapsano mají. Nyní pak jsou tíž Jesuité z země ven na věčnost vypovědění bez pochybností pozůstalost jejich všechna zase plným právem po nich k zemi připadá a připadla, vyhledávajíc a žádajíc při tom dostatečnou assicuraci na kostel sv. Trojice na předměstí Novoměstském ležící s rozšířeným krchovem a se vším k němu příslušenstvím. It. na kostel hlavní v městě ležící spolu s collaturou a se vším k němu příslušenstvím též také na 2 dvorečky, jeden na předměstí Nežárském a druhý pod klášterem*) s dědinami a lukami, dvěma hájky a kusem lesu a jiným příslušenstvím, co tak předešle Patres Societatis Jesu v držení a užívání byli, tak aby oni i budoucí jejich v týchž obou kostelích náboženství bez překážky všelijaké vrchnosti i duchovní i světské i jednoho každého člověka volně a svobodně provozovati, se pochovávat i také svrchu psaných pozůstalostí Jesuitskejších jim tak postoupených a daných, nyní i na časy budoucí, věčně, neproměnitelně užívati moc měli a mohli. Z kterýchžto slov v též správě a žádosti jménem Hradeckých doložených patrně znáti jest, že sou oni žádné více naděje neměli, abychme my vrchnost jich dědičná, více k nim a na panství svá navrátiti se měli a kdyby se to i stalo tehdy chtěli tak ubezpečení býti, aby jim to žádnéj víceji odjímati nemohl.

Dále tou jejich žádostí to od osob svých dotvrzovali, jakoby to nepořádné vypovědění patrův Societatis Jesu ven z král. Česk. za pravé a stále držáno býti mělo, ježto jak JMC. Matyáš slavné paměti, tak nynější JMC. král a pán náš nejmilostivější skrze patenty do Král. českého vyslané zjevně za věc neslušnou a nespravedlivou to uznati a vyhlásiti jest ráčil. A poněvadž v kanceláři s odpovědí dáním prodlívali, nepřestávali ti vyslaní pilně solicitovati a rozdílný memorialy podávati, mezi nimiž v jednom tato slova se nacházejí: I poněvadž Jesuité ven z země na věčnost vypovědění a privilegia jejich (jak se doslejších) z desk zemských zase vymazány býti mají, tedy již psané kostely a collatury ne na pány držitelé panství hradeckého, ale snad k zemi Jich Mti pany stavy pravým právem přijíti a připadnouti mají.

Z kterýchžto slov znáti jest, že Hradečtí horší věci žádali, nežli jim i od těch nepořádných dárcův chtělo povoleno býti. Sice bylo by nám to příliš žalostivé, aby to, co od Jich Mti vzácné paměti pánův, pánův předkův našich pobožným oumyslem nadáno a deskami zemskými stvrzeno jest, k zemi přijíti mělo a ovšem pak aby to poddaní dědičným

*) bosáckým.

naši k tomu ještě osoby nekatolické dostati a jak to v tom memorialu, tak opovážlivě dokládati smějí, plnějm právem volně a bez překážky užívati mohli.

It v jiném memorialu tato slova jsou doložena: že se ráčíte aspoň jednou na to rozpomenouti a k srdci svému připustiti, že obec naše nic jiného nevyhledává na ten čas, nežli samé cti a chvály Boží, k čemuž každý věrný křesťan, kdož jen spasení duše své žádostivý, napomáhati povinen a zavázán jest a že ráčíte toho všelijak příčinou býti, to což nám jednou od V. Mti podle jistých dvou recessu z milosti a lásky pro svobodné exercitování náboženství našeho pro vzdělání církve svaté a rozšíření jména a cti i slávy Boží a pro vychování kněžstva a žakovstva dáno a postoupeno jest, aby nám to i budoucím našim bez ujmy všelijaké překážky vrchnosti duchovní ani světské ze vším dostatkem na časy budoucí a věčné jistým vyměřením od V. Mti utvrzeno a pojištěno bylo, z kterýchžto slov velická vysokomyslnost se býti poznává, že smějí to jistiti, že nic jiného nevyhledávají než samé cti a chvály Boží: ježto skrze to jak Jich Milosti slavné paměti pány předky naše, tak také jiné své všechny vlastní předky potupovali, jakoby před nimi čest a chvála Boží v těch kostelích vykonávána nebyla, nebo od toho času, jakž křesťané v témž městě býti počali, tedy v kostele farním potomně v jiných kostelích pravá čest a spasitelné chvály Boží vykonány byly a bohda až do skonání světa bez přetržení a bez překážky všelijakých dále vykonávány budou. A jakž ten vyslaný na místě vsí obce města H. J. přikonei toho memorialu těchto slov doložil: jistě Pán Bůh ráčí takové dobrodiní a práci V. Mti jinou měrou stonásobně vynahraditi zde časné a potom věčné, skutek toho ukazuje, jak Pán Bůh těm dárcům časné požehnati ráčil a ti, kteří na onom světě jsou, tu věčnou odplatu také již pocítují. Však s tím vším tak pilnějm a horlivejm těch vyslanejch solicitrováním tu od nich žádostivou assicuraci obdržeti a dosáhnouti nemohli, než toliko že toho při těch dvou (!) od direktorův vyšlých recessích zůstávají, totiž, jakoby řekli Valeat, quantum valere potest. A tak se také stalo, že ta všechna těch nepořádných direktorův řízení a daní jakožto nepořádná věc*) obracena jsou a oni hradečtí na krátký čas toho užili a nyní spravedlivě za to trpěti mají. Ten pak reces, který jsou hradečtí od těch nepořádných ouředníkův a soudcův zemských v příčině té žádosti jich dostali, slovo od slova takto zní.**)

Ale jak jsou od nepořádných dárcův žádné právní moci k tomu nemajících ubezpečování dostali, že na časy budoucí bez všelijaké překážky jednoho každého člověka užívati to mají, tak se jim také to podařilo, neb dříve půl leta po dostání toho ubezpečení spravedlivě toho všeho zase zbaveni byli. Nechtě tehdy vedle toho recessu a ubezpečení na ty kteří jim to dali, to vynesou a dalšího svého opatření v tom vyhledávají. Dostavše obec hradecká pod obojí ty 2 kostely katolickéjch, dále spolu sousedy své katolické všelijak sužovati a potlačovati se snažovala a a obzvláště při navrácení Bur. Bramhauského (jednoho z jejich vyslaných z Prahy) podala memorial ouřadu s tímto podpisem:

*) vnic — v nic.

**) citován v předu.

Starší obecní na místě vši obce
města Hradce Jindřichova.

V němž mezi jinejmi artikuly toho doložili :

A poněvadž též prvnějším i tímto nynějším snešením sněmovním to dostatečně opatřeno jest, jakož pak na to již i mandat vyšel z strany osob pod jednou i těchto se rozumí, kteří ani horcí ani studení, nýbrž na obou ramenou nosící jsou, kteří se v král. Českém nacházejí, aby podle confederací v artikuli 12. přísahu vykonali, a těch pokrytců zde mnoho jest, kteří náboženství našeho jsou, však s katolíky více než s námi obcují, pokoutní časté schůzky onde i onde mívají, proti nám se puntují a jak rozuměti divně praktiky s písařem Řečickým*) člověkem lehkovážným, kterež s nepřátely dnem i noci srozumění má a jak rozuměti, je při sobě přechovává, a sem i tam píše svozuji, odkudž se obávati města velikého těžkého a hrozného nebezpečnosti, Jich Mli na místě vši obce suctivosti snažně žádáme, že na ten velice potřebný artikul beze všeho prodlévání zasednouti a to sub rosa s pilnou bedlivostí povážiti ráci, jak by takovému zlému předsevzetí zvláště pak pokoutním schůzkám a puntováním vstříc vkročeno a časné přetrženo bylo; jinak vobec by sama v to vkročení — čemuž bychom neradi — musela, ale nepochybujeme, že to sami předjiti a mnichům i některým z vyšších, ač chtějí-li s námi v sousedství zůstávati, aby se spokojili, dostatečně poručiti ráci.

Z toho artikule znáti co od vyšších stávův král. Česk. tehdaž nejmilostivější pořádné vrchnosti své zpronevěřilých proti osobám a obyvatelům téhož království katolickým v jich neslušné confederaci nenáležitě snešeno a nařízeno bylo, to tito též v témž městě uvéstí v skutek a k té neslušné přísaze je přivéstí usilovali a jednoho služebníka našeho věrného Jana Dráčovského, kterež jich městskéjm písařem bejval, a když v té rebelli od nich odbyt, s vědomím a nařízením našim při pivovare řečickém za písaře byl učiněn, protože jest katolickým zůstával a s lidem JMCské, který v Česk. Budějovicích srozumění míval, tak nevázně za člověka lehkovážného jmenovali a směli tak opovážlivě dokládati, kdyby ouřad nechtěl podle vůle jich v tom postupovati, že by obec sama v to vkročení musela.

V pátém artikuli žádali, aby to pilně uváženo bylo, iakým by prostředkem špitálu a kostela sv. Jana v témž městě ujíti a do (něho) se uvéstí měli. Poněvadž toho v Praze skrze vyslané své obdržeti nemohli, chtěli to sami k místu sobě přivéstí.

A dále někteří artikulové v tom spisu jsou doložení, které vlastně na to se vztahují, aby jak osoby pod jednou, tak exercitium víry katolické v témž městě potlačeno a vykořeněno bylo, nachází se také hodnověrný vejpis jedné supplikací, které jest actum 25. Juní Ao 1620; v ní jest tento podpis:

Starší obecní, hejtmané předměstí, někteří sousedé
na místě vši obce města Hradce.

Ku kteréžto supplikaci při examinu obce v artikuli 25. starší obecní, hejtmané předměstí i někteří sousedé na místě obce, že tu supplikaci po-

*) Dráčovským.

dali, se přiznali, v níž mezi jinými slovy, tato doložena jsou: srdečnou litost nad tím mám, že veliká a vzácná Jich Mti pánův ouředníkův a soudcův zemských nám učiněna milost i věrná a upřímná Buriana Bramhauského souseda našeho k nám prokázaná láska, práce a služba v tak špatným pozoru a vděčnosti, nýbrž v velikém posměchu a hanbě (čehož jsme se nenádali) pozůstává, odkudž se obávati netoliko té a tak znamenité milosti potracení, ale také budoucího a již začatého mezi námi nezrozumění a nebezpečnosti, neb není-li to od nás veliký nesmysl, hanba a zomysla hřešiti, něco vzácného, zvláště co se spasení duše dotejče, žádati, na to nemálo naložiti, milosti dojiti a potomně tím vším pohrdnouti, tudy Jich Mti pány soudce zemské zlehčiti a tak velikou na to vedenou práci v nic obrátiti.

Z čehož dostatečně jest znáti, že vše vyhledávání nenáležitě nešlechtné a podvodné Buriana Bramhauského v Praze při domnělém králi, pozdvižených stavici, vetřelých direktorůch a nepořádných ouřednících zemských všecka obec města H. J. sobě oblibovala, schvalovala a čeho jsou tak nepořádné na velikou ujmu a zlehčení vrchnosti své dědičné dostali, to sobě vysoce vážili.

A dokládaje dále v též supplikaci těchto slov a poněvadž na relaci Bur. Bramhauského, kterýž od V. M. i od nás k tomu zvolen a dožádán, této obci nemálo nežli mnoho záležitostí, kdež z těch slov zvláště od V. M. i od nás, tak z podpisu té supplikace ano co více zvláštního přiznání při examinu též obce (neb nenachází se, aby kdo z obce buď pod jednou aneb pod obojí jaké ohlášení učiniti měl, že se k tomu nepřiznává) se poznává, že v tom nešlechtném jich předsevzetí a v patrném zpronevěření, proti nám vrchnosti jich dědičné, všickni obyvatelé téhož města a tak celá obec účastna toho se učinila a za jednoho stáli, směla též obec hradecká v též supplikaci i toto doložiti. o špitál a dům Kodrahovský se v čas pořádně uvésti, biblioteku a co věcí Jesuitských na zámku zůstává, podle nejednoho napomenutí opatřiti ano také správce obecní a důchodův farních svědomím našim bez dalších odkladův naříditi, z čehož znáti, jak nenáležitě věci jim nepřislušejících se ujímali a sobě přivlastňovati chtěli. Nachází se také jedno psaní, kterémuž dat v městě H. J. v outerý po památce sv. Bartoloměje léta 1620 s tímto podpisem:

Purkmistr a rada města H. J.

Kterémžto psaní takto zní. Při tom maje žádost vaší Mti v paměti v příčině kundšoftu, ačbychom jakých dostali, abychom V. Mti. netajili, tak činíme a schválně tohoto posla vysílajíc, oznamujem, že navrátilvše se někteří spolusousedé naši z města Lince, nám jistou zprávu toho dali, kterak netoliko tam, ale i okolo Cahlova*) velká síla lidu válečného nepřátelského**) v počtu přes 2000 ležícího dále vždy blíže k nám se přibírá a vůbec mezi lidmi proslýchati jest, že by celého ourmyslu podle onšlogu již učiněného byl, nejprve na město naše H. udeřiti a odtud potom dáleji do království tohoto se pustiti, skrze což my ve velkém nebezpečnosti a strachu

*) Freistadt.

**) Maxmiliana Bavorského.

postaveni jsou V. M. věděti dáváme přátelsky žádajíc, ačbyste
 • čem jakou avisi jmíti ráčili, že nás též toho tajiti neračíte.

Z čehož znáti jak ten nepořádně obnovený ouřad v městě H. J. domnělého krále za pána svého znajíc, všelijak se o to snažili, aby jak on, tak i oni v té nepravé správě mohli trvanlivě zůstávati a za tou příčinou pilný kundšofty na všechny strany měli, takže když JMK[níže] bavorské a lid válečný kterež s JM. táhl oni jej za lid nepřátelský pokládali a bejti pravili. A nachází se v examinu některých osob v artikuli 18. že jsou též ouřad, když skrze nějaký kundšoft od Najmara*) z Landšteina v rebelli jim podobného tu novinu dostali, že JMK[urfurst] bavorský s armádou svou k hranicím král. Českého přibližovati se ráčil, tehdy ihned téměř o půl moci ten kundšoft hejtmanům krajským poslali a vedle toho psali a o pomoc lidu krajského žádali. ješto dobrou vědomost měli, že JMKknížecí ne svým jménem než byvše od JMC. s plnomocenstvím nařízený komisař, jménem JMCísáře jakožto korunovaného pravého krále Českého, slavnou komisi v témž král vyřizovati míti ráčil. Pročež na dokázání jak JMC. králi a pánu nás všech nejmilostivějšímu, tak k nám vrchnosti své dědičné povinné věrnosti a poddané náchylnosti, měli raději k JM. knížeti bavorskému a ne k hejtmanům pražským se vypraviti a od JM. a ne od nich pomoci žádati, ale věda oni o tom dobře, když JMC. nad rebelly neposlušnými poddanými svými zvítěziti a král. České sobě zase podmaniti ráčí, že my tolikéž do téhož království zase se navrátiti a panství svehch dědičných ujíti se moci budeme, čehož, aby se nestalo netoliko v ústy mimo srdcem toho žádati, ale jak uměli věděti a mohli všelijak toho se hájiti snažovali.

A poněvadž oni Hradečtí v rozdílných svých spisích též město H. J. silným klíčem a pasem do král. Českého bejti pokládali, domnívali se jakoby JMK[níže] bavorské s armádou svou neráčil moci do král. Českého táhnouti, lečby nejprve na tož město H. udeřiti ráčil, ješto JMC., král a pán nás nejmilostivější vypravujíc jménem svým, jak JMK. bavorské, tak JM. dobré paměti pana hrabě[te z] Bucquoi s velikým počtem lidu vojenského jízdného i pěšího proti neposlušným poddaným svým do král. Českého ráčil obranu Jich Mti každému obzvláště psaní učiniti a při JM. milostivě nařídit, když se do král. Českého dostanou, aby statky naše lidu vojenskému pod správu JM. náležejícímu hubiti ani škoditi neráčili, skrze což také též město mimo jiná mnohá města na hranicích ležících od větší zkázy a záhuby zachováno jest, sice kdyby toho nebylo, jich Hradeckých avisi neboližto kundšoft (o čemž v témž psaní se dokládá) málo by byl prospěl a pomohl.

Nachází se taky hodnověrný vejpis jednež supplikací k hraběti Thurnovi**)

Z kteréžto supplikací poznává se, jak jest obec hradecká nepřestávala v tom se vynášeti, jakoby město Hradec ten přední klíč a vzácný pas král. Českého bejti měl, anobrž že na spevnění téhož města všemu království mnoho náleží, nepochybně tím obmejšlejšíc to způsobiti, aby jak obyvatelé téhož města mohli vznešení a vedle jich žádosti do třetího stavu přijati bejti, tak také, aby též město k dokonalejšímu spevnění přivedeno bylo, oni skrze to tím lépeji obstáti a proti JMC. lidu brániti se mohli a neostežchali se i toho žádati, aby z důchodův vlastních nám náležejících

*) Neumann.

**) Citovaná v předm.

mimo vědomí a dovolení naše k takové jich smyšlené potřebě pomoc jim dána byla.

Vyslali potomně ten nepořádný ouřad jednoho z prostředků svého totižto Tobiaše Klementa do Prahy s jistou instrukcí, kteréž datum v městě H. J. 11. Obrís 1620. Ačkoliv již tehdaž JM. kníže bavorské a JM. hrabě Bucquoi s velikou armádou a silou lidu vojenského jízdného pěšího v král. Českém byli a vedle commissi sobě od JMC. dané proti neposlušným v témž království mocně a utěšitelně postupovali a kteří na odpor se JMtem stavěli, jak mizerně se jim vedlo na místech Prachaticích a Písku příklad toho byl a v krátkých dnech po datum této instrukci to slavné vítězství před Prahou JMti dosáhnouti ráčili, ale Hradečtí na to nemyslíli, ovšem pak tomu nevěřili, aby k tomu přijíti mělo, pročez nepřestávali o to pečovati jak by tož město spevniti mohli tak, jakž v též Instrukci tato slova doložena jsou: Před JMti nejvyš. pány ouředníky a soudce zemské vstoupení sobě vyžádati, předně náležitý vinš od nás učiniti a JMtem přednésti důležitou potřebu opravu městských zdí. Všecku svou naději v nepořádných ouřednících zemských sobě pokládali, ale jak jsou v též naději zmežleni v krátkých dnech potom to jich vyslání toho pocejtíli a že město H. bez krve proliti, bez plundrování a bez dokonalé záhuby k náležité poslušnosti přivedeno jest to se přičítati může, ne jich Hradeckých dobré vůli poddané věrnosti a náchylnosti k nám vrchnosti jejich, než předně opatrování Božímu a že po slavném vítězství JMCské lidu před Prahou hejtman, kterej stavům král. Českého s svým praporcem lidu najatého sloužil a tož město v opatrování svém měl, vida, že jeho principalové jsou přemoženi a že by s svým braněním neobstál, s JMti generálem panem Don Baltasarem de Marradas accordiroval, k lidu JMCské se připojil a lidem JMti tož město obsaditi dal. A jisté správy toho jsou, že mnozí z sousedův hradeckých neradi to vidouc, Turkův a Uhrův se těšili a poddati se nechtěli, k témuž hejtmanu a k jeho vojsku běhali, je žádali a napomínali, aby se nepoddávali; a hejtman se k nim stavěl, že se brániti bude a zatím s panem generálem accordiroval. To k zachování města sloužilo, že k větší záhubě nepřišlo, že nejvyšší a officírové váleční v službě JMCské zůstávající dobrou vědomost o tom měli, jak JMC. a král a p. náš nejmilost. k nám vrchnosti téhož města obzvláštní milosti nakloněn býti ráčí. Pročez i oni také jak proto tak pro obzvláštní jich náchylnost, kterou k nám nesou, jak sami je Hradecké hubiti nechtěli, tak také vojákům pod svou zprávou majícím to činiti to nedopouštěli. Naposledy nachází se in Originali jedno plnomocenství, jemuž jest datum v městě H. J. v středu po památce sv. Václava 1609, v kterémž jest tento počátek: My purkmistr a radda města H. J. starší ob. měšťané i z předměstí, z celé obce téhož města pravého učení evagenlického milovníci těla a krev Pána našeho Ježíše Krista pod obojí přijímající. Z čehož se poznává jak obec hradecká pod obojí již před mnoha lety totiž leta 1609 v pozdvižení se proti nám vrchnosti své dědičné velkej začátek učinila: neb věděla o tom dobře, že bez vůle a vědomí vrchnosti své aneb hejtmana téhož panství obec svolávati a jim se scházeti a o všem pak sami o své ujmě plnomocenství vydávati jim nenáleželo, a uměli tak tejně to učiniti, že jsme my nikdy prve o tak svém plnomocenství, až teprva nyní nepřezvěděli,*)

*) což je věc k neuvěření!

sice byli bychom jim toho netrpěli, nýbrž k náležitému ztrestání je přivedli. A že sobě ten titul dávají pravého učení evangelického milovníci, přálo by se jim, aby pravda byla. Ale Spasitel náš sám ráčil v té věci spasitelné naučení dáti, pravice po skutečích jejich poznáte je, pravi evangelíci totiž v církvi sv. římské zůstávají, ale ti, kteří z poslušnosti té i sv. církve vystupují častokráte vrchnosti své pořádné v náležité věrnosti a poslušné poddanosti netrvají, nýbrž se zpronevěřují a rebellují; jakž toho v naší milé vlasti nejednej příklad máme a obec hradecká pod obojí svejmi činy a skutky tolikéž to dobře dotvrzuje. Dále v témž plnomocenství takto stojí: Vyznáváme tímto listem mocným, abychom se v kostel farní v městě též i na předměstí, kteřížto chrámové nákladem starých předkův i za naší paměti vyzdvižení a dosti štědře nadáni jsou, zastavili, tak aby se svobodné náboženství křesťanské v nich provozovati a pocta samému Pánu Bohu náležitá bez všelijakého modlářství vykonávati mohla. Z těchto slov v tom plnomocenství doložených nachází se, že táž obec pod obojí snažila se jak nás vrchnost svou dědičnou tak i jiné spolu sousedy své u víře katolické stálé o kostel farní na městě i jiné kostely na předměstí připravit, ježto předkové jejich, kteří ty chrámy Boží vystavěli a štědře nadali, byli katoličtí římsí praví [ne]evangelici a né takového nestálého spleteného náboženství jako tito potomci jejich, kteří tak nenáležité ty chrámy Boží k provozování svého spleteného náboženství v nich dostati se [vy]snažovali. A věda táž obec o tom, jak v zřízení zemském království tohoto přísně to zapověděno jest, že strany pod jednou a pod obojí jedna druhou haněti nemá, oni v témž plnomocenství těmito slovy bez všelijakého modlářství patrně katolický pod jednou za modláře drželi. Následují v témž plnomocenství tato slova: Tímto listem zmocňujeme Jáchima Čecha, Lorence Svobodu z velké rady. Václava Lokajčka, Tobiaše Klementa z starších obecních Matesa Krezle, Jiříka Hejdera z obce, aby oni na místě všech nás, co k nejlepšímu dobrému té obci sloužiti by mohlo, jednali i na místě stavěti mohli, jakobychem všickni, jenž pravé náboženství evangelické oblibujeme, přítomni jsouc to činili, při nichž do vynaložení hrdel i statkův, pokud by toho potřeba ukazovala, státi míníme.

Z kterejchžto slov patrné puntování a zavázání zřízením zemským jak stavům vyšším tak obzvláště lidem poddaným v král. Českém pod pokutou hrdla ztracení zapověděno: dokládají v témž plnomocenství, že (prej) při těch od nich nařízených osob do vynaložení hrdel i statkův státi míní a při examinu některých osob v artikuli 30. netoliko k tomu plnomocenství se přiznali, ale i toho doložili, že sou obzvláště knihu k tomu měli, v níž své jméno mnozí z obce podepsali jakož i cechové pečeti své přitiskli, neohlídajíce se na to, že podobní postranní zápisové zřízením zemským pod ztracením hrdla se zapovídají, tak jakž také to jich popisování a puntování vlastně proti nám vrchnosti jich dědičné se vztahovalo. Nachází se také vedle téhož plnomocenství hodnověrní vejpisové z manualu purkmistrovského a z jiných rozdílných psaní vytažené, k čemuž ke všemu, že se to tak konalo a řídilo, přiznání jich vlastní to dotvrzuje, v kterýchžto vejpisích mezi jinými věcmi toto se nachází: Když jsou sousedé a obec města H. J. pod obojí tomu vyrozuměli, že leta svrchu psaného 1609 při tom dlouhotrvajícím sněmě na hradě pražském strany pod obojí v vyhledávání jich při

JMC. Rudolfovi slavné paměti vedle vinše jich dobře se podarilo, tak že jsou v příčině náboženství jich pod obojí vedle vůli své všeho dostali. Měli také od Daniele Švihy tehdaž písaře téhož města radního návěští sobě dané, aby též v té věci v příčině náboženství pod obojí nezháleli, kterež odjevši do města Písku, odkud rodem byl, Hradeckejm psaní učinil a při počátku téhož psaní na prokázání toho, co o katolických smejšli, doložil tato slova: Že ta šelma babylonská v Zjevení sv. Jana figurovaná takové mocnosti jmíti nebude. Ale že jak JMC. král a pán náš nejmil. také jiné vrchnosti katolické skrze šelmu babylonskou v Zjevení sv. Jana figurované nejsou, v této rebelli král. tohoto Českého Bůh Všemohoucí mnohejm divnejm i zázračnejm způsobem to dosti patrně ukázati ráčil. Dáleji tyž radní písař v témž psaní svém při konci těchto slov doložil „máte čas, hodina vybijí i třetí“. Nevidělo se tehdy též obci hradecké pod obojí v tom zaháletí, podali spisu do rady a v něm žádali, aby při nás vrchnosti jich dědičné to objednatí a obdržetí se snažili, aby kostel farní v městě, též kostel sv. Trojice na předměstí s krchovem k němu příslušejícím k provozování jich náboženství jim propuštěn a osvobozen byl a prve nežli od rady dokonalou odpověď dostali, já Slavata osobně jsem na zámek přijel, o čemž táž obec přezvěděvše, před ouřad vstoupení žádala a přednesla, poněvadž já osobně tu přítomen jsem, aby se mnou o ten artikul, strany náboženství promluveno bylo. Šli nahoru*) ouřadních osob 6 a přednesše jich žádost dostali ode mně tuto odpověď. Na čem se JMC. král a p. náš nejmil. s pány a stavy království tohoto sněsti ráci a nač se dále sněm bude vztahovati, že já proti tomu se stavěti moci nebudu. A toho dne já jsem zase do Prahy na poště odjel, ale obec hradecká měla nepochybně dobrou zprávu o tom, kterak strana pod obojí při tom dlouhotrvajícím sněmu, když při JMti slavné paměti císaři Rudolfovi tak jakž onen artikul strany náboženství vyhledávala, dokud jim od JMC. dobrá odpověď, kterou oni spokojeni byli, dána nebyla, tedy nepřestávali oni na jinéch odpovědi — Podobně tato obec nechtěla na té odpovědi ode mne vrchnosti své jim dané dosti jmíti, než znovu zase ouřad žádali aby k JMti panu patronovi vladaři domu rožmberského jisté osoby vypravené byly a tu aby se s JM. panem uraditi mohly, zdaliž na té odpovědi má přestano býti, K čemuž ouřad povolil a vyslali tam těch 6 osob, které tím svrchu psaným plnomocenstvím od obce zmocnění byli. Kterážto k JMti pánu**) na Třeboň přijevše a audienci dostavše, svou potřebu přednesli. Bylo jim od JM. s odpovědi daným do jiného dne odloženo a vedle toho oznámeno, aby svou potřebu v spisu podali. Nacházejí se při těch vejpišech českého spisu vejpis, jest v něm tento podpis:

Purkmistr a rada, starší obecní i jiní sousedi z obce k confessi české se přiznávající Tělo a krev Pána našeho Ježíše Krista pod obojí způsobou přijímající z města Hradce J.

To jest byl nejprvnější podpis, v kterýmž se přiznali k confessi české, [z r. 1575] ježto snad tehdaž, když se tak podpisovali, žádný z nich té confessi neviděl, nečetl a nevěděl k čemu se přiznává, pročež není divu, že také v tom spisu JMti pánu z Rožmberka od nich poddaném mnohé nepravdivé správy a pouhé klamy se nacházejí. Neb předně

*) T. j. do zámku.

**) Petru Vokovi z Rožmberka.

tuto slova v tom spisu jsou doložena: Utekši se k JMti p. p. našemu milostivému, pro rychlej odjezd nemohli jsme na žádost naší místné odpovědi dostati. V pravdě ačkoliv můj rychlej odjezd do Prahy byl, však tu odpověď má tehdaž dosti místná byla, měli a mohli na ní přestati, dále v tom spisu jich stížnost vypisují těmito slovy: jaký svízel a nátisky v náboženství evangelickém od těch časů, jak jsou se Patres Jesuiti a jiné kněžstvo do obce města H. J. dostali a tak silně vkořenili, snášeti musíme, o tom vypravovati, musela by dlouhá chvíle sloužiti a lítostivé srdce nemohlo by než zaplakati. Mezi jinejmi nesčíslněmi skutky i toho se dopustili, chrám Páně v městě, druhý za městem s místem pohřebním na náklad starejch předkův i nynějšich dobrodincův vystavený, mnohými klenotynadaný, nám odňali, poctu samému Pánu Bohu náležitou svobodné provozování náboženství evangelického posluhování svatostí velebnou oltářní pod obojí způsobou zastavili, těla mrtvá, jenž sou chrám Ducha sv., do nenáležitěch míst odsílali, pochovávati dali, křtem svatým, stvrzení manželstva jináče nic než za vysoké peníze posluhovati nechtěli, pravé náboženství do konce potlačiti usilující. My pro ostejchání se v tom vrchnosti ke všemu mlčeti musíme. V kteréžto stížnosti nacházejí se tito klamové, předně že od těch časů, jak jsou Patres Jesuité a jiné kněžstvo do Hradce se dostali, že sou veliké nátisky v náboženství jich snášeti museli. Načež toto se za odpověď dává, že Patres Societatis Jesu s velkou horlivostí víru sv. katolickou v témž městě zdržovati a rozdělovati se snažovali, žádná pochybnost není v tom, což oni za nátisky bejtí pokládali a to jest pravda, že jsou teprva od některého léta, do téhož města se byli dostali, ale kněžstvo vždycky pořádně svěcení [při městě] bejvali takže není pravda, aby jiné kněžstvo mimo předešlej způsob mělo tam uvedeno býti. Item že (prej) chrám Páně v městě, druhý za městem jim odňali, to jest pouhej klam, neb v tom chrámě Páně v městě vždycky pořádní kněží bejvali dosazováni a ten na předměstí nebyl jest posvěcen toliko, že někdy kněží pořádní katoličtí cum altari portatilli na oltářích v něm mše sv. sloužovali a někdy i kázali. A tak nikdy v nich exercitium jejich náboženství se neprovozovalo a co jejich nikdy nebylo, nemohli s pravdou řícti, že jim odňato bylo; nýbrž vzácné paměti JMt pan Adam z Hradce, nejvyš. purkrabí pražský, pan otec a ujec náš nejmilejší, při fundaci colleje Societatis Jesu v témž městě jak všeckny jiné kostely a colatury na všech panstvích svejch tým Patrům odevzdati a do desk zemskejš vložiti ráčil, tak také i ty dva kostely v témž dání obsažení jsou byly. A ráčil to dobře jako dědičnej pán svého dědictví učiniti moci. A tak Patres Societatis Jesu jim nic neodňali. (Pokračování.)

Příspěvky k náboženským dějinám Kunštátska a Bystřicka n. Pernšt.

Podává P. AUG. NEUMANN, O. S. A.

Otázka náboženská byla a jest až dosud na horách velmi aktuelní. Uveřejněné již doklady¹⁾ nejlépe dokazují, kolik cenné

¹⁾ Michl, Památní listiny z archivu kr. věn. města Poličky a z knihy památní farního chrámu Bysterského (Č. Č. Mus., 1847, 540 n.) Tichý, k dějinám

látky by se dalo nalézt v zapadlých horských dědinkách. Podáváme pouze několik nejceněnějších dokladů.

První čerpáme ze smolné knihy svojanovské a dosvědčuje, jak nízko stála mravní úroveň kališnického kněžstva. Farář ve Starém Svojanově, kněz Martin byl pohnán před tamější hrdelní právo, kde se zavázal varovati se „nepočetných nevěstek, ožralství i šenkovních domů“ a slíbil „příkladem dobrým bez ouhony svítiti lidem“. Z toho nejlépe vidíme, jak jeho „působení vzdělávalo“ farníky, když oni byli nuceni sami svého duchovního vůdce vésti. Revers jest nedatovaný, poněvadž ale se závazek činí panu Hertvikovi Žehušickému z Nestajova, tedy spadá do let 1555—1578, kdy zmíněný pán sídlil na Bystřím a Svojanově.

Druhým dokumentem jest řád luteránských kněží pro panství kunštátsko-letovické, daný Hanušem hr. z Hardeku. Jest dokladem jeho neústupné snahy o rozšíření luteránství na jeho statcích. Za tím účelem snažil se (1576) spolu s paní Alenou z Lomnice prosadit luteránský řád pro panství kunštátské a meziříčské, ke kterému ve skutečnosti nedošlo, neboť kněží přijali řád stanovený pro kraj brněnský a olomoucký.²⁾ Hardek však od svých úmyslů neupustil a vydal roku 1589 nový řád pro panství kunštátské a letovské.

Úvodní slova prozrazují docela jasně jeho úmysly. Dle nich měl „obzvláštní a nejpilnější péči“, která by jeho náboženství „na gruntech v zrostu svém šťastný průchod jmiti mohlo“. Proto dal sepsati onen řád, aby kněží jím „potěšení jsouc, tím pilnější a snažnější ochotnost k povolání svému měli. Obsahem svým neliší se valně od řádu z roku 1576. Hlavní jeho body jsou: Farářům se dává právo svobodně kšaftovati. S tím se potkáváme i v jiných rádech a lze ten zjev označiti za velmi smutný, neboť z něho poznáváme, že farář nebyl o nic svobodnější, nežli každý jiný poddaný, který bez panského privilegia nesměl též svobodně odkazovati. Totéž platí o kněžských rodinách, kterým se dostalo povolení odstěhovati se po smrti živitelově, kam libo. Středem luteránské propagandy prohlášena Moravská Třebová, kam se měli farářové scházeti čtyřikráte ročně za účelem cvičení písní a probírání některé partie z theologie. Centrem bylo tedy německé město, protektorem německý šlechtic, nejlepší to důkaz, kdo byl šířitelem protestantství u nás.³⁾

Jiný dokument nacházíme na faře olešnické. Zpravuje nás o těžkém postavení kněze v době pobělohorské. První katolický farář kunštátský po roce 1620, Bernard Voscinius, neměl býti z čeho živ. Hrabivý hrabě z Náchoda mu odňal od olešnického kostela (byl farářem pro celé panství) les a dědinu Kněževes. Došlo tak ke sporu trvajícimu 25 let (1633—1658). Farář jej na konec vyhrál. Velkou službu mu prokázaly výpovědi nejstarších farníků, které zde otiskujeme. Mají historickou cenu, neboť byla jimi zachována již

církve bratrské. (Č. Mat. Mor. XXI., 364—68.) Čermák, Paměti kantora Tomáše Jurna. Texty citované u Tenory, Dějiny městečka Kunštátu.

²⁾ Otiskl Kameníček, Moravské sjezdy a sněmy, III.

³⁾ Řád chová se mezi obecními písemnostmi uloženými v měšťanské škole v Letovicích.

mizící tradice o královně Kunhutě, jež se svým manželem Závišem z Falkenštejna sídlila na hradě Svojanově.

Doba reformace katolické zastoupena jest několika cennými příspěvky. V Bystřici nad Pernštýnem zachoval se ve farním archivu seznam všech tamních nekatolíků z roku 1653. Dle něho nebylo již — formálně — ani jednoho akatolíka v městečku, pouze čeládka byla protestantská. Soupis jest charakteristický po té stránce, jelikož se v něm setkáváme s nekatolickými dětmi od 8—14 let, důkaz to, že rodinná výchova děla se, jako dříve v duchu nekatolickém. Ještě příznačnějším zjevem jest, že dospívající chasa hlásila se za nekatolickou, zatím co rodiče byli katolíky. Pokud jsou označena jejich rodiště, tedy se dá souditi, že se nekatolictví udržovalo v zapadlých dědinách.

Zvláště vzácný doklad poskytuje nejstarší kniha počtů na farní kunštátské, která nám referuje o věci, až dosud pro moravské dějiny jedinečné, o laickém kalichu. V letech 1697, 1699, 1702—1713 setkáváme se pravidelně s položkou „za víno, co se k službám božím — a k posluhování bralo“, což jest ještě určitěji vyjádřeno v účtech z let 1682—1691 slovy: „Šenkýřovi kunštátskému za víno vybrané k službám božím — a pro communicanty“. Dle toho pravděpodobně nevymizela v lidu stará, kališnická zásada o nutnosti přijímání pod obojí způsobou.⁴⁾

Úřední výnosy o reformaci katolické obsahuje kopiál katolické fary v Rovečtině. Otiskujeme z nich nejdůležitější. Dokazují, jak slabě byla prováděna reformace katolická kolem roku 1721. Kněžstvo počínalo sobě tak nedbale, že světská moc sama se do věci vložila. V tom pak spočívá cena rovečtinských záznamů, že nám podávají příčinu onoho zakročení. Někdo podal na moravské kněžstvo žalobu přímo u císaře, který se obrátil na olomouckého biskupa s velmi ostrým přípisem. (12. pros. 1720.) Biskupská konsistoř pak hned 9. ledna 1721 poručila, co nejpřísněji všem farářům, by dozírali na to, aby věřící obcovali službám Božím, kázáním a křesťanským cvičením. Podobný výnos opětován počátkem roku 1725. Konkrétní doklad podává nedatovaný přípis děkana Coklitze nejménovanému (šebetovskému?) faráři. Poroučí se mu, by vždy rádně oznámil, kdy přijede konati služby boží, případně pořádati křesťanské cvičení, by se nikdo nemohl vymlouvat, že o tom neví. Charakteristickým jest zakončení dopisu: Na sv. Václava bude přísně visitovati, nechť jest všecko v pořádku.

Ještě lepší případ máme v Bystřici nad Pernštýnem. V nedatovaném listu popisuje tamější kaplan Kolenc konsistoři „katolickou reformaci“ ve své farnosti. V neděli a ve svátek jest pouze jedno kázání, od nového roku až po 17. neděli po sv. Duchu byla v Bystřici — dvě — křesťanská cvičení, v přífarených osadách sotva po jednom, někteří farníci nebyli ani za tři roky jednou u sv. zpovědi, lid, zvláště přespólní („rurales“) nezná křesťanskou nauku skoro vůbec nic. Starý farář Pomezian — nedovolí, aby něco pra-

⁴⁾ Několik málo dokladů z Čech viz u Wintra, Život církevní, 285—286. — Víno se podávalo po sv. přijímání nekonsekrované dle dosavadního předpisu v missálu Tit. X. 6., jenž více nezavazuje. (r.)

coval, jeho ctižádostivá povaha to nepřipustí — jinak by ho z fary vyštval. Úřední vyšetřování proti němu není možné, lid situaci zná, bylo by vše proti kaplanovi a vše pro faráře, neboť, kdyby k nápravě došlo, museli by sedláci pro něho jezdit na cvičení! Věc vyjímá se tím divněji, uvažíme-li, že v referátě o visitaci na Boskovsku (1756), děkan výslovně mluví o Hlubokém k Bystřici přifareném, že je „lotus hereticus“, zrovna tak i o sousedním Chudobínu a Veselí. Tak vypadalo katolické reformační „řádění“ na Bystřicku za Marie Terezie!

Pozdě prosil Kolenc, již jako děkan bystrický, o kaplana, který by poučoval lid, to bylo v roce 1791, když již bylo na horách několik protestantských farností. Lidé nemající z dob předchozích pořádného náboženského vzdělání byli ve velikém nebezpečí, neboť protestanté mezi nimi velmi horlivě agitovali.⁶⁾

I.

Martin, kališnický farář ve Starém Svojanově slibuje polepšení života. B. d.

Silně porušeno. Smolná kniha svojanovská. Dole připsáno nynější rukou „Husitéké vřry“.

Zavázání kněze Martina.

Já kněz Martin, na ten čas farář w starém Svojanově, jakož sem pro nějaké výstupky předně proti Pánu Bohu a proti povolání auřadu mého kněžského, ano y lid v správě své zhoršivši, učinil, čehož lituji a toho s pomocí Pána Boha všemohoucího y s vší snažností svou se vystříhati a přestati usilovati chci, jakož nepočestných nevěstek tak ožralství (!) šenkovních domů i jiných zbytečností, které (!) před sebe bral a osobě mé nenáležitě bylo by toho všeho zanechat; připovídám se v ní nenavracovati, nýbrž ctě a chvalitebně Bohu líbezně příkladem dobrým bez auhony svítiti lidem a pohoršení nedíti také, pokudž (!) k nim tech jeho milostí urozeného a statečného rytíře pana Hertvíka Žehušického z Nestajova (2) a budu poslušněji se jakožto k(. . . .) a pánu za duši svou připovídám.

II.

Jan hrabě z Hardeku dává řád nekatolickým farářům panství kunštátského a letovického.

Originál na pergaméně v měšťanské škole v Letovicích se 4 přivěšeným silně poškozenými, červenými pečeti.

1589, 19. října, Letovice.

Já Jan hrabě z Hardeku atd. i se svými erby a potomky, pány a držiteli zámkuov a obojího panství letovského a kunštátského, jakožto pravý dědičný pán těch panství známo činím tímto listem obecně přede všemi, kdežkoli čten a čtoucí slyšán bude, že s dobrým rozmyslem a bedlivým uvažováním, majíc toho dobrou a svobodnou vuoli, prohlídajíc k snažné žádosti a jsouce nakloněn a náchylen k ochotné prosbě, kterouž sou na mne ctihodní kněží

⁶⁾ Žádost děkana bystrického Nedopila ke konsistoři o kaplana (14. listop., 1814). Všechny tyto dokumenty chovají se ve farním archivu v Bystřici nad Pernštýnem.

a správcové slova božího farářové moji, totiž fary letovské s jejím kaplanstvím a fary vanovské na panství letovském, též i fary kunštátské, sebranské, olešnické, rovecké a radiměřské na panství kunštátském v pilných a důležitých potřebách, v kterých já bych jich opatřil a obdarováním svým jim toho potvrdil s pokorou vložili a vznesli. I majíce já mezi jiným přemýšlováním tuto obzvláštní a nejpilnější péči často na mysli své, kterak, by nejdražší pokrm duši lidských, totiž slovo boží na gruntech mých v zrostu svém o šťastný průchod jmíti mohlo a pravá služba pro čest a slávu boží a pro spasení lidské, dobré, pravé správce církevní a věrné učitele, učitele slova Božího se rozmáhati a vzdělávati i také zachována bejti mohla.

Znamenav v tom slušnou a hodnou žádost i také důležitou potřebu jejich bejti, aby oni farářové svrchu psaní z tohoto mého dobrovolného obdarování potěšení, jsou tím pilnější a snažnější, ochotnost k povolání svému měli a ouřad svůj kazatelský vykonávati usilovali, tuto milost jim činím a sám od sebe, erbuov a budoucích potomkuov, pánuov a držiteluov panství letovského a kunštátského, dobrovolně dal sem nadepsaným farářům svým obojího panství a moci listu tohoto na budoucí věčné časy dávám právo své odmrtní, kteréžto právo odmrtní na mne, érby a budoucí potomky mé přináleželo, na tom sobě, erbům ani budoucím potomkům svým nižádného práva odmrtního aneb moci, ani jakých užitkuov odmrtních nikdež v ničem nepozůstávajíce. Ani zachovávajíce tak, aby svrchupsaní farářové moji všickni jednostejně a jeden každý z nich statky svými mohovitými i nemohovitými svobodně učiniti, vládnouti, oddati, dáti aneb poručiti mohli za zdravého života, na smrtedlné posteli. komuž by se jim co toho přití zdálo a líbilo, buďto manželkám, dítkám, přátelům, známým a neznámým, domácím i přespólním aneb, komužby koho který z nich chtěl. aby podle vuole a libosti své s tím se vším jakkoli nakládati mohl a moc měl bez mne, erbuov a budoucích potomkuov mých y jednoho každého jakékoli vymyšlené překážky a žádný pán nebo držitel toho obojího panství letovského nebo kunštátského, aby žádnému faráři na svrchu dotčených farách, manželkám neb dítkám jejich nebo komužby oni co poručili a kšaftovali, žádné křivdy ani překážky činiti nemohl a moci neměl nižádným způsobem a obyčejem, jsem já jich v tech věcech z toho všeho vyňal a na obojím panstvím ve všem cele a dokonale osvobodil tak, aby jeden každý toho, což by kde po kterém zůstalo a komukoli co z toho statku podle řízení nebo kšaftu přináleželo, beze vší překážky svobodně vzíti mohli. Takové pak řízení a kšaft svůj bude moci jeden každý spořádati a sepsati a dvěma farářům na těch napřed jmenovaných farách neb jak by se kterému vidělo a zdálo svěřiti a k opatrování poručiti a dáti; jestli by se tak (z) dopuštění Božího přihodilo, že by někteří z nich náhlou smrtí zachvácení jsouc, bez kšaftu neb poručenství z tohoto světa sešel, v tom jest ta dokonalá vuole má a tomu, aby se za dosti tak stalo, aby pozůstalej statek odmrtní od svrchu jmenovaných farářuov pořádně, věrně a spravedlivě a s dobrým svědomím opatřen a jeho nejbližším přátelům

všecken zouplna vydán a v moc odveden byl. A nelíbilo-li by se které pozůstalé vdově neb sirotkům pode mnou na panství mém anebo budoucích držiteluov jmenovaných panství jinam, kdež by se jim dobře líbilo i se vším statkem svým jakýmkoliv volně obrátiti a odebrati.

Jest li by pak po kterém faráři manželky neb dítek nebylo, ani žádných přátel se nenacházelo, tedy pozůstalej statek k tomuž záduší, kdež by týž farář umřel, obrácen bejti má.

Také když by který farář prostředkem smrti tak sešel, mají vdova a sirotci za puol léta při té faře zanechání a ze všech důchoduov aneb oužitků a poplatků spravedlivých má jim polovice vydána bejti, zatím pak jiní farářové nebo kaplanové při té obci neb dědině, kdež by faráře nebylo, službu církevní dotud, dokudž by zase na tu faru jinej hodnej správce církevní nedosedl, vykonávati mají a povinni budou.

Pro zachování pak mezi týmiž všemi svrchudotčenými faráři mými dobrého pobožného řádu a pro lepší uvyknutí pilnějšího a bedlivějšího v písních svatých se obírání a cvičení mají ti farářové a povinni budou, každého Quartalu při suchých dnech čtyřikrát v roce do města Trebové nebo, jestli by se potomní časy z příčin hodných bezelstně trefiti nemohlo, tedy v městečku mém, v kterémž by se o to s vůlí vrchnosti svěsti mohlo, ve spolek se scházeti a jistou částku nebo Locum Theologiae traktýrovati.

A což se tak ve všech svrchupsaných artykulích tohoto obdarování mého obsahuje, to já napřed psaný Jan hrabě z Hardeku netoliko sám od sebe a erbů svých, ale i ode všech budoucích potomkuov mých, pánuov a držiteluov panství letovského a kunštátského, častopsaným farářům na obojím panství mocně dávám tak, aby žádný z budoucích potomkův kterýchkoli pánuov a držiteluov těch častopsaných panství, nad to pak jiných žádným vymyšleným obyčejem, což by utiskovati neb o to jich nikterakž připravovati a jiným toho činiti dopouštěli, nemohl a moci neměl, nýbrž při tomto mém milostivém obdarování a z pravé upřímné křesťanské lásky laskavému opatření netoliko beze všeho nejmenšího přerušení cele a dokonale jich zanechal, ale ještě více jeden každý ochráncem jejich milostivým a laskavým i opravdově skutečně křesťanským bejti hleděl a ovšem zůstával pro toho Pána a Boha, pro něhož jsem i já opravdovým žádostivým náboženstvím pohnut a naději odplaty zavěšující na milosti, tuto dobrou věc jako věrným služebníkům se vši lásky a upřímnosti učinil.

Na potvrzení pak toho všeho (jak) napřed psáno jest, já svrchupsaný Jan hrabě z Hardeku pečet svou vlastní k tomuto listu přivěsiti jsem poručil a pro lepší svědectví jsem přížádal urozených pánuov, pánuov Pana Hynka Bruntálského z Vrbna na Bruntáli a Goldštejně, pana Hrona z Náchoda a na Lysicích a urozeného a statečného Pana Bernarta Drnovského z Drnovic na Rejci a Kunicích, Nejvyššího hofrychteře markrabství moravského, že jsou pečetí své podle mé k tomuto listu přivěsiti dali, však sobě a erbuom svým beze škody a jich milosti i erbuov a budoucích potomkuov, aby mocně ochranou a laskavou rukou svou nad tímto křesťan-

ským obdarováním mým držeti ráčili a svých vlastních nebo i předkův svých pečeti nikterak zlehčovati nedopouštěli. Jenž jest dán a psán na zámku Letovicích ve čtvrtek po svatém Havle, Létha Panie Tisicieho Pietistého osmdesátého devátého počítajíc.

III.

Ze seznamu bystřických katolíků a nekatolíků podaného tamnější radou dne 11. října 1653.

Poddaní nekatolíci:

Mikuláš, pacholek, ve 20 letech u Matouše Kašpara.

Tomáš, pastvec, 10 let u Martina Slováka.

Judit u Jana Řezníka, 8 let.

Mariána, děvka, 13 let u Jana Suchého.

Marina, Zuzana, děvka u Jiříka Doubravského, 14 let.

Vítek, syn katol. rodičů Štastného, mlynáře a Alžběty, 18 let.

Anna, žena Jana Vaka.

Marek Dvořáků ve Dvořištích. (Manželka katolička.)

Zuzana, dcera katol. rodičů Martina a Anny ve Dvořištích.

Nepoddaní nekatolíci:

Maryana, děvka, 14 let u vdovy Kateřiny Pešovy.

Anna, děvka, 15 let u Jana Menšíka.

Jiřík Bernlík (!), Jan syn 9 let, druhý syn 12 let, Judit, manželka.

Anna, podruhně u Jiříka Zajíčka.

Tomáš a Anna jeho žena u Pavla Kubáta (!).

IV.

Olešnická obec dává svědectví faráři Bernardu Vosciniovi stran Kněževse.

1658, Olešnice.

Farní archiv olešnický, fasc. VII. C.

Léta Páně, 1658, v auterý po sv. Lukáši, za primatora, pana Jana Dukáta, purkmistra Matěje Tichého a konšelův Pavla Štaryho, Štěpána Pelikána, Jana Pohanky, Matěje Mezulánika, Bartoše Kordíka, Jiří Novotného, Filipa Svobody, Jiří Pekare a Valenty Procházky, spoluradních toho času.

Na milostivé poručení J. Vhm. vrchnosti naší dědičné (tytl), tak jakož majice sobě dostatečně poručeno, abychom my svrchupsaný auřad toho jistou, opravdivou zprávu dali, což by naše pamět v tom obsáhnouti mohla, jakým způsobem dědinka Kněžoves dostala se k záduší našemu, městys Olešnice, sv. Vavřince, aneb jestli, že jsou kdy předešlým vrchnostem a držitelům panství kunštátského robotovati, aneb jinými povinnostmi povinni byli, anebo ne:

I jsauce my v tom lidé nedostateční, malí a hospodáři mladí, povolali jsme před auplnau raddu naši starožitné a víry hodné lidi, dole psané, aby nám toho jistau a pravdivau dokonlau zprávu a vědomost, pod zatracením jich duší, toho všeho dali. Kteréžto osoby slovo od slova o tejš Kněžovsi takto u přítomnosti úplné raddy jsau vyznaly a toho svědectví vydaly.

1. Jan Psotka, saused městy Olešnice, muž starožitný, praví a závazkem toho dotvrdil, že se v tom dobře pamatuje, že za vrch-

ního panství kunštátského před některým létem mimo nadálosti jeho jest na zápis v knihách našich menších městských trefil, že od nějaký paní Kuny, na Svojanově zůstávající, Kněžoves k záduší našemu sv. Vavřince darována jest, ale aby umřítí měl, že slovo, ani půl nepamatuje, jak dáleji psáno bylo.

2do., Ondra Krahulec, majíce leth 86, správu dává a k svej duši to přijímá, že pamatuje a o tom slýchával, že nějaká královna, slehnauce na Svojanově hradě, když ji kněz z městyse Olešnice posluhoval, tu dědinku Kněžoves, kteréž prvotně Lhotka říkávali, na budaucí věčnau památku k záduší sv. Vavřince olešnickému za svou milou duši jest obětovala a darovala; a od mladosti, že nepamatuje. aby komu jinému robotovati, auroky, desátky spravovati měli, nežli k záduší sv. Vavřince, faráři městyse Olešnice.

3. Jan Menšík, v letech 89, saused někdy městyse Olešnice, podobným způsobem, jakž Ondra Krahulec zprávu činí a jedno-
stejně vyznal, že jináče nejni, k své milé duši a dobrému svědomí to přijímá. ●

4. Jan Pernikář v letech 91 stáří oznámil. že se v tom dobře pamatuje a od rodičů svých mluvíti jest slýchával, i od jinších, poctivých, starožitných lidí, že jest častojmenovaná Kněžoves k záduší sv. Vavřince, městyse Olešnice od jedné pobožné královny darovaná, která náhodau, s pomocí Pána Boha jest v týž dědině Kněžovsi syna porodila a na hradě Svojanově šest neděl vyležela. Od toho, co pamatuje, že žádnějmu jinšímu nerobotovali, ani v čem potahování byli, leč by toho něco v urbarium, neb registrách bradu kunštátského se vynajíti mohlo, v kromě k záduší sv. Vavřince a kněží k fare olešnické desátky a auroky zapravovati a tak z té příčiny, že tu v městysi Olešnici stále farář bytem zůstával.

Pročež my, svrchu a z předu psaní purkmistr a radda městys Olešnice na slušnau a náležitau žádost dvojctihodného kněze Bernarda Vosceniusa, ty časy pana faráře městyse Olešnice a všech far přivtělených k panství kunštátskýmu, též konšelův často opakované Kněžovsi toto svědomí pro budaucí památku do těchto kněh našich městských s naším všech vědomím vepsati a v pamět vnéstí jsme dali. Stalo se létha a dne, ut supra.

Joannes, Mauritius Nigrini Vyškovský, písař.

Že se tento odpis od slova k slovu s knihau městskau srovnává, dosvědčujem. — Sigil v domě radním, městys Olešnice d. 1. Junii 1784.

Jakub Walter, Primator. Josef Mareš, pulmistr. Franz Wayner,
Franz Walter. Lorentz Synek. Josef Novotný.

V.

Olomoucká konsistoř přísně nařizuje, by se kněží lépe starali o duchovní zprávu, jsouce udáni u císaře.
1721, leden 9. Olomouc.

Kopiál katol. fary v Rovečíně, fol. 14b.

Domino decano Czoklitz.

Ex clementissimo sacrae Caesareae regiaeque Majestatis rescripto de dato Viennae, 12. Decembris 1720 non sine rubore et in-

timo animi dolore intelligere debuimus ad altissime memoratae Suae Majestatis clementissimas aures delatum esse, qualiter in dioecesi hac nostra parochi commissos sibi animarum greges in christiana catechesi aut omnino non, aut tam segniter (sic) instruant, ut defectu sufficientis in rebus fidei notitiae parochiani in varios errores et hereses, necnon alia mala prolabantur.

Cui detestabili malo, ut pro cura nostra paterna. quantum in Domino possumus. obviemus, nos tantum illum hicce serio admonitum volumus, quatenus commissas sibi animas frequenti catechesi et permixtis et ad dogmata fidei directis ipse ad notitiam rerum fidei scitu necessariarum et ad sic christianeque vivendum conferentium effective producat. verum etiam reliquos sibi subordinatos animarum pastores hoc nostro ejusdem officii respectu gregum sibi commissorum, quam gravissime admoneat, cum hac seria comminatione, quod, si quis officio suo hac in parte deesse quacumque via delatus et inventus fuerit, beneficio et respectiva administratura sua sine omni [respectu] privabitur etc.

Datum Olomuci, in curia episcopali, 9. Januarii 1721.

Franciscus Jul. com. a Praidā.

Henricus Batzcelt

J. U. D., Assessor et Notarius.

VI.

Konsistoř tlumočí císařské nařizení, aby kněží bděli nad nedělními bohoslužbami, zvláště v příslušných obcích.

1725, leden 15., Olomouc.

Kopiál rovečinský, fol. 14a—b.

Domino decano Czoklicz.

Memoriae non exciderit, qualiter sub dato 6. Decembris, anno 1723 per totam hanc dioecesim inter reliqua ordinaverimus, ut non modo ipse decanus, verum et subordinati eidem parochi omni modo invigilent, ne tempore divinorum, aut catechesis diversoria et domus crematariae apertae maneant minus epocillationes, aut choreae in eisdem tolerantur, sed potius tam adultiores, quam et ipsa iuventus ad frequentanda divina, audiendum in ecclesia verbum Dei, ac percipiendam (sic) doctrinam Christianam cum effectu . . . (nečitelno) . . . exadigantur, contravenientes vero dominis pro remedio et coercitione denuncientur, non secuta autem emendatione, guberniali officio quantotius.

Quia vero sua S. Caes. regiaeque Maiestas Emin. Suae Celsitudini D. D. episcopo Olomucensi sub dato Viennae 14. Septembris anni proximi elapsi 1724 clementissime rescribere dignata fuit, quod regio hujus Marchionatus Moraviae tribunali per patentes publicas ubique locorum, quam severissime ordinari et sub poenis gravibus, ne tempore divinorum et catechesis sive mane, sive a meridie diversoria post (sic), aut domus crematariae apertae maneant, adultiores et juniores ad frequentandam catechesim adigantur, contravenientes e contra pro severa coercitione deferantur, praecipui, et ut effectus sequantur, vigilantem desuper oculum habere benignissime demendatum fuerat.

Proinde nos antedicto Eminentissimo suae Celsitudinis nomine in . . (nečitelno) . . supra recensiti in anno 1723 emendati decreti et aliarum hujus modi (sic) publicatarum ordinationum nostrarum eidem iterato de(nuo) (sic) [man] damus, ut . . (nečitelno) . . subordinatis parochis, utrum supra expositae suae S. C. regiae majestatis clementissime voluntati satisfiat! Invigilet, (sic) adultiores et juniores ad divina et catechesim compelli faciat, eosdemque in doctrina christiāna diligenter et cum omni sedulitate instruat, secus, si verum ipse aut subordinati parochi mandato Suae Caesariae Majestati (sic) pro satisfacere omiserunt negligenter, guberniali officio non denunciarent et eorum desidiam dissimulare praesumpserit, ex tunc pro poenis (sic) contra eundem, deinde vero contra reliquos dilinguens (sic) poenis severissimis procedemus.

Volumus praeterea, ut horum (sic) sacerdotum extradioecesanorum sive regularium, sive secularium [14]. si in eius decanali districtu existunt, nomina et cognomina accurate notificet (sic), ubi se detineant? Quid agant? An cum ex, sive licentia nostra in hac dioecesi morentur, aut morari intendant, referat. Datum Olomucii, 15. Januarii, 1725.

Franciscus, Julianus Comes a Praidā.

Leopoldus Fuchs,
Assessor et Notarius.

VII.

Děkan bystřický Czoklitz (?) žádá o zostřený dozor
nad Šebetovem a Kynicemi. B. d.

Kopiál rovečinský, fol. 29b—30a.

Litterae decanales. ,

Serviet ad interim, ut cathecheses habeant omni die dominico et festo per ordinem pagorum seu locorum, quo evolato, iterum ordine repetent et sic usque ad finem anni et quidem pro secundo, si in aliquo loco impedimento essent, vel nundinae vel encoenia ad alium locum, ubi non sunt, excurrent. Prius vero eis ex ambone promulgabitur, prout in mandatis exprimitur pro 3.^{io}. si divina in filiali peragentur, cathechizans prandiolum secum ex parochia accipiet et post hoc ad pagum excurrent, qui est magis dissitus a parochiali ecclesia, quia sic utrique tam pago cathechizando, tum cathechizanti commodius erit, quia is citius aderit in pago et pagus conqueri non poterit quoad occasionem longius praestandam. Et cum una dominica, vel festo ante, ipsis ex ambone promulgabitur futuram catechezim, huic equos vel ocursione (sic), dum ad divina veniunt secum adducere poterant. Hac ratione etiam in hyeme tempestive catechezis peragenda. Nam in hyeme ommittenda non est catechezis sub praetextu, quod sint dies breves, divina peragantur tempestive, uti praescribitur et quoad haec admoneantur parochiani, ut tempestive adveniant et in ecclesia compareant.

Item, ut ii, qui volunt confiteri, post 1um pulsum se insinuent.

Idem observabunt domini capellani Kynicenses, qui Schebetovii residerint, quia et iidem, cathechezibus peractis, in visitatione respondebunt, quia in hoc puncto severa erit et stricta visitatio,

quam tempore consueto, nempe post festum S. Venceslai peragere intendo, submittent, cum (sic) omnes et singuli nomina pagorum, villarum a pagis longius dissitarum . . . locorum per hanc currendam, ne cogar inoboedientes deferre.

De reliquo sue sacris praecibus simul et affectibus (committo) ac maneo.

VIII.

Seznam otázek kladených majitelům zapovězených knih. B. d.

Kopiál rovečinský, fol. 43b - 44a.

Quaestiones detentoribus librorum haereticorum et hac de causa de haeresi suspectis proponendae.

1. Quomodo vocaris? Et quot annorum?
2. Unde es, et cujus professionis?
3. Quos habuisti parentes, et quomodo vocabantur?
4. Cuius erant fidei? Ubi habitabant et cuius fuerunt professionis?
5. In qua ergo fide tu fuisti educatus?
6. Credis—ne omnia, quae S. Mater Ecclesia Catholica credenda praecipit?
7. Sunt—ne omnes isti libri tui, vel iste, aut ille? Quamdiu illos habes? Ubi aut a quo eosdem (accepisti)?

N. B. Propositis his quaestionibus, examinandus est de dogmatibus fidei secundum articulos. Qui in professione fidei novo rituali Romano-Olomucensi inserti continentur; specialiter vero occupentur examinatores circa illos articulos, qui opponantur haeresi, de qua examinandus se suspectum redidit vel libri intercapi tractant. Examinatores monstrant reo libros, iubeantque ut hos, vel hunc recognoscat, protocollo inserant, qualem, aut quales libros recognoverit.

8. Sunt—ne isti libri haeretici vel catholici?
9. Si ergo scivisti haereticos esse, cur illos detinuisti? Immo studiose occultasti?
10. Legisti—ne eos?
11. Scivisti-ne, quod illi, qui libros haereticos legunt, detinent, aut foveant peccatum gravissimum, mortale committant et in censuram excommunicationis maioris incidant!

(Haec poena ecclesiastica, praesertim quoad eius effectus, explicetur, instruaturque examinandus, ecclesiae competere potestatem ferendi tales censuras.)

12. Communicasti—ne hos libros aliis ad legendum? Specifices eorum nomina?
13. Conversatus—ne es aliquando cum haereticis? Ubi? Et in quo loco?
14. Habuisti—ne communicationem cum illis? Quoties? Ubi? Et in quibus? An in divinis? Et qualibus? An suscipiendo communionem ex manu ministelli et sub utraque specie? Utrum ex causa, quod sub una tantum totum Christum non contineri credas?

15. Qualem habes uxorem? Quomodo vocatur? Quot annorum et unde es?

16. Illa cuius est fidei? Quamdiu uxoratus es? Quot habes proles, quomodo vocantur et quot annorum sunt?

17. In qua fide illas educasti?

18. Legisti-ne illis famulis, ancillis, vel extraneis aliquando ex his libris? Et quoties?

19. Numquid per eiusmodi lectionem illos dogmatibus in locis (sic) contentis imbuere voluisti? Quamdiu hoc praedicasti?

20. Agnosces-ne reatum et doles de malefacto? Promittis ne emendationem seriam?

(Quaestiones hae juxta exigentiam et prudens arbitrium examinantis pro qualitate personarum et circumstantiarum minui, ampliari et mutari poterunt.)

IX.

P. Antonín Kolenc, kooperator v Bystřici n. Pernšt.
píše konsistori o stavu farnosti. B. d.

Reverendissime et Illustrissime ac Excellentissime Domine, Domine S. R. J Comes in spiritualibus, vicarie Generalis et officialis, totumque reverendissimum episcopale consistorium, Domini, Domini Gratosissimi!

... 6to. Populum hic locorum nimium esse dissolutum ac rudem. Hoc video, audio, experior. Quid enim? Die Dominica et festo pro sacro absque concione, quae alioquin semper tantum unica est, homines tarde comparere, aut ob levem causam, saepe vero ob nullam, ista negligere, feminas, pueros, multas (de viris non est dubium) sacramentizare, uxores maritis suis debitum matrimoniale pro lubitu denegare, ex doctrina Christiana, praesertim inter rurales parum aut nihil scire, non paucos post trimestre vix materiam absolutionis in confessione adferre, tametsi iuxta suum statum per omnia Dei et Ecclesiae praecepta etc. interrogentur, iam est mihi ita perspectum, uti certum est, etiam iustum septies per diem cadere. Sed quid mirum? Ecce! A 1. Januarii usque ad Dom. 17 post Pentecostes catechesis erat Bistrzicii solum vicibus binis, in aliis duobus locis ne semel quidem adhuc. Idcirco non miror (P. T.) ipsum Excellentis. D. Generalem Maximilianum Mitrovsky mihi per Rozincam transeunti dixisse: „Gehen-Sie nur, geistlicher Herr, und lehren Sie meine Unterthanen, Sie haben es sehr nöthig, ich recommendiere sie Ihnen“. Posteaquam autem praefatus (P. T.) Excellentis Dominus mandavit, meum Adm. R. D. Principalem mihi in omnibus resistere, iterato dixit: „Ich muss mich schon selbst darein legen.“

Ad haec facienda palam non movet aliquis sinister affectus erga meum Adm. R. D. Principalem, neque desiderium adipiscendae alicuius potestatis, sed miseratio super turbam suae salutis spiritualis ignaram. partim suae salutis valde in ... Emin. vero si commissionaliter fieret interrogatio de his, quae sub consciencia humillima insinuanda esse indicavi, profecto plebs et populus, paucis exceptis, contra me consurgerent et pro parte Adm. R. D. Princi-

palis starent, praesertim rustici, qui equos pro catechista mittere tenentur, quod me, hic existente, iam ter facere neglexerunt. Dominus director oeconomiae eos certe adigeret, si ipsi haec negligentia insinuaretur. Deinde, ut iam manifeste video, vix est excusatio, commissio, relatio, aut quid aliud, contra quod Adm. R. D. Franc. Pomezian aliquam exceptionem facere non sciret, utpote, qui se idolum dioeceseos adpellare solet. Porro utique potest hic inquietus et sui honoris praecipuus studiosus senex, tamquam meus principalis, ex cuius proventibus mihi vivendum est, me ridendo divexare usque ad nauseam et spontaneum abitum.

Hinc metuens constantes querelas . . . et processus, quibus cum lucrum animarum perderem, alioqui insufficiens ad solvendum nuncios, in profundissima humilitate rogo pro aliquo efficaci contra haec mala remedio . . . humillimus

Antonius Kolentz, coop. Bistrzicensis.

X.

Z relace P. Antonína Kolence, děkana bystrického.
1791, leden, 10. Bystřice n. Pernšt.

Reverendissimum episcopale consistorium!

Infra scriptus humillime supplicat pro obtinendo cooperatore ex fundo religionis sustentationem habente.

. . . 6) Ut in districtu parochiae Bystřicensis duobus in locis quolibet die dominico et festo populus in rebus fidei exercitium habeat, est necesse; partim propter multitudinem locorum ad hanc parochiam spectantium, partim etiam propter inevitabilem conversationem catholicorum cum acatholicis, quorum tametsi ob pastorem curam, sollicitudinem et vigilantiam sub hac parochia nonnisi 16 numerentur; nihilominus tamen fere ex omni parte sunt vicini copiosi, quos falsos prophetas ac fermentum phariseorum, experientia teste, esse constat. Quodsi autem infra scriptus solus et unicus per turnum. (ut fieri potest) fidei Christianae dogmata explanare deberet, non modo raro per decursum anni ad quemlibet locum ex tredecim esset perventurus . . . Malo huic, si per frequentiores in pagis habitas catecheses obvenire infrascriptus intenderet, in civitate exortum non evitabit murmur, cuius pariter desiderium est frequenter fidei Christianae veritatibus innui . . .

Sigil. Bystřicii, die 10. Januarii, A. 1791.

Antonius Kolentz, Dec. et par. loci.

XI.

Z dobrozdání děkana bystrického Pomeziana
o novém rozdělení děkanství. S. d.

Referát pochází asi z května 1756 dle narážky úvodních slov na visitaci na Boskovsku konanou dne 29. dubna 1756.

Caeterum pagus Hluboký, ecclesiae St. Laurentii parochianus, porrexit nuper sacrae generali visitationi suas profundissimas preces, in hoc singulariter, ut paulo ante ad tenorem licentiae consistorialis ibidem aedificata privata capella ea ratione et considerabili

motivo in publicam convertetur . . . Judicarem, absque minima tamen mea praescriptione eorum petitione, gratiosissimi fore deferendum, cum preces veritate nitantur et pagus Hluboký sit ille idem, qui totus haereticus conformiter ad pamatkam Bystricensis matriculae, simul et semel totus et quantus matri ecclesiae vera conversione se converfit in sinum, quo et proximiores duo pagi Chudobín cum Wesseli, hinc illinc heresi redolentes, qui parem primis praecipue hyemis tempore viae Bystricium persentiscunt gravitatem, ibidem frequentius divinis interesse ac demum catechisari quirent.

XII.

Jan Nedopil, děkan bystrický prosí konsistor o kaplana. — 1814, listopad 14, Bystrice n. Pernšt.

Reverendissimum episcopale consistorium!

Cum per obitum reverendi Eduardi Alberth cooperatura Bystricensis vacet, infrascriptus tam amplae et numeratae curae animarum in omnibus satisfaciendi impar est, hinc iteratis vicibus humillime supplicat, quatenus reverendissimum consistorium reverendum Joannem Müller, capellanum Vischkoviensem pro Bystricensi cooperatura resolvere velle dignaretur ex causis:

1. Bystricensis cura animarum praeter ipsam civitatem 12 pagos a parochia in montanis dissitos numero 4453 animas comprehendit, in pago Vitochovii. filiali ecclesiae omni 4ta dominica divina celebrare obligatur, quae obligatio ibidem divina celebrandi haud diu negligi potest, quia in hoc pago et aliis adiacentibus nonnulli acatholici degunt, a quibus catholicae animae perversis sermocinationibus ad defectum divinatorum, praedicationis verbi Dei, et pomeridianae christianae doctrinae seduci possint in idipsum multos captivos facere, omnibus, experientia duce, adnituntur viribus.

Sigil Bistržicii, die 14. Novembris, 1813.

Humillimus

Joannes Nedopil,
parochus et decanus.

Králové Dvůr v XVII. století.

Z archivu městského podává ANTONÍN SCHULZ.

(Pokračování.)

XXII.

Burian Sklenička, pedel bratřiny literátské z vězení šatlavního piše svému kmotru Janu Žďárskému Srnovcovi z Vařazova, že byl zatčen a zavřen, že nechtěl vydati svíce a přikrovu bratřiny literátské cisátskému rychtáři Janu Zubovi z Ehrenfeldu.

28. I. 1654. Or. Č.

Dobrý a šťastný den na P. Bohu panu kmotrovi vinšuji a vinšovati nepřestávám.

Prý to panu kmotru dobře povědomo jest, kterak dne veřejšího pan rychtář městský do přibytku mého jest přišel a mně

poručil (na místě p. rychtáře císařského p. Václ. Petery), aby mne ihned do vězení šatlavního doprovodil.

Tehdy jsem chtěl věděti příčinu. Oznámil, že neví.

Tehdy jsem mu připověděl, že se tak zachovám. Po malé chvíli nemeškal p. rychtář po druhé ke mně přijíti z kostela, když na zdávání šli a za to mne prosil, abych se hned postavil, aby neměl domluvy. Tak jsem učinil. Ihned jsem Kladrubského požádal, aby tam došel, aby mi oznámili, pro kterou příčinu jsem dán. Oznámili, že když svíce a přikrov p. c. rychtáři odvedu, že mám býti toho prázden, jinak nic. Tehdy pana kmotra za to žádám, aby mně radu udělil, jak dále mám s tou věcí činiti.

S tím v milost a ochranu p. Boha všemohoucího p. kmotra poroučím.

Datum v městě Dvoru Králové nad Labem v šatlavě, dne 28. Janu. léta 1654.

Panu kmotru v službách volný až do smrti.

Burian Sklenička.

XXIII.

Královéhradecký arciděkan zasilá Dvorským dotazník obledně děkana Lossia k zodpovědění.

26. II. 1654. (Č.)

1. punkt: Zdaliž p. děkan práci velkou vedl, jaký-li svůj náklad na oltář činil, též i na kongregaci etc.?

2. Zdaliž nějaké krivdy trpěl pro vyzdvížení bratrstva?

3. Zdaliž na děkanství neb v jinším domě se nenáležitě choval, neb někoho bil, plundroval, zdaliž kde v hospodě se opil, jda domů, koho pohoršil?

4. Zdaliž uznávají to u sebe, aby pro jeho práce a služby pilné, které až posavad sám neb pomocníkem zastává, vysvědčení od magistrátu dosáhnouti mohl.

5. Zdaliž uznávají, aby týž pan děkan zde při této obci za-
držen a přiochráněn býti mohl, aneb propuštěn? Poněvadž sobě stěžuje velice, že mnoho nepřátelův má, kteří nejen na jeho činy, ale i kročeje pozor dávají?

6. Zdaliž, že někdy čeládka zlobivá, ožralá, ano i pohoršlivá jest, skrze to má hospodář neb děkan pomlouván býti a trpěti?

7. Co se dotýče domácí jeho konversace, žádá, aby o jeho životě domácím u těch osob, které nejčastěji při něm bývají a jeho navštěvují, aby vysvědčily (p. Václav Petera a p. Jan Kaufmann) zdaliž vědí, že něco nenáležitého před sebe bere, aby osoby ty před úřadem vysvědčily.

8. Co se přesporní konversace týče, že p. Václav Trojovský s nim bývá, aby vysvědčil, zdaliž co nenáležitého před sebe bere.

XXIV.

Královédvorští odpovídají na předeslaný dotazník.

26. II. 1654. (Č.)

O d p o v ě ě

na podaná punkta od J. M. pana děkana Královédvorského (titul) před J. M. pana arciděkana Královéhradeckého (titul) dne 26. Novemb. A. 1654 podaná.

Na první punkt.

Poněvadž oltář hlavní*) před panem děkanem náležitě postaven a zhotoven byl, nemohlo se od něho žádné pomoci na něj státi, nežli někdy k okrase téhož oltáře jakouž takouž pomoc činíval, jako i když předtímtokráte kostel poškozován byl, dávali sousedé na pomoc — i on jeden tolar přidal.

Co se vyzdvižení velebné konfraternie dotýče, činíme ze společnosti téže kongregace zprávu, že jest p. děkan pro vyzdvižení té ne malou, ale velikou práci vedl, jako i také k tomu ze svého důchodu nemálo přiložil.

Na druhý punkt.

Aby pan děkan pro vyzdvižení velebné kongregace od koho jaké křivdy a persekuce snášel, nebylo toho na žádného nikdy stěžováno, nežli to jest pravda, když na onen čas p. děkan v chrámu Páně stolice ženské ze tří míst, která sobě koupená a zapsaná měly, na jiná místa přestavěti dal, že proto tehdaž od některých žen pomlouván byl.

Na třetí punkt.

Aby pan děkan kdy v hospodách aneb v jiných sousedských domech nějak nepřikladný, nepokojný a opilý spatřován byl, někoho bil, plundroval aneb pohoršoval, to se o něm říci nemůže.

Na čtvrtý punkt.

Co se služeb božích vykonávání dotýče, musí se pravda pověděti, že jak v dny nedělní, sváteční a všední svou věc v tom scházeti nedá a pílen jest.

Na pátý punkt.

Kdyby se o tom zvěděti mohlo, kdo by tak pana děkana nepřátelsky následoval, a na jeho činy a šlépěje neslušně špeh činil a patřil by pod jurisdikci zdejších, zajisté by se panu děkanovi slušné přichránění a zastání státi musilo. Co se pak jeho zde zůstání neb jeho odsud vyzdvižení dotýče, poněvadž to v dispozici J. Eminence p. p. kardinála z Harrachů (titul) a J. M. p. p. podkomorího (titul), jakožto vrchností naší duchovní a světské pozůstává, to téže vrchnosti na libosti se zanechává.

Na šestý punkt.

Když se jistá otázka v příčině čeládky nepřikladné činí, pamatuje se, že jest pan děkan jistou osobu jménem Lidu, v domě farním za kucharku měl, kterážto snad i před dostáním se k němu se sumou nešlechtně chovala, s: ožírala, po ulicích a domech nepřikladně chodila; i obtěžkána byla, povivši syna kdekoliv jinde, sem ho potom zase přivedla a na faře při sobě měla. Kdo tímá vinen, ač ona dost lehkomyšlně a nešlechtně mluvila, nemůže se

*) V dolezníku není řeči o hlavním oltáři nýbrž o oltáři vůbec a míněním tím pochopitelně oltář kongregace Těla Božího. Ten oltář původně bratřiné literátské patřící, dal Lossig doplniti tím, že kol vysokého kříže s tělem Kristovým dal poříditi s obou stran vysoký, v dřevu vyřezávaný baldachin, který i s krucifixem před několika lety, žel, byl odstraněn!

věděti. Potom ji však před některým časem v ničemž se nepolepšivši, když v tom od ouřadu nemohoucího toho déle trpěti, pohledáván byl, od sebe odbyl.

Na sedmý a osmý punkt.

Co se konversace pana děkana jak domácí tak přespólní dotýče, nepochybně ty osoby, na které se referuje jemu čeho povědomy jsou, attestaci učiní.

Actum v místě radním z uvážení J. M. král. pana rychtáře pana purkmistra a celého magistrátu a pánův starších obecních v městě Dvoru J. M. králové nad Labem, dne 26. Jan. A. 1654.

N. B. S tím byli vysláni p. Tomáš Černohorský a p. Eliáš Petera z rady, p. Jan Hampl a p. Jan Frenzl ze starších obecních a bylo jim nařizeno, aby se s panem děkanem o stravu a pivo rozmluvili.

XXV.

Primátor Žďárský stěžuje sobě u podkomořího do arciděkana královéhradeckého, že Literátskou bratřinu prohlásil v kostele za zrušenou.

31. I. 1654. (Č.)

Vysoce urozený, milostivý pane a pane!

Od P. Boha všemu slavnému rodu Vašich M. zdraví a jiné všecko dobré V. M. přeji poslušně a upřímně rád.

Nemohu přisnosti další a pohrůzek od p. děkana našeho strpěti, skrze toto mé psaní a žalobu, chtěje neb nechtěje, jsem přinucen k Vaší M. důvěrně a otevřeně sobě stěžovati:

Jest to V. M. vědomé, že z jisté vůle Boží a V. M., jakožto — Její M. ovdovělé císařovny Římské Eleonory, paní, paní nás všech nejmiilostivější pana podkomořího, za primasa města našeho jsem zvolen, prohlášen. Jaká poctivost mně starožitnému a šedivému člověku se děje, to nyní otevřeně tímto suplikováním před V. M. k zastání mému přednáším.

Předně, že kterak staří předkové naši, mili otcové, dědové po pádu nešťastném města našeho shoření, zase ze své svobodné a dobrovolné vůle konvent literátský jsou (aby pánu Bohu sloužili), sobě oblíbili a vyzdvihli, kterýžto léta 1573 zase svůj začátek vzal, vždycky pokoje dobrého jest požíval a nikdy k stenčení a k potupě žádné od žádného kněze katolického jest nepřicházel, ale schvalován byl. Vědouce to, že zpěvy pobožnými, musickými jsme všecko místo žakovstva — (pro nemožné od obce vychování jeho) zastávali, jak v neděli Páně tak i ve dnech svátečních při mši svaté při přítomnosti pana děkana to zastupovali. ano, když jinde na farách služby Boží konal, že doma jsme (však s vůlí a vědomím jeho) zpíváním českým lid prostý k pobožnosti vzbuzovali — vědouce, že nám žádné překážky se v tom nečinily: nyní pak vědouce, že tak potupně a lehce od nynějšího pana děkana, když jest kongregaci Božího těla vyzdvihl, jsme beze vsí příčiny od nás dané kacíři, já pak primas arcikacířem, šibalem nazván a při tom to nejhorší, že proti religionu katolickému bouřím a čelím (když přece já při vzácném a slavném příjezdu do města našeho a obnově ouřadu konšelského nejednou, ale po každékrát, co v té povinnosti primasa od V. M. postaven jsem,

spolu s jinými osobami radními při přítomnosti V. M. a také pana děkana vyznání víry jsem učinil, nikam jinam se neuchýlil, an jsem pánu Bohu slíbil, (v tom cele a důvěrně zůstávaje) jest mně (neušetřuje povinnosti mé) vytkl. Divím se, že pod tím vším pana arciděkana Hradeckého, pana děkana Jaroměřského a pana faráře Hradištského v kommissi dožádal, aby proti mně i jiným (jako bychom chlapi byli) vystoupili, že netoliko on, ale i pan arciděkan mne potupně, že jsem na jich nařízení, jež činili pod titulem Jeho Eminence (ač mně takového neukázali) do farý jíti se zpěchoval, plundrovali, kacírů nadávali, a že nemusím poctivý člověk býti (což jim sotva Jeho knížecí Eminence poručiti ráčila), jsou řečeni zlým a nepřikladným plundrováním mne člověka starožitného a šedivého zneuctili, ke mně dva kněze z prostředku svého vyslali, abych jim truhličku, v nížto nic jiného než rejstra a některé kvitance od p. Koclérovských na plat jich záduší příslušející se nacházejí, ano divím se, že, abych též i příkrov aksamitový (který jsme sobě od starodávna za naše vlastní peníze koupili a ze sebe sebrali) jim vydal, mocně ode mne to míti chtěli.

Což já, zpěčuje se jim to vydati, jsem se hájil a na Vaši M. jakožto ochránce města našeho se odvolal, že, pokudž mně to od V. M. nařízeno bude, to učiním. Brzy pak zplundrován jsem za slova ta, jsa od jednoho poctivého muže Jana Pošívala, souseda starožitného, k sňatku svatebnímu Janovi synu jeho pozván, když na oddavky jsme šli, mně, primasovi města tu hanbu učinili a stojíce se ženichem a nevěstou velkou chvíli před farou, do kostela jíti a je oddávati pro osobu mou přítomnou nechtěli. Tu jsem z lidu poctivého, k tomu sňatku manželskému dožádaného, vyjiti a s posmíchem odjiti (jako jiný, rače odpustiti, kluk) musil. Odešel, tu teprve Hradištský farář do kostela šel a je oddal. Nyní pak konvent náš literátský, že se kassíruje a v nic obracuje, jsou vypověděli, a že jsou jej nepoctiví lidé, ale kacíři lehkomyšní zařídili a ustanovili, jsou p. arciděkan s panem děkanem naším nařekli a jiné sobě zvolivše k potupě naši kůr nám zapověděli. Jaké také nectné řeči i jiným sousedům našim jest učinili!

Jednoho souseda našeho z konventu literátského mladšího, že ke mně příkrov a svíce (jak toho obyčej starobylý býval) donesl, do vězení šatlavního titulem pana císařského (bylo to p. Václavu Peterovi poručeno, jenž byl přítomen) vsaditi poručili, jej tři dni a tři noci jim stížiti dali a mocně, aby takový příkrov a svíce postavil a jim odvedl, to míti chtějíce, to vše k potupě mé činili.

Na nové pak léto chodě pan děkan na koledu, Jakubovi Trnkovi a Samueli Potanbovi, že doma nebyli, nýbrž po své živnosti na jarmark do města Hořic šli, jim kluků, zkurvysynů a kacírů jest děkan nadal. Což jsou mně s pláčem jakožto primasu, abych to na V. M. vznesl, žádali. A poněvadž, milostivý pane, žádný z lidí pro přísne přikračování se ani slovíčkem hnouti

a promluvití pro střetnutí nesmí a čím dále (kdyby to nebylo na V. M. zastaveno) mnohá zaneprázdnění by z toho povstávala. — Vaši M. pěkně a poníženě prose žádám, že nás milostivě přichráňte a proti takovým ouskokům zastoupíte, a kdyby mně co budoucně následovati chtělo, mne se milostivě ujíti ráčíte. S tím v milostivou ochranu Boží V. M. poručenu čině, zůstávám každého času věrný a poslušný.

Actum v městě Dvoru J. M. králové nad Labem, 31. Januarii a. 1654.

Poznámka. Dle pamětní knihy papírové fol. 1. učinil pan Victorin Koclefovský poslední vůli, dle které louku, kterou od Jiřika, páně Jonášova bratra, koupil, odkázal tak, aby ta louka budoucně zůstávala při oltáři Božího těla (literátům patřícího) a při záduši Koclefovském společně. Nájemné vybírali literáti a polovinu odváděli do záduši Koclefovského.

XXVI.

Děkan Vojtěch Lossig stěžuje sobě J. M. urozenému panu podkomořímu J. M. králové Jindřichu Kustošovi z Zubřího a Lipky proti jednání primátora Jana Žďarského Srnovce z Varvažova, kantora Pošivala, členů bratřiu literátské.

1. II. 1654. Op. Č. č. L. (Překlad od Jiřího Svěckýma z Paumberka, primátora Jaroměřského).

Illustrisstime Domine, Domine et patrone gratiosissime!

Quantas hic perturbationes ob promotam religionis catholicae causam et ob specialem in Corpus filii Dei devotionem sodalitas erecta et canonice approbata una mecum a multo tempore patitur: ex literis adjacentibus, quae ante festa Nativitatis Domini praesentari debebant illustrissima Dominatio vestra aliquid intelligere poterit: quae literae data opera a nobis fuerunt suspensae quia pro tantis factis illustrissimum dominum perturbare nolebamus et resipiscentiam adversariorum nostrorum interim expectabamus.

Intelligens autem ego aliquam contra me illustrissimae dominationi vestrae a domino Žďarský primatore et Joanne Posziwal et Venceslao Jelínek aliisque adhaerentibus accusationem porrectam: studui advocatis quatuor sacerdotibus una cum Domino archidiacono ad instantiam confraternitatis, negotium pro ecclesiae catholicae incrementa componere et divisum conventum literatorum ne schizma ulterius civitati nocumentum adferret in unum colligere. Sed re vera paucissimi isti homines non solum hos sacerdotes sed et ipsius Eminentissimi auctoritatem graviter contempserunt. Immunitatem ecclesiasticam quasi nunquam fuissent catholici laeserunt. Me prius ante spreto etiam iussa senioris sui de Convento literato spreverunt quibus modis de se, quod non sint fideles catholici, suspicionem non parvam fecerunt et ad justum murmur non solum corporis Christi sodalitatem sed et nos sacerdotes provocarunt. Taceo hic multa, quae essent ponenda relinquendo ea tempori. Patientia magna usus non accusavi illos, quamvis scirem per calumnias eorum me accusatum ut eo citius hinc (prout ipsi adversarii intendunt) repellar. Deo negotium comitto, pro cuius ecclesia et honore decerto!

Nemini eorum nocui, sed eos ad unitatem servandam graviter prout curatus illorum admonui. Hoc unicum fiat illustrissimae Dominationis pro memoria: quia cum pie defuncto domino Knaifl

primate octo annis vixi pacifice nunc autem uno anno vivere non potui nisi in persecutionibus. Quas meis superioribus denunciare me defendendo cogar nisi turbatio haec importans injuriam religioni catholicae et maxime sacratissimo Corpori Christi (mediante illustrissima dominatione vestra), quod hisce praesentibus salva immunitate ecclesiastica postulo, sedetur. Ceterum benevolentia gratiosae illustrissimae dominationis vestrae me recommendans preces meas offero et maneo.

Illustrissimae dominationis Vestrae servus devotus et oliens:

Aulae Regiae cis Albim,

1. Feb. A. 1654.

Albertus Lossius,

dec. Aulae Re.

m. p.

Illustrissimo, magnifico Domino Domino Henrico Custos: Libero Baroni de Zubri et Lipka in Neo Studenec. Sac. Caes. Mai. Consiliario nec non Suae Maiestatis Eleonorae Imperatricis, viduae Bohemiae Reginae civitatum dotatiorum sub Camerario.

Domino Domino et Patrono gratiosissimo tradante.

(Překlad.)

Vysoce urozený pane, pane a patrone milostivý!

Z příležitosti psaní, která před svátky Narození Páně dodána býti měla V. M. bude moci poněkud vyrozuměti jakého zkormoucení pocituje společnost, za příčinou rozšíření katolického náboženství a k obzvláštní devoci*) těla Božího vyzdvížená a řádně schválená. Nechtíce slavné vánoční hody V. M. psaními těmito zaneprázdnovati a nadice se, že sobě to protivníci naši rozmyslí a sobě zmoudří, schvalně jsme s psaními těmi prodli.

Vyrozuměv pak, jak že by proti mně V. M. od pana Žďarského, primátora, Jana Podšiválka a Václava Jelínka a jiných jich se přidruživších nějaká žaloba podána býti měla, o to jsem se přičinil, povolav k tomu čtyř kněží spolu s panem arcidiákonem n. vyhledávání spolubratrstva, aby ta rozepře pro rozšíření církve katolické k vyrovnání přivedena a aby rozdvojením konventu literátského, další roztržitost městu neškodila a (ono) v jednotu uvedeno býti mohlo.

Ale v pravdě málokoli těch lidí netoliko ty káže, ale i Jeho knížeci Eminence důstojnost těžce potupilo, církevní nadání, jakoby nikdy katoličtí lidé nebyli, urazili, můj předně, potom i staršího konventu literátského rozkaz zlehčili, čímž sebe, že věrní katoličtí nejsou v podezření se uvedli, nad to k zhoršení, nercili tovaryšstvu těla Kristova, ale i nám kněžím příčinu dali. Mlčením tuto pomijím mnoho, což doloženo býti mělo, zanechávaje toho k času. V mnohé trpělivosti jsem na ně nežaloval, ač jsem věděl, že jsem od nich ze zlosti a otravné obžalován, abych jen tím spíše (tak, jakž protivníci k tomu směřují) odsud vyhnán byl.

Pánu Bohu to všechno poručím, pro jehož církev a čest s nimi se potýkám. Žádnému z nich jsem neuškodil, nýbrž že jsem mužně, jakž mně, správci jejich duchovnímu náleželo, k zachování jednoty napomínal. To jediné ať V. M. v paměti zůstává, že jsem v dobré paměti panem Kneiflem primasem za osm let pokojně živ byl, nyní pak za jeden rok bez protivenství býti nemohu.

Což na vrchnost svou, chtěje sebe zastati, vznésti přinucen budu, pokudž by však toto zkormoucení veliké zkrácení katolickému náboženství a nejvíce nejsvětějšímu tělu Kristovu přinášející, prostředkováním V. M. spokojeno nebylo, čehož skrze psaní toto jenž ať jest bez újmy nadání církevního — žádám.

S tím V. M. se poručím, na modlitbách (lrvaje) V. M. odevzdaným služebníkem zůstávám.

V Králové Dvoře při Labi, 1. Febr. 1654.

Vojtěch Lossig,
děkan Královédvorský.

*) Devoce = uctívání.

(Pokračování.)

Posudky.

Tenora Jan a dr. Josef Foltynovský, Bl. Jan Sarkander, jeho doba, život a blahoslavení. V Olomouci nakladem Matice Cyrillo Methodějské, tiskl Jar. Strojil v Přerově 1920. 8°, 771 str. Cena 24 K.

Ku třistaletému výročí smrti bl. Jana Sarkandra 17. března vyšel nakladem Matice Cyrillo Methodějské obšírný spis nebo spíše dva spisy t. Jana Tenory: *Doba zápasů politických a náboženských od roku 1600 až 1620* od strany 9—447 a *Dra Josefa Foltynovského: Život, mučení a blahoslavení Jana Sarkandra* str. 448—637, k němuž přidány 62 přílohy listin 641—736, pak následuje ukazatel jmen 737—766 a chyby tisku 767—771, na str. 456—471 je podán přehled literatury o bl. Janu Sarkandrově, obsah díla je na počátku 2—7 jakož i seznam 18 obrázků v práci otiskovaných.

Díl první napsaný Janem Tenorou má všechny přednosti známé ze spisů tohoto specialisty pro počátek sedmnáctého století. Mnohé podrobnosti dokazují, že nejbohatší pán moravský, biskup Olomoucký, byl stížen dluhy (20), kališníků bylo málo (62), čeští bratři kloni se ke Kalvinskému směru a ztrácejí horlivost i kázeň (66). Katolíkům se vyčítá ochrana Ferdinandem poskytovaná a přece i čeští bratři ji hledali u Fridericha a luterští u Saského kurfiřta. Zajímavé jsou doklady, kterak luterští a bratrští páni nutili své podané násilím ku své víře 66, 276, 351—3. ostatně vzájemné stížnosti byly všude 366, nelze tedy protestanty omlouvat zcela. V politickém boji dosáhli protestanští stavové vítězství 1619 a jednali podle toho (441). Němčina se šířila silněji než dříve 711. Rokem 1620 tento díl končí.

Nesrovnávám se s nově šířeným terminem Ferd. Hrejsy „novoutrakvisté“ poněvadž je to výraz jednak neurčitý, dříve před Hrejsou málo kdy užívaný, a správněji budeme označovati kališné původní, české bratry, luterské a kalvince, po případě sekty jiné.

Díl druhý napsal Dr. Josef Foltynovský, který již 1910 přispěl do Hlídky dvěma články o bl. Janu Sarkandru. Proti životopiscům sv. Jana Nepomuckého v Praze, nalézá se ve výhodě, poněvadž může užítí v hojnosti současných zpráv, jak jsou v přílohách str. 641—695 uvedeny. Spisovatel sleduje bl. Jana Sarkandra od jeho narození až k smrti mučednické a píše řádky tyto se zápalem uctivým k bl. mučedníku. Jako příčinu smrti nestanoví jedině zachování tajemství zpovědního (575—580). Část tato doprovázena je řadou obrázků, které však někdy jsou neznatelné, poněvadž hrubý papír je méně vhodný. Mohlo se tomu někde odpomoci volbou většího cliché zvl. při listech 482, 558, také 586. — Úcta bl. Jana Sarkandra se šířila všude a záhy se pomýšlelo na to, aby byl prohlášen za svatého zvl. od r. 1740. Za kard. Schrattenbacha se počalo 1715, tedy současně s procesem sv. Jana Nepomuckého, pak zase za kard. Trojera 1747, konečně kard. Fürstenberkovi se podařilo uvidět dekret blahorečící 6./5. 1860.

Dílo toto je důstojným pomníkem bl. Jana Sarkandra ku dni třistaletého výročí smrti jeho a proto mupřejeme, aby se hojně rozšířil po vlastech českých a posílil úctu k bl. mučedníku tak, aby se mohlo přikročiti k dalšímu procesu a bl. Jan Sarkander byl prohlášen za svatého.

r.—

Obsah čís. 1.—2. ročníku XXI.

<i>Dr. František Stejskal: O roce smrti sv. Jana Nepomuckého v bule kanonizační</i>	1
<i>František Štědrý: Počet far v době předhusitské a po Bílé hoře</i>	10
<i>František Teplý: Účastenství Hradeckých na českém povstání a jak je Vilém Slavata potrestal</i>	31
<i>P. Aug. Neumann, O. S. A.: Příspěvky k náboženským dějinám Kunštátska a Bystřicka n. Pernšt.</i>	44
<i>Antonín Schulz: Králové Dvůr v XVII. století</i>	57
<i>Posudky: Tenora Jan a dr. Josef Foltynovský. Bl. Jan Sarkander</i>	64

SBORNÍK

HISTORICKÉHO KROUŽKU

Kláster Magdalenek v Lounech.

Píše Frant. Štědrý.

O tomto klášteře psal Bohuslav Balbín, v nejnovějších dobách Fr. Zoubek v Památkách archeologických VII. 286, Antonín Rybička tamtéž XI. 521 a v časopise pro katolické duchovenstvo r. 1875 na str. 109—115 Fr. Dobicer, děkan v Morech, rodák lounský. Všickni tři se přiznávají, že mnohé věci nelze vysvětliti a že bude potřeba ještě dalšího pátrání. Podepsanému podařilo se z archivu arcibiskupského a kapitulního jakož i z domácích pramenů městského archivu lounského některé doplňky najíti, které tuto podává.

Magdalenky řídily se zákonem sv. Augustina, ale nepatřily poustevníkům ani bosákům. To víme odtud, když po bitvě bělohorské hlásil se klášter ročovský, aby zboží kláštera Magdalenek lounských nazpět obdržel, že byl s nároky svými odmrštěn: neboť nepovstal z této řehole, nýbrž, jak listina v opisu bývalého kláštera zahražanského u Mostu nyní v archivu arcibiskupském ve svazku C č. 1. se nacházející, kterou v příloze 1. klademe, praví, že papež Řehoř IX. (1227—41) potvrdil stanovy sv. Sixta v Římě řeholí sv. Augustina se spravující ženám kajícím, které papež Mikuláš IV. (1288—92) pro klášter zahražanský 1290 1. ledna potvrdil. A poněvadž lounský klášter byl téže řehole, platily stanovy tyto i pro Louny. Tím nabýváme světla o všech ostatních klášteřích Magdalenek po Čechách, že nepovstal žádný dříve než za panování Řehoře IX.

Rok založení a listina zakládací Magdalenek lounských není znám. Zpráva Rybičkova (pam. arch XI. 522) že kolem r. 1320 založeny byly, spočívá jen na kombinaci. Jisto jest, že klášter založil dědičný rychtář Bér Frycek, ale nikoliv r. 1320, protože tehdy ještě dědičným rychtářem nebyl, nýbrž teprv po r. 1321 21. května podle listiny krále Jana lucenburského, která se zachovala vložená do stvrzení pravnuka Bérova Hány r. 1400 14. prosince a sice ve formuláři listin Václava IV. v knihovně universitní VI. A. 7. (Truhlář; cat. codicum č. 1018). Poprvé se připomíná Bér mezi konšely lounskými na místě sedmém r. 1314. (Emler Reg. Boh. IV. 778). Rok úmrtí není také znám. Podobizna jeho s erbem mluvícím medvěda byla v kostele dobroměřickém nad vítězným obloukem zobrazena. Kostel ten pokryt jest nástěnnými malbami, které za panování purkmistra Hilberta měly býti odkryty

a obnoveny. Ale nedošlo k tomu, nýbrž barbarským způsobem zničeny jsou u výše kostela, jehož zdi byly částečně sníženy a již dříve proražením širokých oken na jižní straně kostela o některé scény z umučení Páně přišly.

Jelikož 1331 8. října biskup pražský Jan z Dražic nadání Bérovo potvrdil, sluší za to míti, že snad tentýž rok aneb nanejvýš r. 1330 za rok založení kláštera míti můžeme. Tato stvrzovací listina biskupova (Emler III. 717) praví, že na městišti blíž města Loun na břehu řeky Ohře vystavěn klášter a kostel svatě Maří Magdaleny. Bér dal mu to zboží v Dobroměřicích, co tam měl. Jiná část u Dobroměřic náležela k šosu města Loun. S držbou co měl Bér v Dobroměřicích spojena byla část patronátního práva kostela sv. Matouše v Dobroměřicích.

Listinou 3. května 1334 Bérem zakladatelem vydanou (Emler Reg. Boh. 15) jakoby pořizoval statkem svým a nařizoval městu Lounům, co by měli činiti, kdyby zemřel a vnuci jeho ještě let neměli. Poněvadž jsme nikde v listinách zachovaných ani v knihách městských, které se od r. 1347 zachovaly, žádné zmínky o synu jeho nenalezli, jest pravdě podobno, že syn jeho zemřel před otcem a zůstali zde vnuci Petr a Jan, kteří rychtářství v Lounech dědili, což opět v listině r. 1400 14. prosince vloženo jest. 1341 19. srpna navrací král Jan některé zboží pozemské v Blšanech tehdaž od Němců zvaných Ulthein, dědicům Béroým zvláště Jindřiškovi, kterému Češi říkali Heindlíček a Němci Henlin. (Emler Reg. Boh. IV. 392.) Tento rok výslovně již Bér jest mrtvým nazýván, což ovšem za rok úmrtní pokládati nemůžeme, jelikož z jiných listin dřívějších o smrti jeho souditi můžeme.

V listině r. 1334 3. května, kterou jsme jako poslední pořízení jeho statkem označili, odvolává se Bér na zakládací listinu svého kláštera, ve které volbu představeného neb převora přenechává svým dědicům a generálovi řádu ponechává stvrzení jeho. Toto ustanovení nesrovnává se s platnou tehdaž v církvi praxí a dobře vytykali vadu tu biskupovi Janovi z Dražic odpůrci jeho, že zakládací listinu bez všeho omezení stvrdil. Také druhé ustanovení v příčině převory a jeptišek neposlušných a nehospodářských, které by jmění kláštera rozhazovaly, aby mohly jinou převoru voliti a marnotratnou sesaditi, nebylo podle řádových pravidel postupem pravidelným a proto vznikly Magdalenkám lounským dlouhé soudy, které ani v roce 1400 zcela nebyly uklizeny. Jakou důležitost přikládal zakladatel Bér tomuto pořízení svému, viděti jest z toho, že dal je potvrditi tehdejšímu generálu řádu Ondřejovi a konšelům Bertoldovi, Štěpánovi, Petrovi Goclinovi a Petrovi, správci školy, jakož i přísedním Otovi Bohatému, Petrovi Tučnému, Petrovi Holcovi, Jindřichu Reinbotovi, Petrovi z Milžan, Janovi Librichovi, Konrádovi Alšovi a Mikuláši Bořkovi.

Ze všech těchto měšťanů lounských zajímá nás správce školy Petr, který asi totožným jest s Petrem písařem českým, který nejspíš psal nejstarší knihu lounskou z r. 1347—62 pocházející, která jako vzácná památka se dosud zachovala. (Nyní má signaturu 1. C. 1. a nazývá se liber judicii banniti.)

Štěpán výšpsaný, syn Divišův kšattem r. 1342 4. října odkázal dvěma jeptiškám téhož kláštera Marketě a Elišce, dcerám měšťana Kříže tři kopy gr. ročně do jejich života (Emler R. B. IV. 365). Nadání kláštera Bérem bylo brzy rozmnoženo. Král Jan 1335 7. srpna potvrzuje to, co měl klášter v Dobroměřicích a přidává části blízkých Nečich, části v Trhlavě, vesnici nyní zmizelé, která stála v katastru nečičském na číslech parcelních 178—181 a 650—7, celou ves Oblík, která byla rozložena u nynějšího dvora poplužního, část Ranny, část podacího fary dobroměřické. Také dal král plat roční půldruhé hřivny na třech lánech poplatných v Dobroměřicích.

R. 1336 22 června stvrdil papež Benedikt XII. nadání Berovo. Tato listina nás poučuje, že všechny ty vesnice klášteru darované byly manstvím královským a k nim se druží část Blšan (nynější nadační statek arcibiskupství pražského.) (Emler R. B. IV. 123).

Ještě 2. února 1346 daroval král Jan klášteru jeden lán lesa u Řevničova, který příslušel panství křivoklátskému (Emler R. B. IV. 656). Téhož roku 7. srpna schválil král Jan nadání Berovo a vnuků jeho Petra a Jana ve všech kusech. (Rybička Pam. arch. XI. 522.). Mezi r. 1342—50 jmenuje se rychtářem Mikuláš a sice na listině kšaftovní Štěpána Diviše, o němž jsme na hoře promluvili a 1350 30. května, kde uděluje se měšťanům lounským na dluh za sukna lovaňská, která jim prodal Oldřich Silberzeiger měšťan pražský a Oldřich Cok, zeť jeho. V jakém příbuzenství stál tento Mikuláš k Bérovi, nikde se nepraví.

Předtucha zakladatele Bera, že nastanou nedorozumnění mezi představenými kláštera s jedné a mezi patrony a dědici jeho s druhé strany brzy se splnila. Již r. 1364 2. října bylo zapotřebí rozhodců mezi klásterem a příbuznými zakladatelovými (erectionum IX. kniha G. 6). Příbuzní zakladatele byli tehdejší Ješlín, Jordán Kozka, manžel Anny Berovny a Jakub syn Heinlina Bera. Tito volili si za rozhodce neb ubrmana Pavla, písaře komory královské, otce potomního arcibiskupa pražského Jana z Jenšteina (Tomek Děj. Prahy V. 46) a Frenclina Posenbacha, hofrychtýře, kdežto klášter zvolil měšťany pražské Jana Rosta a Oldřicha Silberzeigra. Vrchním ubrmanem byl Mistr Vernher, nejvyšší písař Starého města pražského. Rozsudek těchto vypadl ve prospěch kláštera a to dle tehdejšího platného práva církevního. V bodu prvním uznáno, že převor a konvent kláštera mají právo voliti si probošta, úředníky a správce dle své libosti a nejsou povinni účty klásteru Ješlínovi, Jordánovi Kozkovi a Jakubovi Heinlinovi. V bodu druhém přiznali dědicům Berovým patronátní právo k farnosti dobroměřické ale s obmezením, že mají se o tom dorožuměti s převorem a konventem. Třetí bod týkal se přivtělení (incorporace) fary dobroměřické klášteru, totiž aby z duchovenstva klášterního podáván byl farnosti této s obmezením, nebudou-li tomu dědici Bérovi překážeti. Za čtvrté že mohou dědici Bérovi, kdyby převora špatně hospodařila, anebo kdyby kázeň v klásteru poklesla, udati je představeným jejich k na-

pravení. Zároveň jako praví patronové a zakladatelé mají hájiti klášter před útlisky a násilím kohokoliv.

Konečně kdyby někdo ze zakladatelů upadl v chudobu, mají se oň postarati stravou a oděvem a kdyby z příbuzenstva která chtěla se státi jeptiškou, má k tomu plnou volnost.

Výpověď ta stala se pod základem 100 kop k vyplacení té straně, která by poslušna byla výroků zvolených rozsudí.

V časech potomních rozmnožil se počet patronů, z nichž každý dělal si nějaké právo na klášter. Tak povstala rozepře r. 1400 6. prosince (arch. lun. I. C. 3. str. 115) o to, kdo má uchovávat privileje a listiny klášterní. Právo to osoboval si Jindřich Bér, rychtář Hána, mistorychtář Bohuta z Litohlav, Dóra, manželka Václava Rukávce, Marlička choť Jíry Vernhera, Anna Vypřilonova a Václav Patron. Přestali opět na rozsudích, jimiž byli hofrychtýř Vavřinec a písař podkomořího Prokop. Tito vypověděli: Bohuta z Litohlav a Jindřich Bér jako nejstarší z rodu Bérova budtež správci statků kláštera, listiny klášterní uloženy budte v truhle s pěti zámky. Klíče k nim má míti rychtář Hána jeden, Bohuta druhý, Jindřich Bér třetí, čtvrtý Anna Vypřilonova, a pátý rada města Loun. Všickni se s rozsudkem spokojili.

Druhá rozepře vznikla hned po r. 1364 a to s farářem dobroměřickým o desátek. Příčina toho byla, že klášterní stavby stály na pozemcích dobroměřických v značném dílu a tím přišel farář o desátky z těch pozemků, na kterých klášter stál.

Pavel z Janovic, doktor církevního práva a kanovník sv. Víta na hradě pražském, volen jest za rozhodce pře mezi proboštem kláštera magdalenek a Alžbětou převorou a konventem tudíž s jedné a mezi Petrem farářem z Dobroměřic (od 1364—1387) s druhé strany, který obě strany takto rozsoudil: Klášter povinen jest faráři Petrovi a jeho nástupcům každoročně odváděti 4 korce žita, 4 korce pšenice a 4 korce ječmene ze dvorů a popluzí, které pro sebe vzdělá a ze mlýna, který se nalézá v mezích fary dobroměřické 12 korců žita a 1 kopu gr. pražských počínajíc příštím sv. Martinem pod pokutou 100 kop gr., jejichž polovice na stavbu kostela sv. Víta a druhá kostelu v Dobroměřicích připadnouti má.

2. klášter zaplatí jménem zadrželého desátku a platů zadržalých 2 $\frac{1}{2}$ kopy gr. na Vše svaté.

3. klášter zaplatí 18 kop, které obdržel po smrti faráře dobroměřického Slávka (který zemřel r. 1364) z farního dvoru a z pozůstalosti téhož faráře a za tyto peníze koupí sukno pro chudé lidi na výroční den smrti faráře Slávka.

4. Petr farář dobroměřický koupí za 20 kop gr., které mu za M. Borše arcijáhna bechyňského a Beneše Krabice z Veitmile, arcijáhna žateckého, prisouzeny byly, od kláštera roční plat, aneb kdyby nekoupil, složí je u pokladníka arcibiskupova do sv. Václava. Tím prohlášeno rozhodnutí výšepsaných arcijáhnů za neplatné. (erect. VIII. 4A). Listinu o tomto rozhodnutí stvrdil Jan syn Volflina z Pomuku. Datum 1393 20. XI. jest rozhodně chybné. Vepsáno jest do knih ereckních 1410 18. srpna. Dle poznámky, že Beneš Krabice z Veitmile arcijáhen žatecký jmenuje se zbožné paměti, se stalo

toto rozhodnutí po r. 1375, protože v témž roce Beneš Krabice zemřel.

Na místo platu jedné kopy grošů ročních a 24 korců obilí různého zrna odhodlal se klášter magdalenek dáti faráři jednu chmelnici na břehu řeky Ohře a jednu louku, která s touto chmelnicí souvisela a jednu kopu ze statku Havla v Dobroměřicích ročně. Tato změna stala se r. 1411 6. června, když byl převorem provincialním v Čechách, na Moravě a v Rakousích Jan Bulendorfer a převorou Žofie z Gablencu, podpřevorou Barbora, kuchmistřyně Voršila, strážci Marketa z Gablence, ředitelkou zpěvu Anna z Teplice, a klíčníci Kateřina. Farářem dobroměřickým byl Petr, který v roce 1408 9. ledna přišel z fary Krušiny, nyní jen kostel sv. Pankráče u Vyšehraďu a před tím byl farářem na Kystře až do r. 1405. Generální vikář konsistoře Jan z Němčic dal vyšetřiti, jak se při podobných změnách farního jmění stávalo, skrze faráře Martina v Brloze a Mařika faráře lounského, zdali za obilí roční s výhodou jest, dostane-li se faře dobroměřické louky a chmelnice. Což když oba znalci vyšetřili, potvrdil tuto konečnou smlouvu i generální vikář.

Další osudy až do válek husitských neposkytují žádné změny. Také nezbořili husité klášter tento, jak i Rybička mylně se domnívá. Neboť husitský kronikář Vavřinec z Březové, který od roku 1391—1401 zde v Lounech byl farářem, o zboření klášter dominikánského vypravuje, ale o klášteře sv. Anny docela mlčí. Zprávy domácí poněkud sice pozdější praví, že klášter vzal za své častými povodněmi; neboť ležel na místě vodám velmi podrobeném, uvážíme-li, že tehdaž viaduktu od řeky k Dobroměřicům nestávalo.

Šest patronů kláštera, které jsme r. 1400 jmenovali totiž Jindřich Bér, Hána rychtář, Dóra manželka Václava Rukávce, Marlička, choť Jíry Verneera, Anna Vypsilonova a Václav Patron nedočkali se konce válek husitských, v nichž klášter znenáhla vymíral. Jindřich Bér připomíná se v l. 1400—9, Bohuta z Litohlav 1400—5, Dorota Rukávcova žila až do r. 1447, Anna Vypsilonova 1400—17, Dorota Vernherova do 1413, Patron Václav do r. 1418.

Rychtář Hána ksaftuje r. 1420 a zeť jeho Albrecht z Kyšic nastupuje místo dědičného rychtáře.

Hlavní patron kláštera zůstal tudíž Hána rychtář z rodu Bérova poslední a po něm zeť jeho Albrecht z Kyšic. Ale již r. 1454 3. února potvrzuje král Ladislav bratřím Levovi, Janovi a Divišovi z Divic všechny výsady, listy králů českých z r. 1335 7. srpna, Karla IV. z r. 1356 1. srpna dědicům Bérovým na klášter magdalenek. Bratři Leva, Jan a Diviš z Divic byli synové Václava Svině z Divic který měl dceru Hány rychtáře za manželku. Taktéž dali sobě potvrditi vyšetření bratří z Divic spolu s Divíšem z Kyšic Danielem ze Samberka a Janem Trúbou z Javoré jakožto dědici Bérovi od děkana kapitulního a administratora arcibiskupství pražského Jana z Krumlova listy z r. 1334 3. května, z r. 1335 7. srpna, císaře Karla IV. z r. 1356 17. listopadu a krále Ladislava z r. 1454 3. února. Rok není udán, ale protože Jan z Krumlova byl děkanem od r. 1469—88 padá stvrzení to v ta léta.

Diviš z Kyšic jest nejspíš dědic Albrechta z Kyšic, zetě Hánova, Jan Trúba z Javoré byl taktéž z příbuzenstva Bérova, jen o Danieli ze Samberka není nám nic známo. Konečné, když poslední jeptiška kláštera sv. Anny v Lounech nebydlela tam, nýbrž u Mostu v Zahražanech v klášteře magdalenek rozhodl král Jiří listem 17. května 1459, aby z nadání kláštera sv. Anny, které obsahuje ves Dobroměřice se dvorem, poli, lukami, zahradami a ostatním příslušenstvím, Nečichy, část vsi Trhlav a Ranny, Oblík a všecko ostatní zboží vystavěl se špitál. Správu zboží klášterního svěruje obci města Loun a poněvadž o patronatu kdo by byl, věc sporná jest, ponechává si právo patronátní a vrchní správu časného zboží klášterního. Chudých a nuzných přijímati, pokud příjmy dostačí a špitál spravovati městu ponechává. (orig. arch. loun. č. 35.)

1471 přihlásil se Jan z Divic a z Klobuk, dědic Václava Svině z Divic, jakožto zakladatel kláštera a vznesl při svou na krále. (Rybička Pam. arch. XI. 524.)

Mezi tím potvrdil král Vladislav list krále Zikmunda a Jiřího z Poděbrad ponechávaje si vrchní fundatorství a právo k špitálu městskému (orig. arch. loun. č. 39.) 1479 10. února.

Úmluva mezi Janem z Divic, který 1481 13. března, jediný z bratrů na živě zůstal, ježto Leva a Diviš bratři jeho již zemřeli, uvolují se měšťané lounští vystavěti kostelík vlastním nákladem a opatřili jej tak, by se v něm služba boží za ně dala a kdyby Jan z Divic v chudobu upadl a toho potřeboval, aby jej slušně stravou vedle jiných opatřili a každý rok 12 kop gr. mečových dobrých v zemi české obecně berných platili pololetně o sv. Jiří a Havle pod trestem každého obyvatele a poddaného lounského moci stavovati a hyndrovati. Svědkové této úmluvy jsou Bavor ze Žichova a z Citolibě a Prokop z Hořešovic a z Kystry (orig. arch. loun.)

Konečně r. 1481 31. července Jan starší z Divic opět propouští město Louny ze závazku, aby kostelík na téměř místě (v Benátkách, kdež dříve klášter stál), tam pro časté povodně k zkáze by přijíti mohl, aby jej Lounští vystavěli na předměstí žateckém vedle špitálu. Svědkem této úmluvy jest Jan mladší z Divic a na Vinaricích strýc jeho (asi jeden ze synů Levových neb Divišových). Tím se končí zevnější děje kláštera magdalenek v Lounech; neboť po smrti Janově není více řeči o potomcích zakladatelových z rodu Bérova a za Ferdinanda I. stávají se statky klášterní fundačním statkem záduší, škol, špitálu lounských.

Zbývá nám ohlédnouti se po představených a obyvatelích kláštera tohoto. 1334 Ondřej generál. 1377—1378 Jan generální převor řádu (Tadra Soudní akta I. 306.) svoluje, aby rozhodnutí Pavla z Janovic, kanovníka pražského, platilo mezi řádem a klášteřem sv. Anny s jedné a Petrem farářem dobroměřickým až na rozhodnutí o pozůstalosti předchůdce faráře Petrovo Slávka a pozůstalosti jeho.

Provinciál řádu Mikuláš 1373 po Německu (per Alemanniam) žádá listinu týkající se práva patronátního ke kostelu dobroměřickému. 1376 jmenuje se jen proboštem sv. Anny. (Tadra I. 53.) 1405 Jindřich probošt účastní se rozepře týkající se mlýna dobro-

měrického a mlýna pod sv. Petrem. 1411 Jan Bulendorfer, převo Čech, Moravy a Rakous.

Z jeptišek

se připomínají Marketa a Eliška ve kšaftě Štěpána Diviše z r. 1342 v knihách městských I. l. 2 a I. l. 3 přichází jeptišky Anna Lichtenbergova a M. Melteurova, a sice v l. 1385 a Káča r. 1400. Pocházely z rodin starých osedlých měšťanských německých. 1411 jmenují se převora Žofie z Gablencu, podpřevora Barbora, kuchmistryně Voršila, strážci (custos) Marketa, ředitelka zpěvu Anna z Teplic a klíčnice Kateřina. 1406 a 1407 Žofka převoryše Voršila klíčnice. Prvá jest snad totožná s Žofií z Gablenců. Dle tohoto ovšem chudého seznamu zdá se, že byl klášter útočištěm zvláště německých měšťanských rodů, kteří buď v Mostě aneb v Žatci se nacházejí (v. Stadtbuch von Brūx und Saaz). Gablenc mám za totožné s Kavlenc neb Koblencer.

Poslední jeptiška lounská žila již v klášteře zahražanském u Mostu a v účtech městských posílají se jí nejen peníze, ale i kožích mezi l. 1450—70 (arch. loun. I. E. 9.) Tím se také vysvětluje, proč Jan z Divic a z Klobuk r. 1471 vznáší při tom na krále, aby tento rozsoudil, když poslední jeptiška zemřela a klášter úplně osiřel, komu fundatorství a vrchní správa statků náleží.

Fr. Štědrý.

Příloha 1.

1290 1. ledna: Nicolaus, episcopus servus servorum, dilectis in Christo filiabus sororibus penitentibus s. Marie Magdalene salutem et apostolicam benedictionem. Gaudete et exultate filie Syon, que babylonis fugatis tenebris lucem claritatis vitifere assumpsistis, dum in medio pelagi constitute vitiorumque iactate fluctibus sub virtutum clypeo contra hostis antiqui molimina consurgentes velut agoniste Christi fortes in bello de carnis certamine palmas grate regi virginum victoriae reportastis: sicque castimonia vestra et poluti seculi pulsus blanditiis infra claustrum valide penitencie lacrimis confessionum lavatis pedes domini, cum virgineis capillis tergitis puritatis et, ut amplius immaculatas ab hoc seculo vos custodiretis et sequeretis sponso eterno, felicis recordationis Gregorio P. P. VIII. predecessori nostro humiliter supplicastis, ut sub aprobate religionis iugo cervices vestras reflecteret et dirigeret gressus vestros et, vivendi traderet vobis normam: qui tam pie supplicationi pie condescendens affectu regulam beati Augustini et constitutiones ordinis monialium sancti Sixti de Urbe vobis concessit inviolabiliter observandas, prout in literis eiusdem predecessoris plenius continetur, quarum tenor talis est:

Gregorius, episcopus servus servorum (etc.).

Nos itaque vos in sancta religione et fructuosis fauoris et gratiis favorabilibus conservare et confortare paterna sollicitudine cupientes concessionem huius modi auctoritate presentium approbamus regulam et constitutiones premissas ad instar eiusdem predecessoris vobis nihilominus concedendo: quamvis etiam illis opulentissime gratie coelestis adiute ad agmina superna addere nostra

feliciter et felicius preparamus. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostre approbationis et concessionis infirmare aut ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare presumat, hunc omnipotentis Dei et beatorum Petri et Pauli apotolorum eius iram se noverit incursurum.

Datum apud Urbem Veterem Kalendis Januarii pontificatus nostri anno tertio.

(Jednoduchý opis archivu arcibiskupského fascic. C claustrum Zahražany Pontense č. 1.)

Účastenství Hradeckých na českém povstání a jak je Vilém Slavata potrestal.

Napsal FRANTIŠEK TEPLÝ.

(1618—1622.)

(Dokončení.)

It. též není pravda, aby Jesuiti počtu samému Pánu Bohu náležitou svobodné provozování náboženství evangelického, posluhování svátostí Velebnou Oltářní pod obojí způsobou zastaviti mohli. Neb nikdá v témž městě svobodné provozování náboženství jiné nebylo než víry římské katolické a toho Jesuiti nezastavili, nýbrž zdvihati a vzdělávati se snažili a ani přijímání Velebné Svátosti oltářní pod obojí způsobou od nich zastaveno nebylo. Nýbrž v témž kostele farním v jedné obzvláštní kapli*) těm, kteří se pořádným kněžím zpovídali, od týchž kněží podáváno bylo. Ovšem pak aby počta samému Pánu Bohu příslušná ode všech vykonávána byla, k tomu všelijak vedli a raději by nejtěžší smrt podstoupili nežli ji zastaviti měli. It. těla mrtvá lidí těch, kteří sou se kněžími pořádněji řídili, náležitě pochovávali dali, a nic v pravdě se toho nenajde, aby je do nenáležitéch míst k pochování odsílali měli, než přitrefilo se že převzvěděvši oni, kterak jeden z sousedův**) těla mrtvá manželky své a svejch dítek v kostele sv. Trojice pod jedním oltářem pohřbíti dal, poněvadž v kostelích katolických pod oltáře těla mrtvá pochovávali a klásti obyčej není, než toliko těla svatých od církve sv. katolické vyhlášených anebo jich reliquie pod oltáři se kladou, pročez táž pod oltářem těla odtud málo dále postrčiti dali. It. i v tom velikej klam se nachází, že by křtem sv. a stvrzením manželstva jináče než za vysoké peníze posluhovati nechtěli, ježto Patres Societatis Jesu sice to činiti obyčej nemají, zvláště tu v tom městě, kdež při farním kostele děkan s svejmi kaplany jsouc to vykonávají, dítky křtí a lidi oddávají a tak nebylo jim [Jesuitům] potřebí za to platiti. A jestliže by děkan neb kaplani tak vysoko lidí byli šacovali za to, že jim svatými Svátostmi posluhovali, kdyby to byli na pány Patres jakožto collatory anebo na vrchnost svou dědičnou vznesli, byli by to zastavili, takže by byli příčiny sobě co stěžovati neměli.

It. tolikéž jest věc od obce hradecké smyšlená, aby Patres Societatis Jesu právě náboženství dokonce potlačiti usilovati měli, poněvadž

*) nyní Mariánská.

**) Hofmann.

oni za tou příčinou tu byli, aby pravé náboženství za nepravé drželi, tímto se na ně nedokáže. Dále v témž spisu žádost svou přednášejí takto: My pak na čem jsme postaveni od milostivé vrchnosti naší žádného navštíti nemáme, obáváme se, abychom v nějakém nebezpečení postaveni nebyli obmeškajíce příhodný čas pozdě bycha nehonili, prosíme, že nám milostivě rady uděliti a pokud byste toho potřebu uznati ráčili šťastnou přímluvou jak při milostivé vrchnosti naší, neb JMtech paních stavích král. Českého fedrovati ráčíte, abychom zase těch chrámův Páně dostati, náboženství křesťanské podle confessi české, ku kteréž se největší díl a téměř všecka obec přiznává, bez všelijaké překážky provozovati, kazatele evangelického na náklad obecní chovati, učení literní předešlým způsobem zase vy-
zdvihnouti mohli.

Předně neví se jakého návští od vrchnosti své dostati žádostivi byli, neb dosti světlou odpověď byli dostali. Též také neví se, jakou příčinu měli, obávají se, aby v nějaké nebezpečení postaveni nebyli. A nyní skutek toho ukazuje, zdaliž větší příčinu nemají bycha honiti, že sou to kdy přede sebou brali čili kdyby toho byli zanechali. Veliká vše-
tečnost jich byla, že jsou se směli o to pokusiti jakožto lidé žádného stavu neužívající od nejpřednějšího pána v král. Českém za udělení rady žádati, snad se domnívali, že tu ihned raditi se bude jim, aby něco de facto bezprávně a mocí před sebe brali a že tím způsobem tu jako dobřej líbět dostanou a čeho prve nikde neměli tak opovážlivě a směli se o to pokusiti, za to žádati, aby to zase dostati mohli, totiž že v těch chrámech Páně nikdy prve jiné náboženství než katolické provozováno nebylo a o tom náboženství podle confessi české při témž městě snad prve ani slejháno nebylo. A nicméně směli to dokládati, že téměř všecka obec k též confessi (české) se přiznává, v čemž převeliký klam byl, poněvadž (jakž nahoře na jiném místě to doloženo) přes 100 osob samejch osedlejších katolickejch při témž městě bylo.

Ačkoliv JM. pán z Rožmberka náboženství Katolického bejtí neráčil, však nicméně neráčil chtíti, ihned vedle vyhledávání těch vyslanejch hradeckejch postupovati, nedávše jim ani rady ani přímluvy, tím je odbyl, aby oni za námi vrchností svou do Prahy odeslali a jakou odpověď dostanou, to (aby) JM. pánu zase vztálost uvedli. — Zachovala se obec hradecká poněkud vedle toho oznámení a vypravila do Prahy dva z těch, na kteréž se to jich plnomocenství vztahovalo, totiž Lorence Svobodu a Mathesa Khrezle, s jich radním*) pisařem, kteřížto navrátilše se zase do Hradce relací a jich vyřízení obci psanou učinili.

Nepominuli jsme tehdejšímu ouředníku našemu hradeckému**) psaní učiniti, aby tu odpověď, kterou, vyslaným hradeckým v příčině jich vyhledávání na místě vši obce hradecké pod obojí, v Praze jsme dali, vši obci přednesl s dalším napomenutím a pro lepší vědomost vejpis téhož psaní, které v těch vejpisích se nachází, tuto se opakuje, jenž slovo od slova takto zní:

Gregor Auftieffer, ouředníku můj hradecký, věrný milý!

Jakož tyto dny vyslaní od ouřadu i na místě vši obce hradecké poddaní naši při mně a manželce mé nejmilejší mezi jinejmi

*) Burian Brambauzský.

**) Auftieffer ut infra.

věcmi strany artikule o náboženství vyhledávali a my jim tu odpověď dali, poněvadž sněm tento zavřít není, že jim jak předešle, tak i nyní, jistou odpověď dáti jsme nemohli a nemůžeme než po zavření sněmu tohoto, že na žádost jich jim jistou odpověď dáti chceme, sice na čemkoliv JMC. král a p. náš nejmilost. spolu s JM. pány stavy království tohoto jak v jiných artikulech tak i v tom artikuli o náboženství naříditi a ustanoviti ráčí, že my od osob našich tomu na odpor se stavěti moci nebudeme. A ačkoliv nepochybujeme, že tiž vyslaní navrátíce se domů jak cuřadu, tak vši obce města H. poddaným našim věrným milým tuž odpověď naši jsou přednesli, nicméně vidělo se nám zapotřebné býti tobě o tom napsati, aby nařídil k jistému dni, aby vedle ouředních osob obec svolávána byla a takové naše odpověď vůbec jim byla v známost uvedena s tím doložením, že na mně a manželce své nejmilejší jak až posavád, tak i dále každého času milostivou ochranlivou vrchnost jmíti budou, že slušné příčiny nebudou jmíti, v čem sobě stěžovati, toliko aby oni tolikéž jak na věrné poslušné poddané náleží se chovali, neb sice vědouce, že bez vůle a vědomí vrchnosti své aneb ouředníka téhož panství obce svolávají a jim se scházeti nenáleží a nemají. A pominulých dnův, jakž o tom zprávu máme, že se nejednou proti tomu stalo, nad čímž žádného zalíbení nemáme a budoucně aby se toho více nedálo i také mimo vůli a vědomí naše, aby jak v náboženství, tak v jiných věcech nic nového v témž městě, neobyčejného a nenáležitého. žádný z nich před sebe nebrali, jak napomínáme, tak poroučíme a nepochybujeme, že jak na Pána Boha, tak na nás vrchnost svou a na sebe samy dobřej pozor dají a ničehož toho se nedopustí a před sebe bráti nebudou.***)

Kdyby byla obec pod obojí na toto tak právě otcovské napomenutí naše paměť měla, byla by se nyní, takového zpronevěření proti nám vrchnosti své nedopustila. Dále při tomto artikuli i toto se musí z potřeby přednésti, totižto když jest následujícího léta 1610 v poslední den masopustní, ten dlouhotrvající sněm k zavření přišel, tehdy obec Hradce pod obojí neobmeškala k nám do Prahy vyslati a předešlou žádost jejich opovážiti, jináče se nedomnívajíce, než že to téhož sněmu stále snešení v příčině svobodného provozování náboženství na ně se vztahuje, tak že my nebudeme moci se víceji tomu na odpor stavěti. A pro lepší podstatu toho způsobili sobě od vzácné paměti JMti p. Petra z Rožmberka k nám přímluvčí psaní, kteráž JM. p. skrze nejvyš. pána Likena*) k nám odeslati a vedle toho oustně také přímluvu svou přednésti dáti ráčil, kdež jsme my vyslanejm hradeckejm toto za odpověď dali: Poněvadž v majestatu na náboženství od JMC. Rudolfa straně pod obojí, ani v sněmovním snešení toho se nenachází, aby vrchnost pod jednou kterej kostel katolickej na gruntech svejch k provozování náboženství jiného lidem poddaným svým postupovati a zanechati povinna bejti měla, pročez neuznávajice se tím bejti povinni, že také proti naší víře a svědomí k taktové novotě povolovati jak nemůžeme, tak nechceme. Kteroužto resoluci odpověď obec hradecká od nás dostavši, spokojiti se musela a JMt P. z Rožmberka také se jich

***) datum seházi.

*) asi Lukana, plukovníka, ze v pádu Pasovských známého.

dále ujímati neráčil. A kdyby byli i dále v tom se spokojili a toho co poznávali, že proti vůli naší čelí, nevyhledávali a tak nepořádně a nenáležitě toho se neujíмали, bylo by tohoto zaneprázdnění zapotřebí nebylo.

A tak žádnému jinému vinu v tom dáti nemají a nemohou, než sami sobě: neb měla se obec hradecká slušně na to rozpominati, jak vzácná privilegia svobody a nadání od JMti slavných pánův z Hradce, držitelův téhož města a panství, pánův předkův našich milých, dostali, mezi nimiž vzácné paměti JM p. Joachym z Hradce, rytíř slavného tovaryšstva zlatého rouna, JM říms. císaře, uher. a česk. krále tejná rada, komorník a nejvyš. kanclíř král. Českého pán děd a ujec náš nejmilejší, při potvrzení jim hradeckým jejich privilegia a dalších v témž svém privilegi učiněná jim nadání, takovej počátek v témž privilegi učiniti ráčil:

Všeliká vrchnost duchovní i světská vyšší i nižší jest zřízena a způsobena od svrchovaného věčného Pána Boha, kterýž stvořil nebe i zemi i vše, což v ní jest a přebývá. Jakož pak o tom v obojím Zákoně starém i novém mnohá bez číslná pisma máme, kterak hned brzy po stvoření světa vrchnost jest byla, kdežto k vrchnosti lidé poslušně a poddaně ve vši uctivosti se chovali, majíce tak příkázání od Pána Boha našeho, kteréhožto příkázání Kristus, Syn Boha živého, jest potvrzovati mnohými řečmi ráčil, tudíž jeho milí apoštolové, kdež pak sv. Pavel nádoba vyvolená di: každý člověk mocen vyšším poddán buď, nebt není moci nežli od Boha a které sou od Boha zřízené jsou, protož kdo se té [moci] protiví, zřízení božímu se protiví neb i sv. Petr dále praví: Poddaní buďte ve vši bázni pánům svým. A tak těmi sv. řečmi to se potvrzuje, že jest v tom vůle Pána Boha našeho, abychom všickni jakéhožkoliv stavu vrchnosti své poddání byli neb na oko vědět i spatřiti můžeme, kterakými jistými prostředky Všemohoucnost božská vrchnosti vyšší i nižší řídit i ustanovit ráčila. Jakž pak posavád po všem světě to mezi námi trvalo a trvati do skonání bude. Když pak který lid, jakž v písmích sv. nalézáme i v kronikách čítáme, svévolně se proti vrchnosti své pozdvihl, od Pána Boha mnohými ranami trestán byl.

A na jiném místě [p. Joachym z Hradce] v též privileji těchto slov doložil: Pováživ a sobě také ku paměti k srdci svému připustil, kterak oni poddaní a obyvatelé města mého Hradce předešlým pánům a předkům mým ku pánům hradeckým všelikterak poddaně a poslušně se chovali tudíž i k osobě mé nelitujíc hrdel statky jmění ani ničehož svého ctně, dobře a chalitebně se zachovávajíc a ještě chovati každého času slibujíc připovídajíc. — Což nynější obyvatelé téhož města našeho vše to za hřbet položivše na to nepamatovali, tak hroznejch, neslušnejch a nenáležitejch věcí proti Pánu Bohu. svědomí svému, proti nám vrchnosti své dědičné, proti těžké zapovědi patrného zřízení zemského a práva městského se dopustili, tak že nám jakožto vrchnosti jejich křesťanské a spravedlivé vedle povolání a moci od Pána Boha nám svěřené mlčením toho pomíjeti nikoliv neslušelo a nenáleželo.

Pročež nepominuli jsme takové jejich těžké provinění se všemi k tomu přináležejícími allegaty a původy JMti říms. císaře, uherského a

českého krále zřízeným, panu presidentovi*) a pp. radam nad appellacemi na hradě pražském k spravedlivému uvážení a dobrému zdání vedle práva odeslati, odkudž toto následující právní dobré zdání skrze psaní nám odesláno jest:

Obec města H. J. ačkoliv mnohých velikých a těžkých přechinění a vejstupkův předně proti Pánu Bohu potom vrchnosti své pořádné a dědičné, též řádu a právu se dopustila a netoliko při častých postranních i jinak času trvajících zde v království tomto rebelli, zjevných a právy vysoce zapověděných shledávaných svých mnohá puntování, coniurací a nenáležitá jednání se vydávala, ale i také dosti v patrných a vůbec známých věcech když vlastně věci vrchnosti své náležejících se ujímala, nimi vedle vůle své vládla ve povinné poslušnosti a poddanosti nestojíce a k jiné cizí nepořádné a rebelské vrchnosti se utíkajíce, dokonalého se zprotivení dotčené vrchnosti své dokázala. Mimo to, zůstávajíc od starodávna a hned při vyzdvižení a vystavení téhož města vždycky představeným vrchnostem svým poddaností a poslušenstvím zavázána, z takové poddanosti a poslušenství v té rebellii se vytáhnouti, o vlastní a dědičné právo a spravedlnost tuž vrchnost svou k tomu neslušných a znamenité škodlivých prostředkův užívajíce dokonce připraviti usilovala, těm i jiných vrchností lidem poddaným k zlému příkladu cestu ukazovala a tudý v těžké a právy vyměřené kriminální pokuty upadla. Však že v podobných příčinách proti vrchnosti, provinila obec mimo přednější vůdce její a začátky buď zprotivení neb jiného přičinění kteříž po vyhledávání jich, vedle spravedlnosti a zasloužení rozdílnými a obzvl. pokutami jakožto původové jiným ku příkladu trestání hejvají obyč. toliko odnětím statkův obecních též vyzdvižením a cassirováním všech privilegií a svobod jich ztrestána a spokutována bývá. Protož že i táž obec hradecká jak statky své obecní všechny [pokudž jaké mají] taky všeckna práva, privilegia a svobody [ač jest které měla] vrchnosti své propadla, o ně přišla a skrze taková svá nenáležitá předsevzetí jich se dokonce zbavila, podle práva.

Však poněvadž často jmenovaná obec města našeho H. J. z příčin nahoře z počátku doložených na milost i nemilost od nás přijata jest, postupujíce my v tom jak podle spravedlnosti, tak podle milosrdenství s dobrou radou JMti našich milých pánův a přátel a zdravým uvažováním naším, příležitě vůli naší jim v známost uvozujeme a jisté vyměření činíme, jaká by správa a řízení nyní i budoucně při témž městě našem býti a stále se zachovávatí měla. Vedle kteréhožto vyměření tak a nejinače všickni obyvatelé téhož městě poddaní naši dědičně věrně poddaně poslušně postupovati a se zachovati mají a povinni budou. Datum v Pasově ve čtvrtek po sv. Vavřinci, 11 dne Augusti 1622.

Vilém Slavata, sv. říše říms. hrabě z Chlumu a Košumberka, pán na Hradci J., Nové Bystřici, Stráži a Telči, JM cis. říms. uher. a česk. krále rada, komorník, president zřízené komory a nejv. sudí zemský v král. Českém.

Lucie Ottilie, hrabinka Slavatová, rozená z Hradce a na Hradci J. Nové Bystřici, Stráži a Telči.

Vyměření na Matěje Ekharta Čáslavského, řezníka: všeho se účastnil, veliké trestání zasloužil; ale 1° Při poctivosti jeho

*) Frydrych z Talmberka a na Vlašimi, 1623—1643.

zůstavujeme. 2° aby na místě, kdež jemu od hejtmána hradeckého ukázáno bude, u vězení do další vůle naší zůstával. 3° Domu a všeho jmění jeho má regent s primasem k naší ruce ujeti a dvěma neistarsšími konšely a dvěma staršími obecními prošacovati dále. 4° Dluhy jeho mají věřitelové před regentem, primasem na rathouze v plné radě v termínu 4 neděl prokázati: naproti tomu 5° regent a primas má se pilně vyptati, jestliže jací spravedliví dluhové [půjčky] se nacházejí, ty aby nám k ruce zvyupomínal. 6° O tom všem má nám regent spolu s primasem nejdéle ve 4 nedělích pořad zběhlých dostatečnou zprávu dále a další naší resoluci na to očekávati. 7° Mezi tím žena jeho v tom době jeho má bytem zůstávati a [pole] na vychování jí zanecháno býti.

Vyměření na Pavla Mautnera . . . jenž, byvše v chudobě postaven, k jedné vdově*) tu do města našeho se přizemil a vedením živnosti nemálo zbohatl, byvše od nás v rozdílných povinnostech potřebován, někdy za písaře důchodního celého panství našeho hradeckého, někdy za primasa v témž městě anobř před odjezdem našim z Čech do rady za konšela dosazeň všeho silně se účastnil, za poslance chodil, inspektorem a správcem kostelních věcí se stal, psaní neřádná posílal . . . proto čest, hrdlo a statek svůj propadl, jemu k budoucímu příkladu hlava mečem státa, na pranýř města Hradce na špic vstrčena, tělo po smrti jeho čtvrceno a na rozcestí rozvěšeno — statek jeho všecek mohovitý i nemohovitý na vrchnost podle práva měl připadnouti: ale aby, dav se na milost i nemilost, všem lidem dobrotivost naše vědoma a známa byla, má toliko: 1° mečem stát býti. 2° Exekuci na něm se nemá ještě konati, odkládajíc toho do další naší resoluci. 3° Má ve vězení . . . až do dalšího našeho nařízení zůstávati. 4° V témž vězení všelikterak pokojně se chovati, jakž na vězně náleží. 5° Z těch svrškův a nábytkův, které jsou při arestírování z domu jeho vyzdviženy a na zámek náš Hradec vzaty, mají tu zanechány býti, jmenovitě peněz hotových 378 kop 30 gr. že [poněvadž] z domů jeho kontribucí vydané nejsou. Item pásek stříbrný na klobouk 1, mužskej pohitej stříbrem 1, lžic stříbrných a pozlacených 36, jen stříbrných lžic 29, stříbrný pozlacený šál 1, kalich stříbrný a pozlacený s patenami 1, hodinky malé pozlacené 2, sekryty zlaté 2, kroužky zlaté 2, stříbrný koraly v škatuli, při tom celý tolar starého stříbra polámaného v jednom měsíci, kolar dlouhý losový 1, pruská kůže žlutá 1, kůže kozlová 1, pláště soukenné 2, kalhoty 1, kabáty 3, čepice 3, punčoch pary 3, koberec turecký 1, ručnice dlouhé a pistoly některé; pantalír [lepší] 1, mušketův 18, pantalírův [obyčejných] 19, tuplhák mosazný 1, železné tuplháky 2, kordů 10, kuši 1, palestry 3, toulce 4, váček myslivecký 1, holster na pistole 6, sturmhaubů 9, zbrojí na tuplsoldnery 10, kordy [žoldnéřské] 6, holepartny 2, formy dlouhé na slívání kulek do mušket 2, sedla 2, par ostruh; žita 220 str., vína 41½ vědra, kůň, krávy 2. 6° Jiné svršky na zámek vzaté, poněvadž se nachází, že jeho ženě náleží, mají zase jí vydané býti: však těch 141 dukátův a při nich zlatý groš na jedné šňůře má ještě in deposito na zámku našem zůstávati, až by ona před regentem, primasem a dvěma konšely to náležitě ukázala, že dukáty s tím zlatým grošem jí vlastně a ne jemu náleží. 7° Ponědž on k své ženě se tu do města k živnosti její přizemil a

*) Anna po řezníku Janu Grossovi [Grosshans] měla domy č. 23/88 a 167/171.

o ni žádné zprávy nemáme, že by ona spolu s ním v té rebelii oučastna se učiniti měla, nýbrž zprávu máme, že jest ona mnohokrát v času též rebelie jeho jakožto muže svého napomínala a i s pláčem žádala, aby těch neřádných předsevzetí zanechal a z čeho budoucně třeba bude museti odpovídati, toho se neujímal: pročež ten dům, dvůr s rolemi i zahradou jakožto její vlastní se vším dalším jméním a živností, kterou tak spolu měli a nabyli, jí se zanechává a při ní se zůstavuje — však aby ona povinna byla z toho hejtmanu panství k ruce naší 1000 kop. míš. vydati a to na dva termíny, v půl letě a druhý termín při vyjití roku od datum tohoto. A pakli by který z těch terminův takové summy odvésti zameškala, tehdy aby hejtman nás se v ten dům a živnost uvedl a držel, dokud by tomu za dosti neučinila. Kteréžto peníze i svršky jeho na zámek vzaté vedle vůle naší jak k pomoci na zase vystavení kostela a kláštera paterův Františkánů bosáků v čas té rebelie české tu na jednom předměstí téhož města našeho do gruntu shořelého a také k jiným skutkům milosrdným obrátiti chceme. 8° Jestliže by jací dluhové jemu spravedlivě povinnosti nacházeli, to žena jeho též k sobě k ruce, poněvadž on žádných dítek nemá, zvyupomínati moci bude a naproti tomu dluhy jeho, jsou-li, zaplatiti má.

Ambrož Pirchan jinak Brezle. Hrdlo a statek propadl, hlava mu státa a statek pobrán býti má: ale 1° Při poctivosti a hrdle jeho zůstavujeme; „poníženou supplikací se k nám utekl, že se nám ve všem tom jeho těžkém a hrozném provinění beze všech všudy vejmluv vinnen dává, že těžce zhřešil zjevně se zná, želejíc toho srdečně, pro Boha a milosrdenství jeho svaté prosíc.“ 2° ve vězení až na další zůstane, v něm 3° se pokojně chovati bude. 4° Z těch svrškův a nábytkův, které při arestírování jeho z domu jeho na zámek náš a do dvoru vzaté jsou, mají tu zanechány býti jmenovitě: ručnice dlouhé 2, mušketa s pantalírem 1, sukničky soldatské, sedlské 2, voštip 1, žita 16 str., krávy 2. Ty hotové peníze, které při arestírování na zámek vzaté jsou 4 kopy 57 gr. mají správcům špitálů tu v městě dány býti, aby chudým lidem do špitálu za ně něco koupili; však peníze, které za rozličné kůže a lůj utržené jsou, ty se mají na zámku zanechat. 5° Domův a všeho jmění jeho má se regent s primasem k ruce naší ujiti, prošacovati dáti. 6° Žena jeho má před regentem, primasem a ouřadem své právo na ten statek nejdéle v 8. nedělích od datum vyměření prokázati. 7° Věřitelé dluhy a dlužníci kapitály oznámit. 8° Ženě jeho, co jí spravedlivě náleží bez zadržování se vydati má a jeho jmění mimo to, co na vychování jeho v témž vězení půjde, ke skutkům milosrdenství se obrátí. 9° Mezi tím žena a synové jeho v tom domě, který jemu náležel,*) dokud by se v 8 nedělích neprodal mají bytem zůstávati a na jich vychování od regenta jim [dostatek] zanecháno býti má.

Zachariaš Kodraba, zjevně se zná, že těžce zhřešil, želejíc toho srdečně. Dva kalichy zloupil, též pacifikal na způsob monstrance . . . proto čest hrdlo a statek propadl a k budoucím jiným příkladu mají mu předně obě ruce uťaty, potom on na šibenici s přivěšeným jemu na hrdlo k tomu obzvláště udělaným kalichem pozlaceným oběšen a dáleji ruce i s týmž kalichem v jisté místo, kdež dáleji od hradecké vrchnosti poručeno bude, se přibijí — statek propadá; ale my toto vyměření či-

*) Nežárka č. 13.

níme: 1° Má toliko mečem stat býti. 2° Exekuci na něm až na další resoluci naši se odkládá a on 3° a 4° ve vězení zůstanouc pokojně se chovati má. 5° Domu jeho se regent ujme a dá prořadovati. 6° Žena do 8 neděl právo dokáže . . a mezi tím s dcerou v jeho domě zůstávají a chovány býti mají.

Ondřej Drotczihar . . psaní, která Burian diktoval copíroval, vyslaným do Prahy psával, co jest se na zámku dalo, a to obšírně a nevázně . . Tento Ondřej věda . . , že těžkého trestání spravedlivě zasloužil. nedočkal, až by od nás obviněn byl, od města utekl, neví se o něm, kde by prodléval. Poněvadž tedy pořádným processem z veštek a přechinění ztrestán býti nemůže, tedy 1° statek jeho vrchnost ujímá a 2° bude-li Ondřej vězením zjištěn a svědky neb jiným původem přemožen, ortele spravedlivého podle práva očekávati má. Při tom dobrém zdání a vedle práva uznání p. presidenta, pánův rad nad appellacemi zouplna zůstavujem tak, aby regent s primasem všecko jmění jeho k ruce naší ujal a co tak dostane, na zámku hejtmanu našemu to odvedl. A jestliže by kdy v kterémkoli místě též Ondřej Drotczihar na panstvích našich se dostati mohl, má vězením při tom právě, kde by postížen byl, zjištěn býti . . a proces nastane.

Jachym Čech . . přední fedrovník . . . pro Boha a milosrdenství jeho sv. . . ponížene a poddaně se odevzdává . . , mnohé vzácné přímlyvy za něho se činí . . Jakož jest se on dopustil těžkého proti vrchnosti své pořádné a dědičné přechinění, spolu s jinými nešlechtného spuntování, schůzek postranních a to ne jednou v domě a příbytku svém též ukrytech a tejných jednání a závazků proti patrné a veliké práva a zřízení zemského království tohoto učiněné záповědi, též vrchnosti své se zpronevěření jako i jiných mnohých zlých předsevzetí a nešlechtných hrozných veštek, jakž to vše ve spisích a původích při examinu jeho složených se vynachází, pro taková nenáležitá, nevázná a nešlechtná přechinění vedle vyměření práva čest, hrdlo a statek svůj propadl; protož má jiným ku příkladu jakožto jednomu z předních buřičův a původův k zasloužilému ztrestání mečem hlava sřata, na pranyř m. Hradec J. vystrčena a statek konfiscován — To měníme: 1° Při poctivosti a hrdli jeho zůstavujeme, aby 2° vězení zůstával a 3° pokojně se choval. 4° Co při arestírování jeho na zámek náš a do dvorů uято, z toho tu zanecháno býti má: lžice stříbrná 1, kůže pruský 2, teletin vydělaných na jirchu 8, kozlovic vydělaných 5, roušek bavlněných 44, předýnek „baurý“ (?) 6, ručnic dlouhých 9, toulec 1, muškety 2, toulec s pantalfrem 1, balestra 1, šlachšwert 1, koně 2, vůz 1, krav 6, bejk 1. Peníze hotové 3 kop. 50 gr. do špitála chudým přijdou. It. některé svršky do kapli kostela sv. Trojice na předměstí téhož města náležející, [tam se obrátí]*) totiž: koberce turecký 2, ubrusy na oltáře 2, svícny mosazný velký 2, crucifix 1, obraz sv. Hieronyma 1. 5° Ty páteře a peníze, o kterých v inventáři zmínka jest, že by sirotkům někdy Adama Hlaváče, hrncíře, náležeti měly, primas s osobami přidanými nechť to vyzdvihne a k dobrému týchž sirotků opatří. 6° Domův,**) dvora***) a všeho jmění ujme se regent,

*) Byl hospodářem obecním a kostelním.

**) č. 27 st., 87 n., 129/138 a 130/139.

***) Nynější sirotčinec.

primas ... dají prořadovati. 7o Žena jeho v 8 nedělích prokáže své nároky ...*) mezitím se syny v domě, dokudž by se neprodal, zůstávati má.

Tomáš Wilsink... Za přechýlení appellací navrhuje: buď vymrskání metlami, vypovězení na věčnost neb na čas jistý [z města], pokuta peněžitá větší neb menší podle možnosti statku, ukování do do želez, práce robotní při stavění neb jiným díle do smrti neb určitého času, vězení na jistý čas o chlebě a vodě a jiné těm podobné pokuty. Vyměňujeme: 1o Při poctivosti jeho zůstavujeme. 2o též také bytu jemu v témž městě ještě za $\frac{1}{4}$ léta přejeme a dovolujeme. Po vyjití toho má očekávati další resoluci naši, zdali jeho daleji tu trpěti budeme aneb aby svůj grunt náležitě osadíc vyprodal a jinam se obrátil. Však sud vína, co při arestírování na zámek vzat byl, k milosrdným skutkům obrátiti chceme ...**)

Jakub Zedník... poněvadž jeho v tom víra zcestná zavedla a poněvadž jemu P. Bůh ráčil k pravému poznání víry přijíti, takže za oud do církve sv. katolické přijat a budoucně s pomocí boží nám věrnost a náležitou poddanost jakožto vrchnosti dědičné zachovati chce ... pročež jeho na milost přijímajíc bytu a živnosti v témž městě mu přejeme, však na zaručení rukojmí do roka. Po tom novou supplikaci podati má.

Tobias Klement... přední původa... v nejhlubší pokoře dal se na milost i nemilost... Apelací našlo, že předně jazyk mu má býti uřezán, ruka pravá utata, vše na pranyř m. Hradce J. přibito, naposledy mečem hlava sřata a jmění konfiskováno: leč my... vyměření jemu učiníme. 1o Má toliko mečem sřat býti. 2o Exekuci do další resoluci se odkládá a on 3o ve vězení zůstávati a 4o pokojně se chovati má. Z majetku jeho mají na zámku zanechány býti: jmenovitě 30 dukátův náležejících dětem jeho od kmotrův a jiných jim darovaných. Dukáty nechceme však k užítku našemu obrátiti než je schovati dáti, aby se týmž dětem zouplna dostaly. Zůstane: hodinky ukazující pozlacené 1, dvě slánky stříbrné pozlacené, lžic stříbrných 5, tesáček stříbrem pobitý 1, kordy 4, štechy 1, helepartny 5, pantalfre 1, pistolí 6, holster k tomu 5, toulce 2, mušket 5, pantalfři 3, mušket jalových***) 13, kůže malá 1, dřevců ke kroužku honění 30, kyrys s helmem 1, přední kus 1, zbrojí na tuplsoldnery 17, galles paklík 1,*) vína 10 věder, kočárek, nevod dlouhý, sukna palíky 2, kteréžto sukno prodáno a utrženo 500 kop. mš. Všechny peníze po srážce na stravu jeho, kotribuce z domů**), případnou na vystavení kláštera a kostela paterů Františkánů bosáků, do gruntu v té rebelii shořelých. Hotových peněz při arestírování nalezených 8 zl. 30 kr. na chudé do špilu; jiní svrškové tu nepojmenovaní do domu se vrátí. 5o Domové jeho a další všechno jmění dětem zůstati má, ale jako sirotčí pod správou primasa a jemu přidanych osob dle instrukcí námi vydané z strany opatrování sirotčích statků 60 žena ať jmění své prokáže...

Petr Eppenauer... Za fedrovnska bouře obzvláštně mimo jiné potřebovati se dal... do Prahy s Burianem za obec jezdil a za

*) O dluzích a půjčkách u všech odsouzenců stejně.

**) recte Willsinger měl dům 41/101.

***) t. j. bez zámku a křesadla.

*) na přípravu inkoustu.

**) č. 10 st., 7 nov. a 175/179 u bílé růže.

staršího obecního se voliti nechal.. Nyní dal se nám na milost nemilost. Podle práva zřízení zemského A 8 a práva městského M 27. čest, hrdlo i statek propadl; avšak 1° při poctivosti a hrdle jeho zůstavujeme. 2° Ve vězení zůstane a pokojně se v něm zachová, 3° ze svršků ponecháváme jmenovitě: cívky vlny 4, helepartny 2, kord 1, žita 20 str., sukna palíky 4, kteréžto sukno za 460 zl. prodáno jest; což vše na vystavení kostela a kláštera Františkánského a k jiným skutkům milosrdným obrátiti chceme. 4° Domův, dvoru a všeho jmění ujme regent s primasem a dá prořadovati... Žena, syn a dcera za tím v domě bydleti mohou a vychování jim má býti zanecháno.

Matěj Albrechtický, soukeník... spolu s jinými dva kalichy, pacifikal v kapli zloupil, peníze za ně Matesovi Krezlovi pod ourok půjčili.. měly mu obě ruce uťaty, on na šibenici s přivěšeným na hrdlo kalichem pověšen býti a ruce s týmž kalichem v jisté místo, kdež vrchnost poručí, přibity a statek konfiskován; ale má 1° toliko mečem stát býti. 2° Exekuci se zatím odkládá. Ostatek ut supra.

Arnhold (Arnold) stolař.. na č. 136/145 na milost přijat. 1° Při poctivosti jeho zůstavujeme. 2° ve vězení zůstane.. etc. etc. ut supra.

Tomáš Fraumiller... Ponecháno nám na vůli, aby buď na věčnost z země vypověděn, anebo jistou summou ke skutkům milosrdným potrestán byl.. Rozvažujíc i to, že v čas té rebelie, když jsme my pro zachování pravé poddané věrnosti k nejmilostivější vrchnosti [císaři] ven z království Českého vyjeli, že jest nám v některých potřebách platně sloužil a my jsme se jemu zakázali, že mu to vši milostí zpomínati chceme, jsouce o jeho osobě také té naděje, že budoucně se všech přečinění vystříhá, nařizujeme, aby svršky: lžíce se stříbrnými držadly 9, sedlo černý 1, solí prostic 11, ovsa 20 str., koně hnědý 4, krav 10, jalovice 2, bejky 2, ovec 9 hned mu navraceno bylo. Toliko muškety 2, pantalíry 2 aby se zanechaly, též peníze hotové 2000 kop. mš., kteréž utrženy za sukna při arestiování z domu jeho*) na zámek vzátá a potomně v Linci prodané, a na hotovosti 940 zl., žita 469 str.. to se na postavení kostela a kláštera Františkánského a jiné milosrdné skutky obrátí. Bytu a živnosti do roka mu v městě přejeme a další, smí-li zůstat, mu věděti dáme.

Krištof Lang.. spoluradní nepořádné rady.. do Prahy jezdíval radil.., falckraběti, domnělému králi a stavům českým vedle jiných přísahu vykonal, mnohými škodlivými praktikami, okolním rebellům kundšoftů dodáváním a usilováním, jakby armadě a lidu JMCské a též knížete bavorského se odpírati a škoditi mohlo... proto trestání zřízením zemským a právy městskými předepsanému propadl, čest, hrdlo a statek ztratil a stát býti, hlava na planýř hradecký vstrčena...: ale 1° při poctivosti a hrdle jeho zanecháváme, 2° ve vězení až na další resoluci zůstane 3° peněz hotových 600 kop., sukna postavů 11, žita 8 str., dům**) a všecko jinění k ruce naší vážne a na kostel, klášter Františkánský se obrátí.

Šalamoun řezník... Poněvadž se katolickým stal, jeho na milost přijímáme a živnosti v Hradci přejeme; ale do roka na zaručení

*) 151/160, 152/161.

**) č. 88, 93 n. a 40/100.

rukojmí — potom skrze supplikaci se u nás ohlásiti a další očekávati má.

Adam Svoboda... otec jeho Lorenc spoluradní nepořádného ouřadu... před skončením té rebelie z obzvláštního dopuštění božího život svůj mizerně dokonal a není pochybnost, že tento jeho syn jak za živobytí otce tak po smrti jeho svévolně té vzpoury se oučastna učinil... Adama*) při poctivosti zůstavujeme, do vězení půjde a další vůli naši uslyší.

Mikeš Hrbek jinak Kleklar... hanebnými řečmi těžce se prohřešil... nedočkál a proč od města utekl. Až ho zjistíme, nepomineme z vejstupků právně jej obnoviti a vedle právního uznání ztrestati dát.

Burian Brumhauzský... capo, přední vůdce, buřič a původa všeho... vyvrhše a vystavivše se v tom neslušném a nenáležitém jejich předsevzetí, jak v promlouvání tak v odpovědi dávání k obci ve spisování, corrigování, dictirování, copirování listin za původa se učinil. mezi nimi všemi při mnohých jak na rathouze tak i v jiných pokoutných, nenáležitých a zapověděných schůzkách bejavíce, netoliko proti vrchnosti své dědičné v mnohých jejich předsevzetích, nešlechetnostech se puntoval, v neobyčejných jak zřízení zemským tak i psány městskými zapověděných radách s nimi sedával, v komisích za vyslaného v příčinách neslušných proti vrchnosti čelících svévolně se potřebovati dal a svým lstivým způsobem mnohé z obce po sobě potáhl a zbouřil... ježto prve takovou nelásku při obci téhož města jměl, že kdyby obzvláštní ochrany od nás [Slavata] neměl, nebyl by dokonce při témž městě trpěn...**) Zapomenuv na P. Boha, své svědomí a mnohá od vrchnosti jemu činěná a prokazovaná dobrodiní, lehkomyšlným mluvením, psaním, všelijakými opovážlivými a nešlechetnými skutky mnoho a velice těžce zhřešil, jakž to vše examen, spisy vlastní rukou jeho psané, jiná allegata šífe obsahují..., v pokutu a trestání zřízení zemským (A 8.) a právem městským (27) vyměřenou upadl a pro takové přečinění jiným k hroznému příkladu a vejstraze, aby mu ruka pravá utata, potom jazyk teplem vytažen, hlava státa a to vše na planýř vystrčeno a přibito — naposledy tělo jeho po smrti čtvrceno a na rozcestí rozvěšeno — statek konfiskován býti má. Že se dal na milost i nemilost, vyměření činíme: 1° má toliko mečem stát býti. 2° Exekuci až do další resolucí se odkládá. 3° Ve vězení zůstane... 5° ze svršků na zámku se zanechají: listové jeho, dělko na dvou kolách, ručnic dlouhých 5, pufery 2, toulce 2, hlavně nešiftované 2, holstry na ručnice 4, par železných rukavic, kordův 8, holepartny 4, ovsá 8 str. Ostatní se mu vrátí: než peníze hotové při arestování vzaté 4 kop. 28 gr. 2 1/2 d. dají se správčům do špitalu pro chudé. 6° Domu***) ujmě se regent, primas... tu žena a syn do 8 neděl bydleti mohou.

Adam Ssirmar... radní nepořádné rady... čest hrdlo a statek propadl, měl stát býti a hlava na planýř vstrčena; ale 1° při poctivosti a hrdle ho zanecháváme, 2° zůstane ve vězení... 3° peněz hotových 400 kop., koflíků stříbrných 9, it. jeden zlámaný pozlacený, muškátová kukla

*) č. 143/152.

**) O Burianovi viz „Sborník Hist. kroužku“ roč. XVI., obvinění naň zaujímá 30 stran.

***) č. 126/135 v Kovářské ulici.

řasovaná, konvička stříbrná pozlacená, pas mužský stříbrem pobijený, lžic stříbrných 24, prsteny zlaté 4, sekryt „pleskatová“ na milosrdné skutky půjdou. Ty některé svršky jako páteře s broží dvoumi a pentlík perlový ve škatulce, pas stříbrný pozlacený, nožnice stříbrem pobitá nechť se vydají jeho ženě. 4° Truhličku sirotčí Kodraby Matěje vyzdvihne primas a dle instrukcí opatrovati bude. 5° Šuldprýfy na p. Bulvana, na Ludvíka Ssimara, na ouřad Pelhřimovský svědčící regent ujme, dluhy k ruce naší zvyupomíná; než šuldprýf na Tobiaše Klementa, ženě jeho svědčící, této má vydán býti. 6° Domu a všeho jmění jeho chopí se regent, primas . . . dají prošacovati.

Honza Kheľlnar . . . vedle právního uznání p. presidenta a pánův rad nad apelacemi pro zpronevěření vrchnosti, rouhavá svá mluvení [proti Matce Boží etc.] . . . život ztratil, přece 1° při poctivosti a hrdle ho zůstavujeme, 2° ve vězení potrvá, 3° dům prošacovati se dá . . .

Jiřík Bolf . . . ke všemu povoloval, radil a napomáhal, za jednatele do Prahy se vyslati dal . . . to všechno potom za handl a obchody kupecké předstíral . . . Uvažujice, že v čas té rebelie, když jsme . . . z Čech vyjeli, nám v některých potřebách platně sloužil a my jsme se jemu odsluhováním zakázali; proto 1° šuldprýfy na rozdílné summy peněz jemu povinné, item svršky od stříbra, cejnového nádobí, chodící šaty, které mu při arestírování z domu na zámek vzaty, se mu navracují i tolikéž peněz hotových 336 zl.; ale muškety 2, pantalíry 2, ručnice dlouhá, kyrys s helmou, žita 100 strychů se tu zanechá. 2 palíky sukna 5 postavů za 500 kop. mš. na bavorské mince po 75 kr. [jedna kopa] prodané vynaloží se na kostel a klášter Františkánský. 2° Bytu a živnosti jemu do roka pořád zběhlého přejeme a potom další rozhodnutí uslyší.

Zachariáš Kubíček . . . čest, hrdlo a statek propadl a stát býti má; ale 1° při poctivosti a hrdle jeho zůstavujeme, 2° ve vězení pokojně se chovati bude. 3° Domu jeho, zahrady a všeho jmění ujme regent s primasem k prošacování . . .

Václav Lokajíček . . . od města pryč zběhl . . . ; dostane-li se, budeme jej viniti a dle právního uznání trestati.

Jan Bílský . . . obzvláště potřebovati se dal, . . . ve svém vlastním domě nepořádné schůzky, rady a puntování držel a trpěl . . . ; radil, napomáhal a za directora neb volence se voliti a vyhlásiti dal . . . V domě jeho při shromáždění obce podobojí ta conjurací se byla stala . . . při obnovení ouřadu hodnost radního přijal . . . , puntovníky své k odporu nabádal . . . měl mečem stať a hlava jeho na planýř města vstrčena býti: ale 1° při poctivosti a hrdle jeho zůstavujeme, 2° ve vězení pokojně zůstane . . . 3° Všecko jmění*) regent a primas prošacovati dají.

Mates Krezle . . . za předního fedrovníka se potřebovati dal . . . na Třeboň r. 1609 běhal, s Lorencem Svobodou a písařem radním do Prahy ku stavům se vyslati dal, kteříž tenkrát . . . JMC. Rudolfa moci k tomu přivedli, že jsou dostali, co chtěli . . . a tu Hradečtí se stavům přikázali . . . potom Krezle falešnou relací domů psal: . . . p. Slavata dostal znamenité kapitoly [od stavů] a tu srozumívám, že jest oblomeno a že přívětivější odpověď dostaneme . . . Zlou však správu jměl, abych já Slavata měl téhož dne znamenitou kapitolu dostati. Než byla věc ta-

*) č. 95 st./102 n.

ková, že strana podobojí téhož dne v sněmě skrze Václava z Budova na mne otázku učinili, proč jsem v té amnestii, v níž jest se JMCísař a Jich Mtí nejvyšší pp. ouředníci a soudcové zemští pod jednou podepsati ráčili, také nepodepsal. Načež jsem já za odpověď dal, kterak jsem já v víře katolické o tom vyučen a tak nejínáče věřím, že mně jakožto osobě světské v duchovních věcech nic nařizovati, zavíratí a jaká práva ustanovovati nepřisluší. A poznávajíc já, že v tom spisu, v kterém jsou podpisu mého žádali, náboženství a duchovní věci se dotejče, proto že se v něm podepsati nemohu. S kteroužto odpovědí nebyvše strana podobojí dobře spokojena, nějakou protestací učinili, proti kteréž jsem já také náležitou odpověď dal, o čemž tuto obšírněji vypisovati k této věci nepřisluší. A poněvadž strana podobojí vrchností mou nebyla, žádné také moci neměla, mně kapitoly dávatí, tak jakž se také toho nestalo. To pak srozumění jejich [Hradeckých, respective Krezla], abych já tím, co jest mne v sněmě potkalo, oblomen býti a v horlivosti víry své ustydnouti měl, velice omylné a negruntovní bylo . . . [Slavata ve vyměření vypisuje širocejednání z r. 1609.] V domě*) svém druhém nepořádné schůze držel . . . k Slavatovi [Michalu] a Oldřichu Španovskému neváživě a pohružlivě se choval . . . úřad spoluradního ve falckrabské radě na se přijal . . . : jmění Jesuitské obci přivlastňoval . . . za ukradený kalich etc peníze pod ourok vzal . . . ; proto čest, hrdlo a statek propadl, má mu jazyk uřezán, potom pravá ruka ufata, vše na pranýř přibito, a potom hlava sfata a statek konfiskován býti. Ale činíme mu tu milost, že 1° má tolik mečem stát býti. 2° Exekuci na něm se do další resolucí odkládá. 3° Ve vězení dále setrvá. 4° Ze svršků jeho na zámku zůstanou: ručnice 2, tuplák 1, voštipy 2, zbroje 2. Poněvadž se správa dává, že jest člověk zadlužilý, z té příčiny dům a všecko jmění ženě jeho a dceři však sub tutela regenta a primasa jako zboží sirotčí. Ženě, což jejího, a tu se vydá . . .

Izák Veinaur . . . **) vína panská Hybnerovi setníku zradil . . . o nás své vrchnosti nevázně takovou řeč mezi obec vtrusovati se neostejchal, že nikda více do království Českého a na zámek náš Hradec nepřijdem . . . Při examinu se vymlouvati chtěl, že při těch schůzkách na ratlouze on nerozuměl, oč mluveno bylo i také že se na to neptal; ale ihned skrze zprávu ouředních osob přesvědčen, že když se tak co podstatnějšího přednášelo, že to také v jazyku německém přistojícím osobám z obce oznamováno bývalo . . . Mimo to své ženě, když z domů JMti paní [Kateřiny] z Hradce přes záповěd učiněnou všelijaké věci vynášela a sobě oblibovala a osobovala, to vše jí přehlídal a jí k tomu nic neříkal. Pročež ačkoli by měl spravedlivě na hrdle ztrestán býti . . . , víno od něho vyjevené a od vojáků pobrané zaplatiti a ženou jeho věci z domu paní z Hradce pobrané navrátiti nebo zaplatiti, [ji ženu] na věčnost z země vypověditi, ale že se na milost nemilost dal . . . jemu tuto milost činíme: 1° aby ty peníze, které při arestírování z domu jeho na zámek vzatý, jichž se nachází v 8. pytlících 1300 kop gr., zase vydány byly; však z nich 500 zl. r. na vystavení kláštera a kostela bosákův Františkánů odvede. Na zámku se zanechati mají jeho 46 věder vína, knihy 3,

*) č. 131./140 n.

**) jsa kličníkem panským r. 1614—1616 prodával na zámku vína, v nichž vrchnost obchodovala.

mušketa 1, ručnice dlouhý 2, ručnice krátký 2. Šavle a „pintker“ (1) má se mu vrátiti. Bytu a živnosti v Hradci do roka jemu přejeme a potom resolucí očekávati má, zdalíž ho daleji trpěti chtíti budeme . . .

Podbranný Kodýtek . . . od města pryč sběhl.

Jiřík Temle . . . maje spolu s Janem Uchytilem a Matějem Časlavským klíč od pečeti cechu řeznického, tuž pečeti s Uchytilem k Burianovi Bramhauzskému donesl a . . . k plnomocenství [o žádost za kostely] přitisknouti dal . . . Přiznal se k jiné supplikaci, kterou s jinými sobě rovnými do rady podal, v níž slova: „Srdečnou lítost nad tím máme, že veliká a vzáctná JMti nejvyšších pánův ouředníkův a soudců zemských nám učiněná milost i věrná a upřímná Buriana Bramhauzského souseda našeho k nám prokázaná láska, práce a služba v tak špatném pozoru, vděčnosti, nýbrž u velikém posměchu a hanbě, čehož jsme se nenadáli pozůstává; odtud se obávati netoliko té a tak znamenité milosti potracení, ale i budoucího a již začatého dalšího mezi námi nesrozumění a nebezpečenství; neb není-li to od nás veliký a nesmysl a hanba zoumyslna hřešiti, něco vzáctného, co se spasení duše dotýče, žádati a potom tím všim pohrdnouti. JMti pány soudce zemský zlehčiti a tak velikou na to vedenou práci v nic obrátiti“ — z čehož dostatečně znáti, že to vše podvodné jednání B. Bramhauzského v Praze při domnělém králi, stavích, vetřelých direktorích, nepořádných úřednicích zemských sobě obliboval, nás vrchnost svou zlehčoval . . . it. v špital, dům Kodrabský se v čas uvéstí a bibliotheku, věci jesuitské na zámku [schované], farní důchody [obci] nařizoval . . . Za to čest, hrdlo, statek propadl, hlava štata a statek konfiskován býti měl; ale my 1° při poctivosti a hrdle jeho zůstavujem, 2° ve vězení pokojně se zachová, 3° dům a jmění regent s primasem ujmou k podšacování . . .

Pavel Široký . . . vymrskán z města nebo uschován do želez k robotě, vězení o chlebě a vodě na jistý čas dle uznání našeho vedle právního nálezů appellací zasloužil . . . 1° při poctivosti jeho zůstavujeme, 2° ve vězení až na další zůstane . . .

Jiřík ze Kře [alias Hupinstauden] . . . v hanebném jednání a puntování item zavazování mezi obcí už r. 1609 přední byl, s plnomocenstvím s datum v m. J. Hradci ve středu po památce sv. Václava na Třeboň [k p. Petru Voku z Rožmberka] šel, v rebellii vedle Buriana stál, pro praedikanty chodil . . . , o jednání všelikém Pamětníček čili své poznamení (to se mezi jeho spisy nachází) vedl, proti vrchnosti a vzáctným lidem nevázně v něm psal . . . , v němž se i čte toto: L. P. 1620 den památky sv. Matěje, apoštola Páně, z poručení JMti pánů stavů tohoto Království Českého a to na místě a z jistého poučení JMti krále Frydrycha obnovení se stalo v ouřadu konšelském města Hradce Jindřichova: i dosazeny jsou byly osoby náboženství evangelického, kteréžto k konfesi české se přiznávají . . . Jiřík při tom za předního hejtmana na předněstí Nového města se potřebovati dal . . . Za to čest, hrdlo, statek propadl a má jemu kus jazyka uřezáno, potom mečem hlava štata, na pranyř vytrčena a tělo po smrti na 4 kusy rozděleno a na čtyřech silnicích při rozcestí rozvěšeno a statek konfiscován . . . ; ale toto vyměření jemu činíme: 1° má toliko mečem stát býti, 2° Exekuci až na další se odkládá a 3° ve vězení pokojně ať se chová. 4° Z jeho svršků na zámku zůstanou; peníze hotový 188 kop gr., co jich ještě před rukama

jest a jemu na stravu nebo kontribuci se nevydaly. Cínové konvy velké i malé 26, nálevky cejnové 3, svícny cínové 4, flaše 1, umývadlo 1, mis cínových velkých i malých 45, talířů cejnových 14, mosazný šály k váze 2, mosazné ohřívadlo, ručnic dlouhých 3, ručnice pod pas s toulcem 1, kordy 4, helepartna 1, košičky stříbrny 2, páteře s korály, groši a prstýnky stříbrnými. Jiné věci při arestování jemu vzaté, mají zase do domu vneseny býti. 5° Domu a celého jmění ujme regent, primas a osoby přidane 4 k prošacování . . . : chceme resolvirati, kolik ke skutkům milosrdným připadne. Mezi tím synové a dcery do 8 neděl mají v domě zůstávati a vychování jim přáti.

Jan Litauer . . . k nepořádnému plnomocenství sekryt svůj přitiskl, ve schůzkách a jednáních nešlechetných obce m. Hradce J. přítomen býval, radil, aby se dále pokračovalo a k jiné cizí rebelské vrchnosti proti vlastní se utíkalo . . . , ve všem se oučastna činil. Tím čest, hrdlo, statek propadl a hlava jemu má státi býti a statek konfiskován . . . ale my 1° při poctivosti a hrdle jeho zůstavujeme. 2° Ve vězení . . . 3° dům jeho regent, primas . . .

Jakub Šifter . . . Při přítomnosti mnohých lehkomyšlné a nevážené řeči pronesl, zvláště když JMt. kníže bavorské jakožto od JMCské nařízený komisař s plnou mocí s armádou svou do království Českého táhnouti ráčil a zase po slavném JMCské vítězství nad rebely proti vrchnosti mluvil, že jsme my statky dědičné nazpět dostali . . . : vedle ostrosti práva v těch poenis arbitrariis [appelačních] těžké trestání ba nejtěžší zasloužil; ale my při poctivosti jeho zůstavujeme, aby až na další rozhodnutí naše ve vězení byl.

Honza Schuster, zlatník . . . zapomenuv se nad P. Bohem a poctivostí . . . ty věci soukenické kostelní kradené od knapů, v kapli v ambitu slova knapská, od Zacha Kodraby, čehož židé koupiti nechtěli, za laciný peníz sám koupil a je rozšmelcoval a kdo ví nač takové věci posvátné obrátil . . . Za to dle apelací čest, hrdlo, statek propadl a jemu obě ruce potom hlava uřaty a to vše, kam vrchnost poručí mu rozstrčeno býti. — My ho při poctivosti a hrdle zanecháváme a má do šatlavního vězení hned po přečtení tohoto vyměření dán býti a tam až do další resoluci trvati.

Pavel Krahulík . . . vlastní rukou podpis a sekryt přitiskl . . . za jednoho directora aneb volence se vyhlásiti dal, ke všemu povoloval, jsa inspectorem a správcem všech důchodů kostelních sacristie, klenotů kostelních nenáležitě a bezprávně se ujímal . . . obnovení ouřadu skrze samého p. Venclíka fedroval . . . psaní Tábořským, že JMt kníže bavorské táhne z vrchních Rakous do Čech, jakožto spoluvedení nepořádného magistrátu psáti dal . . . u hejtmanů krajských ochrany hledával, k instrukci Tobiaši Klementovi do Prahy, když Dampierre k městu a JMt. kníže bavorské do Čech táhlo, slova dával . . . už r. 1609 o katolicích jako o modlářích mluvil . . . Proto čest, hrdlo, statek ztratil a hlava mu státi a na planýř vstrčena býti má; ale my 1° při poctivosti a hrdle ho zanecháváme, 2° ve vězení . . . Odejme se mu ručnice dlouhá 1, kord 1, žita 1 str. . . . Dům se prošacuje . . . ženě co jí patří, se odevzdá a může s dcerou v domě*) do 8 neděl bydleti.

*) č. 36/96.

Andres Stokinger . . . podal nám v jazyku německém sup-
pliky, v níž se nevině doličuje. Prý předešlá vrchnost jeho p. Jakub
Lampl nechtěje stavů [rakouských] k rebelii poslechnouti s rodinou do
Vídně odešel a to že Andres také učiniti měl; ale obrátil se do
království Českého a to právě v tom času, když již falckrabě za nepo-
rádného krále zvolen byl . . . a když vyrozuměl Andres, že Hradečtí se
chtějí osvoboditi a ke třetímu stavu připojiti, zalíbilo se mu v městě
a nezanedbal s jinými buřiči a zpronevěřilci za jedno držeti, do schůzí
choditi, až i za renovace Vencelskovské za radního učiněn jest a králi
Frydrychu přísahal. Z té příčiny rebelie skutečně se zúčastniv dle zern-
ského zřízení čest, hrdlo, statek ztratil a hlava štáta, na pranýř hrade-
cký vstrčena býti má . . . Ale my poctivost, hrdlo ani statek mu nebe-
reme; ze svršků na zámku ujímáme: kordy 2, rapíry k šermírování 2,
ručnici dlouhou, toulec a vína 4 vědra, což na patres Franciscani a k tomu,
ještě 200 zl. ve 2 nedělích na postavení kostela a kláštera jich zaplatí.
Byt jemu v městě*) ještě $\frac{1}{4}$ leta přejeme a na to další resoluci mu
včas dodáme.

Adam Filler . . . ke všemu napomáhal a k neřádnému plno-
mocenství spolu s jinými puntovníky sekryt svůj přitiskl . . . čest, hrdlo,
statek propadl a jemu hlava štáta býti má, ale od nás na milost přijat
1° při poctivosti a hrdle bude zachován, 2° ve vězení až na další zůstane . . .
ženě se dá, co jí patří . . . **)

Daniel Klement . . . obzvláště mimo jiné se potřebovati dal.
spisy mnohé jemu od Buriana diktované a kopírované spisoval a přepi-
soval, v komisích ve věcech neslušných, proti dědičné vrchnosti čelčích
svévolně vysílati se dal . . . takže všech podnikání s Bramhauzským na
nejvýše se zúčastňoval . . . JMCskou a vrchnost těžce slovy urážel . . .
dle apelací čest, hrdlo a statek propadl. Má mu pravá ruka štáta, na
pranýř přibita, potom hlava . . . ; ale my jemu vyměřujeme, aby 1° to-
liko mečem stát byl, 2° ale ještě ve vězení až na další zůstával . . . Protože za-
dlužil je, dům a jmění jeho ženě a dětem se zůstavuje a primas má
vše do sirotčího opatrování podle instrukcí vzíti. Ženě její spravedlnost
se vydá . . .

Kašpar Kožešník . . . všeho se účastnil . . . nemajíc na tom
dosti, nešlechtná, hanebná slova promlouvati se opovážil obzvláště o JMC-
ské Ferdinandovi II. jakožto pravém, pořádném, pomazaném, korunovaném
a společným usnesením všech tří stavů království Českého seznalém
a řádně přijatém králi, pánu nás všech nejmilostivějším na zlehčení a ve-
likou potupu vyvýšenosti, důstojenství a mocnosti královské Milosti mlu-
viti se odvážil . . . ; přísnější trestání, jakož poenae arbitrariae jmenují.
zasloužil; ale 1° při poctivosti jeho zůstavujeme, 2° ve vězení, kdež mu
od hejtmána hradeckého ukázáno bude, do naší další vůle zůstane.

Lorenc kloboučník . . . podobně jako kožišník Kašpar.

Jan Uchytíl řezník . . . s Jiřkem Temlem, Matějem Čáslav-
ským pečť cechu řeznického Burianovi donesli a k plnomocenství při-
tisknouti dali . . . vymlouval se, že nevěděl, co by takové plnomocenství

*) měl dům č. 37/97.

**) barvíř pláten na domu č.150/159.

▼ sobě obsahovati mělo . . . , ale výmluva jalová; neboť sobě měl dáti přečísti, jako z jiných cechů, kteří pečeti (po přečtení) přitisknouti nechtěli . . . od p. Vencelíka na se úřad hejtmanství v Zárybniči přijal . . . Čest, hrdlo a statek propadl, má jemu hlava stát býti . . . ; ale my 1° při poctivosti a hrdle jeho zůstavujeme, 2° ve vězení až na další pobyde, 3° dům a jmění regent primas . . . k prošacování vezmou . . . Ženě se vydá spravedlivost její . . .

Mates Tolde jinak Franckstein . . . při všem byl . . . spolu s Jiřkem ze Kře pečel cechu soukenického k Burianovi sám třetí, jsouce v témž cechu do 100 mistrův o své ujmě bez (jich spolumistrův a starších cechovních) povolení, k témuž . . . plnomocenství přitisknouti dal . . . Na zloupení kalichu, pacifikalu v kapli, ač napomínání a prošení, aby k tomu nedopouštěli, sám ouřad (městský) proti tomu horlil, účast měl; neboť kdyby by byl chtěl, byl by při starších knapích, snadno dosáhl, aby od takového hanebného oučinku upustili. Však on k tomu raditi měl . . . Čest, hrdlo, statek propadl . . . stát býti má, ale 1° při poctivosti a hrdle ho zůstavujeme, 2° ve vězení až na další resoluci naší pokojně se zachová . . . 3° dům a jmění regent . . . k prošacování ujímá, 4° ženě spravedlnost.

Krištof Puheder . . . s Toldem pečel vydal . . . , při všem radil a jako jeden z předních obce od té schůzky z domu Jachyma Čecha k primasu vyslati se dal se žádosti, aby na ráno obec na rathouz povolána a podle obyčeje velkým zvonem se zvonilo . . . Při renovaci ouřadu za hejtmana na Novém městě učiněn byl . . . Čest, hrdlo, statek propadl, stát býti má; ale 1° při poctivosti a hrdle ho zůstavujeme . . . Vše další jako u Tolde . . .

Petr Konvař . . . rebellie ve všem všudy se zúčastnil . . . a byvše od jinejch sobě rovnejch k obslání na krchov (u sv. Trojice, ke schůzi pod nebem . . .) povolán a nařízen, s pilností to vykonal . . . všelijak radil a pomáhal . . . čest hrdlo a statek ztratil; ale 1° při poctivosti a hrdle jeho zůstavujeme, 2° ve vězení . . . ut supra při Puhederovi.

Jiřík Firekle jeden předník, jenž při schůzích vykřikoval, se puntoval . . . sám čtvrtý k objednání a posluhování té nepořádné schůze na krchově ▼ den nedělní pod nebem, co by jinejm sobě rovnejm zapotřebí bylo, sháněl . . . Těžké trestání zasloužil . . . 1° při poctivosti ho zanecháváme 2° vedle naší vůle do vězení se dostaví a v něm zůstane. .

Uvažujeme-li o vyměření, přijdeme k těmto výsledkům. Nejtíže dolehlo na Hradec (ač obecní majetek dosti značný jim pán proti znění apelací ponechává), odnětí privilegií, degradace magistrátu na pouhou loutku v ruce panského regenta. Bez něho nesmí městská rada ničeho začínati. Aspoň nařízení Viléma Slavaty v příčině úřadu purkmisterského v Městě Hradci dne 11. Augusti 1622 zřejmě dí: A jakož předešle ouřad purkmistrovský na všechny konšely posloupně každé 4 neděle přicházel i však taková častá proměna více ke škodě a všelijakým takovým neřádům, nežli k jaké platnosti sloužila, protož nemá budoucně žádný ouřad purkmistrský v témž městě našem bejvati, než regent a 12 osob konšelských, mezi nimiž týž regent přední místo míti a vedle něho primas a potom jiní konšelé po pořádku, jakž od nás dosazení budou, ▼ radě sedati mají . . . Krátce: za pánů z Hradce v Hradci spravovali se na zvíce na radnici zřízením měst královských, ba měli výsadu, že pán

osobně na radnici má ouřad obnovovati a když by nemohl, má písemně se vyjádřiti, že renovace skrze jeho zástupce nikterak ku snížení městských privilegií není — to nyní přestává a zavádí se způsob vesnic, kdež rychtář (v městě tedy primas) a konšelé (ne už radní pán) vůli úředníka (v Hradci regenta) úplně podléhají. Není žádné pochyby, že Slavata jako vrchnost měl k takovému převratu právo a také důvody; neboť to jisto, že v Hradci páni purkmistři, jako neobmezení páni na 4 neděle uměli pro sebe té krátké doby dobře využítovati a každý si pospišil, něco ze jmění obecného urvati, takže nikoli městské komunitě, ale radě obecní příjmy sloužily. Ošem ani zařízením Slavatovým, když se regent smluvil s primasem, této časové nezdobě konec nevzešel; ale přece nějaká překážka. Obsírné Vyměření při každém jednotlivci opakuje dlouhý passus: Když jsem já V. Slavata r. 1618 . . . z okna kanceláře hanebně vyhozen . . . ; snad proto, aby Hradečtí spatřovali v podivu hodném zachránění pánově než vůli Boží, která ve světě dopouští mnohé hrozné věci, aby tím jasněji Prozřetelnost ve výsledku vynikla. Celý system vládní, tedy i poměr vrchnosti k poddaným, zakládal Slavata na znění Písma: vrchnost zřízena od Boha, kdo se protiví vrchnosti, protiví se Bohu — tedy takového trest Boží nemine. Vrchnost má meč k ochraně dobrých, k potrestání zlých. Viděti z toho, že jinak světem prošlý Vilém neměl porozumění k osobní svobodě podanných. Ta podle přesvědčení páně náleží jen pánům stavům: Kdo jiný se o ni pokouší, je rebel a zpronevěřilec nad svou povinností se zapomenuvší. Proto také opakuje až do omrzení příběhy z r. 1609, aby ukázal, že Hradečtí rebelles semper. Vtahuje sem náboženské věci, ač jinde dříve, že českým stavům sloužilo za zástěrku — náboženství, zlobí ho, že chtěli být třetím stavem. Ve výměru se naznačuje vyslech s obcí (t. j. s někdejším magistrátem, zástupcem obce) jenž obsahuje přes 34 artikule. Z těchto nejvíce vytyčuje Slavata, že povstalečtí měšťané v úředních i soukromých listech nazývají Hradec „vzácným pasem a klíčem ku království Českému“ ze strany moravské a rakouské. Mrzí ho to, poněvadž tak široko upozorňují, že Hradec je silná pevnost, velké město, které lze dobře hájiti — a Slavata by chtěl, aby za takové jméno nebylo, jen za nepatrné a tak pokoj před vojanskými útoky a návštěvami mělo. Předvídal, že povalením českého povstání boj proti Habsburkům se neskončí?

Jako Hradečtí ve všem následovali příklad pražského direktoria, tak zase Slavata v odsouzení jich kopíruje způsob vídeňský, snad aby se ve všem všudy ukázal věrným poddaným císaře. Dav sestaviti do protokolů důkazy o vině Hradeckých, sám nerozsuzuje, ač jako vrchnost měl k návrhu trestu obvyklé právo: ale všechna akta posílá k pražské apelaci: chce na své poddané, kteří se mu u vědomí vinny oddali na milost, i nemilost, pořad vyššího práva, jako kdyby se vězňové sami odvolali. Tou dobou v Čechách apelací rozsílala samé „hrdelní ortely“ — nedalo se ani u Hradeckých jinak očekávati. Slavata ve Vyměření mírní kruté rozsudky, u každého ostrý modus. Tak Mautnerovi, Kodrabovi, Tobiaši Klementovi, Albrechtickému, Brambauzskému, Khrezlovi a Jiřímu ze Kře proměňuje ukrutnou smrt v jednoduché stětí hlavy, Čechovi, Epenaurovi, Langovi, Ssírmarovi, Kelnarovi, Kubičkově, Bílskému, Temlovi,

*) Claudius 91.

Litaurovi, zlatníku Schustrovi, Krahulíkovi, Stokingerovi, Fillerovi, Uchytílovi, Toldovi, Puhederovi, Petru konváři promíjí trest smrti, odpouští těm, kteří mu ve vyhnanství nějakou službu prokázali (Bolff, Traumiller), kdo se z přestupníků stal katolickým, vzat prostě na závazek (rukojmí) jako zedník Jakub, řezník Šalamoun). Ač se nám zdá podivným odsouzením Adama Svobody proto, „že † otec Lorenc se rebelie zúčastnil a není pochyby, že i syn“, nesmíme bez povšimnutí ponechat, že neodsuzuje žádného utečence v nepřítomnosti jeho, jako jinde tak bez míry a slušnosti učinili, chrání ženám a dětem jmění, oněm, když prokažou, co jim náleží; také na dluhy bře zřetel . . . Blažej Krupička, Denemark, Adam Turků, ač v seznamu obviněných, mezi odsouzenými se nenachází; patrně sprostění viny vůbec, ačkoli o Denemarkovi povědomo, že schůze proti vrchnosti horlivě sháněl.

28. Augusti 1622 vyvedli 8 odsouzených ku smrti z hradního vězení na náměstí, kdež pod silnou vojenskou hlídkou, dopustivše jim rozloučení s rodinami, když k nim p. rytmistr (Hybner?) laskavě promluvíti dal, posadili je na dva vozy. Na prvním seděl městský rychtář, na druhém panský purkrabí vždy spolu se dvěma mušketýry — při voze dva jezdci v průvodu — a jeli do vězení na hrad Žirovnice. Z ostatních 13 odvezli do Nové Bystřice, 3 zůstali v zámku, jakž jsme v instrukci četli, 6 ve vězení městském, 4 propuštění . . . Bohatší se ve vězení mají vychováti sami, chudší vrchnost. Na jmění jejich sestavena měšťanská komise z primasa Pavlovského, konšelů: Harbáče č. d. 147/156., Jahna, Firstnera, starších obecních Pohnana, Pusse a radního písaře Petra Pavla Kodraby, která měla zinventovati a popsati věci některých osob (u jiných se už tak stalo, ale tu zase u některých nedostatečně) arestýrovaných, sousedů m. J. Hradce. Seznam docela zajímavý tuto klademe:

Znamená se tuto všech věcí poznamenání Křištofovi Longovi náležejících, jakž pořad: Předně dům v Kovářské ulici (Jan Heřman, Ondřej Bilský,*) pošacován za 1000 kop, závdávku . . . 300 kop, placení po 40 kopách.**)

Druhý dům, slove Cypolovský, v též ulici (Václ. Kalkus a Toman Wylfingkl recte Willsinger) šacován za sumu 1000 kop. Závdávku 200 kop, placení po 30 kop.

Dvůr na Novém městě pod klášterem, podle Khnipantle, šacován s rolním a obilím v témž dvoře, v stodole za 500 kop. it. na veruňky. Krávy dojný 2 šacovány za 30 kop.

Druhý dvoreček za rybníkem šacován 400 kop.

Od všelijakých nábytkův: Truhlic na zámek vzatých pět, v nichž věci: V první truhle:

cínového nádobí od mis, talířův, konvic váží 376 lib. po 14 gr. = 87 kop 44 gr. z toho mu zanechána konev 3 žejdlíková.

V druhé truhle:

od mosazi 45 lib. po 14 gr. i s tím škopkem, kterež vně na truhlici leží 10¹/₂ kop.

V třetí truhle:

plášť soukennej, mužskej, černej šacov. za 7 kop. podšívka zelená pod sukni 2 kopy, šlofpelec podšitý, mochejrový 3 kopy, šlofpec druhý

*) V závorce () uvedená jména značí sousedy domu.

**) Kdo koupí, dá. Placení alias veruňk či platební lhůta.

beraninou podšitý (jest mu zanechán) 2 kopy, mantlíček mochejrový kožesinou podšitý 3 kopy, sukně stará šamlatová 3 kopy, dva koberce na stůl 2 kopy, postav sukna rudého, kamenického*) 8 kop, deka k odívání z tureckého plátna 4 kop, jest mu též k odívání zanechána; plátna v 1 kusu 23 loket po 30 kr. = 9 kop 51 gr. 3 d, v druhém kusu 6 loket po 18 kr. 1 kopa 48 gr., příze v klubkách a předených 22 lib. po 6 gr. = 2 kopy 12 gr; čepice černá aksamitová, liškou podšitá, stará za 2 kopy.

Ve čtvrtý truhle:

cích velkých 22 za 30 kop, prostíradel 24 za 30 kop, zanecháno mu jedno: čísek malých 14 za 10 kop (jednu má), ubrusů 10 a ručníky 4 = 10 kop, košil mužských i ženských, rukávec a jiné za 15 kop; z nich mu nechána 1 košile a podmantl. Více cích velkých obhroubných 10 za 6 kop, má též jednu, prostíradel tlustých 3 za 1 kopy, pásek stříbrný okolo 8 lotův za 16 kop.

V páté truhle:

lnu převáženého, vyhachlovaného 204 lib. po 8 gr. = 27 kop 12 gr. Dáno z něho čeládce aneb děvečkám, aby předly, 2 lib. Zůstává na zámku podušek neb duchen velkých 8 za 50 kop, podušek menších za 15 kop; vojáci maj 4 podušky s poviaky za 10 kop, děvečky mají 3 podušky s povlaky za 3 kopy, jemu zanecháno 5 podušek za 15 kop, muškety 2 za 4 kopy, kord s Kheyнком 1 za 2 kopy. Summa všeho učiní 4722 kop 17 gr. 3. d.

Věci Zacharyáše Kodrahy:

Na domě nemá vyplaceno nic, náleží sirotkům. Vlasy v jednom žoku 90 lib. po 30 gr. = 45 kop, vlasy v druhém žoku 95 lib. po 30 gr. = 47 kop 30 gr., mušketa 1 za 2 kopy, summa 94 kop 30 gr.

Věci Zacharyáše Kubičkového:

dům i se sladovnou za 200 kop; závdavku 50 kop, placení po 10 kopech. V truhle: cínového nádobí 50 liber po 14 gr. = 11 kop 40 gr., sorczpelcz mochejrový starý za 2 kopy, měděnička mosazná 4 libry za 56 gr., plátna 3 kousky a starý cích a prostěradel sešlých za 10 kop, šatův ložních 6 kusů 15 kop, doma pro něho zanechány 4 kusy, sou jí též daný; item zahrada od Matouše Nimkhaze za 40 kop, roli 1 kus za 105 kop, krávy 2 za 30 kop, krám masný za 60 kop, summa 474 kop 36 gr.

Věci Adama barvíře:

Předně dům s rolím**) šacován za summu 1080 kop, vyplatil na něj 80 kop; zavedl 200, platí po 30 kop.

Truhly 4, v první: cích velkých 11 za 12 kop, cích menších 14 za 10 kop, prostěradel 10 za 20 kop, ubrusy 3 a hantochy 2 za 3 kopy, liščích koží 4 za 6 kop; v druhé: nejní nic šacována než za 4 kopy; v třetí: též jako druhá 4 kopy; v čtvrtý: cínového nádobí 193 liber po 14 gr. za 45 kop 2 gr., cvilinku za 1 kopy 42 gr. Ložní šaty jsou jí doma zanechány, že jest dům hostinský (mimo lože manželské) kusů 32 za 18 kop. Summa 1010 kop 44 gr. 6 d.

*) Z Kamenice n/L.

**) folio 78 (asi městské knihy).

Věci Adama Ssyrmara :

Předně dům — má zaplacený — za 400 kop. Závdavku 80 kop, placení po 15 kopech. Domček s zahradou za rybníkem za summu 180 kop, haltýř u Rapaty za 50 kop. Vína vzato 1 sud 16 věrtelů po 12 kopách = 192 kop : cínového nádobí odváženo 347 liber za 87 kop 38 gr. Postilla česká 1 za 3 kopy, mušketa za 2 kopy, biblí česká za 5 kop, kord jeden za 1 kopu, halapartna jedna za 1 kopu, ložních šatů 11 kusů za 30 kop, Zanecháno pro vojáky 6 kusů. Summa 950 kop 38 gr.

Věci Honze Khelnara, krejčího :

Předně dům jeho za 500 kop. Zahrada u sv. Václava 110 kop, hotových peněz zůstává za p. regentem 36 kop; v první truhle: mochejrová stará sukně za 4 kopy. Dupltykytová stará sukně za 6 kop, s mantlíčkem mochejrovým a kusem plátna. V druhé truhle: lnu 24 liber po 8 gr. = 3 kopy 12 gr, biblí německá lutherská za 5 kop, plátna 2 kusy za 3 kopy, prostýradel 5 za 3 kopy, v třetí truhle: plášť ženskéj soukennej za 3 kopy, ubrus za 1 kopu; v čtvrté truhle: kožich ženský šerfštátový starý za 1 kopu, futro pod mantlík 40 gr., cínu 147 liber po 8 gr. 34 kop 18 gr., příze v pytli v klubkách 28 liber po 6 gr. = 2 $\frac{1}{2}$ kopy. V páté truhle: cínu 6 liber po 14 gr., mosazi 4 libry po 14 gr., šatů ložních 12 za 30 kop; vzato z nich jemu k líhání i pro dítě 6 kusů — příze tlusté v předených 80 liber po 4 gr. = 5 kop 20 gr, mušketa za 2 kopy, halapartna za 30 gr., tři kotle měděný 1 kopa 30 gr., pytel jeden soli za 4 kopy, kožich jeden za 1 kopu. Summa všeho 762 kop 20 gr.

Věci Matesa Tolde :

Dům jest zaplacený, náleží manželce jeho, 350 kop. Dvoje kalyoty a kabát kožený 4 kopy, schlachtschverth 3 kopy, ručnice dlouhá 3 kopy, ručnice krátká „pufer“ za 1 kopu, halapartna za 30 gr., summa 361 kop, 30 gr.

Věci Buriana Bramhauzského :

Dům v Kovářské ulici, dobře vystavený a spravený, v němž jsou pivnice dobré za 1500 kop, však na závdavku 400 kop a veruňky po 60 kopách: haltýř u mlejna Rapatovského 100 kop, summa 1600 kop.

Věci Pavla Krahulíka :

dům po ohni dobře spravený a v něm pivnice a sklepy za 900 kop, závdavku 200 kop, placení po 30 kopách. Summa 900 kop.

Věci Jana Bílského :

Dům slove Šimon Junkovský, koupil za 1100 kop, zvdal naň 300 kop, vyplatil na něm 70 kop. Na domě Stubíkovským má 360 kop, na roli sirotek Skalovských má 130 kop; summa 860 kop.

Věci Petra Eppenaura :

Dům v svinské ulici za 500 kop: závdavku 100 kop, placení po 20 kopách. Dům aneb spáleniště na Nežárce za 300 kop: závdavku 50 kop, placení po 10 kopách. Jalovička jedna za 12 kop: summa 812 kop.

Věci Kristofa Puhedera :

Dům v Jarošovské ulici s zahradou, rámem a presy i co křemeslu (soukenickému) náleží za 500 kop, závdavku 80 kop, placení po 15 kopách, in summa 500 kop.

Věci Jana Litaury :

Dům v Jarošovské ulici, náleží jeho manželce, ku které se on přiznal, šacován za 600 kop bez toho místa, které k obci přináleží. Krávy 2 za 30 kop, závdavek na dům 100 kop, placení po 20 kopách. Summa 630 kop. —

Věci Jiříka z Kře :

Dům jeho podle domu Khamplovského, v něm sklepové komory a světničky pěkně spravený i se zahradou 700 kop, se dvěma rámy a třemi presy. Závdavku 150 kop, placení po 20 kopách; summa 700 kop. —

Věci Ambrože Pirchana :

Dům na Nežárce u mostu po ohni dobře vystavenej s dělnicí koželoužskou a co k řemeslu náleží za 1200 kop, závdavku 200 kop, placení po 30 kopách.

Druhý dům nedaleko odtud šacován i s zahradou za 600 kop, závdavku 100 kop, placení po 15 kopách. Stodola s zahradou i s tím kouskem od Nutra 120 kop, závdavku 30 kop, placení po 8 kopách.

Domeček s zahradou mezi Novými domky blíže chmelnice ležící na druhé straně za 120 kop, závdavku 30 kop, placení po 10 kopách. Rolí a louky vedle slušnosti šacovány za 400 kop. Summa 2440 kop.

Věci Matěje Čáslavského :

Dům s rolím a zahradou za 200 kop, závdavku 40 kop, placení po 10 kopách. Krávy tři za 45 kop, rolí dva za 70 kop. Jest člověk zadlužený a věkem on i ona sešlý. Summa 315 kop.

Věci Joachyma Čecha :

Dům jeho podle rathouzu ležící — náleží manželce jeho — za 1200 kop.

Druhý dům + otce jeho, koupen, jakž knihy novoměstský ukazuje, fol. 48, za 800 kop.

Třetí dům podle téhož domu ležící za 500 kop.

Dvůr na Novém městě*) s rolím, poplužím a lukami, což k tomu nyní náleží, šacován za summu 2000 kop, summa 4500 kop.

Věci Jana Uchýtila :

Dvůr jest mu prodán od Pavla Andrlového za 940 kop, na to vyplatil 550 kop; platí ročně 40 kop. Krávy 4 za 60 kop, voly 2 za 70 kop. Summa 680 kop.

Na to jest mnoho dlužen: dluhové se vyhledati mají.

Věci Jiříka Temle :

Koupil dvůr od paní Alžběty Ssreynarové za 700 kop (folio 18) na něm vyplatil 320 kop, zavedl 160 kop, platí po 40 kop.

Rolí „u stínadel“ přikoupil za 200 kop od + Tlachnový přikoupil zahradu za 40 kop, k témuž dvoru svému, ještě na to dlužen zůstává 15 kop.

Rolí u rybníka Malikovského za 150 kop, krav pět za 75 kop, voly dva šacovány za 70 kop. Summa 845 kop.

Summa summarum všeho se nachází podle poznamenání 22874 kop 36 gr. 3 d.

Dne 21. Octobris 1622 se vracel hrabě V. Slavata po 4 leté nepřítomnosti do Hradce. Naproti mu vyšlo celé město, měšťtí střelci ve zbroji — v zámku na hradbách se hlomozně střílelo. Jesuitský dějepisec

*) č. 165-II. Znamenité jmění jeho z inventováno při smrti r. 1625.

dí, že jásající lid vedl ho do farního kostela, kdež na poděkování Bohu za zázračné zachování*) a šťastné navrácení slavně Tedeum zpíváno. Aby se nezdálo, že se nezúčastňujeme všeobecné radosti, po náležitém pozdravu zahráli jsme [t. j. studiosi] ve hlavní síni naší kolleje divadlo o sv. Jiří, jakožto symbol zázračných změn v nedávno pominulých časech, v nichž zejména osoba hraběte tak význačnou roli měla: což se pánu i lidu dobře líbilo**) Schmidl ve svém díle praví,***) že tou dobou v Hradci přestoupilo ke katolictví 80 nejváženějších osob,†) mezi nimi o něco později i macecha Viléma Slavaty, rozená Mansfeldovna. Počet ten může se srovnávat s pravdou; ale jádro měšťanstva zůstávalo luteranské.

Je přirozeno, že při okázalém vítání Slavatově nescházelo prosebníků. Tlačili se k němu věrní, kteří za přestálá utrpení žádali, když ne odměny, tedy aspoň slovo laskavého uznání velkomožného pána, za jakého Viléma Slavatu, předního rádce vítězného císaře Ferdinanda II., pokládati slušno, přišli i pobloudilí s prosbou o prominutí, v něž od Viléma, muže dobrosrdečného a věrného milovníka jazyku českého, odůvodněně doufali: neboť znali pánovu žádným neštěstím (a přežil svízelně dosti) nezviklanou důvěru v Boha, jehož jako mocného protektora důtklivě se dovolávali si obvykli tehdejší poddaní až přes míru přesvědčení, věděli, že Jesuité, kterým na pokatoličení města záleželo, za ně, jim vše slibujícím a také ku přestupu odhodlaným, nemálo se přimluvili a hodně zmohli. Městská rada prosila o navrácení privilegií,*) ženy a děti o milost odsouzeným, vězněným otcům.

Slavata obci privilegií hned nevrátil: ale kladl podmínku, až se stanete katolickými.***) Odsouzeným slíbil odpověď z Vídně. Došla 15. Novembris: všichni uvěznění buďtež ihned domů propuštěni a při tom napomenuti, že se mají vrátiti ke katolickému náboženství. Však při konfiskaci jmění, že milostivá vrchnost setrvává . . . Ale i v tom povolila: neboť oněm konfiskací postiženým dal pokyn pan regent Keczl, rodič města Hradce, aby prodávání domů licitace (ač-li jaká byla) se zúčastnili a tržili, poněvadž děti jejich měly míti při koupi přednost a zutržených peněz nějaká část na ně [dětí] k výchování měla zůstat. Měla-li žena na domu pohledávku, směla se jí ujíti . . . a tak summa summarum z celé hradecké konfiskace přišlo kromě již pojmenovaných obnosů na výstavu kostela a

*) při vyhazovu.

**) Doslovně: Illo comiti Passavis ad nos revertenti tota civitas armata obviam processit eumque inter turbarum tormentorumque fragores maximamque populi acclamantis frequentiam in templum parochiale deducto Te deum laudamus solemner decantatum Deoque pro mirabili eius conservatione felicique reditu gratiae actae sunt. Communi haec letitiae ne nos deesse videremur, S. Georgium in area magna collegii nostri in theatrum produximus, praemissa salutatione symbolica, illam superiorum temporum metamorphosim, circa ipsum praesertim comitem factum, ingeniose repraesentante. Štiplavě píše o přivítání Dačický I. 289; přiznává však, že ho všichni slavně vítali.

***) Historia Societatis Jesu pars III lib. I. 291.

†) viri dignitate primi, autoritate ad exemplum potentes.

*) Vysvitá ze supplikací Hradeckých dne 1625 38./8: . . . jakož sme žádost s obnovení vzácných privilegií Našich při šťastném Vaší hraběcí Milosti příjezdu na zámek V. hr. Mti hradecký ponížoně v supplikaci v pátek den sv. Voršily t. j. 21. Octobris Ao 1622 s nejsníženější pokorou podali I. kop. panský 170.

**) Stalo se 1626, 27. ledna. Už r. 1624 29./8. píše rada: poněvadž my všichni již z milosti Boží katoličtí sme; ale nebylo tomu tak. Obracovali se muži snáze než ženy — o tom čteme v protokole reformační komise r. 1628.

kláštera Františkánského na postavení jesuitské svatyně sv. Máří Magdaleny celých 12,000 zl.

Vyšli tudíž Hradečtí z trestání proti jiným celkem lacino a snadno. Strachu sme požili při tom do syta, zapsal si Burian. Městské listiny se ztratily — také ty, jež skutečných pokut Hradeckých se dotýkaly. O dalším osudu náčelníků hradeckého povstání zachovaly nám městské knihy tyto zprávy :

Buriana Bramhauzského zastřelil na ulici 1625, 30. srpna úhlavní nepřítel Jan Drachovský, t. č. císařský rychtář v Pelhřimově.

Křištof Long r. 1623 hospodařil na domě Ciprlovském nyní č. I./40. Zemřel r. 1628.

Mautnera spatřujeme r. 1626 jako radního pána, r. 1628 dočista jako primasa m. J. Hradce, tedy osobu důvěry vrchnostenské používající. Zemřel r. 1635 před 26. dubnem, kdy nápadníci jeho pozůstatosti p. Šimon Holický, p. Petr Miller, p. Samuel Pyšný, měšťtín z Telče na radě se přihlašují. Z aktu toho zřejmo, že II. manželka jeho Marýna Auftieferova učinila odkaz 200 zl. na svíčky do kostela.

Adam Filler žil na domě 150/159. r. 1628 při synu Tomáši; item Honza Litaur řečený Long. Mates Ekhardt kupuje r. 1640 dům od Pavla Ekharta, Petr Epenauer hospodaří se Sybillou r. 1628 na svém domě, Adam Svobodů, jež už tenkrát píše po německy Frey, od r. 1633—1641 nejednou funguje jako „JMt. pan primas m. Jindřichova Hradce“ a psal si do kalendářů radních při nástupu náboženské sentence, r. 1633 Daniel Klement starší sedí si ve vlasech o jmění sirotčí „druhých“ sirotek Klementovských (Tobiáše) s p. Tomášem Turkem, ale nachází se, že oba páni dobře chtěli. Jiřík Bolf a pošta Andres Stokinger, oba stále pouhopouhi Němci, mají r. 1633 úřad vinosadčích [určovali cenu vin] a Gerig Wolf, když jako radní pán přejímá purkmistrovský ouřad německy si zaznamenává tuto důležitou událost. *) Sedí na domě Lučičarském.

R. 1648 16./6. p. Mates Albrechtický, spolusoused zdejší svědčí na svatební smlouvě Aničky Kohoutovic, když se vdává za Frydrycha Kundrata, měšťtín z Telče, Jan Uchytil v téže funkci při svatebních námluvách Jiříka Pavlovského s Annou Pirchanovie.

R. 1633 páni z rady Křištof Puhedar a Tomáš Turek těžce vyslyšají 25. srpna nešťastnou ženu soukeníka Jana Černejch. Honza žaloval, že ho a synka bila a hrozila, že jednoho z nich nožem zabije, aby měla hned na kata přijíti. Purkmistr J. Pirchan dával jí dobrou kapitolu až přifekla, že pokavadž živa proti manželu nebude. Oba páni ji promíjí, ale zaříkají tu herolici dopustila-li by se toho více, že jí ztrestají, až se ní desátá káti bude. — V l. 1629, 1630 p. Křišt. Puhedar, rychtář ložní hradecký. R. 1626 14./7. uvádí se jako poručníci sirot Strausovic pp. Jiřík ze Kře (nepraví se, zda-li dále psal Památníček, škoda), Křištof Pohedar, Ambrož Pirchan alias Brezl. R. 1623 3./3. prodává za rychtáře Jana Straky p. Izák Weynaur dům p. Filipovi purkrabímu JMti p. hraběte za 400 tolarů. R. 1628 se připomíná Izák mezi těmi,

*) 1633 den 7. Octobrisz hochlöblich Burgmānsterambt auff mich khomen. Gott verleihe mir Genaden, dass ich soliches nach dem willen Gotes und meiner genedig' obrikhait verichte und verwalde. Amen.

kteří z města pro víru odešli. Zach Kodraba 1625 6./5. má pod klášterem dům vedle Blažeje Krupičky. Řezník Salamoun, Křen mu říkali, seká maso ještě 1629 na své hostinci pro vojáky, Adam Filler mu tenkrátě svědčí před pány, že tomu „Karnetovi usek', co moh' masa a toho sinfování za tak malý peníz si nezasloužil.“ Václav Lokaj na domě provazníkovice (prodal jej 1721 26./6. paní Kačence Kohoutový za 120 kop) běže r. 1624 verunk, r. 1625 Alžběta Lokajšková. O ostatních utečencích nic se neví. R. 1623 2./10. za rychtáře J. Straky s povolením p. hejtmána Jakuba Kecze z Rotnburku a pánů radních prodán jest zanechaný dům na Nov. městě po Mikuláši Kleklarovi Matěji Ploczarovi za 850 kop (koupil jej r. 1619 za 855 kop). Kontribuci dluhoval 50 kop 56 gr. a za Eliáše Žrouta, předešlého majitele, kostelu sv. Trojice dluh 16 kop 41 gr., což kostelníci Turek a Ploczar nyní přijímají, a Ondřeji Bilskému 11 kop. Ostatek zůstává při právu města Hradce, přihlásí-li se kdo. Z té poznámky viděti, že Vilém Slavata jmění in exilio morantibus nekonskoval. Také Adam Svobodů r. 1622 dostal 20 kop zbytek to za domeček a zahradu Geystovu na Zárybničí, kteréž na právu zůstávaly, až se po něm in exilium odešlém nějaký příbuzný ohlásí. Slavata tudíž ani odběžný peníz tudíž nevzal.

Zajímají nás ještě zápisy z knihy dluhů Viléma Slavaty respective paní Lucie Ottilie rozené z Hradce. Neměla Hradec ráda, ale od měšťanů se dlužila, pan Vilém platil. Setkáváme se známými — rebely. R. 1623 dluhuje paní sirotkům Hradeckým 5142 kop 51 gr. 3 d., r. 1628 do truhlice sirotčí hradecké 11022 kop, r. 1637 (po smrti) 5836 kop z toho a jiného dluhu: r. 1626 Tomanovi Traumilarovi, poručníku (za koho?) 2341 kop, Georg Wolfovi 1542 kop (zapláceno i s úroky r. 1677), Martinovi Pirchanovi 1285 kop, Kristofu Pussovi 428 kop, Pavlu Mautnerovi 257 kop, Jakubu Keczlovi 6857 kop, r. 1628 sirotku Danielovi Klementa Houze 857 kop, Nikodemovi Strakovi 5000 kop, Honzovi Strakovi 3000 kop*), špitalu sv. Jana 1000 kop, r. 1633 kolleji hradecké 5833 kop, do seminarium 1166 kop.

Králové Dvůr v XVII. století.

Z archivu městského podává ANTONÍN SCHULZ.

(Dokončení.)

XXVII.

Martin Kristof Šípek, archiděkan králohradecký stěžuje sobě u uroz. pána Jindřicha Kustoše ze Zubřího a Lipky podkomořího J. M. králové do jednání přímátora města Jana Žďarského Srnovce z Varvažova.

2. II. 1654 Č.

Urozený pane, pane, patrone můj laskavý!

Vedle mých povolných služeb vinšuji V. M. na Pánu Bohu zdraví, při tom jiné všechno nejlepší dobro.

Věděti V. M. dávám, že jsem byl 25. Januarii léta přítomného za příčinou mé visitace v městě Králové Dvoře nad Labem k spa-

*) Judita dcera Strakova vdala se za rytíře Franchimonta a r. 1652 ji vypláceno ze summy 1000 kop.

tření důchodův zádušních i jiných k vyzdvižení a rozšíření pobožnosti přínaležejících věcí. Vedle kteréžto příležitosti slavné bratrstvo, (pod titulem těla Božího vyzdvižené), od Jeho Svatosti Papežské, jako i Jeho Eminence pána, pana kardinála z Harrachů (titul) mnohými indulgentiemi obdarované a již na místo confirmované, proti panu Janovi Žďárskému, nynějšímu téhož města primátoru, kterak by on proti jmenovanému bratrstvu čeliti měl, nemalou stížnost, na mně pak, abych je zastati, (jakožto zvolený protektor) nepomijel, velikou žádost jest podalo. Nemoha té slušné žádosti oslyšeti, na to předně, co by za příčinu toho zlého bylo se vyptávaje, z gruntu jsem vyhledal, že by nová sekta původem téhož pana primátora povstávala. Neb on potáhna některé v malém počtu osoby k sobě, kůr literátský, politický, žádným duchovním správcem se neřídící, žádných artikulův podle obyčeje církve svaté katolické nemající, v potupu jmenovaného bratrstva sobě jest zarazil, věci chrámu Páně (jako přikrov) náležející, za sebou v domě svém zadržoval, peníze, které od něho k záduší přicházeti měly, k svému užitku obracoval a tudy chudé záduší nemálo ztenčoval.

Nad to pak vejše, zdali by do jmenovaného bratrstva přistoupiti chtěl, jsa od pana děkana královodvorského dotazován, s posměchem, že on žádným novým artikulům nerozumí, nýbrž při tom, jak před osmdesáti lety bývalo, pevně držeti a zůstávati že chce, zjevně a patrně, že jest před jmenovaným panem děkanem prohlásil. Poněvadž pak těch časů sekta kalvínská, lutheriánská a jiné smíšené kacírstvo jest panovalo, že srdce jeho tou sektou ještě až posavad nakvašeno jest, vyjevil, a jiné jako kantora, též ze služby propuštěného varhaníka, kterému vlastně děkanem svým se řídití přísluší, příkladem svým jest potáhl, jsa povinen netoliko sám jakožto osoba přísežní takových zlých věcí se varovati, ale nad to výše i jiné, při kterých by se co takového nacházelo, spravedlivě trestati, vedle čehož já, se přidržev toho, aby tomu zlému časné v cestu vkročeno bylo, dvě osoby duchovní k němu jsem vyslal, jeho promluvení v té případnosti jménem Jeho Eminence jsem žádal; on pak potupuje vysoce vzácné jméno Jeho Eminence, nercili, že nechce přijíti, nýbrž že on konvent politický drží, s kterým žádná duchovní vrchnost co kommendovati nemá, opovážil se jest vzkázati. Z těch tehdy podstatných příčin za hodné jsem uznal osobu jeho, v přední povinnosti na ten čas zůstávající a pod správu V. M. náležející, denunciovati. Račte věděti podle své vzácné discreti proti němu, jak procedirovati.*) Já od osoby nepominul jsem Jeho Eminenci pánu, panu kardinálu z Harrachů tu věc přednésti a o milostivou resoluci ze strany osoby pana primátora Jeho Eminenci poníženě žádati.

S tím zůstávám V. M, sluha volný

Martin Křištof Šípek,

archiděkan králohradecký.

Actum v městě Hradci Její Mil. král. nad Labem,

2. Febru. A. 1654.

XXVIII.

Podkomoří J. M. králové Jindřich Kustoš ze Zubřího a Lipky odpovídá arciděkanu královéhradeckému v příčině jednání primátora ve Dvoře.
4. II. 1654 Or. Č.

Důstojný a velebný pane arciděkane!

Služby své s vinšem od pána Boha všeho dobrého V. M. vzkazuji. Psaní od V. M. jsem dostal a co se v něm strany osoby pana Jana staršího Žďárského, primátora města Dvoru J. M. Králové nad Labem obšírně vypisuje, odkad to pochází a proč se to děje, jsem vyrozuměl. Kteroužto věc, že jste ráčili na Jeho vysoce knížecí Eminenci pana kardinála z Harrachů, arcibiskupa Pražského, (titul) vznést, i já též věda, jak se v takových příčinách mám chovati, k tomu mlčeti nechci, nýbrž, co mi tak koliv a od kohokoliv v té příčině k rukám přišlo, a já, co komu zase za odpověď dávám, to vše Jeho vysoce knížecí Eminenci odeslati a při tom, co zapotřebí, seznám, psáti nepominu. Tu potom, co Jeho Eminence neb slavná konsistoř Pražská, dadouc strany bedlivě unpartheischen osobám vyslyšeti, v té věci za spravedlivé uznati a naříditi ráčí, při tom zůstaveno býti musí tak, že mně žádný vničemž viny přičítati nebo na mně s pravdou žalovati, ovšem pak nařikati moci bude.

S tím Milost Boží se všechněmi námi býti rač! Dat. na Novém Studenci, 4. Februarii A. 1654.

Panu arciděkanu královéhradeckému.

XXIX.

Podkomoří Jindřich Kustoš ze Zubřího a Lipky dává primátoru Žďárskému a Srnovcovi z Varvažova pokyny, jak sobě vésti má, slibuje zastání.
4. II. 1654 Op. Č.

Slovutný a mně zvláště milý pane primas!

Od Pána Boha všechno vám dobré vinšuji. Psaní vaše jsem přijal a z něho, nač se vztahuje, porozuměl. Já vás v možných, slušných a mně povědomých příčinách jistotně každého času rád zastávati chci, tuto jakés takés spiknutí proti vám býti uznávám, však co se náboženství a církve sv. katolické dotýče, abyste vy co nenáležitého měl před sebe bráti a nějakou novou sektu (tak se od duchovních slova vaše vykládají) začínati v oumyslu měli, toho já o vás nikoliv nesmějšlim a nevěřím. Nicméně co mně pan arciděkan královéhradecký a confraternitas corporis Christi píše a na vás žalují při tom i mně, nepřivedu-li toho k nápravě, hrozí. Načež co já jim zase za odpověď dávám z přiložených přípisů A. B. C. D. E. vyrozuměti můžete. Z kterýchžto příčin (a že) já pro jiná zlá domnění a těžké nepřiležitosti nemohu nic jiného učiniti, než to vše, co vy mně píšete a jak se s vámi zachází, Jeho vysoce knížecí Eminenci panu kardinálovi z Harrachů, arcibiskupovi Pražskému v známost uvést a odeslati a vedle toho Jeho Eminenci (nepředpisuje nic) pontženě žádati, aby jistého a to unpartheického pana commisáře (jako jest pan arciděkan Chrudimský) s bedlivostí vás s vašimi žalobníky vyslyšeli, milostivě naříditi ráčil a vy hleďte na to vše, co se na vás schyluje, šetr-

nou odpověď a pravdivou sobě časně dáti sepsati a slova vaše, která jste kdy mluvili a jak jsou od vás učiněna byla, je vysvětliti a ne, aby na zkázu vaší, slova vaše podle své vůle vykládali! Protože jste se v městě Králové Dvůru do Bratrstva Těla Božího zapsati nedal, žádný vás za kacíře míti a držeti nemůže, nebo kdo se chce do kteréhokoliv bratrstva ze své dobré a svobodné vůle též ex praedevotione zapsati dáti, ten to může chvalitebně učiniti, kdo pak příčiny své má, pro které toho nemůže učiniti, ten, aby se k tomu nutiti měl o žádném podobným církevním nařízení nevím.

Já co se toho choru literátského jako i toho přikrovu (kterého se při pochovávání těl mrtvých užívá) dotýče se těch podobně i jiných příčinách, když se zpráva dokonalá o všem Jeho Eminenci učiní na to, co potom jeho Eminence neb slavná konsistoř Pražská za spravedlivé uzná (vytržením papíru nastala mezera v písmu) náležitou poslušností a vážností panu děkanu vašemu zachovati, jako i Bratrství Těla Božího všelijakou volnost prokazovati se snažte. Ochraně Boží poručeni jsou! Datum na Novém Studenci, 4. Februaru léta Páně, 1654.

Váš dobrý a volný přítel Jindřich Kustoš ze Zubřího a Lipky.

XXX.

Podkomoří J. M. králové Jindřich Kustoš ze Zubřího a Lipky píše děkanu Dvorskému.
4. II. 1654. Or. Č.

Čtihodný knězi, pane děkane v městě Dvůru

J. M. Králové nad Labem!

Co mi pan děkan v latinském jazyku píše, nejsem já latinské řeči povědom, z toho však, co tak pochopiti mohu, jsem vyrozuměl, obzvláště, že jsa pan děkan Polákem, polský způsob v Čechách zachovávati a mně hroziti smí, dokládaje v psaní svém toho, nebude-li pryč ta křivda, která se církvi svaté katolické od pana Žďárského, primátora města Dvůru J. M. Králové nad Labem, děje, ode mne vynahrazena, tehdy že to vše vrchnosti své přednésti přinucen bude.

Já pak, co jsem živ, jak od pana děkana, tak ani od jiných hodnověrných lidí jsem neslyšel, aby nadjmenovaný primator kdy co proti církvi svaté katolické před sebe bráti a na sobě skutkem jaký zlý příklad, že dobrým katolickým člověkem není, dávati měl, až nyní, co mi pan děkan as nepochybně původem jeho konfraternitas Corp. Christi jako i pan arciděkan králohradecký píše. Ale poněvadž proti tomu týž pan Žďárský, primator, kterýž vyznání víry sv. římské katolické od toho času co primátorem jest, již při druhé obnově rady přede mnou, panem hofrychtýřem, a to při přítomnosti pana děkana spolu se všechnými osobami radními i staršími obecními učinil a za člověka příkladného, dobrého, katolického uznán jest, v psaní svém, které mně nyní činí, rozličné odporné věci dokládá tak, že v těch příčinách soudcem býti nemohu, nýbrž toho všeho nejvyšší vrchnosti duchovní v království tomto Českém, totiž Jeho Vysoce Knížecí Eminenci panu kardinálovi z Harrachů, arcibiskupu Pražskému (titul), k rozeznání ode-

slati nepominu, tu v čem Jeho Eminenci anebo slavná konsistoř Pražská po bedlivém vyslyšení jej, primasa, buď za krivého neb pravého uznati a co v té příčině vyměřiti ráčí, tomu každý poslušně odvykati musí a mně v ničemž viny žádné dávati, ani na mne naříkati moci nebude. A tak sejde s těch pohrůžek, které mně pan děkan více ze zlosti nebo z něčího ponuknutí, než z potřeby (nezaslouživ já toho ničím) činiti se opovážil.

Naposledy, byť kdokoliv a kdekoliv na mne co nepravdivě a lstivě na zošklivení osoby mé vznášel, věděl bych konečně, jak krivdy své zastávati. Aby pak kdo pana děkana při mně tou příčinou, aby jen pan děkan tím dříve odtad (totiž z Králové Dvora) pryč se dostatí mohl, obžalovati měl, to jest věc smyšlená.

Nežli předešlých dnův mně sice něco často psaný pan primas královský o tom, jak jest jej pan děkan nevinně kacířem nazýval, lítostivě psal, ale já jsem mu za odpověď dal a jeho napomenul, aby on na sebe dobrý pozor dával, proti církvi svaté katolické nic dokonce před sebe nebral, nýbrž na to, jaké jest vyznání víry svaté katolické učinil, stále pamatoval, o to pak, co jest pan děkan snad z hněvu nebo v opilém způsobu, jemu přemluvil a kacířů nadal, že bych vinšoval, aby se s ním bez dalšího zaneprázdnování osoby mé hleděl pěkným způsobem porovnatí a za jiný jsem neměl, než že spolu sami mezi sebou se porovnají. Jakož pak já, co k mé povinnosti přináleží, směřuje vždy k tomu, aby z obojí strany dobře bylo, než co sám remédovati nemohu, kde která věc vlastně k rozoznání náleží, to tam remittuji, kteroužto odpovědi mou pan děkan sebe i confraternitatem Corporis Christi (k nimž já všelijakou náležitou uctivost a dobročinnost prokazovati vedle možnosti hotov jsem) zpravití moci budu Panu arciděkanovi Hradeckému já obzvláště píšu. S tím nás společně ochraně Boží poručena činím. Datum na Novém Studenci, 4. februaru A. 1654.

P. děkanu královskému.

XXXI.

Dvorští obecní starší netroufají sobě Janu staršímu Žďárskému Srnovcovi z Varvažova v nepřítomnosti cís. rychtáře Jana Zuba z Ehrenfeldu vydati vysvědčení, že od 28 let katolickým člověkem zůstává.“

6. II. 1654. Or. Č.

Léta Páně 1654 dne 6. Februrii pan Jan, starší Žďárský primator učinil ohlášení v místě radním při přítomnosti P. P. P. radních a pánův obecních, starších řemesel a hejtmanův čtvrtních, aby předně jemu páni obec. netoliko pana děda jeho i p. otce jeho ale i jeho samého při této poctivé obci vždycky ctného a chvalitebného zachování, It. že od 28 let katolickým člověkem zůstává, It. em v chrámu Páně vedle jiných z konventu literátského osob v choru jest zpíval, It. em, že nic zádušního, což by k záduší příslušelo, jest sobě nikdy neosoběl a nebude — hodnověrně vysvědčení vydali. V kteréto příčině někteří páni radní z privátního za příčinou přátelství jsou vystoupili, residua pak pars*) s pány

*) Residua pars = zbylá část.

staršími obecními a jinými to v povážení majíce toto za odpověď panu primátorovi dáti jest nařídila, „že p. primatora za dobrého a poctivého člověka mají jej za jednoho principála a hospodáře města respective uznávají a držejí a aby sobě co zádušního osobovati měl, že nevědí, však co se žádosti jeho dotýče, aby ji — dá pán Bůh v pondělí nejprv příštím 9 februarii před J. M. C. panem rychtářem a všech spolu pánův radních přítomnosti obnovil a přednesl na tentokráte, že sami od sebe v malém počtu jsou, jemu žádosti jeho naplniti nemohou. Actum in consilio eodem die ut superius cons. dno. Joane Koliath Loco dno Geor. Petera.

Jiřík Štamperský,
písař radní m. p.

XXXII.

Jiřík Svěckýn z Paumberku, primátor Jaroměřský, zasílá primátoru královédvorskému český překlad latinské žaloby, Lossikem u podkomořího podané. 9. II. 1654. (Č.)

K žádosti V. P. tak jsem učinil a stížnou žalobu pana děkana královédvorského, J. M. panu podkomořímu v latinské řeči odeslanou, z téže latinské řeči jak nejvlastněji býti mohlo, na česko přeložil. Což i s originálem V. P. odsílám a jemu se se všemi jeho domácími na všem vždycky dobře, šťastně a prospěšně míti vinšují.

Zůstává V. P.

ve všem starou
věrou věrný sluha

Jiřík Svěckýn,
z Paumberku ¹⁾
m. p.

Z Jaroměře, 9 feb. A. 1654.

XXXIII.

Podkomoří J. M. králové Jindřich Kustoš ze Zubřího a Lipky píše primátoru města Dvůru Králové nad Labem Janu Žďárskému Srnovcovi z Varvažova v přčině stížnosti na něho podaných.

13. II. 1654. Or. Č.

Slovutný a můj zvláště milý pane primas!

Oznamuji Vám, že v neděli první postní, to jest 22. dne měsíce tohoto februarii, v jistotě bohdá (kromě samé moci boží) do Hradce Králové za jistými příčinami přijeti a odtamtud na zejtrí v pondělí, 23. Februarii ku Praze nejbližší cestou jeti míním.

I že Vám na tom nemálo záleží, abych se co nejdříve osobně s vámi shledal, abych s gruntem oustně vyrozuměl (pokudž to pravda jest), co sobě tak pan arciděkan Hradecký, též pan děkan váš a konfraternitas Corporis Christi, stěžují, a proč vás žalují, zdali to ze spiknutí jakéhos a z pouhé zlosti pana děkana vše pochází a se děje, abych věděl, jak vás nyní v Praze při Jeho vysoce knížecí Eminenci panu kardinálu z Harrachů zastávati mám.

¹⁾ Jiří Svěckýn též Svěch měl bratra Gabriela. Týž byl mistrem svob. umění a radním písařem v Hradci Králové. Roku 1626 se pro viru vystěhoval a zemřel v cizině 1628.

Neboť, jak panu děkanovi vašemu. tak panu arciděkanovi Hradeckému nenáleželo a nenáleží vám takový posměch, který se (jak v psaní vašem mne učiněném dokládáte) od nich stal, činiti, ovšem pak v moci jejich nebylo a není vás za kacíře, nad to pak za arcikacíře vyhlášovati; to se žádnému bez pořádného vyslyšení a spravedlivého rozeznání od Jeho vysoce knížecí Eminence pana kardinála z Harrachů. jakožto arcibiskupa Pražského, a velebné konsistoře Pražské nikdy nestalo.

Pročež odložte všechny jiné věci stranou a hleďte se v neděli první postní, totiž 23. februarii, do Hradce Králové tím jistěji vypraviti a u mne v ložumentu mém se ohlásiti tak, abyste časné tam v Hradci na týž den byl a já s vámi o všem promluvíti mohl. V slušných a spravedlivých věcech já vás, bezpečte se, zastávati budu. —

Naproti tomu, pokud bych v čem vás clybným uznal, své zdání oznámiti a naučení, jak byste se chovati měli, dáti neopominu.

S tím nás společné ochraně Boží poručena činím.

Dat. na Novém Studenci, 13. Februarii Léta 1654.

Váš každého času volný přítel

Jindřich Kustoš ze Zubřího a Lipky.

XXXIV.

Podkomoří J. M. králové Jindřich Kustoš ze Zubřího a Lipky píše J. Em. knížeti arcibiskupu Arnoštu z Harrachů v příčině primatora královédvorského.
7. III. 1654. Op. N.

Hochwürdigster hochgeborner Fürst und Herr Herr.

Euer hochfürst. Eminenz verhalte ich gehorsambst nicht, wie dass jüngst verwichener Zeit der Herr Decanus von der Stadt Königinhoff Albertus Losiuss (natione Polonus) wie auch der Herr Erzdechant zu Königgrätz Martinus Christophorus Sýpek haben bei mir verklagt den Johan ältern Zdiarsky primator von obgenanter Ihrer Maj. der verwitibten röm. Kayserin Eleonora meiner altergnädigsten Frauen Leibgedinge Stadt Königinhoff als wann derselbe Primator der katholischen kirchen ungehorsamb wehre und durch ihm neue Kezerreien oder Secien entstehen möchten und wass dergleich ungegründeten Sachen, vormit Euch Euer hochfürst. Emin. ich zu behelligen unterlasse, die weil obgedachter Herr Erzdechant (seinem Bericht nach) an Euere hochfürst. Eminenz solches albereits gellangen lassen von deßselben einer resolution erwartend, der Herr Dechant von Königinhoff aber Albertus Losiuss mir gedrohet, im Fall ich obgenandten Primatoren wegen der Unehre der katholischen Kirchen angethan nicht strafen würde, so wolte er mich verklagen.

Weilen dan knädigster fürst und Herr Niemandt unerhörterweise condemnirt, sondern allererst wan sein Verbrechen ihm genugsamb erwiesenn wirdt gestraft werden soll, hab ich den Primatoren wie auch wass wider ihn (vielleicht aus Anstiftung etlicher Leuthe) die Confraternitas corporis Christi schriftlich eingeben haben, vernehmen müssen, ob es deme also oder nicht, wass aber gedachter Primator mir zur Antwort gegeben und sich höchlich

excusirt, dessen geruhen Euer hochfürst. Eminnentz gnedigst aus beiliegenden sub lit. A. aus bohemischen ins Teutsche, verbum de verbo transferirten Schreiben sich informiren zu lassen.

Sintemahl aber solche und dergleichen Sachen, vorauf sich dieser Primator referiret, Euer hochfürst. Eminnz oder aber dem hochwürdigsten Consistorio zu erkennen gebühret, insonderheit ob einem Dechant oder Erzdechant in den könig. freien und Ihr. May. der röm. Kayserin Leibgedings Städten zustehet, die Primatores und vornehme Raths Verwandte wie auch andere freie Bürger also zu despectiren und mit ihnen wie mit Slaven od. Chlappen umzugehen, in simili ob ihnen gebühret in Euer hochfürst. Emintz und des hochwürdigsten Consistorii Gewaltt und Authoritet zu gewissen dero mächtigen nahmen zu missbrauchen, Choros literatos, welche bis dato von Euer hochfürst. Emintz. und hochgedachtem consistorio so wohl in den Prager als auch andern königl. Städten meines wissens nicht cassirt. dieselbe proprio motu öffentlich (vermöge des primatoris Bericht) zu cassiren und was mehrers ehrliche Leute nach ihrem willen unverschuldeter weise ohne Verhör als von Euer hochfürst. Emintz und dem hochwürdigstem Consistorio diesselbe condemnirt sein, vor Khezer und Erzkhezer zu schelten und zu proclamiren denn, hette oben genandter Primator zu Königinhoff etwass wieder die heilige katholische Kirchen peciret, warumb hat der Herr Dechant von Königinhof oder „Herr Ertzdechant von Königingrätz solches alsobaldt an Euer hochfürst. Eminentz nicht gelangen und die Erkendtnis darüber nicht erwartet?

Sonsten khan ich mit warheit oft gedachtem Primatori dieses Zeugniß geben, --- das er ein frommer, rechter katolischer Mann ist, guete Zeugnis von katholischen exemplarischen Priestern von sich gehabt, unterschiedlichmahl bei dem Herrn Dechant Alberto Losig zu Königinhoff andächtig gebeichtet, comunicirt auch professionem fidei zweimahl bei Renovation des Raths ebenda öffentlich gethan, einfältiger mann, welcher wissentlich und vorsetzlich nicht allein keine wiederglaube oder Khezeray anfangen oder sich anhängig machen, sondern durchauss nicht leiden wirdt auch sonsten in seinem Beruff und Standt, so viel also mir wissendt ist, viel exemplarischer ist, alz der Herr Erzdechant zu Königingrätz Martinus Christophorus Ssýpek in seinem geistlichen Stand und officio so ein hoffertiger Mensch, der sich viel mehreres einbildet als er ist und mit seinen schandlichen untugenden anderen Geistlichen böses Exempel an sich giebet, also dass ich undt viel andere ehrliche Leuthe sich an seinem unbillichen, gefährlichen und keinem Erzdechant wohl zustehenden, auch von keinem Erzdechant in diesem ganzem Königreich Böheimb bei Kriegs und Friedenszeithen erhörten procedere zu ärgern genugsame Ursach gehabt haben, wie dan per interim hiebey Exempel originaliter zu beweisen, velches auch der ganzen Stadt Königingrätz woll wissendt und ist diesem ehrlichen Mann Stadtwachtmeister biess dato keine Satisfaction geschehen!

Das übrige will ich auf diesmahl nicht mowiren, den Euer Hochfürst. Eminentz und das hochwürdigste consistorium ich ungeru mit etwass behölligen oder occupiren und mit den Geistlichen in einige Streitigkeiten mich einlassen wolte, es sei den, dass ich solches thuen müste.

Stelle diesem nach alle diese Sachen Euer hochfürst Eminentz als einem gerechtigsten Herrn und hochster geistlicher Obrigkeit in diesem ganzen Königreich Böhme zu dero gnädigsten erkändtiss und Resolution, mich hiemit der gnädigsten affection gehorsambst befehlend.

Datum Prag 7. Martii A. 1654.

Heinrich Kustoš von Zubri u. Lipka.

(Překlad.)

Jeho Vysoce knížecí Eminenci panu kardinálu z Harrachu!

Nejdůstojnější, vysoce urozené kníže a pane, pane!

Naši vysoce knížecí Eminenci nečiním poslušně tajna, jak v nedávno pominulých časech pan děkan z města Králové Dvora, Albertus Lossius (natione Polonus), jako i pan arciděkan v Hradci Králové Martinus Christophorus Šípek u mne obžalovali; Jana staršího Žďárského (Srnovce z Varvažova), primátora výše jmenovaného města, Její ovdovělé císařovny Římské, Eleonory, paní naší nejmilostivější, jako Její Milosti králové, věnného, jakoby též primátor cirkve katolické byl neposlušen, jako by jim nová kacířstva neb sekty vzejíti mohly, a ještě více jiných neodůvodněných věcí.

Že takovými Vaší vysoce knížecí Eminenci obtěžovati nepomijím, jest příčinou, že výš uvedený pan arciděkan (dle jeho zprávy) Vaší vysoce knížecí Eminenci již zprávy podal a resoluci zprávy té očekává a že pan děkan ze Dvora Králové Albertus Lossius mně pohrozil, že, jestliže bych výš jmenovaného primátora pro neúctu, které se vůči cirkvi katolické dopustil, nepotrestal, mne zažaluje.

A poněvadž, nejmilostivější kníže a pane, nikdo (nebyv slyšen, condemnován¹⁾) býti nesmí, nýbrž především jemu jeho zločin dostatečně musí dokázán býti, než potrestán býti může, musil jsem primátora o té věci, jak a co proti němu (snad z ponuknutí několika lidí) confraternitas corporis Christi písemně zapodala, vyslechnouti, zda tomu tak jest neb jinak.

Výše vzpomenutý primátor mně na to odpovídal a jak se vysoce exculuje o tom, račiž se Vaše vysoce knížecí Eminence informovati z přiloženého dopisu (sub lit. A. z češtiny do němčiny verbum de verbo transferovaného²⁾). Že však takové a podobné věci, o kterých primátor referuje, Vaší knížecí Eminenci, aneb nejdůstojnějšímu konsistoriu ve známost uvéstí přísluší, v městech královských, svobodných, vzhledem k jejímu Majestátu Římské císařovně, věnných, primátory a urozené radní pány, jakož i ostatní svobodné měšťany despectovati a s nimi jako s otroky nebo chlapy zacházeti, in simili³⁾, zda jim přísluší moci a autority Vaší vysoce knížecí Eminence a nejdůstojnější konsistoře se dokládati a jejich mocných jmén zneužívati, chory literátské (které až po tuto chvíli od Vaší vysoce knížecí Eminence a od výše uvedeného vysokého konsistoria jak v Pražských, tak i v jiných městech královských — pokud já vím — kasírovány nebyly) proprio motu⁴⁾ veřejně (dle zprávy primátorovy) kasírovati a co více, poctivým lidem, jako by již bez jich vyslyšení od Vaší vysoce knížecí Eminence a od nejdůstojnější konsistoře byli condemnováni⁵⁾ kacířů a arcikacířů nadávati a je za takové proklamovati.

¹⁾ Condemnován = odsouzen.

²⁾ Verbum de verbo transferovaného — slovo za slovem (doslovně) přeloženého.

³⁾ In simili = podobně.

⁴⁾ Proprio motu = ze svého popudu.

⁵⁾ Condemnovati = odsouditi.

Neboť když se výše uvedený primátor ze Dvora Králové něčím proti svaté katolické církvi probřešil, proč pan děkan královédvorský neb pan arciděkan královéhradecký toho ihned k Vaší vysoce knížecí Eminenci nedonesli a rozhodnutí o tom nedočekali?

Jinak mohu dle pravdy často jmenovanému primátoru dosvědčiti, že jest pobožným, ryze katolickým mužem, který dobrou vysvědčení od katolických vzorných kněží obdržel, několikráte u pana děkana Alberta Lossia u zpovědi byl, tělo Páně přijímal též professionem fidei⁶⁾ dvakráte při obnově řady vždy veřejně složil. Prostý to muž, který sám vědomě a úmyslně nejenom žádné nevěry neb kacířstva se nedopustí a k nim nepřilne, nýbrž by jich ani netrpěl. Též ve svém povolání a stavu, pokud vím, jest mnohem příkladnější než pan arciděkan královéhradecký Martinus Christophorus Šípek, který ve svém duchovním stavu, ve svém officiu je takový nadutec, že o sobě mnohem více domejšli než kým jest a se svými hanebnými nectnostmi jiným duchovním je špatným příkladem. —

Že já a více jiných poctivých lidí dostatečných příčin máme se na jeho neslušné a nebezpečné, žádnému arciděkanu nepřislušící, od žádného arciděkana v tomto celém království Českém v době války i míru neslýchané procedury hněvati, toho prozatím jeden jasný příklad podává sub lit. B in originali přiložený list (Téhož obsah dobře zná celé město Hradec Králové a přes to dosud nebyla poctivému onomu muži, městskému strážmistru, satisfakce dána.)

Ostatního nechci tentokráte se dotýkati, protože Vaší vysoce knížecí Eminenci jako nejspravedlivějšímu pánu a nejvyšší duchovní vrchnosti v tomto celém království Českém k nejmilostivějšímu rozhodnutí a resolvování předkládám sebe tím nejposlušněji doporučuje k milostivé affekci.⁷⁾

Actum v Praze, 7. března 1654

Jindřich Kustoš
ze Zubřího a Lipky.

XXXV.

Arnošt z Harrachů, arcibiskup Pražský, píše podkomořimu, J. M. králové Jindřichu Kustošovi ze Zubřího a Lipky v příčině bratřiny literátské a bratřstva k uctívání Těla Božího, ve Dvoře Králové.

15. VI. 1654. Op. N.

Ernst, von Gottes Gnaden der heiligen Römischen Kirchen Tit. Sctae. Praxedis Priester Cardinal von Harrach, Ertzbischoff zue Prag, des h. apostolischen Stuels erborner Legat undt Fürst.

Wohlgeborner Freyherr, Sonderst lieber Herr undt Freindt!

Zweifelen nicht daran, der Herr werde albereit berichtet sein worden, wass für eine Zwitteracht undt Uneinigkheit zwischen der Zeit auss besondern Allergnedigsten Ihrer kayn May: der verwittiebter Kaiserin Eleonoras-einwilligung zur Königshof Sub titulo Corporis Christi ruhmlich erhobener undt von Uns bekreftigter Congregation, einess undt den iezeigen Primass dasselbst, so gedachter Bruderschaft zum Nachtheil einen Chorum litteratorum, der nunmehr ganz erlassen undt zur grundtgangen auch nichts mehrers als aus drey Pershonen bestehet, selbst dritte zur Forsiren vermeinet dess andern theilss, erhoben.

Wann nun obgedachte Bruderschaft also fundirt und mit der gestalt Regeln versehen, dass gewiesslich viel grössere Seelenfrucht und Trost aus derselben als dem Choro litteratorum, so mit keinem Regulativ verbunden sein wie zu hoffen undt in derselben die meisten auss der Stadt albereit incorporirt undt ein-

⁶⁾ Professio fidei = vyznání víry.

⁷⁾ Affectio = Blahosklonnost.

geschrieben sein, dahero haben nicht unterlassen zur Beförderung der Ehre Gottes undt mehrer Ausnehmung offerwenter Bruderschaft den Herren hiermit zue ersuchen, Ihne Primassen zue Königshoff mit seinen Assistenten durch sein viel bāy ihnen gūltige Interposition dahien zue vermögen, damit sie von der gestalt des Chori litteratorum manutention abstehe, sondern sich gleich wie andere nicht allein in die Bruderschaft einverleiben zu lassen, sondern auch die wenige einkommenss, sodem Choro litteratorum vorzeiten zue gehöret, der Bruderschaft abzuetreten bequemen wollen. Aus welchen vereinigung gewiesslich nicht wenig auf-erbauliches erfolgen undt wier des vielfeltigen Anlauffens undt Klagens entbündiget werden.

Actum Prag, den 13. Junii A. 1654.

Affectionirtester :

E. Card. v. Harrach.

XXXV

Překlad předeslané listiny.

Arnošt, z Boží Milosti svatě římské církve tit. Sv. Praxedy kněz—kardinál z Harrachů, arcibiskup Pražský, apoštolské stolice rozený legát a kníže.

Urozený svobodný pane, zvlášt milý pane a příteli!

Nepochybujeme o tom, že pán všeochotně byl zpraven o tom, jaká nesvornost a nesjednocenost jednak mezi kongregací corporis Christi, která toho času zvláštním nejmilostivějším povolením Jejího Majestátu ovdovělé císařovny Eleonory slavně vyzvednuta a od nás potvrzena byla, jednak mezi nynějším primasem tamtéž, který ke škodě výš uvedeného bratrství chor literátů, který úplně byl již opuštěn a tak zašel, že z nic více než tři osob sestává, ještě ti další osoby k sobě pobádali míni, vzěšla, když tedy uvedené bratrstvo nyní založeno a reguli již opatřeno jest a kdy doufati lze, že hojnějšího ovoce a útěchy duším ponese než kůr literátský, který žádnou reguli vázati se nemíni a když již největší počet osob z města v bratrstvo to inkorporován a zapsán jest, tedy nemůžeme opomenouti k povznesení účty k Bohu a k většímu rozhojnění často jmenovaného bratrstva pána žádati, aby primasa ve Dvoře Králové a jeho assistenty svou, oproti jim platnou interposicí¹⁾ k tomu přiměl, aby oni od manutence²⁾ literátského kuru upustili, aby se k bratrstvu přivtělili, zvláště aby také ty malé příjmy, které kůr literátskému před časy náležely, bratrstvu postoupiti se uvolili, z kteréhož sloučení dojista nemálo mocné povznášeního docílno. a my tím mnohého na nás nabíhání a žalování zbaveni budeme.

Actum v Praze, dne 15. června. A. 1654.

Nejsklonnější A. kard. z Harrachů.

XXXVI.

Podkomorí J. M. králové Jindřich Kustoš ze Zubřího a Lipky píše děkanu královédvorskému k čemu se — primator podvolil.

25. VI. 1654. Or. Č.

Dvoji cti hodný pane děkane, pane příteli můj zvláště milý!

Od pána Boha zdraví, s ním všechno dobré V. M. vinšují a svou službu vzkazují.

Jaké psaní od Jeho vysoce knížecí Eminence pána, pana kardinála z Harrachů, arcibiskupa Pražského (titul), jsem dostal,

¹⁾ Interposice = sprostředkování.

²⁾ Manutence = udržování.

takového přepis slovo od slova příležitě V. M. k vyrozumění odsílám.

Vedle čehož nepominul jsem ihned pana Jana staršího Žďárského, primátora města Dvůru J. M. králové nad Labem, k sobě sem do dvůru mého Medlešického, blíž města Chrudimě ležícího, obeslati. Když se ke mně dostavil, komunikoval¹⁾ jsem jemu psaní od Jeho vysoce knížecí Eminence ke mně proslé in originali. Se vši slušnosti jsem jeho k tomu disponoval²⁾ tak, že on, aby se obzvláště milostivě J. v. k. Eminenci zalíbil, na mé obšírné předložení, od toho sboru literátského, který předešlých časův v městě Dvůru J. M. králové vyzdvižen byl, dokonale upustil a že se na týž nikdy více (po sražení sobě z užitkův choru literátského outrat, co jest tak pro zastávání téhož choru vynaložiti musil, čehož všeho přes 15 fl. nečiní) potahovati a jeho zastávati nechce a nemíní. Ty grunty, které od některých v pánu Bohu již se světa sešlých spolusousedův královédvorských s dobrým oumyslem témuž choru literátskému odkázány byly, nyní zase ke vzácnému bratrstvu těla Božího, v témž městě, Králové Dvoře založenému a konfirmovanému, postupuje a odevzdává.

I příkrov pohřební, který s nemalým nákladem od bratrstva téhož choru literátského vyzdvižen byl, (ačkoliv pan primas sobě na týž příkrov jistou praetensi pokládati chtěl) nápodobně (mým prostředkováním) dotčenému bratrstvu těla Božího odevzdává. Neopomenul jsem dále ho k tomu míti a napomenouti, aby se podobným způsobem jako jinší (spoluradní a sousedé královédvorští též i někteří lidé přesporní) do často opáčeného bratrstva těla Božího zapsati dal. V té věci ode mne vysoce toho žádal, aby k tomu nucen nebyl, poněvadž sobě netroufá těm artikulům, vedle kterýchž ta konfraternita neb bratrstvo se chovati má, za dosti učiniti a že i v týchž artikulech ten obzvláštní punkt se nachází, že kdyby kdo do téhož bratrstva se dobrovolně dáti a zapsati nechtěl, že k tomu nucen býti nemá, nicméně, že, pokud mu pán to vnuknutí do srdce dáti a rozumu k tomu propůjčiti ráčí, že by všechněm těm artikulům zdravě porozuměl a jim za dosti učiniti mohl, že se neodpovídá k němu přistoupení. — Mezi tím, jak vyšší duchovní vrchnosti, (jsa vždy poslušný syn svaté katolické církve) náležitou poslušnost tak i panu děkanovi a vzácnému bratrství těla Božího uctivost a vážnost prokazovati se zavazuje a proklašuje. Čehož jsem V. M. pro informaci tajiti nechtěl a to také Jeho knížecí Eminenci panu kardinálovi v známost uvést nepominu, jsa té naděje, že ráčte sobě to oblíbiti a jaké tak předešlé nedorozumění mezi V. M. a ním panem Janem Žďárským, primátorem, bylo, to mimo sebe z obojí strany pustiti a nyní zase v dobré lásce, svornosti a přízni, jako předešle zůstávati budete. S tím milost Boží s Vámi!

Datum v Medlešicích, 25. dne měsíce Junii 1654.

Vaší M. k službě volný

Jidřich Kustoš ze Zubřího a Lipky.

¹⁾ Komunikovati = sděliti.

²⁾ Disponovati = přiměti, získati.

XXXVII.

Podkomoři J. M. králové Jindřich Kustoš ze Zubřího a Lipky píše děkanu Vojtěchu Lossiovi v příčině literátské bratřiny.

8. VII. 1654. Ar. Č.

Psaní od V. M. v nynější mé nenedálé nemoci v jsem dostal. —

I vyrozuměl jsem, že ráčíte sobě oblibovati ono narovnání, které mým prostředkováním v příčině nedorozumění mezi panem Janem starším Žďárským, primátorem města Králové Dvora, a bratrstvem nejsvětějšího těla Božího vzešlé, těchto dnův tak, jakž ode mne psáno jest, se stalo.

Co se pak praetensí téhož pana primasa ohledně náhrady škod a nákladův, jemu tím nedorozuměním vzešlých dotýče, že již o málo činiti jest, i v té příčině hleděti budu, aby pan primas od té praetense pustil, aby vše ta již zašlá nedorozumění a nahrazování jedno proti druhému sraženo bylo. Když pán Bůh dá a já zdravější budu, do Dvora Králové přijedu a hleděti budu to sprostředkovati.

Mezi tím pan primas vše to, co choru literátskému náleželo a co za sebou má (i ten příkrov pohřební) bez dalších odkladův komu náleží, odvede, aby raději z obojí strany láska a svornost při té obci se vzdělávati a rozmáhati mohla.

Při každé obnově ouřadův v městech, Její M. cisařovny Římské, paní naší nejmilostivější věnných, já to ouředním osobám přednáším a je k svornosti a lásce napomínám.

Dat na Novém Studenci, 3. Julii 1654.

V. M. k službám volný

Jindřich Kustoš.

Poznámka. Žďárský po nějaké době opět nabyl v městě Dvoru vlivu. To dokazuje okolnost ta, že dne 9. srpna 1658 spolu s Janem Boušou skládali za město Dvůr jako držitele léna Zaboře králi Leopoldovi přísahu lenni do rukou Kristiana Klory z Adelsfingu J. M. C. král. rady, jak tomu svědčí pátý list bílého velkého kvaterna desk pamětních. Asi vlivem Kustošovým stalt se již dříve Žďárského — syn — městským písařem a tím rodu Žďárských zabezpečení vliv na vládu v městě.

Táborští na posvátném Velehradě na Moravě dne 12. ledna 1421.

(Napsal P. Ant. Rejzek Tov. Jež.)

Zpráva o Husitech na Velehradě podává se dle latinského rukopisu o bývalém klášteře cisterciackém, uloženého v archivu kláštera Oseckého ř. Cisterc. v Čechách. (Notitiae historicae monasterii Velehradiensis ad mandatum Illustrissimi Domini Generalis ord. Cisterc. congestae anno 1737.)

Táborité moravští s odpadlým knězem Bedřichem ze Strážnice, majíce svá sídla nedaleko Velehradu u Nedakonic, v Uher. Ostrohu a v opevněné Strážnici, přepadali kláštery a svatyně, aby je zplenili a spustošili. Dne 12. ledna 1421 za opata Jana II.,

kteřý byl od r. 1410 opatem a to dle pořadu 20tým na posvat. Velehradě, přepadli tamní klášter a kostel. Třináct mnichů zachránilo život útekem přes klášterní zeď do opevněného královského města Uh. Hradiště, Opat však Jan s vlastním bratrem, Petr převor s dvěma spolubratry řeholními byli do naha svlečeni a na hranici v kostele uvrženi a za živa upáleni dle zprávy potvrzené svědky v protokolu sepsaném v Brně dne 23. října l. P. 1425.

Profesor Cisterciáků, mnichů u Sv. Kříže v Dol. Rakousích, P. Tescelin Halusa, píše v kronice Cisterc. (9. Jahrgang N. 95 anno 1897. pg. 13—17): „Das Martyrium der Cistercienser-moenche in Welehrad, takto, že Hirschmentzel ve své histor. quadrip. de mon. Velehrad. str. 1107. užívá rčení o klášteře velehradském „tam copiose numeroso conventu“, a jinde na 6 místech, kdy je řeč o zavraždění, užívá slova „alii“; což se úplně s tvrzením jiných nesrovnává. Birke píše, že 6 jich bylo upáleno; Hájek Dubravius, Středovský, Kruger Soc. J. a j. mluví o 8 mučednících. Codex Vratisl. str. 451 má v poznámce že mimo opata Jana II. mnichů 17 svědectví dalo krví pro sv. víru prolitou. O Bedřichu ze Strážnice a Tomáši z Vizovic pak dí, že chodili jako kněží s dlouhou bradou a bez korunky, sv. přijímání podávali bez roucha kněžského, mešních obřadů si vůbec nevšímali, církevní zpěv štěkotem psů nazývali, kostelů a hřbitovů v nenávisti měli. Janouschek (Origines I. 211) píše „aliquot fratribus“, kteří „revera in igne“ upáleni byli. Než nejspolehlivější zprávu podává instrumentum inquisitionis ze dne 23. října l. P. 1425. Tehdy nařídil papež Martin V. proboštu kroměřížskému Petrovi z Račic, aby sestavil protokolárně listinu o celém mučednictví, což se i stalo. Listina tato podnes jest uložena v místodržitelském archivu v Brně, kde 6 svědků potvrzuje, že 5 mnichův upáleno bylo. (Viz Volný církv. topograf II. I. strana 248.) Halusa praví, že divoký řev se rozléhal brzy z rána po chodbách klášterních. Provazy prý husité spoutali řeholníky a na skřípec uvrhli, chtěje na nich vynutiti přiznání, kde by kostelní klenoty uschovány měli. Ani krev prolitá jich neusmíruje, nýbrž ještě litějšími činí, až zmrzačení vypouštějí ducha. Ale i mrtvolý zohavili, a semotamo údy od těla odříznuté poházeli; načež všechny kusy mrtvol opět sebrali za tím úmyslem, aby do studny ve kvadratuře křížové chodby je naházeli a pak zasypali. Tím prý se docílí, že nebudou mniši tito jednou jako mučedníci katol. církve uctíváni. Už jim nikdo nepřekážel v drancování a kořistění. Co bylo zlata a stříbra kostelního z vylámaných skříní pobrali, krucifixy polámali a pozemi poházeli. Zmocnivše se sklepů na víno a pivo, rádlili hned z rána tak, že pak se potáceli přemožení pitím. Dlouho si pak vyprávěli o svých činech hrdinských, které tam vykonali.

Opatovu mrtvolu a jeho bratra si nechali stranou, když tak nehorázně a nemilosrdně s mrtvolami nakládali, až na druhý den, kdy je zavlekli do chrámu a honem hranici z rozbitých rámtův a oltářů složivše upálili „in odorem suavitatis“, jak dokládá Hirschmentzel.

Avšak mimo to se dovídáme, jak napotom na Polešovice a Boršice vyrazili. Duchovní správce v Polešovicích byl kněz Mikuláš [dojista se neví, byl li mnich z Velehradu nebo kněz světský], který, když plenu kostela bránil, byl spoután a na vůz husitský naložen, ztýrán jsa potom, že nechtěl svatou zapřít víru; pak byl na luku vyvezen proti Uh. Ostrohu, kde upálen byl dne 2. července l. P. 1421. Opat velehradský Štěpán se postaral tudíž o novou duchovní správu v Polešovicích. Poslal tam dva kněze, Zikmunda a Václava, který byl výborným kazatelem. Než už dne 7. října téhož roku 1421 byli oba přepadení. Zikmund se chtěl zachrániti útekem, avšak byv dohoněn a kopím prohnán, zemřel mučednickou smrtí, Václav zavlčen byl do blízkých vinic, kde prý byl oběšen. Hirschmentzel velehradský se dovolává na to soudního jednání, které vykonal na rozkazy Apoštolské Stolicе r. 1453 probošt kláštera panenského Premonstrátek z Dol. Kounic, kdež se čte v protokolu, „quendam D. Nicolaum plebanum clientalis conditionis, virum catholicum, nomine Sigismundum... et vicarium D. Venceslaum, praedicatorem nobilem...“ Volný, (církevní topografie II. I., str. 159 — a Morava IV. str. 352) poznamenal, že Bedřich ze Strážnice se stal napotom biskupem Taborských, při čemž dvakráte se oženil. Urození páni, Petr z Kravař, Boček z Kunštátu a Ostrohu, Hašek z Valdštýna-Ostrohu, horliví příznivci nauky husitské, postavili se v čelo selským shlukům husitským, mezi nimiž byli i kněží, a opevnili se na ostrově Uherském Ostrohu, jež překřtili „Nový Tábor“; odtud vycházeli na plen a drancování do celého kraje, i na Kyjov se odvážili. Avšak opevněné město toto odolalo jim, za to Polešovice a Boršice obrátili v sutiny, přepadli proboštsví Augustiánské u sv. Klimenta na blízku Osvětiman, odkudž neměli daleko na královský klášter na posv. Velehradě. (Volný, Círk. Topografie. Mor. II. 1. str. 149 a 158),

Už nějaký čas předem bylo pozorováno jakési kvašení; mračiliť se na přívětivé mnichy, vyhrožovali pěstí, tajně se srocovali až i veřejně pobuřovali lid popluzní, klášteru poddaný. To vše nevěštilo ovšem nic dobrého. Než praví bojovníci Boží neohrožené si vedli majíce na zřeteli čest a slávu Boží, sv. církve a blaho časné i věčné svých svěřenců, které upozorňovali na mnohé nebezpečí jim hroící. Ovšem marná byla všecka výstraha.

Jednoho dne z rána, kdy hvězdy na obloze ještě svítily, patrně dle povelu, objevili se zástupové sběhlí až od Milotic, Nedakonic, Uher. Ostrohu a Strážnice v divokém řevu. Ozbrojeni byli jakoby na lov vlků se vypravili, kdežto měli před sebou beránky ze stáda Kristova.

Prve však nežli luza do kláštera vnikla a všechny vchody obstopila, 13 mnichů uslyševše co se na ně připravuje, spasili se útekem přes klášterní zeď do Uher. Hradiště tehdy opevněného, aniž by se byli čím opatřili.

Chrám Páně i klášter byly nejen vyloupeny, nýbrž v sutiny obráceny, v nichž zůstaly ne 30 let ale 166 let od r. 1421—1587, kdy teprve opat dle pořadu 39tý část bývalého konventu popra-

vil, tak že se dala obývat, z níž se mniši přestěhovali do nového od základu vystaveného konventu až r. 1650, tudíž po více nežli 200 letech od spustošení.

Aby význam události této zdůrazněn byl, jak zasluhuje. podáváme o klášteře na posv. Velehradě z téhož rukopisu některé zaručené zprávy ze století XIV. XV. a XVI.

Od r. 1198 datuje se jeho počátek. Založen byl na památku prvního století od založení řádu cisterciackého r. 1098, jak všeobecně známo markrabětem moravským Jindřichem Vladislavem Vladislavovičem a jeho bratrem Přemyslem Otakarem I., králem českým. Řehole cisterciacká, sv. Bernardem tak zvelebená a oživená, že se druhým zakladatelem jejím zове, měla kromě bohoslužby, kterou mniši Hospodinu ve dne v noci ve svých chrámech přinášeli, jakož i mimo zdokonalování se, jímž se řídili ve vlastním svém životě, úkol kulturní, vzdělávání totiž půdy, zabývání se totiž hospodářstvím, ovšem i pěstění věd a umění, podobně jako řád sv. Benedikta, z něhož povstali. Není tudíž divu, že moudří a opatrní králové a knížata rádi je na pustá a bahnitá a pralesy porostlá místa zaváděli, aby kraje takové vysoušeli i zúrodňovali.

Podobně bylo i s krajinou Velehradskou r. 1198, o níž rukopis sděluje, že klášter jest vystavěn na úpatí pohoří se všech stran dosti vysokého na kolik mil kolem rozlehlého a lesy porostlého, které sloužily královským lovcům a honům, že stojí v úzkém a hlubokém údolí mezi lesy, na místě vlhkém, následkem toho méně zdravém a příjemném. Když byly poblízké lesy vymýtěny a vykáceny, stala se půda úrodnou, na níž se rolím, vinicím a zahradám výborně dařilo. Zlepšila se také poloha a ovzduší nabylo volnějšího průvanu. Z toho patrno, jak mohlo patřit ke král. klášteru na Velehradě až na 300 mnichů, kteří jak napsal historik P. Jiri Kruger Soc. J., pospolu svatě žili a modlitbou i prací se zaměstnávali. Původce rukopisu také se o tom zmiňuje a poněkud to připouští, že množství takové ovšem je možné do konce XIV. století; k čemuž ale dodati lze, že počet ten i množství to se může také odnáseti k 5 usedlostem klášterním na Moravě, ve Slezsku a v Uhrách, které byly z Velehradu spravovány.

K nemalé chvále bývalého opatství na Velehradě lze zjistiti že v něm byla vždy i ve XIV. věku vzorná kázeň in capite et membris, že všichni členové dle pravidla „Ora et labora“ své sliby svědomitě zachovávali. Na důkaz toho dokládá latinský rukopis toto svědectví: Kterážto (mnichové) zde kvetli zbožností a zachováváním kázně klášterní. Ačkoliv otcové naši jsouce mužové slavní, lidé bohatí ctnostmi a obdaření moudrostí svatých, za dnů svých oslavování jsou veřejně a vesměs, a dosáhli slávy v zemích našich veřejně známé a takové, kteráž nikdy neměla zahynouti, jelikož listy královskými a knížecími dochována jest až na naše doby.“ Na to se dovolává základní listiny markraběte Přemysla, v níž se praví, jací to byli mužové, kteří hned z počátku uvedeni

byli a zavítali na bývalý královský Velehrad, že to byli „mužové z řádu cisteriackého osvědčení ve strastech a útrapách, jichž obcování podle řehole svatého Otce Benedikta rozjímáním o vlasti nadzemské bylo v nebesích, ačkoli těly svými bydleli na zemi.“ A v listině z r. 1237., zaslané klášteru velehradskému, hlásá chválu mnichů jeho těmito slovy: „Právem mají býti podporováni a chráněni ti služebníci Boží „na jichž sliby Bůh shlédá z výšiny, kteří jsouce stálým bděním sklčeni, posty vysíleni, vítězným snášením dosti krutých nepříjemností pokárání a obrnění, v jednotě církve spojení nepřestávají se modlití za celou církev, a přísnost řádu cisterciáckého zachovávají neporušeně.“ Otec vlasti Karel IV. počíná listinu, již od r. 1337. uděluje mnoho výsad klášteru Velehradskému těmito slovy: „Služebníkům sloužícím pod přísnou řeholí všemohoucímu Bohu. . .“*)

Ze všeho toho jest dosti jasno, jaký život pěstovali mniši na posv. Velehradě za doby předhusitské.

V rukopise je uveden seznam všech opatů, ačkoliv až do konce XV. století kromě jména řeholního nebylo zvykem udávati jejich příjmení, za to podáváno, z které země kdo pocházel. Tak jest se dočísti, že r. 1297. zvolen byl opatem 10tým Jindřich Moravan, jenž býval dvorním kazatelem markraběte mor., po jehož smrti 1320 nastoupil Bedřich roz. Čech, bývalý zpovědník u dvora markrabského. Štěpán I. roz. Čech 1334—1336 obdržel od Karla IV., markraběte moravského mnoho výsad a milostí pro klášter. Následoval Václav I., roz. Čech, 1336—1342, jenž také zjednal Velehradu hojných výhod. 14tý opat byl roz. Polák, Bedřich III; 1342—1346, který býval kdysi vyslancem markr. mor. a krále českého u král. dvoru uherského.

Ze staré šlechty české Sekerů neb Vršovců, kteří stáli vždy v nepřátelství proti kníž. a král. rodu v Čechách pocházel opat Atlaeus 1346—1347, po němž následoval Jan I., roz. Vlach, 1348—1383, býv. dvorní rada u morav. markrabě, který první ob-

*) „Qui hic Pietate et Religione floruerunt: Quamvis Patres nostri Virigloriosi, homines divites virtute et prudentia Sanctorum praediti in diebus suis palam et collective sumpti haberentur in laudibus, gloriamque adepti sint in terris nostris publicam et nunquam interituram, utpote per Regum ac Principum literas usque ad nos propagatam.“ Diplom Přemyslai Marchionis jmenuje mnichy „viros ordinis cisterciensis camino tribulationis approbatos, qui quamvis corpore habitare videbantur in terris, eorum tamen Conversatio secundum Regulam beati Benedicti semper manebat per contemplationem Patriae supernae in Excelsis.“ Podobně praví Diplom z r. 1237 svědčící klášteru Velehradskému: Jure sunt promovendi et tuendi illi servi Dei, quorum Deus voto ab alto prospicit, qui vigiliis attenuati, jejuniis macerati, setis asperis superando castigati, in unitate fidei congregati pro omni Ecclesia fundere preces non cessant, et strenuitatem ordinis Cisterciensis inviolabiliter custodiunt.“ — Diplom Caroli IV. anno 1337.: „Sub Religionis rigore omnipotenti Deo famulantibus. . .

držel od papeže Urbana V. pontificalia pro Velehrad. 1390—1401 byl opatem roz. Čech jménem Jakub.

Po opatu Martinovi následoval r. 1410 opat Jan II., mučedník za sv. víru 1421. Zvolen byl jako opat v pořadu 20tý a Rukopis dí: „Perhibente litera authentica inquisitoria“, že dle zaručených zpráv vynikal jak řeholním životem a zbožností, tak pevností u víře až do mučednické smrti, invictus, nepřekonaný. Biskup olomoucký a historik Dubravius vynáší vzorný život jeho; neboť píše o něm, že sláva koruny mučednické byla jemu odměnou za věrné služby Bohu s obětavostí spojené. Bylť vzorem zachovávaní kázně řeholní, vlasti zrcadlem a stal se obětí za hříšníky. Podřízeným svým byl pravým otcem a duchovním lékařem — věrným to pastýřem lnoucím láskou k stádcí svému. Života počestností, srdcem, věrou, jazykem blahoslaven jest. Tělem patřil zemi, ač duchem žil nebi. Co mu bylo protivného nebo příliš drsného? Proto smrtelných bolestí se nelekal. Živ jest; neboť smrt neměla moci nad ním. Ovšem plesá opat Jan u vítězství své mučednické smrti a radosti jeho nebude konce.

A co se dalo s Velehradem, král. klášteřem a svatyní? Kam se obrátili jeho obyvatelé, když vše bylo v sutinách? Žalostná to kapitola neb alespoň jedna stránka dějin husitských. Oněch 13 mnichů, kteří útekem se zachránili do Uher. Hradiště 12. ledna 1421, zvolili si jednohlasně za opata dne 15. února 1421 ve chrámu Páně sv. Jiří mnicha s nimi zachráněného Václava toho jména II.; než ubohy za 14 dní zemřel. — Zvolen na jeho místo za představeného dne 10. června 1421 Štěpán II., který vyprosil na papeži Martinu V. výnos ze dne 25. března 1425, aby směli duchovní správu vésti u sv. Jiří v Uh. Hradišti, aby prý nebyli nuceni na potupu řehole toulati se světem a žebrotou se živiti. Sepsán byl tudíž protokol v Brně (instrumentum inquisitionis) potvrzen svědky, načež řádu Cisterciackému přiřknuta jest duchovní správa v Uh. Hradišti, při chrámu Páně klášterním sv. Petra a Pavla v Polešovicích a v Borsicích.

Opat Štěpán II., také jeden ze zachráněných, je zaznamenán jako horlitel pro přísnost řeholního života, v němž dobrým příkladem a mravopočestností předcházal. Dokud žili na Velehradě pěstoval pilně vědu; bylať klášterní knihovna před dobou husitů vzácná, jak Rukopis dí: famosa ac praecipue Manuscriptis locupletissima, avšak potom sub cineribus et ruinis gemente monasterio, vše zmařeno a zničeno. Vysvěcen byl biskupem Litomyšským, utekl se až na Chebsko hledaje pomoci pro své spolubratry, nebo všichni třeťi bídu velikou a nouzi. R. 1436 zemřel. Haereses praedominabantur monasterio desolato soloque aequato. (Kacířství a bludy všude panovaly a klášter byl spustlý, ba se zemí srovnán). A trvalo to ne 30, nýbrž 166 let, co král. klášter Velehradský ležel v troskách a sutinách. Ještě několik let bývali opati voleni, ale když podržení jeden za druhým z tohoto světa odcházeli, pospolný život řeholní vzal za své. Opati velehradští nebyli konečně ani voleni; nebyloť kdo by volil. Ustanovení bývali

potom vrchnosti církevní a světskou, jako na př. 26tý opat Benedikt († 1495), jehož nástupce byl zároveň proboštem u sv. Petra v Brně. Byli živi bez mnichů jako kněží curati, v duchovní správě.

Jelikož nebylo naděje na vzkříšení kláštera Velehradského, pomýšlel Ferdinand I. na to, že se klášter naprosto zruší. Tak se mělo státi za opata 35ho Daněla (1543—1550); zabráněno bylo tomu toliko úsilovnou námahou opatovou. Bylo v klášteře ovšem pusto, a při nejlepší vůli nedalo se nic dělati. Titul opatský měl na př. r. 1562 kanovník olomoucký Mikuláš III., dr. utriusque juris, jenž bydlel ve vesnici Jalubí jako farář, až tam zemřel 1572. Jeho nástupce bylo opat Jakub Bělský, dr. utriusque juris, kanovník olomoucký a litomyšlský, † dne 20. prosince 1587.

Přičiňovali se opati tito ovšem všemožně, aby Velehradský klášter nezašel z úplna. A úsilí jejich korunováno bylo výsledkem. Když nastoupil 39tý opat jménem Eggard urozený pán ze Schwabenů, roz. Prus z Královce Regio-Montanus, olomoucký kanovník a probošt kolleg. chrámu Páně sv. Petra a Pavla v Brně, vydal hned r. 1587 s úchvalou královou biskup olomoucký Stanislav v bisk. residenci v Kroměříži církevní výnos na obsazení Velehradského kláštera, zároveň při slavnosti ve chrámu Páně sv. Morice, odevzdány Pedum et Regula novému opatu Velehradskému, jemuž přísahali poslušnost duchovní správcové, faráři Polešovský a Boršický. Tak povstal ze zapomenutí, ale nikoliv ještě ze sutin Velehrad s 3 muži řehole cisterciácké. Opatovi uloženo, aby se přičinil o další vzkříšení kláštera. Jakž takž jest opatřen přístřeším starý dům konventu. Domáhal se také opat mnohých práv klášteru příslušných, ovšem že bylo se mu také vzdáti mnohých práv jak na Moravě tak ve Slezsku. Při tom zaměstnán byl v kurii olomoucké jako kancléř konsistoře biskupské. Zemřel r. 1596. Uplynulo ještě mnoho let, než opat Jan VIII., přídomek Greifenfels de Pilsenburg, urozený pán z Plzně, r. 1628 ustanovený, jenž se stal potom opat kláštera Zbraslavského, Oseckého a Žďárského, Vicarius generalis a Visitator pro Čechy, Moravu a oboji Lužici, a jenž velké zásluhy sobě získal o řád Cisterciácký, na místě starého vetchého a spadnutím hrozícího domu konventního vystavěl od základů konvent nový, pevný a výstavný. A do tohoto nového konventu uvedl teprv opat 45. Jan, toho jména IX., přídomek Salix (1650—1659), dvacet čtyři řeholníky z rozličných klášterů řádu cisterciáckého asi sebrané.

Nyní opět zahájeny pravidelné bohoslužby na posv. Velehradě; po více než 200 letech nastal tu opět asketický řeholní život, zahájen kůr společný a vše to, co s sebou přináší pospolitost, tak že opět vstoupilo v život: „Ecce quam bonum et quam iucundum habitare fratres in unum!“ Opat Jan IX. Salix přeložen pak r. 1659 do Uher, kde se stal biskupem v Pétikostelích, vynikaje opatrností apoštolskou a horlivostí vrchnopastýřskou, takže čestné jméno „boni postoris“ úplna sobě zasloužil.

Uváží li soudný čtenář této historické črty jen poněkud činnost husitství na této stanici kulturního života, jež není osamocena, nýbrž jednou z mnohých, trne a řekne si právem: To že bylo ná-

rodu českému dobrodiním, to že jest jeho slávou a chloubou?! Bourati, pleniti a páliťi dovede každý; ničiti a mařiti nejkrásnější památky kultury křesťanské, v níž naši předkové se tolik vyznamenali, není žádné umění, nýbrž divokost a neurvalost, ať se mařitelům podkládají jakékoliv podněty. Posvátný byl Velehrad našim předkům vždy a drahým klenotem všem národům slovanským. Naši králové a knížata křesťanští vzpomínali vždy s vděčnou myslí převelikého dobrodiní, jehož se jim z královského Velehradu sv. apoštoly slovanskými, sv. Cyrilem a Methodem, bylo dostalo. Proto také založily královský klášter na Velehradě, tak rádi a ochotně ošetřovali výsadami a milostmi nejen klášter sám, nýbrž i jeho hlavu, takže mival opat velehradský po biskupu mezi preláty prvé místo na sněmech moravských a ve slavnostních shromážděních.

Kdo však uvažuje dále, kolik podobných sídel, v nichž česká sláva Boží a svatost života byly cílem, v zemích koruny svatováclavské husitstvím vzalo za své, ze sutin nikdy více nepovstalo, tomu zvolati jest s Jeremiášem: „O vy všichni, kteří jdete kolem pozorujte a vizte, je-li bolest jako bolest má!“ Zároveň pak obrátiti se jest k Hospodinu v modlitbě: „Rozpomeň se, Hospodine, co se nám přihodilo: „popať a viz pohanění naše!“

Farní chrám sv. Havla v Praze.

Z památek jeho vypravuje Dr. KAREL L. ŘEHÁK.

I. Z dějin chrámu.

1. Léta Páně 1230 rozšířil král Václav I., bratr blahoslavené Anežky, staré podhradí pražské na pravém břehu Vltavy o novou čtvrť, o tak zvané „Nové město Prahy“, a takto zvětšenou Prahu pro větší bezpečnost za vpádu Tatarů na Moravu, ohradil zdí. Nová tato čtvrť osazena byla obyvateli německými, a sloula proto i „Německé město“. I zahrnovala území nynějšího Ovocného trhu, ulice rytířské, Uhelného trhu a ulice svatohavelské. Ve čtvrti této povstal také asi r. 1233 nový farní chrám, jenž byl asi k vůli přebývajícím tu Němcům zasvěcen památce sv. Havla, opata, misionáře zvláště ve Švýcarech, rodem ale Irčana. Celá tato část Prahy pak nazývána i „Novým městem okolo sv. Havla“.

Vedle Němců tu usadilých, jmenem Fridinger, Tafelrunde, Tausendmark, Glas, Wacinger, Posenbach, Rost, Pusch, Hoffner, Rechzer a j., vyskytují se tu již od nejstarších dob i jména usedlíků českých, jako: Rokycanský, Junoš, Konrad z Litoměřic; dům „u Kokotů“, „od kamene“; ba i jména usedlíků židovských, jako: Pinkas, Samuel, Trostlin, jenž byl tu výběřcem královských daní od židů.

R. 1297 dne 2. června oslavována na tržišti před kostelem sv. Havla s velikou nádherou korunovace krále Václava II.

2. Ve 14. století konali při kostele sv. Havla služby Boží: farář, jeden kazatel německý, jeden kaplan a devět oltářníků, kteří při větších slavnostech faráři přisluhovali; čili 12 kněží. Mezi faráři té doby uvádí se i sv. Jan Nepomucký, jenž tu působil

mezi léty 1380 až 1390. Týž mimo jiné spořádal i zabezpečil veškerá nadání při tomto svém farním chrámu, jak o tom vydává svědectví kostelní inventář, rukou jeho r. 1381 sepsaný, a nyní v universitní knihovně chovaný.

Ve 14. století působili u sv. Havla, ale ještě i jiní znamenití muži jakožto praví reformatoři pokleslých mravů.

Tak zejména Konrad Waldhauser, od císaře Karla IV. r. 1358 do Prahy povoláný, na jehož kázání, německy konaná, prostorný chrám nestačoval, takže musel kázati na náměstí před kostelem.

Jiný horlivec duchovní, a sám veliký kajícník, Jan Milič z Kroměříže, kázával tu při r. 1374 česky.

R. 1404 5. prosince oslavoval tu s obcí universitní výroční památku úmrtí Karla IV. řečí latinskou Jan Hus, tehdy ještě pravověrný. Když později Hus odbočil na cesty bludné, kázal proti němu r. 1412 u sv. Havla bývalý přítel jeho Pálec, a vystříhal odtud lid, Husem pošťivaný, před zhoubnými bludy Viklefovými, Husem rozšiřovanými.

Když pak z bludných učení a stálého podpalování lidu se strany Jana Husa vzplanuly hrozné bouře, vešel v neděli dne 14. dubna r. 1421 o polednách jakýsi bludař „pikartský“ do kostela sv. Havla, zmocnil se svatokrádežně monstrace s Tělem Páně, vrhl toto na zem, a s rouháním po něm šlapal. Byl na to zatčen, do mučírny odveden, pak za město vyvečen, a tam upálen.

3. Od roku 1419 byli faráři u sv. Havla utrakvisté, i členové konsistoře kališnické čili pod obojí. A ti mívají již jen po dvou kaplanech, kteří se tu často střídali.

R. 1436 byl farářem u sv. Havla Martin Lupáč, biskup husitský, pouze od sněmu zvolený, před tím posel na sněmu basilejském, na němž bylo o smíření pobloudilých Čechů s Církví vyjednáváno.

R. 1504 světil právě v Praze dlící biskup Filip de Villanova u sv. Havla kněze pod obojí. R. 1526 byl tu farářem Jeroným, člen konsistoře kališné, za něhož dne 8. února byl rouhač a bludař, novokřtěnec Tomáš, před očima svých rodičů i svého bratra u kostela sv. Havla mečem sťat.

Nejdéle u sv. Havla farářoval, a sice od r. 1536 až 1554 kněz Pavel Smetana Bydžovský, muž nepokojný a bojovný, jenž sepsal sedm českých knížek bohovědných, ovšem duchem své strany.

Poněvadž katoličtí biskupové kališníkům kněze světití nechtěli, přidávali se oni ponenáhlu k učení Martina Luthera, jenž kněžství vůbec zavrhl; a tak se stalo, že r. 1609 konsistoř kališnická obnovená byla i z luteránů i z českých bratří, proti čemuž mocně se opíral farář svatohavelský Adam Procházka.

Posledním nekatolickým farářem u sv. Havla byl Vít Jakeš, jenž některé ku smrti odsouzené pány na staroměstské radnici na smrt připravoval; načež byl dne 13. prosince 1621 s ostatními nekatolickými duchovními z Prahy vypovězen. Sepsal 18 knížek, jež v Praze vydal.

Dne 21. června 1621 byl staroměstský radní Jan Kotnauer pro velezradu na trámu, z okna radnice vyčnívajícím oběšený, v kostele sv. Havla pohřben.

V době husitského hospodaření u sv. Havla byly statky kostelní Dalov, blíže Šternberka, a ves Hrdlov rozmrhány, a zbyla kostelu toliko usedlost v Dolní Krči. A kostel sám zůstal po vypuzení duchovních nekatolických pro nedostatek kněží katolických nějaký čas úplně opuštěným.

4. R. 1624 přibyl do Prahy na své cestě ku svému generálovi v Římě, polský kněz a obutý karmelitán Zikmund Kdovski. I povolal ho arcibiskup pražský Harrach k sobě, a požádal ho, aby v Praze zůstal, a tu v duchovní správu se uvázal, poněvadž jakožto Polák s Čechy snadno se bude moci dorozuměti. Kdovski nabídku přijal. I ujal se duchovní správy v pěti farních osadách pražských, mezi nimiž byla i farnost sv. Havla, a konal služby Boží střídavě v příslušných chrámech až do roku 1626. Téhož roku dne 27. dubna řádně vydal císař Ferdinand II. zvláštním listem kostel i osadu sv. Havla i s vesnicí Dolní Krči Kdovskému pro veliké zásluhy o duchovní správu v Praze, a spolu dovolil, aby se duchovní spolubratři jeho, karmelitáni, u sv. Havla usadili, i klášter tu si zříditi mohli; kteréžto darování arcibiskup Harrach spolu stvrdil dne 16. září 1627.

I ujali se odkazu toho karmelitáni, počtem pěti hlav, mezi nimiž byli tři kněží, a zřídili si zatím při kostele sv. Havla skromný klášter ve farní budově, v uličce na severu kostela (nyní č. 29), jež byla ale vaině spustlá, že v ní od r. 1621 nikdo nebydlel. Později přikoupili si sousední domky, a s velikým namáháním zřídili si ponenáhu z milodarů, zejména i od císaře Leopolda, klášter prostorný k němuž položen byl základní kámen dne 21. listopadu L. P. 1671, a jež posvětil sám arcibiskup pražský Matouš Sobek z Bilenberku.

5. Karmelitáni nepečovali ale toliko o vhodný klášter pro sebe, nýbrž i o zvelebení domu Božího. Týž byl původně vystavěn ve sličném slohu gotickém, o třech lodích, s dvěma věžemi v čele; avšak když jim byl r. 1627 odevzdán, byl i on ve stavu velice zanedbaném. Pomocí dobrodinců karmelitáni ho po částkách přestavovali, ale slohem barokovým. Také protější farní dům, jenž jim byl zprvu klášterem, spojili s kostelem krytou chodbou, jež přepínala, obloukem uličku. Přestavování kostela těžkým slohem barokovým konal Vlach Martin Loragho, a stálo mnoho peněz. Práce zkoncována za pomoci almužen, a byla dne 26. října 1738 slavnostně vysvěcena od světícího biskupa pražského hrab. Jana Šporka.

6. Karmelitáni brzo v Praze zdomácněli, ano i českými spisovateli se stali, jako Ambrož od sv. Ondřeje, Leonard Komínek, Robert od sv. Ludmily, Vojtěch od sv. Tobiáše a jiní. Kázání konali ráno česká, před polednem německá, a křesťanská cvičení nedělní česká. Velikou potíž měli se židovskými vetešníky, kteří si kolem kostela své boudy stavěli, a tu různé křiky i výtržnosti působili; ba mnohdy až do samého kostela vstupovali, a tam

neslušně se chovali. Také i magistrát městský učinil jim zlé nesnáze, když veliký starý dům, stojící přímo před klášteřem, upravití dal v divadlo, odkud pak v noci od hudby, vozů a nočních chodců mnohé nepokoje jím se dály.

Kněžské hodinky konali karmelitáni v kůru na hudební kruchtě za varhanami, kde se jejich stolice posud zachovaly. I bylo jich na 30 členů.

7. Ústav u sv. Havla rukou násilnou zrušil dne 2. května 1786 císař Josef II., a kostel s farou podřídil patronátu náboženské matice. Statek v Krči a farní dům v Praze byly prodány; knihovna i listiny klášterní byly přeneseny do knihovny universitní. Prvním farářem světským byl tu pak učiněn posavadní farář, karmelitán P. Adolf Pönisch, jemuž byli za kooperatory přiděleni saekularisování jeho dva řeholní bratři. Po smrti těchto mužů obsazována jest fara kněžími již světskými, pro něž upraveno jest obydlí v prvním poschodí bývalého kláštera, po severní části jeho.

II. O zboží chrámu.

1. Vnitřek kostela sestává z lodi hlavní a dvou lodí pobočných, nyní po přestavbě od karmelitánů. šesti mohutnými, čtyřhrannými pilíři od lodi hlavní oddělených. Nad loděmi pobočnými jsou galerie, pod nimiž zavěšeno jest šest velikých, pěkně malovaných obrazů od neznámých mistrů, představujících vyjevy ze života přeblahoslavené Panny Marie; a sice: Její narození, Obětování, Zasnoubení, po pravé straně od vchodu do kostela; její Zvěstování, Navštívení, Očišťování, po levé straně od vchodu do kostela. V kněžišti pak těchto šest obrazů doplňují dva ještě větší obrazy, představující Nanebevzetí a korunování Panny Marie.

Pod věžemi v kostele jsou zamřížované kaple s oltáři sv. Václava a sv. Antonína, jež mají zachované gotické křížové klenby, které s goticky sklenutým vchodem z kněžiště do kaple sv. Kříže jsou jedinými zbytky po původním zřízení kostela ve slohu gotickém, kdežto vše ostatní bylo při něm přestavěno.

2. Kostel má 17 oltářů slohu barokového; a sice: V poboční lodi po straně evangelní, od kaple sv. Antonína, při zdi, kde stojí veliká cínová křtitelnice z dob utrakvistických, r. 1523 od konváře mistra Jana ulitá, oltář Matky Boží Bolestné s antependiem, na plátně vymalovaným — oltář sv. Thekly — oltář Panny Marie růžencové s rámcem, v němž vyřezány jsou sošky českých patronů. Při pilířích na této straně kostela jsou oltáře sv. Barbory — Jana Křtitele — a proroka Eliáše, patrona karmelitánů.

Lodě tato končí zamřížovanou kaplí s oltářem sv. Kříže, pod nimž v životní velikosti jsou sochy Bohorodičky, sv. Jana a sv. Maří Magdaleny práce to proslaveného řezbáře i sochaře Jana Ferdinanda Brokoffa, a dva andělé, nesoucí nástroje umučení.

V poboční lodi po straně epištolní, počínaje od kaple sv. Václava, jsou při zdi oltáře: sv. Šebestiana, mučedníka — na němž od r. 1911 postavena jest veliká socha Panny Marie lurdské, zhotovená v Paříži, posvěcená v Lurdech; dále oltář sv. Maří

Magdaleny, s pěkně provedeným sousoším „Pieta“, a oltář sv. Josefa. Při pilířích na této straně jsou oltáře sv. Anny — sv. Teresie a sv. Jana Nepomuckého.

Postranní tato loď končí nádhernou, zamřížovanou kaplí Panny Marie Karmelské, zřízenou r. 1671 nákladem baronky Anny z Říčan, rodem Kolovratové. V kapli této na oltáři jest ve sličné skříni vosková soška pražského Jezulátka, od karmelitánů zvláště uctívaného. Po straně evangelní jest v kapli hrobka s památnou tabulí slavného malíře Karla Škrey, zemřelého r. 1674, bývalého osadníka i dobrodince tohoto chrámu.

3. V hlavní lodi chrámové padá do očí na oltáři uprostřed točených sloupů veliký obraz, jež namaloval Václav Reiner. Představuje svrchu Pannu Marii, před níž klečí karmelitáni. Uprostřed jest patron chrámu, svatý Havel, jež levicí ukazuje vzhůru k nebi, pravicí ale kyne dolů, kde klečí po jedné straně císař Leopold I., dobrodinec kláštera; z druhé strany jeho dva synové, a pozdější císařové, Josef I. a Karel VI. Oltář tento zřízen byl r. 1696 z milodarů ovdovělé hraběnky Františky z Rozdražova, Alžběty Saxové, a malíře Karla Škrey. Při stupních oltáře stojí dva velké svícny (serafíny) se znakem karmelitánským, jež sem usazeny byly r. 1688 z přelitých starších svícňů, pocházejících z r. 1530.

4. Prostředkem kostela rozestaveno jest 30 dubových lavic, nádherně vykládanými deskami vyzdobených, mimo pěkné vyřezávané lavice i klekátka v lodích pobočních.

Za hlavním oltářem jest vedle sakristie menší, zimní, nádherná sakristie letní, v které jsou posud skvostné, bohatě vykládané skříně na náčiní i potřeby kostelní, od karmelitánů zřízené. Na stropě jejím vyobrazena jest hora Karmel, a pod ní mořský přístav.

Cena předmětů kostelních, zejména i pro umělecké jich provedení, byla by za dnů našich nad míru vysoká.

III. Rozloha farní osady.

1. Do osady sv. Havla patří 156 domů, v nichž bydlí úhrnem 3000 katolíků a 1200 židů. Osada rozkládá se do ulic svatohavelské, železné, kamzíkové, kožné, Melantrichové, rytířské, provaznické, havířské, perlové, svatomichalské; do Skořepky, v Kotcích, na Uhelném i Ovocném trhu, na Můstku i na Příkopech.

Za starých dob nebývaly domy číslovány, jako nyní; ale bývaly označovány rozličnými nápisy, obrazy, sochami nebo půpovědmi, jež se na mnoze posud zachovaly. Mnohé z přifařených domů mají minulost velice zajímavou. I podávám tu z většího spisu, k uveřejnění uchystaného, některé ukázky. Tak

2. Ulice „Skořepka“ zvaná, má své jméno od kloboučníka Vítá Skořepy, jež tu měl při roce 1530 dům, který býval průchodním a měl i pivovar. A r. 1579 koupil kloboučník Jakub Skořepa nárožní dům do Pernštýnu v téže ulici, nyní č. 355, jež se říká „v nebi“, poněvadž v něm bydlely dvě sestry, které se ve snách vidávaly v nebi!

Nárožní dům v ulici této do Uhelného trhu, s č. 420 má posud zachovalé podloubí, a pamětní desku, hlásající, že tur. 1787 bydlel proslavený mistr hudební *Mozart* u svého přítele, virtuosa *Duška*, odkud chodíval „na kulečník ke Šturmům“, do č. 423.

Na protějším rohu ulice jest č. 421, v němž bydleli slavní sochaři *Brokoff Jan*, a syn jeho *Maxmilian*.

3. Ulice sv. *Michala* má své jméno od kostela sv. *Michala*, jenž na konci jejím stojí, po svém zrušení ale slouží nyní za sklad papírů žida *Fuchse*. Ve farním domě při kostele tom míval *Jan Hus* učenné hádky s duchovenstvem pražským.

4 *Uhelný trh* má své jméno z nejstarších dob, že na něm stávala uhliřská bouda, v které správce její, čili „uhelný rychtář“ prodával dřevěné uhlí a smolu, dovážené sem z lesů. *Uhelný trh* nazýván později i „*Zelený trh*“ nebo „*Zelný trh*“, že tu prodávány bývaly zeleniny, a zejména i zelí. Bývaly tam i pouliční kuchyňky, v nichž scházeli se všelijací lidé. I dr. *Jan Palacký* tam chodil, když rodičové jeho nebyli v Praze, aby z ušetřených peněz mohl si koupiti — knihy.

Kavárně v č. 424 na Uhelném trhu říkalo se „u sester *kafíčekových*“, že se tam na kávu scházivaly zelenářky tu obchodující.

5. V cípu uhelného trhu jest památný kostel sv. *Martina* „ve zdi“, vystavěný v sličném slohu gotickém, a před málo lety obnovený, prý na museum pro památky z doby husitské. Avšak později shledáno, jak prohlásil městský konservator *Herain*, že jich, skutečných, jest jen tolik málo, že se dají složit na — dva stoly! Husité právě nebudovali, ale jen pálili a bořili.

V chrámu tomto začal r. 1414 návodem *M. Jakoubka* ze *Stříbra* *M. Jan* z *Hradce* podávati svaté přijímání pod obojí způsobou. R. 1718 pochován v něm byl sochař *Jan Brokoff*, jak o tom svědčí památná deska na kněžišti. Po svém zrušení od císaře *Josefa II.* stal se kostel skladištěm vlny, pak dílnou zámečnickou; před šedesáti lety byl tam známý *Švertáskův* obchod s lahůdkami; a nyní, po nákladné restauraci, slouží opět — za skladiště!

6. Od kostela sv. *Martina* úzkou uličku odloučen jest veliký průchodní dům *Platýs*, s číslem 416, táhnoucí se od třídy *Ferdinandovy*, čili nyní „národní“ až na *Uhelný trh*, jenž proslaven byl před půl stoletím tím, že vynáší každou hodinu čistý dukát.,

R. 1405 byl majitelem jeho sladovník *Jan Bradatý* ze *Stříbra* purkmistr pražský, jemuž patřil také dům č. 369 v *Ulici perlové*. Týž padl ve vítězné bitvě Čechů u *Ústí nad Labem* 16. června 1426. R. 1547 byl majitelem jeho *Melichar Ror* z *Rorova*, jenž byl jedním z osmi pánů, kteří zřídili odpor proti císaři *Ferdinandovi I.*; začež byl odsouzen ku ztrátě cti i statků. R. 1586 koupil dům ten *Jan Plateys*, rodem z *Wittenbergu*, jenž povýšen byl později na šlechtictví s titulem z *Plattensteinu*; po něm má dům posud své jméno. R. 1626 byl dům ten „vyzdvižen na vejsadní“, čili obdržel svobodnou hospodu, a byl osvobozen od daní. Památní tabule na tuto událost chová se posud v prvním poschodí jeho. Majitel *Jakub Wimmer* v 18. století vystavěl k domu tomuto na místě

dvoru a zabrad, jež tu bývaly, nové průčelí do třídy Ferdinandovy. Od roku 1813 jest Platýs majetkem rodiny rytíře Daubka.

7. Ulice Perlová má své jméno od Vojtěcha Hada, který obdržel později predikat „z Perlšteina“, a byl od r. 1641 majitelem domu č. 365. zvaného „u Lemonu“ aneb „U fortny“, jež v místech těch bývala jakožto průchod ze Starého Města do Nového, proti Pauně Marii Sněžné.

Dům tento byl pivovarečným, a měl i hostinskou zahradu. Při přestavování ho r. 1865 byla tu nalezena kašna, zrobená ze samých náhrobních kamenů, jež s nápisy a prací sochařskou obráceny byly dovnitř. Kameny pocházely z památného kostela Božího Těla, jenž stával na nynějším Karlovu náměstí, proti kostelu sv. Ignace. Císař Josef II. kázal ho r. 1784 zrušiti; načež r. 1791 byl vandalsky rozbourán, že po něm nezbylo památky.

Z Ulice Perlové uchází se směrem k náměstí sv. Václava do Ulice ovocné, v níž sedávaly ovocnárky, odkud i jméno její. Nyní sluje „Ulice 28. října“. Do osady sv. Havla patří v ní dva domy.

8. Rytířská ulice jest částí „Nového“ čili také „Svatohavelského tržiště“, jež založil král Václav I., a připojil ku starší části Starého Města asi r. 1232. „Rytířskou“ nazývá se ta na památku rytířských her, jež tu konávány byly. Po korunovaci krále Václava II. dne 2. června 1297, velice okázale konané, teklo tu při slavnostní hostině víno ze studně. Taktéž po korunovaci Karla IV., dne 2. září 1347 konané, byla tu slavena královská hostina, při které nad míru četným, vznešeným hostům, duchovního i světského stavu, přisluhovali při stole zemští páni, sedíce na vystrojených koních, kdežto na obveselení hostů konány byly hlučné hry i jiné radovánky. Ba v místech těchto konány byly rytířské zápasy čili turnaje ještě ve věku osmnáctém.

Za dob starých byla rytířská ulice obkličena loubím, vesměs naplněným krámkou s nejrůznějším zbožím, zejména i s připravenými potravinami. Za dob našich starý ráz její zachovaly pouze tři domy, jež mají posud „podloubí“.

Vedle podloubí toho, směrem od ulice Perlové jest r. 1896 vystaven na místě starých čtyř domů palác městské tržnice, nákladem půl milionu zlatých. Vedle toho jest Stará rychta, jež tvoří roh do ulice, která sluje

9. Na m ě s t k u. Nazývá se tak proto, poněvadž v těchto místech býval skutečný most, vedoucí přes příkop, tvořící rozhraní mezi Městem Starým a Novým. Před příkopem tím byla jedna ze třinácti staroměstských bran, zvaná „svatohavelská“, nad kterou vypínala se vysoká věž na obranu. V příkopu byla strouha, kterou šla voda i deštové i ze řeky, jež pak pod Prahou stékala do Vltavy.

Stará rychta, č. d. 404, jest rozsáhlá budova, jež mívala mohutnou věž. Ve sklepích jejích ještě r. 1817 byly železné kruhy, řetězy i klady z bývalého zdejšího žaláfe.

Když r. 1230 bylo Staré Město vyloučeno z moci úřadů hradských, byl správcem jeho „rychtář“, jenž za pomoci konšelů

a starších v obci záležitost města řídil. Týž mívval rychlu najatou za úřadovnu svou. Dle podání i sv. Jan Nepomucký byl ve staré rychtě od krále Václava IV. mučen, prvé než byl odveden na most Karlův, aby byl do Vltavy svržen a utopen.

V 16. století bylo v rychtě vysadní místo na prodej plátna a vín přesporních. Později bývala rychta pronajímána zejména na dobu jarmarků; v 18. století i na kočující společnosti divadelní. Když r. 1784 císař Josef II. úřady městských rychtářů zrušil, byla všechna města Prahy spojena v jeden celek, hlavní město Prahy, a úřady odstěhovaly se do nynější radnice staroměstské.

10. Na příkop ech říká se nyní elegantní ulici, tvořící rozhraní mezi Městem Starým a Novým. Jindy býval tu skutečně příkop podle hradby, vedené od mostu v nynější Ulici Eliščině, čili nyní „revoluční“, až k Národnímu divadlu. Příkop tento býval k malé cti obou měst, poněvadž do něho bývaly sypány směti i všelike nečistoty; ba na zdi staroměstské byl do příkopu záchod vedle záchodu! R. 1760 byl tento příkop zasypán i zarovnán, a vysázeny byly na místě jeho lípy. Do farnosti sv. Havla patří na Příkopech deset domů, mezi nimiž jest dům č. 390, zvaný „U žáby v kaluži“ nebo „V močale“, že tu taková neřest bývala.

11. Ulice havířská jest rovnoběžná s ulicí „Na můstku“, na severní straně téže Město Staré s Novým spojující, a má své jméno odtud, že při r. 1599 měl tu nárožní dům č. 580 znamenitý měšťan Hanuš Havíř, jenž byl tehdy konšelem, když král Václav IV. vrátil se z vězení ve Vídni na Vyšehrad. Načež ještě s jinými konšely ztratil hlavu, a dům jeho stal se pustým, až pak král Václav dal ho zcela zbořiti, a udělati tudy fortnu do zdi městské.

Ulice „na Můstku“ a „havířskou“ spojuje úzká ulička, zvaná

12. Ulice provaznická, jež má jméno své odtud, že v dobách, kdy ještě nebylo Nového Města, v těchto místech, tehdy prázdných, blíže hradeb staroměstských rozložených, bylo vhodné místo ku provozování řemesla provaznického. Ve století 15. až do 17. říkali tu také „V žabovřeskách“, poněvadž se sem ozývaly vřesky žab z blízkého příkopu hradebního.

Ulice tato patří celá do farnosti sv. Havla; mezi domy jest známý veliký, zvaný „U města Moskvy“.

13. Ovocný trh, na němž stojí stavovské divadlo, nazýván byl dříve „Masný trh“, odtud, že r. 1376 císař Karel IV. nařídil, aby tu každý mohl i mimo řeznické krámy svobodně prodávati každou sobotu maso. Německy říkali mu také „Fleischmarkt“. Jinak říkalo se tržišti tomu i „Husí trh“, že tu stávaly vozy s husami, z kraje sem před nedělí dováženými; anebo také „Náměstí školní“ (ludi forum), že tu vždy vidati bylo mnoho studentů, přicházejících tudy do tří kolejí, anebo z nich odcházejících.

Na náměstí tom dům s číslem 399 a s nápisem „U stříbrné růže“ koupil r. 1491 týnský farář Jiří s farářem svatohavelským Jakubem a ještě s několika přátely ze sbírek pro biskupa Augustina Sanktuarijského, jenž světíval kněze kališníkům. Týž pocho-

ván byl po své smrti r. 1493 v Týně při oltáři sv. Lukáše, kde má nevhodné epitafium v podobě baldachynu posud.

Na prostranství od Uhebného trhu až k ulici Celetné, jež byl král Václav ku Starému Městu připojil, kde nyní stojí divadlo, klášter s kostelem sv. Havla, a řada domů, říkalo se v Kotcích. Bývala to hlavní tepna života pražského, jenž po vystavění divadla koncem 18. století, přestěhoval se na Příkopy, na náměstí svatováclavské a do třídy Národní.

Divadlo toto zastínilo také památnou budovu university Karolinum, jež se nachází proti západní straně jeho, a patří rovněž do osady sv. Havla.

Z části stržených krámků „v Kotcích“ vystavěn r. 1890 palác městské spořitelny nákladem 600.000 zlatých.

14. Ulice Melantrichova jest pokračováním ulice na Můstku, a končí na náměstí proti staroměstské radnici. Ve 14. století sloula ulice „Junošova“, po Janu Junošovi, jemuž patřil rožný dům v ní č. 504, zvaný „U ryté věže“, nyní „U Mrázů“. V 15. století sloula ulice ta „Kunšova“ po Kunšovi z Bělovic, jenž byl vůdcem Táboritů, pak prvním hejtmánem Sírotků, a r. 1426 vyznamenal se v bitvě u Ústí nad Labem.

V 17. století nazývána byla ulice ta „Sírkovou“ (na místě Sirovou), že v ní bývala prodávána síra. Jméno Melantrichova obdržela ulice ta po proslulém knihtiskaři Melantrichovi, jenž tu bydlel.

Dům „u Mrázů“ sluje po Janu Mrázovi z Milešovy, jenž byl jeho majetníkem, načež po dlouhou dobu v držení rodiny Mrázovy zůstal. V krámích domu tohoto obchodovali pokřtění židé, ale časem i přes všeliké zákazy usazovali se v obchodech těch i židé nepokřtění, a všelijak vyzývavě si tu počínali.

Číslo 468 v té ulici patřilo v 17. století mlynáři a purkmistu pražskému Pavlu Višinovi, jenž při oblehání Prahy od Švédů r. 1648 velice obětavě si počínal, i osobně obrany se zúčastnil. Císař Ferdinand III. povýšil ho za to do stavu šlechtického s erbem i titulem z „Klarenburku“.

Číslo 465, mohutný, vysoký dům s velikým štítem uprostřed, býval prodejnou medoviny u Šimona z Pízně, kam scházivali se jacísi zloději, propíjet krádeže své. R. 1514 byl majitelem domu tohoto konšel Havel, jenž pro vyzrazení tajemství z listu ku králi polskému byl uvězněn a pak štat. Tělo jeho odnesli rasové ku pohřbu do špitálu sv. Pavla za branou Poříčskou.

Číslo 463 jest známo pode jménem „Tajblův dům“ (Tajblhaus), a jest průchodním do ulice sv. Michaela. Nejstarším majitelem jeho byl r. 1360 bohatý Jan Rost; v 16. století bohatý kupec z Vratislavi Mikuláš Teyfel, po němž i jméno své má. Syn téhož půjčoval peníze i komoře královské. Vdova po něm, Estera, vedla tu život nad míru stkvělý; i zimní král Bedřich býval u sličné vdovy té hostem. Po zbabělém útěku téhož z Čech ovšem o všecko přišla.

S domem tímto sousedí budova býv. kláštera sv. Michaela.

Číslo 475 tvoří roh do ulice Kožné, a sluje „U dvojou zlatých medvědů“, kteří jsou vytesáni nad portalem. Dům tento patří mezi nejstarší v Praze; ale překrásný portal jeho, ve slohu renesančním vyvedený, pochází teprve ze 16. století. V starobylém nádvoří jeho jsou logie se sloupy toskanskými, jonskými. Pod domem tím jsou prý veliké chodby podzemní.

Číslo 471, zvané „U červeného srdce“ nebo „U Melantrichů“ pochází teprve z r. 1893 a jest průchodní do ulice Kožné. R. 1563 koupil starý dům tento slavný knihtiskař Jiří Melantrich, jenž měl za společníka proslulého Daniela Adama z Vele-slavína.

15. V ulici svatohavelské býval směrem od uhelného trhu pověstný tandlmark, kde jindy židé před svými krámy postávající, na kupce dotíravě pokřikovali, je chytali, šukbali, k sobě vši mocí zatahovali, a svým brembencováním ku nevýhodným nákupům omamovali; začez se jím mnohdy nepříjemné odměny dostávalo!

Číslo 508, zvané „U Radnických“, koupil r. 1513 za 325 kop Jan Pašek z Vratu, jenž z venkovského kantora stal se mistrem svobodných umění při universitě, posléze velmocným primasem spojených měst Prahy, Starého a Nového. Protivníkem jeho byl Jan Hlavsa z Liboslavě, s nímž měl kruté potýčky za císaře Ferdinanda I.

V 17. století dům tento přešel v držení rodiny Radnických, po nichž má jméno dosud.

Po této straně velice zachována jsou podloubí u našich předků oblíbená, jak je byli seznali při svých výpravách v Itálii. Jest v nich krám na krámu se zbožím nejrozmanitějším, zejména s obleky a látkami na ně.

Památným jest číslo 500, nové přestavěné proti vchodu do kostela, nazvané „U závoje“, jež má nápis na štítu „Závoj drahý svůj dala s obětavostí pánu Rotlevovi (manželi svému), by přinesl štěstí.“ (Za závoj ten, poslední památku na dřívější bohatství, opatřil si Rotlev prostředky, s nimiž) „Hned na Hoře Kutné do-
loval, a velikého se tím bohatství dodělal“.

Číslo 498 (nové), nazývá se „U zeleného kříže“; jest to část bývalé fary svatohavelské. R. 1648 za bojů proti Švédům, Hradčan i Malé Strany již se zmocnivším, dal odtud primátor Turek studentům, v setninu se shromáždivším, vydati střelivo a 590 ručnic na obranu města, které se i sám s čeledí svou zúčastnil.

Číslo 497 (nové 29), jest fara svatohavelská, jak bývala ve 14. století za času sv. Jana Neponuckého. Jest na něm posud viděti tři hvězdy se znaky karmelitánů, kteří tu v 17. století působili. Ještě před sto lety chodilo se z domu tohoto chodbou nad ulicí do kostela.

16. Na ovocném trhu č. 573, zvané „Bazar“ spojující Ovocný trh s Přískopy, v novější podobě zřízený r. 1878, jest bývalá „kollej krále Václava“ čili „kollej císařská“, založená r. 1380 pro mistry svobodných umění, jak hlásá pamětní deska, zasazená v prvním průchodu. V domě tomto bydlel r. 1604

až do 1607 slavný hvězdár Jan Keppler, „císařský matematik“, máje ročního platu 500 zlatých. Na dřevěné věžičce v zahradě měl tu svou pozorovací stanici. R. 1622 byl dům tento s ostatními kolejemi odevzdán jesuitům. V 18. století byl majitelem jeho Jakub Veith, jehož syn Antonín zřídil známý Slavín blíže Mělníka. R. 1872 koupil dům ten velkoobchodník Alois Oliva za 375.000 zlatých. R. 1901 věnován byl od manželů Olivových na udržování vychovatelny, od nich u Řičan založené!

Číslo 574 sluje „Pařížská ulička“, jež jest rovněž průchodcím domem z Ovocného trhu na Příkopy.

Číslo 579 vyniká šířkou i portalem i ohromným průjezdem. R. 1440 patřil dům ten Ješuvovi, jenž pro účastenství ve spiknutí byl sťat na prahu domu svého. R. 1661 dům tento nádherně přestavěl Jan Novohradský z Kolovrat. V bývalé zahradě při domě bývala vinice, z které zachovala se posud socha Herkulova od Brokoffa, jež nalézá se nyní v zahrádce restaurace Piskáčkovy.

IV. O katakombách chrámových.

1. Pod celým kostelem sv. Havla jsou k a t a k o m b y čili hrobky, po většině bez nápisů, V hrobkách těch budoucího vzkříšení očekávají hlavně bývalí tu řeholníci, a pak i dobrodinci kostela i kláštera.

Matriky zemřelých osady sv. Havla podávají o tom zprávy, že tu od doby karmelitánů, až do zrušení jich kláštera, zemřelo celkem 186 šlechticů, kteří tu byli až na nemnohé výjimky i v katakombách klášterních pohřbeni. — Uvádím jmenovitě následující, i místo jejich uložení:

2. Dne 12. září 1660 zemřelý Matěj Jiří rytíř z Brettenfeldu, pohřben byl při oltáři Panny Marie.

19. prosince 1667 † Jan Bernard z Bleisteinu u oltáře sv. Maří Magdaleny.

13. března 1668 † Jan Jindřich Prosskovský z Chohensteinu po evangelní straně hlavního oltáře.

29. dubna 1668 † Bernard Vavřinec Popovský ze Scharfenbergu — při oltáři Panny Marie.

4. února 1675 † Anna Sternbergová rodem z Lorkova — v nové hrobce sakristie.

12. března 1675 † Pán z Gallů — u sv. Maří Magdaleny.

20. března 1677 † Jan Ferdinand ze Strakonic — u Panny Marie.

12. února 1686 † Ludmila Sedlčanská z Scharfenbergu — u sv. Kříže.

8. srpna 1686 † Arnošt hrabě Hrachovský z Kolovratu — pohřben v kostele sv. Michala.

12. února 1687 † Jan Vojtěch svobodný pán z Gery — u Panny Marie.

24. února 1690 † František Josef hrabě Predau — u Panny Marie.

14. srpna 1695 † August hrabě Kolovrat — při hlavním oltáři.

16. ledna 1696 † František hrabě z Bredavy — u P. Marie.

6. září 1704 † Jiří František baron Hrachovský — u sv. Šebastiana.

15. září 1705 † Marie Anežka z Bubna; a 1. listopadu 1705 Josef z Bubna.

23. března 1710 † Ferdinand Frank z Frankensteinu, — u Panny Marie.

20. dubna 1711 † Josef Rudolf hrabě z Lissavy do kostela paulánů na Starém Městě.

20. října 1712 † hraběnka de Clari, rodem Harandtová — u Panny Marie.

4. února 1715 † František hrabě Kolovrat pohřben k sv. Jiljí.

19. července 1718 † Anna Františka baronka Harandtová, rodem hrab. ze Schönfeldu — u P. Marie.

20. ledna 1723 † Barbora Polyxena hraběnka z Bredavy — u Panny Marie.

26. února 1724 † Lucie hraběnka Hubekova — u P. Marie.

29. července 1729 † Bedřich Leopold Kotelianski baron z Kotalic a Řihovic — u P. Marie.

7. července 1731 † Max. Josefa hraběnka Colloredo, rodem Herzanova — do kostela sv. Jiljí.

9. září 1732 † Johana Emerentiana hraběnka z Kleny.

17. října 1734 † Johana Emerentiana hraběnka Gallas — do Haindorfu.

27. prosince 1736 † František hrabě Milesimo — do Týna.

2. srpna 1742 † Marie Anna, baronka z Ledebouru; a 4. srpna 1742 † Jan baron z Ledebouru — u sv. Vojtěcha.

20. srpna 1745 † Rebeka hraběnka z Kokořova, rodem z Bubna — k P. Marie Sněžné.

30. prosince 1747 † Maria Josefa hraběnka Martinicová — do Smečna.

10. července 1749 † Karel Voříkovský z Kundratic.

16. dubna 1750 † Filip hrabě ze Sternbergů, u sv. Eliáše.

2. února 1753 † Anna Juliana hraběnka z Veršovic — do Kyšperku.

17. května 1754 † Maria Anna baronka Kotzová, rodem Bukovská z Husteřan — u sv. Kříže.

13. dubna 1760 † Marie Johana, hraběnka Dohalská, rodem Straková z Nedabílic — k sv. Jakubu.

18. února 1767 † Amad. Sebastian hrabě z Michny — k hybernům.

14. května 1779 † Jan Václav hrabě Deym de Striletz — na Zdaras.

1. října 1781 † Česlav Gotthard hrabě Schaffgotsche — do Slezska.

11. ledna 1782 † Nepomucena hraběnka de Götzová, rodem Haukwitz, u sv. Kříže.

26. listopadu 1783 † Josefa hraběnka Oppersdorfová, rodem baronka de Burmann, u P. Marie.

24. prosince 1784, posledním byl pohřben u sv. Havla † František Josef du Lois.

3. Od roku 1785, po zrušení kláštera u sv. Havla, až na dobu nynější, zemřelo na osadě sv. Havla celkem 191 šlechticů, mezi nimiž jsou známějšího jména zemřeli:

- 9. října 1786 Františka z Wiederspergu;
- 10. ledna 1787 Vilém Josef hrabě Nostitz-Rhinek;
- 29. září 1790 Josef hrabě Milesimo;
- 26. března 1791 Mar. baron z Říčan;
- 19. ledna 1793 Krystyna baronka de Katz;
- 8. května 1796 Jan Norbert hrabě Pötting;
- 16. února 1803 Josef baron Kotz de Dobrsch;
- 11. května 1803 Emanuel hrabě de Wiežnik;
- 18. září 1809 Filipina Lexa z Aehrenthalu, rodem baronka Schirndingová;
- 12. října 1809 Aloisia Lexa z Aehrenthalu;
- 14. února 1813 Apolena baronka Rašínova z Reisenbergu;
- 19. listopadu 1813 Jan hrabě Thun z Choltic;
- 31. prosince 1813 Petr rytíř Wiedersperg;
- 24. prosince 1815 Markýza Kojous-Clasine rodem hraběnka La-Lour;
- 19. května 1816 Rosalia Lexa z Aehrenthalu;
- 16. července 1816 Eleonora hraběnka Thunová;
- 24. ledna 1823 Anna Čechová z Čechenherzu;
- 6. září 1824 Františka hraběnka Radecká;
- 16. listopadu 1827 Emanuel hrabě Michna;
- 28. října 1828 Františka Vorechovská z Kundratic;
- 19. února 1832 Václav hrabě Špork;
- 21. října 1832 František hrabě Deym;
- 27. června 1840 Teresie hraběnka Thun-Hohensteinová;
- 10. prosince 1841 Leopold hrabě Špork;
- 7. dubna 1845 Leopolda hraběnka Šporková;
- 11. listopadu 1868 Otmar hrabě Meraviglia-Krivetti;
- 26. června 1872 Jan hrabě Kolovrat-Krakovsky;
- 27. října 1889 Karel Edvard rytíř Zdekauer;
- 7. prosince 1912, jakožto poslední zapsaný, Edvard rytíř Daubek, majitel panství a Platýsu v Praze.

Posudky.

Dr. J. V. Šimák, Dějinné paměti okresu Mnichovo Hradištského.
Díl I. Nákladem okresního výboru. tiskl J. Fritsche v Mnich. Hradišti 1919 — 8°, str. 460, 28 tabulek (4 rozvody šlechtické, 3 mapky, 20 obrázků) — Cena 20 K.

Obsažné dílo toto je výsledkem více než 25leté práce v mnoha archivech. Také prameny historické již tištěné mají po různu roztroušené zprávy pro tento kraj a jsou pečlivě sebrány. Okres Mnichovo Hradištský je útvarem novým, před tím byly úřady vrchnostenské v Mnich. Hradišti a ve Svijanech, pro dobu starší před r. 1620 bylo takových statků a panství ještě více. Proto bylo dosti těžko sestavit látku tak různorodou v jednotný celek do r. 1620, ovšem prof. Dru Šimákovi se to podařilo znamenitě, nalezneme zde vše do podrobnosti, co je možno caléztí a snad více se nepodaří při poměrné chudobě pramenů. Dobře poukázáno je na činnost církve katolické, aby odstraněno bylo otroctví v našich vlastech, na kulturní a hospodářskou zásluhu řádu cisterckého, na okolnost, že hnutí náboženské v XV. století vychází od pánů a kněží, kdežto lid v území

tomto je konservativní, dokud nezmocňují se ho páni jako Jan Čapek ze Sán, Valečovi, Zvířetičtí, po vyhnání mnichů a kněží katolických ovšem závisí vše na kazatelích, které dosazují páni. Čeští bratři byli zde málo rozšířeni, ač mají zde sbory. Na začátku XVI. stol. působil zde Václav Budovec z Budova na Zásadce a Hradišti, Šlik ve Svijanech, Albrecht Smiřický na Dubě, Berka z Dubé na Loukovci, ano i Thurn sedí na Nizkém Veliši. Odtud vlastně vychází přední činitelé v odboji proti Ferdinandovi II. Tento byl hlavně veden stavy za snahami politickými, nalezneme mezi nimi i katolíky, a lid opět je spíše obětí v boji šlechtě za větší moc. Větší statí jsou věnovány rodu z Markvartic, řádu Cisterckému, rodu na Zvířeticích a Václav Budovci z Budova, jenž je rozhodným odpůrcem katolické církve, jak je vidno zřejmě i z tab. 20, znázorňující pád pyšného Babylonu. Zajímavé je také zjištění postupu germanisace kol 1600 tedy před bitvou na Bílé hoře. Ku str. 8. bylo by poznamenati, že několik domků mezi Volšinou a Dnebohem má dosud zvláštní jméno Brdeček, k str. 50. že řád cistercký neměl dříve far inkorporovaných a fary patronátní osazoval kněžími světskými, ku str. 54, že Blata mizí teprve r. 1607, když Anna Kateřina Šlikova kupuje dvůr Šimona Matěje pod hrází žabokrtskou, 1611 Šlik usedlost Adama Chlebny, 1618 od téhož druhý, a od Jana Haška. — Přílohy podávají listiny z let 1405—1616. Obširný rejstřík je na str. 371—459, mezi tabulkami jsou zajímavé nápisy zvonů z té doby, zbytky hývalého kláštera cisterckého, listy Budovcovy a pečeti pánů na Hradištsku usedlých.

Zpráva o činnosti historického a národopisného musea král. města Klatov za rok 1918.

Vedle pravidelného rozmnožování sbírek, doplněn byl i archiv městský a musejní a přibyl archiv válečný, který bude vhodným pramenem dobám budoucím. Také bylo zabráněno poškození památek historických po převratu. K tomu přistupuje článek „k požáru masných krámů 10. VI. 1918 a k požáru radnice klatovské 8. VII. 1918 z pera Dr. K. Hostaše, jenž je vlastně duší celého ústavu.

Dr. J. V. Šimák: Zpovědní seznamy arcidiecése Pražské z let 1671—1725. Dílu I. sv. 2. Chrudimsko a Čáslavsko. Nákladem Histor. spolku v Praze, tiskl Dr. Ed. Grégr a syn 1918. — 8° str. XII., 407—952. — Cena neudána.

Neunavý Dr. Šimák podjal se obětavě zpracování látky namáhavé a jednotvárné, sestavití přehled zpovědních seznamů jednotlivých far od r. 1671—1725 v arcidiecesi pražské. Historika ovšem zajímá i při suchých číslech otázka, jaký život náboženský byl mezi lidem a toho nejlepším důkazem je účast nebo neúčast na přijímání sv. svátosti v době velikonoční. Faráři měli dle rozkazu synody z roku 1605 miti soupis všech osadníků (liber status animarum) dle rodin sestavený s poznámkou, které svátosti přijali. Soupis se obnovoval každý rok, každý se měl zpovídati a přijímati Nejsv. Svátosti u svého faráře od neděle smutelné do provodní, pouze poutníci mohli na místě jiném, bylo jim však vykázaní se listkem zpovědním, neboť jinak podlehali trestům církevním, zvl. odepřen pohřeb s obřady. Listky se odevzdávaly při sv. přijímání nebo sbírány byly při jiné příležitosti. Do naší doby se udržel zvyk zvátí kajicníků z osad přifařených dle stavů. Seznamy zpovědní měly tehdy velikou důležitost a proto přepisovány v Praze, zůstaly ovšem 52 svazky, některé se asi ztratily, podobně i v Litoměřicích a Králové Hradci. Svazek vydaný doplňuje první díl a obsahuje kraj Chrudimský a Čáslavský, v 1. svazku vyšly seznamy Boleslavska a Kouřimska. Jak velká byla práce možno posouditi z toho, že bylo rozepsáno přes 50.000 listků. — Dílo obsahuje nejdříve vikariáty s farami, pak fary a faráře, podává součty číselné a změny obročí. Při farách jsou uvedeni nedbalí, kteří nepřijímali, pak bludaři a obrácení. Ze seznamů těchto můžeme souditi o lidnatosti krajů, vzrůstu obyvatelstva, místopisu a rodopisu, o poměrech poddanských i národnostních. Zároveň je viděti, že ono tak často popisované ná silné obrácení bylo v této době tak mírné, že skoro v každé osadě je několik nedbalců ano i zřejmých heretiků, na pomezí i vsi celé. Díl I. zakončen je důkladným rejstříkem jmenným od str. 717 do 775 a opravnými chyb 975—978. Bylo by dobře, kdyby se nám dostalo podobného zpracování pro další kr je a tím znalost vlasti naší se zdokonalila. Prof. Šimák zaslouží si upřímné uznání a díky za práci tak namáhavou.